

**T.C.
ARTVİN ÇORUH ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
ORMAN MÜHENDİSLİĞİ ANABİLİM DALI**

**TÜRKİYE'DE ORMANCILIK VE ORMAN ÜRÜNLERİ ENDÜSTRİSİNDE
SERTİFİKASYON: SEKTÖREL DURUM VE FARKINDALIK
ÇÖZÜMLEMESİ**

DOKTORA TEZİ

Osman KOMUT

Artvin-2016

**T.C.
ARTVİN ÇORUH ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
ORMAN MÜHENDİSLİĞİ ANABİLİM DALI**

**TÜRKİYE'DE ORMANCILIK VE ORMAN ÜRÜNLERİ ENDÜSTRİSİNDE
SERTİFİKASYON: SEKTÖREL DURUM VE FARKINDALIK
ÇÖZÜMLEMESİ**

DOKTORA TEZİ

Osman KOMUT

**Danışman
Doç. Dr. Atakan ÖZTÜRK**

Artvin-2016

T.C.
ARTVİN ÇORUH ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
ORMAN MÜHENDİSLİĞİ ANABİLİM DALI

TÜRKİYE'DE ORMANCILIK VE ORMAN ÜRÜNLERİ ENDÜSTRİSİNDE
SERTİFİKASYON: SEKTÖREL DURUM VE FARKINDALIK
ÇÖZÜMLEMESİ

Osman KOMUT

Tezin Enstitüye Verildiği Tarih : 11/01/2016

Tezin Sözlü Savunma Tarihi : 12/02/2016

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Atakan ÖZTÜRK

Jüri Üyesi : Prof. Dr. Mustafa Fehmi TÜRKER

Jüri Üyesi : Doç. Dr. Bekir KAYACAN

Jüri Üyesi : Doç. Dr. Turan SÖNMEZ

Jüri Üyesi : Yrd. Doç. Dr. Muhammed ARDIÇ

ONAY:

Bu Doktora Tezi, AÇÜ Fen Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulunca belirlenen yukarıdaki jüri üyeleri tarafından 12/02/2016 tarihinde uygun görülmüş ve Enstitü Yönetim Kurulu'nun .../.../...tarih vesayılı kararıyla kabul edilmiştir.

.../.../.....

Doç. Dr. Turan SÖNMEZ

Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

“Türkiye’de Ormanlık ve Orman Ürünleri Endüstrisinde Sertifikasyon: Sektörel Durum ve Farkındalık Çözümlemesi” adlı bu doktora çalışması ile ülkemizde orman ve orman ürünleri sertifikasyonun geliştirilebilmesi için ormanlık teşkilatı ve orman ürünleri endüstrisinde sertifikasyon farkındalık düzeyinin tespiti amaçlanmıştır.

Bu çalışmanın planlanmasında ve yürütülmesinde fikir, bilgi ve önerilerinden yararlandığım Sayın Hocam Doç. Dr. Atakan ÖZTÜRK’e sonsuz teşekkür ederim.

Ayrıca çalışmanın başlangıcından sonuçlanıncaya kadar değişik zamanlarda katkılarını esirgemeyen Sayın Hocam Yrd. Doç. Dr. İdris DURUSOY’a, kaynak ve bilgilerini açarak yardımlarını esirgemeyen Sayın Hocalarım Prof. Dr. Mustafa Fehmi TÜRKER’e, Doç. Dr. Bekir KAYACAN’a ve Yrd. Doç. Dr. Mehmet PAK’a içtenlikle teşekkür ederim.

Tez çalışması süresince değişik konularda fikirlerinden yararlandığım Yrd. Doç. Dr. Cemil ŞAHİN’e, Öğr. Gör. Faruk DEMİR’e, Öğr. Gör. Nihat ÖZDEMİR’e, Öğr. Gör. Ramazan Özgür DOĞAN’a ve saha çalışmalarında yardımlarını esirgemeyen Gümüşhane Orman İşletme Müdürü Sayın Veysel KODALAK’a teşekkürlerimi sunarım.

Bu çalışma süresince bana sabırla destek veren sevgili eşime, kızım Zeynep Ece’ye ve oğlum Oğuzhan Berke’ye müteşekkirim.

Araştırmanın ormanlık sektörüne hayırlı olmasını dilerim.

Osman KOMUT

Artvin – 2016

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa No</u>
ÖNSÖZ	I
İÇİNDEKİLER	II
ÖZET	VI
SUMMARY	VII
TABLolar DİZİNİ	VIII
ŞEKİLLER DİZİNİ	XI
KISALTMALAR DİZİNİ	XII
1. GENEL BİLGİLER.....	1
1.1. Giriş.....	1
1.1.1. Araştırmanın Amacı ve Kapsamı	5
1.1.2. Araştırmanın Önemi.....	6
1.1.3. Araştırmanın Varsayımları ve Sınırlılıkları	8
1.2. Kavramsal Çerçeve	9
1.2.1. Sürdürülebilirlik	9
1.2.2. Sürdürülebilir Kalkınma.....	10
1.2.3. Sürdürülebilir Orman İşletmeciliği	14
1.2.4. Sertifikasyon	16
1.2.5. Sürdürülebilir Orman İşletmeciliğinde Sertifikasyon	18
1.2.6. Orman ve Orman Ürünleri Sertifikasyon Sistemleri.....	20
1.2.6.1. Uluslararası Standartlar Kurumu Sertifikasyon Sistemi	20
1.2.6.2. Kanada Standartlar Kurumu Sertifikasyon Sistemi	21
1.2.6.3. Orman İdare Konseyi Sertifikasyon Sistemi.....	22
1.2.6.4. Pan Avrupa Orman Sertifikasyon Sistemi	24
1.2.6.5. Sürdürülebilir Ormancılık Girişimi Sertifikasyon Sistemi	26
1.2.6.6. Diğer Sertifikasyon Sistemleri	26
1.2.6.7. Önde Gelen Sertifikasyon Sistemlerinin Temel Özellikleri.....	27
1.2.7. Orman ve Orman Ürünleri Sertifikasyon Uygulama Şekilleri.....	27
1.2.7.1. Orman İşletmelerinin Sertifikalandırılması.....	27
1.2.7.2. Ürünlerin veya Üretim Kanalının Sertifikalandırılması.....	29

1.2.7.3.	Kontrol Edilmiş Ağaç Malzeme Sertifikalandırılması.....	31
1.2.8.	Dünya’da Orman ve Orman Ürünleri Sertifikasyonu	32
1.2.8.1.	Orman Yönetim Sertifikası	32
1.2.8.2.	Koruma Zinciri Sertifikası	33
1.2.9.	Türkiye’de Orman ve Orman Ürünleri Sertifikasyonu	34
1.2.9.1.	Orman Yönetim Sertifikası	34
1.2.9.2.	Koruma Zinciri Sertifikası	35
1.2.10.	Devlet Orman İşletmeleri İçin Mevcut Durum Çözümlemesi	37
1.2.11.	Orman Ürünleri Endüstrisi İşletmeleri İçin Mevcut Durum Çözümlemesi.....	39
1.3.	Literatür Özeti	41
1.3.1.	Orman Yönetim Sertifikasyonu	41
1.3.2.	Orman Ürünleri Sertifikasyonu.....	54
1.3.3.	Yapı Endüstrisinde Sertifikasyon.....	69
2.	YAPILAN ÇALIŞMALAR	73
2.1.	Çalışma Alanı.....	74
2.1.1.	Ağaç, Ağaç Ürünleri ve Mantar İmalatı Faaliyet Alanı	76
2.1.2.	Kâğıt ve Kâğıt Ürünleri İmalatı Faaliyet Alanı.....	77
2.1.3.	Mobilya İmalatı Faaliyet Alanı	78
2.1.4.	Türkiye’de FSC veya PEFC Etiketine Sahip Sertifikalı İşletmeler	78
2.1.5.	Orman Genel Müdürlüğüne Bağlı Devlet Orman İşletmeleri.....	79
2.2.	Araştırmanın Yöntemi.....	79
2.2.1.	Veri Toplama Aracı Uygulanacak İşletme Sayılarının Belirlenmesi.....	81
2.2.2.	Veri Toplama Araçlarının Geliştirilmesi	82
2.2.3.	Verilerin Güvenirliği ve Geçerliliği	84
2.2.3.1.	Verilerin Güvenirliği	84
2.2.3.2.	Verilerin Geçerliliği	87
2.2.4.	Veri Toplama Araçlarının Uygulanması.....	89
2.3.	Hipotezler.....	91
2.4.	Verilerin Analizi.....	95
3.	BULGULAR VE TARTIŞMA	96
3.1.	Devlet Orman İşletmelerine Ait Bulgular ve Tartışma.....	96
3.1.1.	DOİ Katılımcılarının Bazı Özelliklerine İlişkin Bulgular ve Tartışma.....	98

3.1.1.1.	Eğitim Durumu	98
3.1.1.2.	Çalışma Süresi.....	100
3.1.1.3.	Görev Durumu	101
3.1.1.4.	Sertifıkasyon Sürecinde Görev Alma Durumu	103
3.1.1.5.	Sertifika Belgelerini Tanıma Durumu.....	105
3.1.2.	DOİ'lerin Bazı Özelliklerine İlişkin Bulgular ve Tartışma.....	109
3.1.2.1.	İşletmenin Bulunduğu Coğrafi Bölge	109
3.1.2.2.	İşletmenin Sertifika Sahibi Olma Durumu.....	111
3.1.2.3.	İşletmenin Kullandığı Satış Yöntemi	112
3.1.3.	Sertifıkasyon Süreci ve Ekonomik Etkilerine İlişkin Bulgular ve Tartışma.....	114
3.2.	Orman Ürünleri Endüstrisi İşletmelerine Ait Bulgular ve Tartışma.....	117
3.2.1.	OÜEI Katılımcılarının Bazı Özelliklerine İlişkin Bulgular ve Tartışma	119
3.2.1.1.	Görev Durumu	119
3.2.1.2.	Sertifika Belgelerini Tanıma Durumu.....	121
3.2.1.3.	Sertifıkasyon Sürecinde Görev Alma Durumu	124
3.2.2.	OÜEI'lerin Bazı Özelliklerine İlişkin Bulgular ve Tartışma	125
3.2.2.1.	İşletmenin Bulunduğu Coğrafi Bölge	125
3.2.2.2.	İşletmenin Ana Faaliyet Alanı	126
3.2.2.3.	Üretim Tekniği.....	128
3.2.2.4.	Ürün Grubu	129
3.2.2.5.	Faaliyet Süresi.....	130
3.2.2.6.	Nihai Tüketiciye Yönelik Ürün Üretme Durumu	132
3.2.2.7.	Çalışan Sayısı	133
3.2.2.8.	Dağıtım Kanalı Türü	135
3.2.2.9.	Hedef Pazar Türü	136
3.2.2.10.	Ortalama Yıllık Satış Geliri	138
3.2.2.11.	Sertifika Sahibi Olma Durumu.....	140
3.2.2.12.	Müşterilerin Sertifika Talep Durumu.....	143
3.2.2.13.	Müşterilerinin Gelir Grubu	145
3.2.2.14.	Sertifıkasyonun Önem Derecesi.....	147
3.2.3.	Sertifıkasyon Sürecine ve Ekonomik Etkilerine İlişkin Bulgular ve Tartışma.....	149

4.	SONUÇ VE ÖNERİLER.....	152
4.1.	Devlet Orman İşletmelerine İlişkin Sonuç ve Öneriler.....	154
4.2.	Orman Ürünleri Endüstrisi İşletmelerine İlişkin Sonuç ve Öneriler.....	157
	KAYNAKLAR	163
	EKLER	181
	ÖZGEÇMİŞ.....	213

ÖZET

Bu çalışma, Türkiye’de devlet orman işletmeleri ve orman ürünleri endüstrisi işletmeleri yönetici ve çalışanlarının orman ve orman ürünleri sertifikasyon farkındalığının çeşitli değişkenlerle incelenmesi amacıyla ele alınmıştır. Bu kapsamda, devlet orman işletmeleri için 55 ve orman ürünleri endüstrisi işletmeleri için 43 maddelik veri toplama aracı geliştirilmiştir. Veri toplama araçları, 71 adet devlet orman işletme müdürlüğünde 146 ve 377 adet orman ürünleri endüstrisi işletmesinde birer katılımcıya uygulanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, devlet orman işletmelerindeki katılımcıların orman ve orman ürünleri sertifikasyonuna ilişkin görüşlerinde; katılımcıların sertifikasyon sürecinde görev alması ve sertifika belgelerini tanıma durumu ile işletmenin coğrafi bölgesi, sertifika sahipliği ve kullandığı satış yöntemi değişkenlerinde anlamlı farklılıklar olduğu; katılımcının eğitim durumu, görevi ve çalışma süresi değişkenlerine göre anlamlı farklılık bulunmadığı anlaşılmıştır. Orman ürünleri endüstrisi işletmeleri katılımcılarının ise orman ve orman ürünleri sertifikasyonuna ilişkin görüşlerinde; katılımcının görevi ve sertifika belgelerini tanıma durumu ile işletmenin coğrafi bölgesi, faaliyet alanı, üretim tekniği, ürün grubu, çalışan sayısı, hedef pazarı, yıllık geliri, sertifika sahipliği, müşteri sertifika talep durumu, müşteri gelir grubu, nihai tüketici hedef kitlesi ve dağıtım kanalları değişkenlerine göre anlamlı farklılıklar olduğu; faaliyet süresi değişkenlerine göre anlamlı farklılığın olmadığı tespit edilmiştir. Çalışma sonuçlarına bağlı olarak sertifikasyon sürecinde farkındalığın ve etkinliğin artırabilmesi için; devlet orman işletmelerinde sertifikasyon uygulamalarına geçiş öncesinde yönetici ve teknik çalışanların mevcut iş yüklerinin ve sürece ilişkin görüşlerinin dikkate alınması, özellikle küçük ölçekli orman ürünleri endüstrisi işletmelerinde ise işletme sahipleri ve yöneticilerinin bilgilendirilmesine dönük faaliyetlere ağırlık verilmesi önem arz etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sertifikasyon, orman ürünleri, farkındalık, devlet orman işletmeleri, orman ürünleri endüstrisi işletmeleri.

SUMMARY

CERTIFICATION IN FORESTRY AND FOREST PRODUCTS INDUSTRY IN TURKEY: SECTORAL SITUATION AND AWARENESS ANALYSIS

In this study, it was aimed to analysis forest and forest products certification awareness of managers and employees working in state forest enterprises and forest products industries in Turkey. In this context, surveys including 55 questions for state forest enterprises and 43 questions for forest products industries were developed. Surveys were conducted by 146 participants from 71 state forest enterprises and 377 participants from forest products industries. According to the results, based on the opinions of participants from state forest enterprises on the forest and forest products certification; there are statistically significant differences in variables such as assignment of participants in certification process, recognition of certificate documents, geographic region of enterprises, ownership of certificate and adopted sales methods. On the other hand, there are not statistically significant differences in variables such as educational status, task and employment period of participants. Based on the opinions of participants from forest products industries, there are statistically significant differences in variables such as duty of participants, recognition of certificate documents, geographic region of enterprises, activity area, production technique, product group, number of employees, target market, annual income, ownership of certificate, customer demand for certificate, income group of customers, target group of end consumers and distribution channels. On the other hand, there are not statistically significant differences in variables such as operating period. Depending on the results of the study, in order to increase awareness level and efficiency in certification process, it is important to consider current workload and opinions of managers and crafts working in state forest enterprises and concentrate on informing owners and managers of especially small scale forest products industry enterprises.

Key Words: Certification, forest products, awareness, state forest enterprises, forest products industry enterprises.

TABLolar DİZİNİ

	<u>Sayfa No</u>
Tablo 1. OGM bünyesinde yer alan sertifikalı birimler (FSC, 2015).	35
Tablo 2. Türkiye’deki PEFC sertifikasının sektörel ölçekte dağılımı (PEFC, 2015).	36
Tablo 3. Türkiye’deki FSC sertifikasının sektörel ölçekte dağılımı (FSC, 2015).	36
Tablo 4. DOİ’ler İçin Mevcut Durum Çözümlemesi.	38
Tablo 5. OÜEI’ler İçin Mevcut Durum Çözümlemesi.	40
Tablo 6. SITC kodlarına göre ormana dayalı ana ürün sınıflandırması (TÜİK, 2014).	74
Tablo 7. ISIC kodlarına göre ormana dayalı ana imalat sektörlerinin faaliyet grupları (ISIC, 2008).	75
Tablo 8. NACE kodlarına göre ormana dayalı ana imalat sektörlerinin faaliyet grupları (NACE, 2008).	75
Tablo 9. Veri toplama aracı uygulaması yapılan faaliyet alanları ve işletme sayıları.	82
Tablo 10. DOİ veri toplama aracı KMO ve Barlett’s testi sonuçları.	88
Tablo 11. OÜEI veri toplama aracı KMO ve Barlett’s testi sonuçları.	88
Tablo 12. Sertifika durumuna göre ulaşılan katılımcı sayıları.	91
Tablo 13. Sertifika durumuna göre ulaşılan işletme sayıları.	91
Tablo 14. DOİ’lerde uygulanan veri toplama aracı bulgularının çeşitli değişkenler açısından dağılımları.	96
Tablo 15. Eğitim durumu değişkenine göre faktörler ölçeğinde Mann-Whitney U test sonuçları.	99
Tablo 16. Ormanlık teşkilatındaki çalışma süresi değişkenine göre faktörler ölçeğinde Kruskal-Wallis test sonuçları.	101
Tablo 17. Ormanlık teşkilatındaki görevi değişkenine göre faktörler ölçeğinde Kruskal-Wallis test sonuçları.	102
Tablo 18. Sertifikasyon Sürecinde Görev Alma değişkenine göre faktörler ölçeğinde Mann-Whitney U test sonuçları.	104

Tablo 19. FSC Sertifikasını Tanıma değişkenine göre faktörler ölçeğinde Mann-Whitney U test sonuçları.....	105
Tablo 20. PEFC Sertifikasını Tanıma değişkenine göre faktörler ölçeğinde Mann-Whitney U test sonuçları.....	106
Tablo 21. ISO 14001 Sertifikasını Tanıma değişkenine göre faktörler ölçeğinde Mann-Whitney U test sonuçları.....	107
Tablo 22. DOİ'nin Bulunduğu Coğrafi Bölge değişkenine göre faktörler ölçeğinde Kruskal-Wallis test sonuçları.....	110
Tablo 23. DOİ Sertifika Durumu değişkenine göre faktörler ölçeğinde Mann-Whitney U test sonuçları.....	111
Tablo 24. DOİ Satış Yöntemi değişkenine göre faktörler ölçeğinde Kruskal-Wallis test sonuçları.....	113
Tablo 25. DOİ'lerin sertifikasyona geçişinde etkili olan unsurlar.....	115
Tablo 26. OÜEI'lerde uygulanan veri toplama aracı bulgularının çeşitli değişkenler açısından dağılımları.....	118
Tablo 27. İşletmedeki Görevi değişkenine göre faktörler ölçeğinde Kruskal-Wallis test sonuçları.....	120
Tablo 28. FSC Sertifikasını Tanıma değişkenine göre faktörler ölçeğinde Mann-Whitney U test sonuçları.....	121
Tablo 29. PEFC Sertifikasını Tanıma değişkenine göre faktörler ölçeğinde Mann-Whitney U test sonuçları.....	122
Tablo 30. ISO 14001 Sertifikasını Tanıma değişkenine göre faktörler ölçeğinde Mann-Whitney U test sonuçları.....	123
Tablo 31. Sertifikasyon Sürecinde Görev Alma değişkenine göre faktörler ölçeğinde Mann-Whitney U test sonuçları.....	124
Tablo 32. OÜEI'nin Bulunduğu Coğrafi Bölge değişkenine göre faktörler ölçeğinde Kruskal-Wallis test sonuçları.....	125
Tablo 33. Faaliyet Alanı değişkenine göre faktörler ölçeğinde Mann-Whitney U test sonuçları.....	127
Tablo 34. Üretim Tekniği değişkenine göre faktörler ölçeğinde Kruskal-Wallis test sonuçları.....	128
Tablo 35. Ürün Grubu değişkenine göre faktörler ölçeğinde Kruskal-Wallis test sonuçları.....	129

Tablo 36. Faaliyet Süresi değişkenine göre faktörler ölçeğinde Kruskal-Wallis test sonuçları.	131
Tablo 37. Nihai Tüketici değişkenine göre faktörler ölçeğinde Mann-Whitney U test sonuçları.	132
Tablo 38. Çalışan Sayısı değişkenine göre faktörler ölçeğinde Kruskal-Wallis test sonuçları.	134
Tablo 39. Doğrudan Satış değişkenine göre faktörler ölçeğinde Mann-Whitney U test sonuçları.	135
Tablo 40. Hedef Pazar değişkenine göre faktörler ölçeğinde Kruskal-Wallis test sonuçları.	137
Tablo 41. Yıllık Gelir değişkenine göre faktörler ölçeğinde Kruskal-Wallis test sonuçları.	138
Tablo 42. FSC Sahipliği değişkenine göre faktörler ölçeğinde Mann-Whitney U test sonuçları.	141
Tablo 43. ISO 14001 Sahipliği değişkenine göre faktörler ölçeğinde Mann-Whitney U test sonuçları.	141
Tablo 44. Müşteri Sertifika Talep Durumu değişkenine göre faktörler ölçeğinde Mann-Whitney U test sonuçları.	143
Tablo 45. Alt Gelir Grubu Hedef Kitlesi değişkenine göre faktörler ölçeğinde Mann-Whitney U test sonuçları.	145
Tablo 46. Orta Gelir Grubu Hedef Kitlesi değişkenine göre faktörler ölçeğinde Mann-Whitney U test sonuçları.	146
Tablo 47. Üst Gelir Grubu Hedef Kitlesi değişkenine göre faktörler ölçeğinde Mann-Whitney U test sonuçları.	146
Tablo 48. OÜEİ'lerin birinci öncelikli konularına ilişkin çalışanların dağılımı.	148
Tablo 49. OÜEİ müşterilerinin sertifika talep durumu.	149
Tablo 50. Sertifikalandırmanın ürün maliyetindeki kabul edilebilir artış oranına ilişkin görüşler.	149
Tablo 51. Sertifika almada etkili unsurlara ilişkin çalışan görüşleri.	150
Tablo 52. Sertifikasız OÜEİ'lerin sertifikalandırma süreçlerine ilişkin durumu.	151

ŞEKİLLER DİZİNİ

	<u>Sayfa No</u>
Şekil 1. Sürdürülebilir kalkınma üçgeni (Munasinghe, 2009; Yeni, 2014).	12
Şekil 2. Sürdürülebilir orman işletmeciliği (Cook ve O’Laughlin, 1999).	15
Şekil 3. Küresel düzeyde FSC belgesine sahip orman alanları (FSC, 2015).	24
Şekil 4. Küresel düzeyde PEFC sertifikasına sahip orman alanları (PEFC, 2015). .	25
Şekil 5. Büyük sertifikasyon sistemleri tarafından sertifikalandırılmış toplam orman alanları (UNECE/FAO, 2015).	32
Şekil 6. Bölgeler itibariyle sertifikalandırılmış orman alanları (UNECE/FAO, 2015).	33
Şekil 7. FSC ve PEFC için CoC sertifika sayısının yıllar itibariyle değişimi (UNECE/FAO, 2015).....	34
Şekil 8. Türkiye’deki FSC CoC ve PEFC CoC sertifikalı işletme sayısının yıllar itibariyle değişimi (FSC, 2015; PEFC, 2015).	37
Şekil 9. Araştırmaya konu işletmelerin kapsamı.....	73
Şekil 10. Tez çalışması iş akış şeması.....	80
Şekil 11. Veri toplama aracı uygulamaları.....	90
Şekil 12. DOİ veri toplama aracı katılımcılarının coğrafi bölgelere göre dağılımı. ..	97
Şekil 13. DOİ yönetici ve teknik çalışanlarının sertifika belgelerini tanıma durumları.....	107
Şekil 14. Sertifikalandırmanın ürün maliyetlerinde oluşturduğu artışa yönelik yönetici ve teknik çalışanların görüşleri	116
Şekil 15. Sertifika maliyetlerinin kabul edilebilirlik durumuna ilişkin yönetici ve teknik çalışan görüşleri.	117
Şekil 16. OÜEİ katılımcılarının coğrafi bölgelere göre dağılımı.....	118
Şekil 17. OÜEİ çalışanlarının sertifika belgelerini tanıma durumları.....	142
Şekil 18. OÜEİ’lerde müşteriler tarafından talep edilen sertifika türleri ve sayıları.....	144
Şekil 19. OÜEİ’lerin ürün sertifikasyonunu uygulamaya yönelik görüşleri.....	150

KISALTMALAR DİZİNİ

AB	Avrupa Birliği
ATO	African Timber Organization (Afrika Yuvarlak Odun Örgütü)
BM	Birleşmiş Milletler
CESA	Canadian Engineering Standards Association (Kanada Mühendislik Standartları Kurumu)
CoC	Chain of Custody (Koruma Zinciri)
CSA	Canadian Standards Association (Kanada Standartlar Kurumu)
CWC	Controlled Wood Certification (Kontrollü Ahşap Sertifikasyonu)
ÇYS	Çevre Yönetim Sistemi
DOİ	Devlet Orman İşletmesi
EPA	Environmental Protection Agency (Çevre Koruma Ajansı)
FMC	Forest Management Certification (Orman Yönetim Sertifikası)
FSC	Forest Stewardship Council (Orman İdare Konseyi)
GBA	Gümrük Birliği Anlaşması
ISIC	International Standard Industrial Classification of all Economic Activities (Tüm Ekonomik Faaliyetlerin Uluslararası Standart Sanayi Sınıflaması)
ISO	International Organization for Standardization (Uluslararası Standartlar Kurumu)
ITTO	International Tropical Timber Organization (Uluslararası Tropikal Yuvarlak Odun Örgütü)
KMO	Kaiser-Meyer-Olkin
NACE	Statistical Classification of Economic Activities in the European Community (Avrupa Topluluğunda Ekonomik Faaliyetlerin İstatistikî Sınıflaması)
OBM	Orman Bölge Müdürlüğü
ODOÜ	Odun Dışı Orman Ürünleri
OGM	Orman Genel Müdürlüğü
OİM	Orman İşletme Müdürlüğü
OİŞ	Orman İşletme Şefliği
OÜEI	Orman Ürünleri Endüstri İşletmesi

PEFC	Pan European Forest Certification (Pan Avrupa Ormancılık Sertifikasyonu)
SOİ	Sürdürülebilir Orman İşletmeciliği
SOY	Sürdürülebilir Orman Yönetimi
STK	Sivil Toplum Kuruluşu
TOBB	Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
UÇEP	Ulusal Çevre Stratejisi ve Eylem Planı
UN	United Nations (Birleşmiş Milletler)

1. GENEL BİLGİLER

1.1. Giriş

Sanayi devrimi, tüm sanayi kollarında olduğu gibi, orman ürünleri endüstrisinde de makineleşmeyle birlikte daha hızlı ve daha yüksek miktarda üretime odaklı bir anlayış geliştirmiştir. 1929 Dünya Ekonomik Buhranı gibi hadiseler zaman zaman bu anlayışın gelişim hızını düşürmüş olsa da, günümüzde bu süreç halen devam etmektedir (Küçükkalay, 1997). Dünya genelinde insan nüfusunun hızla artmasının yanı sıra, insanların hayat standartlarını yükseltme düşüncesi üretim odaklı sanayi anlayışının gelişmesine ivme kazandırmıştır. Diğer sektörlerde olduğu gibi, orman ürünlerinde de sürekli artan ve çeşitlenen tüketici talepleri gelişimin önemli bir halkasını oluşturmuştur. Bu süreçte orman ürünlerine olan talep, ormanlar üzerinde büyük bir baskı meydana getirmiş ve talebi karşılamaya yönelik üretim anlayışı da orman alanlarının hızla azalmasına ve ekosistem dengelerinde bozulmalara neden olmuştur.

Orman alanlarındaki hızlı azalma ve artan çevre sorunları uluslararası toplumun harekete geçmesine neden olmuş ve 1992 yılında Brezilya'nın Rio de Janeiro kentinde gerçekleştirilen Birleşmiş Milletler (BM) Çevre Konferansı'nın temel konusunu, ormancılık oluşturmuştur. Bu konferansta, BM'nin 1987 yılı Çevre ve Kalkınma Komisyonu Raporunda (Brundtland Raporu) sürdürülebilir kalkınma ekonomik, sosyal ve ekolojik olma üzere üç farklı yönden ele alınarak, "*günümüz ihtiyaçlarının, gelecek kuşakların ihtiyaçlarını karşılama imkanlarından fedakârlık yapılmaksızın, karşılanabilmesi süreci*" olarak "sürdürülebilir kalkınma" anlayışı benimsenmiştir (URL-1). Yine bu konferansta, Dünya ormanlarının sürdürülebilir şekilde yönetilmesi, korunması ve geliştirilmesine yönelik çalışmalar yapılmıştır. Bu kapsamda, ulusal ve uluslararası ormancılık politika ve strateji süreçlerinin devamını sağlayacak şekilde Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi (1992), Wellington Protokolü (1995), Kyoto Protokolü (1997) vb. belge ve sözleşmeler kabul edilmiştir (Gönel, 2002).

1992 yılındaki BM Çevre Konferansı'yla birlikte küresel çerçevede Sürdürülebilir Orman Yönetimi (SOY) anlayışı gelişmeye başlamıştır. Bu anlayış, orman alanlarındaki azalışı; koruma, bakım, ağaçlandırma ve ormanlaştırma yoluyla tersine çevirmeyi, ormana bağımlı toplulukların geçimlerini iyileştirme dahil olmak üzere ormanların ekonomik, sosyal ve ekolojik faydalarını artırmayı, korunan orman alanlarını arttırmayı, elde edilen ürünlerin miktarını yükseltmeyi ve bu uygulamalar için gerekli yeni ve ek kaynaklar oluşturmayı amaçlamıştır (OGM, 2006). Aynı konferansta, toplumun farklı kesimlerinin sürdürülebilir kalkınma ve sürdürülebilir ormancılık anlayışının geliştirilmesine yönelik bağımsız ve uluslararası bir sertifikasyon planının oluşturulması amacıyla bir araya gelmesi fikri benimsenmiştir (Akyol, 2004).

Uluslararası düzeyde orman kaynaklarının sürdürülebilir yönetimini teşvik etmek amacıyla kullanılan sertifikasyon sistemi, bir orman işletmesi bünyesinde yapılan tüm orman işletmeciliği faaliyetlerinin bağımsız bir kuruluş tarafından daha önceden belirlenen standartlara göre değerlendirilmesi ve teftiş edilmesini mümkün kılan bir süreci ifade etmektedir (Geray, 1999). Bir başka ifadeyle orman sertifikasyonu, çevre bilinci yüksek tüketici kesimleri ile üretici kesimleri arasında güçlü bir bağ kurmak suretiyle, ormanların daha iyi yönetilmesini teşvik etmek ve ormancılık faaliyetlerinin sürdürülebilir kalkınma ilkelerine uygun olarak, SOY doğrultusunda gerçekleştirilmesini sağlamaya yönelik olarak geliştirilmiş bir sistemdir (Durusoy, 2002).

Sertifikasyon programları gönüllülük esasına dayanmakla birlikte, üretim süreçlerinin ekolojik ve sosyal sürdürülebilirliğini artırmayı amaç edinmektedir. Sertifikasyon, tüketicilere ürünlerin ekolojik ve sosyal standartları karşılayan uygulamalarla üretilmiş olduğu teminatını vermektedir. Sertifikasyon sistemleri, uygulanabilir ve uzun vadede piyasaya ürün sunabilir olmak için ekonomik ve kurumsal gelişmeyi gerekli kılmaktadır. Aynı zamanda ekolojik sertifikasyon, çevresel ve sosyal değerler üzerinde özel bilgilerin üretilmesine imkan sağlar (Kiker ve Putz, 1997).

Öte yandan, toplumların hayat standartlarının gelişimi, eğitim ve gelir seviyelerinin artışıyla birlikte sosyal ve küresel pazarlama anlayışının da etkisiyle toplumdaki

çevresel hassasiyetler artış göstermiştir. Tüm bu gelişmeler tüketicilerin çevreye duyarlı ya da sertifikalı ürünlere daha fazla yönelmeleri sonucunu doğurmuştur.

Günümüzde “ekolojik sertifika”, “yeşil etiket” veya “odun ürünleri sertifikası” olarak bilinen orman ve orman ürünleri sertifikasyonu için farklı bağımsız belgelendirme ve yetkilendirme kuruluşlarından söz edilebilir. Bağımsız sertifikasyon kuruluşları, işletmeleri kabul edilmiş standartlara göre denetleyerek uygunluğun sağlandığı işletmelere süreli sertifikalar vermekte ve sağlanan standartları devreli olarak denetlemektedir. Yetkilendirme kuruluşları ise sertifikalandırma kuruluşlarının, belirlenmiş, şeffaf, güvenilir yöntemlerle değerlendirme yaptığını ve kullandığı sertifikayı teminat altına almakta ve sertifikasyon kuruluşlarını denetleyerek sertifikalandırmaktadır (Şener, 2009a; Ayan ve ark., 2011).

Dünya genelinde orman ve orman ürünlerine yönelik sertifikalandırma yapan kuruluşlar; Orman Yönetim Sertifikası (Forest Management Certification (FMC)), Koruma Zinciri Sertifikası (Chain of Custody Certification (CoC)) ve karışımli ürünler için karışımında sadece sertifikalı ürünlerin olduğunu gösteren Kontrol Edilmiş Ahşap Malzeme sertifikaları (Controlled Wood Certification (CWC)) vermektedirler.

Günümüzde, orman ve orman ürünleri sertifikasyonu, başta Avrupa ülkeleri olmak üzere tüm dünyada hızla gelişmektedir. Ülkemiz orman ürünleri ticaretinin yaklaşık yarısının yapıldığı AB ülkelerinin nihai ürünlerinde oduna dayalı hammadde kullanan işletmelerde sertifikalandırma düzeyi %65’e, matbaa ve kâğıtçılık işletmelerinde ise %95’e ulaşmıştır. Yakın gelecekte AB ülkelerinin uluslararası ticarete orman ve orman ürünleri sertifikasyonunu zorunlu hale getireceği düşünülmektedir (TOBB, 2012). Diğer yandan, orman ve orman ürünleri sertifikasyonunun tarife dışı engeller oluşturma potansiyeline sahip olduğunu bildiren çalışmalar (Marx, 2010) sertifikasyonun öneminin giderek artacağını göstermektedir. Ülkemizdeki orman ürünleri sektörünün gelişebilmesi ve uluslararası ticarete pazar payını artırabilmesi için sertifikasyon çalışmalarına ağırlık verilmesi hususu bir zorunluluk olarak ortaya çıkmaktadır.

Çağımızda tüm diğer sektörlerde olduğu gibi, ormancılıkla ilgili sektörlerde de hızlı ve köklü değişiklikler yaşanmaktadır. Ülke nüfuslarında yaşanan hızlı artışlar ve

gelişen küresel pazarlama anlayışı dolayısıyla doğal kaynaklara duyulan ihtiyaçtaki artış orman ve orman ürünleri endüstrisi yönetiminin gözden geçirilmesini zorunlu kılmaktadır. Ormanların varlığını sürdürerek bugün olduğu gibi, gelecek nesillerin de bu kaynaklara duyulacak gereksinimi karşılayabilmesi ancak uzun süreli planlarla sağlanabilecektir. Orman ve orman ürünleri endüstrisi yönetiminde verimliliğin ve kaynak varlığının sürekliliği, geleneksel yönetim politikalarının gözden geçirilmesini, mevcut ve öngörülen küresel şartlara göre yeniden yapılanmayı gerekli kılmaktadır.

Orman ürünleri piyasasında rekabetin gelişmesi, işletmeler için yenilikçi fikirleri her zamankinden daha önemli hale getirmiştir. İşletmeler günümüzde, maliyet stratejisiyle birlikte farklılaşma stratejisi uygulayarak başarılı olmanın yollarını aramaktadır. Bu bakımdan, tüm dünyada doğal kaynakların azalması, ekolojik dengenin bozulması ve küresel ısınma etkilerinin artmasına karşın hızla gelişen ve yaygınlaşan sosyal ve çevreci fikirlerin oluşturduğu entelektüel sermayenin işletmeler tarafından dikkate alınmasının işletme performansına önemli düzeyde olumlu katkılar sağlayacaktır.

Günümüzde hemen tüm sektörel alanlarda sosyal ve çevreci anlayışların önem kazanması, bu anlayışın ormancılık ve orman ürünleri endüstrisi sektörlerinde de ölçülmesini, işletmeler açısından stratejik öneme sahip bir noktaya taşımıştır. Sosyal ve çevreci anlayış unsurlarının, kullanılan girdi, sahip olunan teknolojik alt yapı, hedef pazar yapısı, tüketici profili farklılıkları, ulusal veya uluslararası ticaret koşulları gibi değişkenlere göre alt sektörler ölçeğinde farklılaşma göstermesi söz konusudur. Bu konuda yapılan araştırmalar (Üstünay, 2008; Özkaya, 2010; Köksal, 2011) değerlendirildiğinde, ekonomik, sosyal ve çevreci anlayış unsurlarının, farklı değişkenler itibarıyla önemli farklılaşmaların yaşandığı ormancılık teşkilatı ve orman ürünleri endüstrisi alt sektörleri ölçeğinde ölçülmesinin büyük önem arz ettiği görülmektedir.

Ülkemiz orman kaynaklarının koruma ve kullanma ilkeleri dahilinde, uluslararası sözleşmeler çerçevesinde çağdaş bir anlayışla yönetilmesini amaç edinen ve paydaş katılımları ile hazırlanmış Ulusal Ormancılık Programı (2004-2023) hazırlanmıştır. Bu programda, sektörel düzeyde orman ürünleri sertifikasyon sistemi geliştirme

çalışmalarına kısa dönemli eylemler arasında yer verilmiş olup (Anonim, 2004), sertifikasyonun ve entelektüel sermayenin orman ve orman ürünleri endüstrisi sektörü işletmelerinde geliştirilmesi, işletme amaçlarına ulaşılmasında da önemli bir katkı sağlayacaktır. Bununla birlikte sosyal, çevreci ve ekolojik anlamda entelektüel sermayenin de kullanıldığı bir orman kaynakları yönetimiyle, küresel düzeyde ormanların korunması ve sürdürülebilir işletilmesine de imkan sağlanmış olacaktır.

1.1.1. Araştırmanın Amacı ve Kapsamı

Bu araştırma ile Türkiye’de devlet orman işletmeleri (DOI’ler) ve orman ürünleri endüstrisi işletmelerinde (OÜEI’lerde) çalışanların (müdür, mühendis, şef vb.) orman ve orman ürünleri sertifikasyon sürecine ilişkin farkındalıklarının belirlenmesi ile sertifikasyon sürecine ilişkin sektörel durum analizinin gerçekleştirilmesi amaçlanmaktadır.

Bu temel amaçlar çerçevesinde araştırmanın alt amaçları aşağıdaki şekilde belirlenmiştir:

- DOI’lerde çalışan işletme yönetici ve teknik çalışanların; eğitim durumu, ormancılık teşkilatında çalışma süresi, görevi, sertifikasyon sürecinde görev alma durumu, sertifika belgelerini tanıma durumu, işletmenin bulunduğu coğrafi bölge, sertifika sahibi olma durumu ve kullandığı satış yöntemine göre orman ve orman ürünleri sertifikasyonuna ilişkin görüşleri arasındaki farklılıkların belirlenmesi,
- DOI’lerin sertifikasyona geçiş sürecinin ve ekonomik etkilerinin belirlenmesi,
- OÜEI’lerde işletme yöneticilerinin ve diğer çalışanların; görevi, sertifika belgelerini tanıma durumu, sertifikasyon sürecinde görev alma durumu, işletmenin bulunduğu coğrafi bölge, faaliyet alanı, üretim tekniği, ürün grubu, faaliyet süresi, nihai tüketiciye yönelik ürün üretme durumu, çalışan sayısı, dağıtım kanalı türü, hedef pazar türü, ortalama yıllık satış geliri, sertifikasyonun önem derecesi, sertifika sahibi olma durumu, müşterilerin sertifika talep durumu ve müşterilerin gelir grubuna göre orman ve orman

ürünleri sertifikasyonuna ilişkin görüşleri arasındaki farklılıkların belirlenmesi.

- OÜEİ'lerin sertifikasyona geçiş sürecinin ve ekonomik etkilerinin belirlenmesi.

Bu çalışma, ülke genelinde faaliyette bulunan sertifikalı ve sertifikasız orman ve orman ürünleri endüstrisi işletmelerini ve bu işletmelerde çalışanları (İşletme müdürü, müdür yardımcısı, teknik çalışan, şef vb.) kapsamaktadır. Söz konusu işletmeler Orman Genel Müdürlüğü'ne bağlı devlet orman işletme müdürlükleri ile orman ürünleri endüstrisinde faaliyet gösteren özel sektör işletmeleridir. Dolayısıyla orman ve orman ürünleri piyasasında sertifikasyon farkındalığını ele alan bu çalışmada, hammadde, ara ürün ve nihai ürün üreten ve pazarlayan işletmeler esas alınmış ve alıcı ve satıcıların oluşturduğu piyasa aktörleri kapsamında nihai tüketiciler dışarıda bırakılmıştır.

1.1.2. Araştırmanın Önemi

Orman ve orman ürünleri sertifikasyonu, odun ve odun dışı orman ürünlerinin doğrudan veya dolaylı olarak yer aldığı çok sayıda kullanım alanı nedeniyle disiplinler arası bir konu olma özelliği taşımaktadır. Günümüzde, ormanların azalması ve küresel çevre tahribatlarının önüne geçmeyi amaçlayan orman ve orman ürünleri sertifikasyonu, özellikle gelişmiş ülkelerdeki ormancılık teşkilatları ve Sivil Toplum Kuruluşları (STK'lar) için vazgeçilmez bir unsur haline dönüşmeye başlamıştır. Sosyal ve çevreci hassasiyetleri dikkate alan örgütler rakiplerine karşı rekabet üstünlüğü sağlayabilmektedir. Konuya ilişkin sektörel gelişmeler değerlendirildiğinde, sertifikasyonu entelektüel sermaye olarak dikkate alıp, gelişme stratejilerini buna göre planlayan işletmelerin daha başarılı olacağı öngörüsünde bulunulabilmektedir (Mcdaniel ve Rylander, 1993).

Sosyal ve küresel pazarlama anlayışlarının en önemli araçlarından biri durumundaki bilinçli tüketicinin, yaklaşık maliyet, benzer özellik ve işlevlere sahip ürünler içinde çevresel hassasiyete sahip olanı tercih etmesi işletmeler için önemli bir farklılaşma alanı oluşturmuştur. Bu konuda yapılan bazı bilimsel çalışmalar (Howe, 1999;

Ozanne ve Vilosky, 2001; Cornelis van Kooten ve ark., 2005; Aguilar ve Vilosky, 2007; Cha ve ark., 2009), özellikle gelişmiş ülkelerde tüketicilerin yüksek çevre hassasiyeti teminatı anlamına gelen sertifikalı ürünler için daha fazla ücret ödemeyi kabul edebildiğini ortaya koymuştur. Günümüzde, BM örgütünün çizmiş olduğu genel çerçeve, ulusal ve uluslararası STK'lar ve sektörel kuruluşların SOY ve sürdürülebilir kalkınmaya verdiği önem, sertifikasyonun örgütsel, dolayısıyla küresel amaçların gerçekleştirilmesinde hayati etkiye sahip bir unsur olduğunu ortaya koymaktadır. Bu nedendir ki orman ürünleri pazarında sosyal ve çevreci hassasiyetleri dikkate alan sertifikasyon, işletmelere önemli faydalar sağlama potansiyeline sahiptir.

Orman ve orman ürünleri sertifikasyonunun orman köylüsünün yakacak odun bağımlılığını %32, hava kirliliğini %31 ve ormansızlaşmayı %5 oranında azalttığı yönünde sonuçlara ulaşılan çalışmalar (Miteval ve ark., 2015), sertifikasyonun orman varlığı ve orman işlevlerinin korunması ve yerel toplulukların yaşam kalitesinin artırılmasında önemli bir işlev gördüğünü göstermiştir. Diğer yandan, sertifikasyonun ormancılık sektörüne katkısının maliyetine oranla çok daha fazla olacağı yönündeki öngörüler (Zha ve ark., 2011), sertifikasyonun önemini ortaya koymaktadır. Bununla birlikte, orman ve orman ürünleri sertifikasyonuna ilişkin düşük farkındalık düzeyinin sertifikasyonun, dolayısıyla sürdürülebilir orman yönetiminin gelişimini olumsuz yönde etkiliyor olması (Chen ve Innes, 2013) ve sertifikasyonun gelişimi için özel girişimin ve nihai tüketicilerin desteğinin alınması gerekliliği (Nebel ve ark., 2005; Lister, 2009; Tupura ve ark., 2015) konunun hassasiyetini gösteren önemli göstergeler olarak görülmektedir.

Ülkemiz orman ürünleri endüstrisi sektörünün, iç ve dış piyasalarda uluslararası işletmelerle rekabet yeteneğinin geliştirilmesine önemli katkılar sağlayacak olmasından dolayı işletmelerdeki sertifikasyon farkındalık düzeyinin belirlenmesi için bilimsel çalışmaların yapılmasına ihtiyaç olduğu düşünülmektedir. Ancak, orman ürünlerinin sertifikalanabilmesi için hammadde kaynağı olan ormanların da sertifikalanmış olması zorunluluğu, aynı zamanda ormancılık teşkilatının da sertifikasyon algı ve farkındalık düzeyinin bilinmesini gerekli kılmaktadır. Gerek 10. Beş Yıllık Kalkınma Planı ve gerekse ormancılık sektörüyle ilgili makro planlarda sürdürülebilir orman yönetimi anlayışının benimsenmiş olması ülkemizde

sertifikasyon çalışmalarını teşvik etmeye dönük politikaları öne çıkarmıştır (Kalkınma Bakanlığı, 2000; Anonim, 2004; OGM, 2012; Kalkınma Bakanlığı, 2013; Kalkınma Bakanlığı, 2014). Bu nedenle DOİ'lerde ve OÜEI'lerdeki yönetici ve çalışanların sertifikasyon algısı ve farkındalıklarının belirlenmesi, ilgili işletme amaçlarına ve buradan hareket ile ulusal ve küresel düzeydeki amaçlara ulaşılmasına katkı sağlanması açısından önem arz etmektedir.

1.1.3. Araştırmanın Varsayımları ve Sınırlılıkları

Ülkemizdeki ormanların mülkiyetinin tamamına yakını devlete ait olup, bunun dışında kalan özel ormanların gözetim ve denetimi Orman Genel Müdürlüğü (OGM) tarafından yürütülmektedir (OGM, 2012). Bu nedenle, ulusal düzeyde orman sertifikasyonuna ilişkin görüşlerinin belirlenmesi kapsamında, OGM bünyesinde tüm ülke sathında faaliyet gösteren DOİ'lerin çalışma alanı olarak seçilmesi yeterli görülmüştür.

Araştırmanın ikinci ayağında ise orman ürünleri sertifikasyonuna ilişkin görüşlerin belirlenmesi sürecinde OÜEI'leri temsilen orman ürünleri endüstrisi sektörü alt faaliyet alanlarından özellikle odun kökenli ürün/hammadde kullanan işletmelerin seçilmesinin uygun olacağı düşünülmüştür.

Çalışmada orman ve orman ürünleri sertifikasyonu konusunun esas itibarıyla pazar düzeyinde ele alınması amaçlanmakla birlikte, çalışmanın kapsamının genişlemesinden dolayı nihai tüketici farkındalığı kapsam dışına çıkarılmış ve bu nedenle pazar analizi üretim ve pazarlama sürecindeki işletmelerin sahipleri, yöneticileri ve çalışanlarıyla sınırlandırılmıştır.

Çalışma kapsamında, veri toplama araçlarının uygulanacağı işletmelerin tüm ülke sathında yayılışı ve ulaşma süresinin uzun olması, özellikle OÜEI'lerde işletme yönetici ya da yetkilisine ulaşma güçlüğü, işletme yetkililerinin görüşme ve veri toplama araçlarını doldurma konusundaki isteksizlikleri ve zaman zaman işletmeleriyle ilgili bilgileri vermekten kaçınmaları karşılaşılan önemli sınırlılıklar olmuştur.

1.2. Kavramsal Çerçeve

1.2.1. Sürdürülebilirlik

Sözcük olarak sürdürülebilirlik, sürekli olma kapasitesi olarak tanımlanmakla birlikte, bu kapasitenin tüm koşulların uygun olmasına rağmen dışsal bir iradenin müdahalesine ihtiyaç duyması yani dışsal bir bağımlılığı ifade etmesi söz konusudur. Sürdürülebilirlik, bilimsel çalışmalarda ve uluslararası düzeyde; doğal kaynakların kullanımı, hava kirliliği, çevre, ekonomi ve kalkınma gibi kavramlarla ilişkilendirilerek kullanılmaktadır (Urungu, 2010).

Özmehmet (2012) Gilman (1992)'a atfen sürdürülebilirliği, herhangi bir sistem veya çevresel çerçevede ekosistemin varlığını ve yerine getirdiği işlevleri süresiz bir şekilde devam ettirmesi olarak tanımlamıştır. Yine sürdürülebilirlik, ekonomik büyüme ve kalkınmanın ekolojik sınırlar içinde sağlanacağı ve korunacağı anlayış olarak da ifade edilmektedir (Ruckelshaus, 1989).

Temel anlamda sürdürülebilirlik, toplumun, ekosistemin ya da devam eden herhangi bir sistemin ana kaynakları tüketmeden belirsiz bir geleceğe dek işlevini sürdürmesidir. Ruckelshaus (1989) ise sürdürülebilirliği, “ekolojinin en geniş sınırları içinde ekonomik büyümenin ve kalkınmanın karşılıklı etkileşim ile sağlanacağı ve zaman içinde korunacağı doktrin” olarak tanımlamaktadır. Dolayısıyla sürdürülebilirliği en genel şekliyle, ekolojik sistemlerin varlığının, işlevlerinin ve üretim kapasitesinin devam etmesi olarak algılamak mümkündür (Yavuz, 2010).

Öncelikli olarak çevreci örgütlerin gündeme getirdiği sürdürülebilirlik kavramı, sürdürülebilir kalkınma kavramının kullanımının yaygınlaşmasıyla farklı sektörlerde kullanılmaya başlanmıştır (Durusoy, 2002). Brundtland Raporunda sürdürülebilir kalkınma, günümüz insan ihtiyaçları karşılanırken gelecek nesillerin ihtiyaçları ve beklentilerinin de dikkate alınması gerektiğini belirtir nitelikte tanımlanmıştır (Durusoy, 2002; Çelik, 2006).

İnsanoğlunun varoluşundan beri gerçekleştirmiş olduğu faaliyetler; çevresel kirlenmeler, biyolojik çeşitlilikte azalma, çölleşme, ormansızlaşma, erozyon, küresel ısınma ve iklim değişiklikleri gibi olumsuz çevresel zararlara neden olmuştur (Öztunç, 2006). Bu çevresel zararlar, insanoğlunun ihtiyaç duyduğu doğal kaynakların varlığını ve gelecek nesillerin sağlayacağı faydalanmayı tehdit eder noktaya ulaşmıştır. Bu kapsamda sürdürülebilirliğin, ancak doğal kaynakların kendilerini yenileyebilecekleri bir faydalanma hızı ile kullanılmaları ile gerçekleşebileceği söylenebilir (United Nations (UN), 2015).

1972 yılında Roma kulübü tarafından açıklanan “Ekonomik Büyümenin Sınırları” raporu ile doğal kaynakların ekonomik kalkınmayı sağlamak için yoğun olarak kullanılması stratejisinde artık doyum noktasına ulaşıldığı, çevreye ve doğal kaynaklara büyük ölçüde zarar verildiği belirtilmiş ve doğal kaynakların sürdürülebilirliği tartışmaya açılmıştır (Yaylı, 2007).

Günümüzde sürdürülebilirlik, ekonomik ve sosyal hemen her alanda kullanılan bir kavramdır. Ancak, toplumun doğrudan orman ürünlerine olan ihtiyacının karşılanması ve dolaylı yünden işlevleriyle ortaya çıkardığı faydaların sürekliliğinin sağlanmasına yönelik çalışmalar bütünü olarak tanımlanan ormancılıkta (Durusoy, 2002; Türker, 2013), şimdiki nesille birlikte gelecek nesillerin de faydalanmasının esas alınması sebebiyle sürdürülebilirliğin büyük bir önem arz ettiği ifade edilebilir (Durusoy, 2002).

1.2.2. Sürdürülebilir Kalkınma

Doğal kaynakların, insan ihtiyaçlarını karşılayacak mal ve hizmet üretim ve tüketiminde girdi olarak kullanılması ve bu faaliyetler sonucunda ortaya çıkan atıkların doğaya bırakılması çift yönlü şekilde ekolojik dengesizliklere neden olmaktadır (Ceylan, 1995’e atfen Durusoy, 2002). Sanayi devriminin ivme kazandırdığı üretim anlayışı ve dünya genelindeki nüfus artışının çevre ve doğal kaynaklar üzerinde oluşturduğu baskılar ve ortaya çıkan çevre sorunlarının tehdit unsuru boyutlarına ulaştığı algısı, 1970’li yıllarda uluslararası kamuoyunda çevreci hareketlerin gelişmesine neden olmuştur. Çevreciler, endüstriyel faaliyetlerin sürekliliğinin ancak doğal kaynak kullanımında gelecek nesillerin ve üretilen atık

maddelerde doğanın kirliliğın üstesinden gelme kapasitesinin gözetilmesiyle sağlanabileceğini ileri sürmüşlerdir (Yeni, 2014).

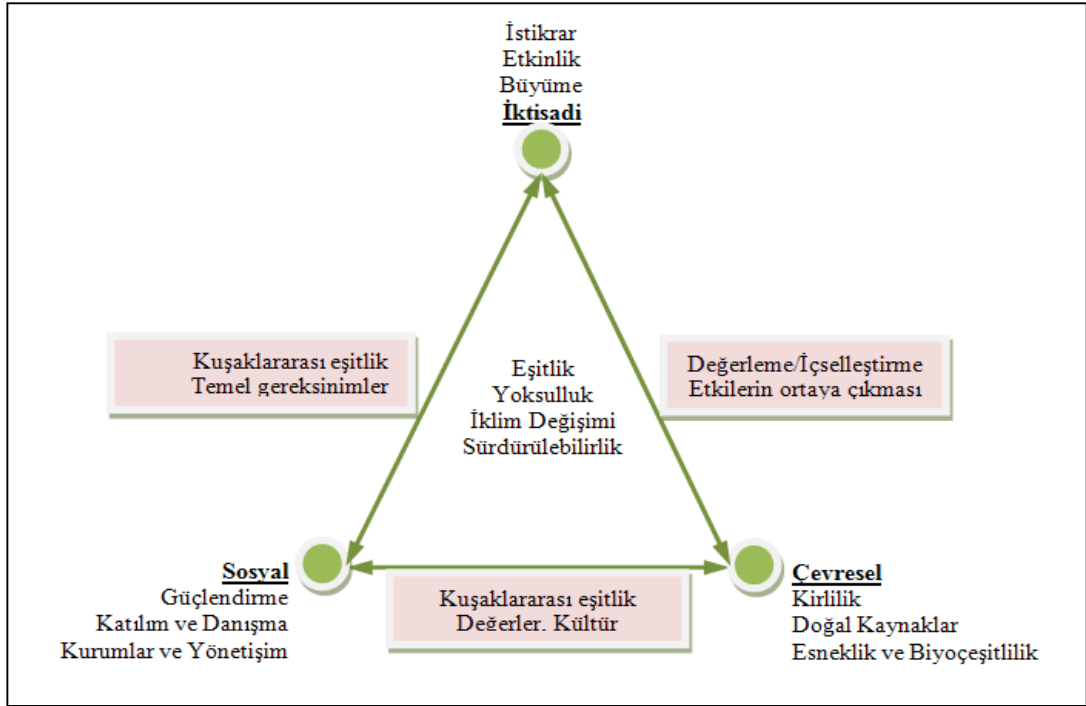
Sürdürülebilir kalkınma, üretim anlayışının uzun vadede çevresel ve sosyal gelişimi kısıtlayacağı öngörüsünden yola çıkarak, kalkınmanın çevresel ve sosyal değişimi gözeterek planlanması gerektiği düşüncesine dayanmaktadır (Urungu, 2010).

Yine 1972 yılında, ekonomik ve sosyal gelişmenin çevre ile ilişkisini sınırlayacak temel ilkelerin geliştirildiği BM Stockholm Konferansı toplanmıştır. Bu konferansta belirlenen ilkeler takip eden yıllarda hayata geçirilememiş olsa da birçok ülkenin çevresel politikalarını etkilemiştir (Özmehmet, 2012). 1983 yılında BM tarafından kurulan Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu, 1987 yılında sürdürülebilir kalkınmanın tanımlandığı ve çevre ile kalkınma arasındaki ilişkilerin düzenlenmesi gerektiğinin ifade edildiği Brundtland Raporu yayınlamıştır (Yıkılmaz, 2011; Özmehmet, 2012). Bu raporda, insan ihtiyaçlarının sadece ekonomik ihtiyaçlarla sınırlı olmayıp çok daha geniş şekilde ele alınması gerektiği ve giderek yoğunlaşan çevresel sorunlar karşısında ekonomik kalkınma ve çevre arasında denge kurularak, doğal kaynaklardan faydalanmada kuşaklar arası eşitliğin gözetilmesi gerekliliği vurgulanmıştır (Bozlağan, 2005).

1992’de Rio de Janeiro’da düzenlenen BM Çevre ve Kalkınma Konferansında, sivil toplum kuruluşları ve farklı kesimlerden temsilcilerinin katılımıyla küresel çevre ve kalkınmanın korunması ve kaynakların tasarruflu kullanımına yönelik ilkeler belirlenmiştir. Bu konferansta, sürdürülebilir kalkınma kavramının uluslararası düzeyde benimsendiğini göstermesi bakımından en önemli metin, bir eylem planı olarak kabul edilen Gündem 21 olmuştur. Bu metin, kalkınmanın ekonomik ve sosyal boyutlarının yanı sıra, kalkınmanın sürekliliğinin sağlanabilmesi için kaynakların korunması ve etkin yönetimi, paydaş öbeklerin aktif rol edinmesi ve uygulama temeline dayanmıştır (Durusoy, 2002; Bozlağan, 2005; Urungu, 2010; Özmehmet, 2012; Yeni, 2014).

Yine Rio’daki bu konferansta, Şekil 1’de verilen sürdürülebilir kalkınma üçgeni, iktisadi kalkınmanın sosyal ve çevresel etkilerini içerecek şekilde ilk kez tanımlanmıştır. Bu üçgenin merkezinde yer alan yoksulluk, eşitlik, sürdürülebilirlik

ve iklim değişimi kavramları iktisadi, sosyal ve çevresel boyutta ortak değerlendirilmesi gereken hususlar olarak belirlenmiştir (Yeni, 2014).

Şekil 1. Sürdürülebilir kalkınma üçgeni (Munasinghe, 2009; Yeni, 2014).

1992 tarihli Rio Konferansı'nda alınan kararların istenen olumlu sonuçları vermediği ve daha somut bir hareket tarzının benimsenmesi gerektiği belirtilen, 1997 tarihli New York BM Özel Oturumunda (Rio+5 Zirvesi), her ülkenin sürdürülebilir kalkınma için kendi eylem planlarını hazırlaması gerektiği yönünde kararlar alınmıştır (Arat ve ark., 2002; Özmehmet, 2012). Yine Rio Konferansı'nda alınan kararların değerlendirilmesine yönelik 2002 yılında düzenlenen BM Johannesburg Zirvesinde, sürdürülebilirliğin ancak toplumsal katılım sağlanması ve toplumdaki her kesimin yükümlülük üstlenmesi ile gerçekleştirilebileceği düşüncesi öne çıkmıştır (Özmehmet, 2012).

1970'li yıllardan başlayıp günümüze kadar devam eden süreçte, mevcut yaşamsal ve endüstriyel faaliyetlerin gelecek nesillerin hayat koşullarını ve ihtiyaç duyacakları doğal kaynak varlığını tehlikeye attığı yönünde farkındalığın gelişmesi, ekolojik çevre konusundaki hassasiyetleri artırmıştır (Durusoy, 2002). Bu süreçte, çevresel sorunların ancak sınırsız kaynak kullanımı, kaynak paylaşımı ve yoksulluk gibi

hususların birlikte değerlendirildiği yaklaşımlarla çözülebileceği anlaşılmıştır (Urungu, 2010).

Daha geniş anlamıyla sürdürülebilir kalkınma, insan ve doğa arasındaki uyumun sağlanabilmesine bağlıdır. Bu uyumun sağlanabilmesi için; geniş ölçüde bir toplumsal katılımın sağlanması, çevre hassasiyeti yüksek üretim sistemleri ve teknolojinin kullanımı, yenilikçi yönetim anlayışı ve tüm bu hususları gerçekleştirebilecek siyasal, sosyal ve ekonomik sistemlerin kurulmasının kaçınılmaz olduğu açıktır (Durusoy, 2002).

Türkiye’de çevre korumayla ilgili hususların kanunlarda yer alması, ilk kez 1982 Anayasası ile gerçekleşmiştir. Bu düzenlemede, çevre korumanın önemi vurgulanmış ancak bunun nasıl sağlanacağı hususuna açıklık getirilmemiştir (Egeli, 1996; Budak, 2000; Özmehmet, 2012). Bu tarihten günümüze kadar su, hava, toksik ve diğer atık maddelerin çevreye verdiği zararları önlemeye yönelik pek çok yönetmelik ve düzenleme yapılmıştır. Bununla birlikte Türkiye, Nesli Tehlike Altında Olan Yabani Hayvan ve Bitki Türlerinin Uluslararası Ticaretine İlişkin Sözleşme (CITES), Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi, BM Çölleşme ile Mücadele Sözleşmesi, BM İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi ve Kyoto Sözleşmesi gibi çok sayıda uluslararası sözleşmeye taraf olmuştur.

Türkiye’de çevre korumayla ilgili kavramlar, kalkınma planlarına üçüncü beş yıllık kalkınma planı ile girerken, sürdürülebilir kalkınma kavramının bu planlarda yer alması yedinci beş yıllık kalkınma planı ile olmuştur. Yedinci beş yıllık kalkınma planında, sürdürülebilir kalkınma ilke olarak benimsenmiş ve hukuksal, toplumsal ve kurumsal yapılarda değişimlerin gerçekleşmesi gerektiği vurgulanmıştır (Arat ve ark., 2002; Özmehmet, 2012). Bu düzenlemeyi takiben 1998 yılında, uzun vadede sürdürülebilirliğin sağlanabilmesi için etkin bir çevre yönetim sistemi geliştirme gerekliliğini savunan Ulusal Çevre Stratejisi ve Eylem Planı oluşturulmuştur Türkiye’nin sürdürülebilir kalkınma konusundaki çalışmaları 2002 yılındaki BM Johannesburg Zirvesi’nde bir Ulusal Rapor ile değerlendirilmiştir (Altunbaş, 2004; Özmehmet, 2012). Bu raporda, ülkemizdeki sürdürülebilir kalkınmanın yönetim, biyolojik çeşitlilik, iklim değişikliği, sanayi gibi hususlarla ilişkisine yönelik çalışmalara yer verilmiştir (URL-2).

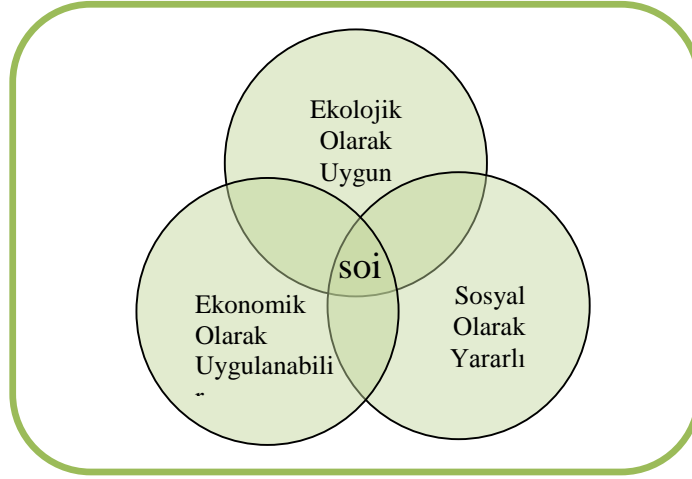
1.2.3. Sürdürülebilir Orman İşletmeciliği

1987 yılında Uluslararası Tropikal Yuvarlak Odun Örgütü (International Tropical Timber Organization (ITTO)) sürdürülebilir kalkınmanın sağlanabilmesi için öncelikle sürdürülebilir orman işletmeciliğinin (SOİ'nin) sağlanması gerektiği düşüncesiyle, orman işletmeciliğinin bu yönde geliştirilmesi için çalışmalara başlamıştır. ITTO tarafından yapılan bu çalışmalar sürdürülebilir orman yönetimi kriter ve göstergeleri kavramlarını uluslararası alana taşıyarak bu kavramların gelişimine zemin hazırlamıştır (Akyol, 2004).

İlk olarak Avrupa ve Kuzey Amerika'da gelişmeye başlayan ve toplumun ihtiyaç duyduğu oduna dayalı hammadde arzının gelecek nesiller için de sürdürülebilir olması gerektiğini savunan düşünce akımı, SOİ anlayışının temelini oluşturmuştur. Son dönemlerde, oduna dayalı orman emvalinin arzındaki sürekliliğin sağlanması hususu önemini korumasına rağmen, ekosistem ve tür çeşitliliğini koruyarak gelecek nesillerin ihtiyaç duyacakları kaynakları teminat altına almayı amaçlayan politikalar geliştirilmeye başlanmıştır (Durusoy, 2002; Türker, 2013).

Yıldırım ve Velioğlu (2006) Warner (1997)'ye atfen SOİ'yi, oduna dayalı orman ürünlerinin tüketimindeki süreklilikten ziyade çok yönlü yararlanmayı merkeze alan karmaşık bir ormancılık politikası geliştirmeyi gerektiren bir kavram olarak ifade etmişlerdir. Bu bağlamda SOİ, yöresel, bölgesel ve ulusal hassasiyetleri dikkate alacak şekilde, gelecek nesillerin orman ürünlerine ve ormanların diğer işlevsel hizmetlerine olan ihtiyaçlarının karşılanabilmesi hususunu göz ardı etmeyen bir yöntemler dizisi olarak değerlendirilmektedir. Diğer bir deyişle SOİ, biyolojik çeşitliliği, ormanların ekonomik, ekolojik ve diğer sosyal işlevlerini ve bir bütün olarak ormanları korumayı sağlarken, orman işletmeciliği çalışmalarının da yüksek verimlilikle sürdürülebildiği bir süreç olarak tanımlanmaktadır (Putz, 1994).

Sürdürülebilir orman işletmeciliği ve yönetimi, ekolojik yönden uygun, ekonomik yönden gerçekleştirilebilir ve sosyal yönden toplumsal fayda üreten bir orman işletmecilik anlayışını gerekli kılmaktadır (Durusoy, 2002; Durusoy ve Türker, 2005). SOİ Şekil 2'deki şema yardımı ile gösterilmiştir.

Şekil 2. Sürdürülebilir orman işletmeciliği (Cook ve O’Laughlin, 1999).

SOİ'nin ekolojik olarak uygunluk ilkesinde orman ekosistemi, bu sistemi oluşturan tüm canlı ve cansız varlıklar ve hidrolojik ve iklimik özellikleriyle bir bütün olarak, aynı zamanda bu sistemi oluşturan unsurlar arasındaki ilişkilerin korunmasına odaklı bir işletmecilik yaklaşımı ifade edilmektedir. SOİ'nin ekonomik olarak uygunluk ilkesinde, orman işletmeciliği kapsamında yürütülecek faaliyetlerin ekonomik yönden işletmenin varlığını tehlikeye atmayacak şekilde çıktılar üretebilecek nitelikte olması gerekliliği vurgulanmaktadır (Durusoy, 2002)

Son olarak, SOİ'nin sosyal olarak faydalılık ilkesinde ise; genel olarak orman kaynaklarından sağlanan odun ve odun dışı ürünlerin yanı sıra; iklim üzerine katkıları, su sağlayıcı ve düzenleyici etkisi, toprağı ve verimliliğini koruması, toplum sağlığına hizmet etmesi, estetik, turistik ve sportif faaliyetlerle birlikte ormanların kültürel ve manevi miras işlevlerinin de dikkate alındığı bir işletmecilik anlayışı ifade edilmektedir (Gümüş, 2004). Bu ilke, yerel topluluklar gibi ormanlara bağımlı toplum kesimlerinin ormanların sosyal faydalarından öncelikli olarak yararlandırılması gerekliliği ön plana alınmıştır. SOİ'nin sağlanabilmesi için işletmecilik anlayışında, ekolojik, ekonomik ve sosyal faydalılık kriterlerinin birlikte sağlanması gerekmektedir (Durusoy, 2002).

Durusoy (2002) Cook ve O’Laughlin (1999)’e atfen, günümüzde ormanların; insan hayatının her alanında sahip olduğu inkâr edilemez yeriyle küresel çevreci değerler dizisi ve temelde insan varlığının sürekliliğinin sağlanmasında önemli bir yapıtaş konumunda olduğunu bildirmiştir. 1992 BM Çevre ve Kalkınma Konferansı (Rio

Zirvesi) Gündem 21’de, sürdürülebilir orman işletmeciliğinin sürdürülebilir kalkınmanın sağlanmasında önemli bir yere sahip olduğu vurgulanmıştır (Durusoy, 2002; Türker, 2013).

BM Çevre ve Kalkınma Konferansından sonraki uluslararası gelişmeler SOİ’ye, kaynak yönetimin izlenmesi, değerlendirilmesi ve yeni politikalar geliştirilmesi şeklinde bir çerçeve çizmiştir (Akyol ve Tolunay, 2014). SOİ’nin uluslararası alanda gelişimini tarihsel olarak sırasıyla;

- 1992 ITTO Süreci
- 1994 Helsinki Süreci (Pan Avrupa Süreci)
- 1995 Montreal Süreci
- 1995 Tarapoto Önerisi
- 1995 Kurak Zon Afrika Süreci
- 1996 ATO Süreci (African Timber Organization)
- 1996 Yakın Doğu Süreci
- 1997 Orta Amerika Süreci
- 1999 Kurak Zon Asya Süreci

şeklinde sıralamak mümkündür.

Pan-Avrupa sürecinde SOİ’nin kapsamı ile izleme, değerlendirme ve politika geliştirme süreçlerine ilişkin ölçütler ve göstergeler geliştirilmeye başlanmıştır. Çizilen bu çerçeve, SOİ için gereksinim duyulan her türlü yasal ve ekonomik önlemi içermektedir (Akyol, 2009; Çavdar, 2012).

1.2.4. Sertifikasyon

Genel anlamda, herhangi bir ürün ya da hizmetin daha önceden belirlenmiş standartlara uygunluğunun onaylanması olarak tanımlanan sertifikasyon, çevre bilimleri özelinde doğal çevreyi korumaya yönelik politika ve stratejilerin geliştirilmesi, uygulanması ve sürdürülmesi süreci olarak ifade edilmektedir (Bass,1998; Mouritsen ve ark., 2000; Durusoy, 2002). Bu süreç içinde ürün, sistem, personel ya da yönetimin uygunluğu ayrı ayrı değerlendirilebilmektedir (Türkoğlu, 2011).

Sertifikasyon, katılımcıların kendi amaçlarını gerçekleştirebilmek için başvurdukları politik bir faaliyet olarak da tanımlanabilmektedir. Bu sistem içinde yer alan her paydaş, diğer paydaşların hareket tarzını etkileyebilecek stratejiler geliştirir. Bu stratejik faaliyetler, ürün arz ve talebi üzerindeki etkisiyle pazarı yönlendirebilir. Sertifika sistemlerinin yasal yollarla zorunlu hale getirilmesi, söz konusu pazarlarda erişilebilirlik kısıtları oluşmasına neden olabilecektir (Durusoy, 2002).

Sertifika sisteminde, sertifika veren kuruluşların etki öbeklerinin belirlenmiş standartları kendi amaçları doğrultusunda esnetmesi olasılığını ortadan kaldıran bağımsız yetkilendirme kuruluşlarının varlığı bu sistemin güvenilirliğini artırmaktadır (Durusoy, 2002). Bu kuruluşlar, sertifikalandırma yapan kuruluşların yeterliliklerini uluslararası kıstaslar çerçevesinde değerlendirerek onaylamaktadır. Sertifika kuruluşlarının bu onay belgesine sahip olması zorunludur (Türkoğlu, 2011). Akredite edilmiş sertifikalandırma kuruluşları, sertifikalandırma yapabilecek nitelikleri taşıdığı teminatı ile tüketici ve piyasalar üzerinde yüksek güvenilirlik sağlamaktadır (Durusoy, 2002). Doğal olarak tüketici ve pazarlarda oluşan bu güvenilirlik duygusu ilgili ürün ya da hizmetlere yönelik talebi olumlu yönde etkileyecektir.

Sertifika kurumu, belgelendirme talebinde bulunan işletmeyi belirlenmiş uluslararası standartlara göre değerlendirmekte ve gereklerin yerine getirilmesi niyetinde işletmeye sertifika vermektedir. Sertifika sahibi işletmeler belirli aralıklarla izlenerek standart uygunluğu yönünden denetlenmektedir. Ancak standartlara uygunluğunu sürdürebilen işletmeler sertifika kullanımında süreklilik hakkını elde edebilmektedir (Türkoğlu, 2011). Dolayısıyla işletmeler açısından sertifika hakkını elde etmek kadar bu hakkın sürekliliğini sağlamak da önemlidir.

Sertifika, ürün veya yönetim sistemi sertifikası olarak iki farklı şekilde gerçekleştirilmektedir. Belirli yönetim standartları çerçevesinde sürekli gelişimi hedefleyen yenilikçi bir yönetim anlayışının işletme amaçlarına ulaşmayı kolaylaştıracağı tezi ile geliştirilen sistem, yönetim sistemi sertifikasıdır. Ürün sertifikasyon yapısında ise üretime katılan hammaddelerin elde edilmesinden başlayarak tüm üretim süreci zincirinin belirli standartlar kapsamında izlenmesini ve standartlara uygunluğu yönünden teminat altına alınmasını zorunlu kılan bir belgelendirme yapısı söz konusudur (Durusoy, 2002).

Tüketicilerin satın alma kararlarında çevresel kaygıları dikkate almaya başladıkları sonucunu ortaya koyan pazar araştırmaları, 1970’li yıllardan itibaren sosyal (toplumsal) pazarlama anlayışının gelişmesine neden olmuştur. Hem tüketici hem de toplum refahını dikkate alan bu anlayış, doğal kaynak kullanımında uzun vadeli toplumsal fayda meydana getirebilmeyi, üretim ve pazarlama faaliyetlerinin çevresel negatif dışsallıklarını asgari düzeyde tutabilmeyi amaçlayan bir sürece işaret etmektedir. 1980’li yıllardan itibaren meydana gelen küresel ekonomik gelişmeler ve küresel boyuta ulaşan çevre sorunları, Dünya toplumlarına karşı bir sosyal sorumluluk anlayışı geliştirmiştir (İlter ve Ok, 2004).

Doğal kaynakların korunması ve çevresel etkilerin azaltılmasına ilişkin oluşan sosyal sorumluluk anlayışı, söz konusu hususlarda tüketicilere bilgi veren eko-etiketlemenin gelişimine ön ayak olmuştur. Eko-etiketleme, bir ürünün tüm hayat süreci analiz sonuçlarına göre alternatifler arasında çevreye daha az zarar verdiğinin belgelendirilmesi olarak ifade edilmektedir (Durusoy, 2002). Bu etiketleme sistemi, tüketici bilincinin artmasıyla birlikte alternatifler arasından çevreye duyarlı ürünlerin tercih edilebilirliğini artıracaktır (Varangis ve ark., 1995).

Çevreci pazarlama anlayışı, tüketici taleplerinin karşılanmasında çevreye verilen zararı asgari düzeyde tutan çevre yönetimini, işletmenin gelişimi için kullanılabilir önemli bir unsur olarak değerlendirmektedir (Hansen, 1997).

Sertifikasyon, küresel ve ulusal düzeyde sürdürülebilir kalkınma ve SOY amaçlarına yönelik uzun vadeli stratejilerin gerçekleştirilebilmesi amacıyla kullanılan ve ormancılık teşkilatları, orman ürünleri endüstrisi işletmeleri ve orman ürünleri nihai tüketicilerini içine alan geniş kapsamlı bir uygulama olarak ortaya çıkmaktadır. Ancak, ormancılık teşkilatları ve orman ürünleri endüstrisi işletmeleri çalışanları ile nihai tüketicilerin sertifikasyon istekliğinin geliştirilmesinin gerekliliği sürecin gelişmesinde önemli bir yer teşkil etmektedir.

1.2.5. Sürdürülebilir Orman İşletmeciliğinde Sertifikasyon

Uygulanan politikalar, kurumsal yanlış uygulamalar ve giderek büyüyen orman ürünleri ticareti hacmi, Dünya genelinde orman ve çevre sorunlarının artarak

büyümesine neden olmuştur. Bu sorunlar özellikle tropikal bölge ve kuzey ormanlarında yoğunlaşmıştır. STK ve orman sahiplerinin çevresel zararları asgariye indirme ve ormansızlaşmayı azaltma yönündeki çabaları 1990'lı yıllara kadar çözüm için olumlu sonuç vermemiş ancak toplumsal farkındalık düzeyinin artırılmasına katkıda bulunmuştur (Durusoy, 2002; Şener, 2009b).

Giderek daha fark edilir şekilde ortaya çıkan sorunlara yönelik alınması gereken önlemlerin uluslararası düzeyde olması gerektiği düşüncesinin kabul edilmesiyle, bu alanda uluslararası politikalar geliştirilmeye başlanmıştır. Bu bağlamda, ormanlardan faydalanmada nesiller arası adaletin sağlanması, ormanların ve bu alanlardaki biyolojik çeşitliliğin, ormanların kendini yenileme yeteneklerinin ve verimliliğinin korunması, orman alanlarından işlevsel amaçlı faydalanmalarda orman ve diğer ekosistemlerin zarar görmesini önleyecek nitelikte işletilmesi olarak tanımlanan Sürdürülebilir Orman Yönetimi (SOY) anlayışı ortaya çıkmıştır (Görücü, 2002; Şener ve ark., 2011).

1990 yıllarda ormanların sürdürülebilirliğinin ancak toplumun farklı kesimlerinin ve çevre bilincine sahip nihai tüketicilerin desteğinin alınmasıyla sağlanabileceği düşüncesi, sertifikasyon sisteminin gelişiminin önünü açmıştır (Şener, 2009b). Sertifikasyon, orman işletme faaliyetlerinin, amaç ve kısıtların açık olarak belirtildiği uzun vadeli planlar dâhilinde gerçekleştirilmesini, pazara sunulan ürün ve hizmetlerin belirlenmiş uluslararası standartlara uygunluğunun sağlanmasını ve temelde işletmecilik faaliyetlerinin sürdürülebilir kalkınma ve sürdürülebilir orman işletmeciliği anlayışına uygunluğunu teminat altına almaktadır. Bu sistem, farklı toplum kesimlerini ormanların sürdürülebilirliğini sağlamak amacıyla işbirliği yapmaya zorlarken, orman kaynaklarının yasadışı kullanımını da önlemektedir (Başkent ve Türker, 2003).

Sertifikasyon aynı zamanda, üreticilerin ürün ve faaliyetleri ile ilgili çevresel iddialarının kanıtlanması anlamını taşıırken, üreticinin ve hammadde kaynağından başlamak üzere tüm üretim süreçlerinin uluslararası kriterleri sağlayan ve şeffaf bir yapıda olduğunun da göstergesi olmaktadır (Baharuddin, 1995).

Sertifikasyon, orman kaynaklarının yönetimini ve bu kaynaklardan elde edilen ürünlerin nihai tüketiciye ulaşımına kadarki süreci isteğe bağlı olarak izleme-

denetleme mekanizmasıyla denetim altına alarak SOY amaçlarına ulaşılmasında önemli bir işlev üstlenmiş olmaktadır.

Diğer yandan sertifikasyon, ormancılık teşkilatlarını, çevresel hassasiyete sahip STK'ları ve mesleki organizasyonları bir araya getirerek orman kaynaklarının sürdürülebilirliğinin sağlanabilmesi hususunu merkeze alan işbirliği oluşumlarına ön ayak olmaktadır (Türker ve ark., 2001).

Durusoy (2002) Vlosky ve Ozanne (1998)'ye atfen, orman ürünleri piyasasında, sertifikalı ürünlere yönelik nihai tüketici talep artışının orman kaynakları yönetiminin iyileştirilmesine olumlu yönde katkılar sağlayacağı ve sürdürülebilir orman işletmeciliğinin geliştirilmesinde önemli bir araç olarak kullanılabileceğini bildirmektedir. Bunun sağlanabilmesinde; benzer niteliklere sahip ürünler için çevresel hassasiyeti yüksek ürünlere yönelik tüketici tercihlerinin geliştirilmesinin, üreticilerin değişen tüketici taleplerini izleyip buna göre davranış modeli geliştirebilmesinin ve çevresel ilgilerin orman ürünleri piyasasında rekabeti teşvik edici etkenlikte olmasının önemli bir katkısı olacaktır (Baharuddin, 1995)

1.2.6. Orman ve Orman Ürünleri Sertifikasyon Sistemleri

Bu başlık altında dünya genelinde orman ve orman ürünlerinin sertifikalandırılmasında yoğun olarak kullanılan belli başlı sertifikasyon sistemlerinden bahsedilecektir.

1.2.6.1. Uluslararası Standartlar Kurumu Sertifikasyon Sistemi

Uluslararası Standartlar Kurumu (ISO), uluslararası ticaret ve endüstriyel faaliyetlerde küresel düzeyde ortak standartlar geliştirmek amacıyla kurulmuştur (Berg ve Olszewski, 1995'e atfen Durusoy, 2002). Bu kurum, kaliteli ürün geliştirme süreçlerini kapsayan ISO 9000 Kalite Yönetim Standartları, çevre yönetim sistemlerini ve çevresel etki değerlendirmesini kapsayan ISO 14000 Çevre Yönetim Sistemi Standartlarını (ÇYS) geliştirmiştir.

ÇYS, endüstriyel işletmelerin faaliyetlerinin ve ürettikleri mal ve hizmetlerin çevresel etkilerinin çevre ile ilgili mevzuat dâhilinde kontrol edilip onaylandığı bir

sertifikasyon programıdır (Kiekens, 1998'e atfen Başkent ve Türker, 2003). Yine bu sistem, çevresel yönetim çerçevesinde halkın katılımının sağlandığı geniş bir işbirliğini ve ilgili personel için işgücü eğitimini esas almaktadır.

ISO 14000 standartları doğrudan orman sertifikasyonunda kullanılabilir olmamasına karşın ISO, işletmelerin çevre ile ilgili hususları sistematik olarak yönetebilmelerini sağlamak amacıyla ISO 14001 standartlarını geliştirmiştir. Bu standartlar, işletmenin çevre ile ilgili diğer yasal mevzuata uyumlu olduğunu ve faaliyetlerin çevresel hassasiyetler dikkate alınarak yapıldığının teminatı verir. ISO 14001 ÇYS, işletme politikalarının belirlenmesinde çevresel etkilerin sürekli olarak göz önünde bulundurulması, kararların uygulanması için uygun sistem ve araçlar geliştirilmesini sağlamaktadır. ÇYS, bir kontrol sistemi olmasının yanı sıra işletmenin çevre konusundaki sorumluluklarına karşılık verici ve riskleri azaltıcı, pazar imkânlarını artırıcı işlemlere sahip olduğu bilinmektedir (ISO, 2008; Gedik ve Çil, 2015).

1.2.6.2. Kanada Standartlar Kurumu Sertifikasyon Sistemi

Kanada Mühendislik Standartları Kurumu (CESA) adıyla kurulan sistem, daha geniş alanlarda hizmet sunabilmek amacıyla Kanada Standartlar Kurumu (Canadian Standards Association (CSA)) olarak yeniden düzenlenerek, küresel düzeyde hizmet veren bir sertifika sistemine dönüştürülmüştür. ISO üyesi olan kurum Çevre Koruma Ajansı (United States Environmental Protection Agency (EPA))'ndan enerji verimliliği doğrulama testi için yetkilendirme almıştır. Bu sertifikasyon sistemi, orman kaynaklarının sürdürülebilirliğini amaçlayan orman yönetim standartları geliştirmiş olup, ürün sistemlerini kapsamamaktadır (CSA, 2015; UNECE/FAO, 2015).

CSA'nın ulusal düzeyde geliştirmiş olduğu standartlar ISO 14001 serisi Çevre Yönetim Sistemi standartlarına dayanmaktadır. Bu sertifikasyon sistemi, doğal kaynakların sürdürülebilirliğinin yanı sıra, ekonomik ve sosyal hususlarla da ilgilenmektedir (CSA, 2015). CSA sertifikasyon sistemi, elde edilen orman ürünleri için ekolojik etiketleme veya yeşil etiket özelliği içermemektedir (Başkent ve Türker, 2003).

1.2.6.3. Orman İdare Konseyi Sertifikasyon Sistemi

1992 yılında Brezilya'nın Rio de Janeiro kentinde gerçekleştirilen BM Çevre Konferansı'nda sürdürülebilir kalkınma ve bununla ilişki olmak üzere Gündem 21'de yasal bağlayıcılığı olmayan ormancılık ilkeleri benimsenmiştir. Bu konferanstan sonra birçok STK, bağımsız ve uluslararası bir orman belgelendirme sistemi oluşturulması fikrine destek toplamak için bir araya gelmiştir. Dünya çapında sertifika sistemi fikrine destek oluşturmak için on ülkede yapılan yoğun istişarelerin ardından, Orman İdare Konseyi (Forest Stewardship Council (FSC)) Kurucu Meclisi, 1993 yılında Kanada'nın Toronto kentinde sertifikasyon kurumunu hayata geçirmiştir (FSC, 2015).

FSC, uluslararası düzeyde tüm orman sistemleri için kullanılacak bir sertifikasyon sistemi sunmaktadır. Bu sistem, sürdürülebilir orman yönetiminin; çevresel yönden uygun, toplumsal yönden faydalı ve ekonomik olarak uygulanabilir olarak sıralanan temel ilkelerini esas alan ölçütler geliştirmiştir (Durusoy, 2002).

FSC sisteminin geliştirmiş olduğu standartlar ile orman yönetimi performansı değerlendirmesi (orman yönetim sertifikası) ve ekolojik etiketleme ile orman ürünleri için zincirleme ürün kontrolü yapılabilmektedir (Başkent ve Türker, 2003). Bu kontrol CoC (Chain of Custody) sertifikası (tedarik zinciri sertifikası) ile gerçekleştirilmektedir.

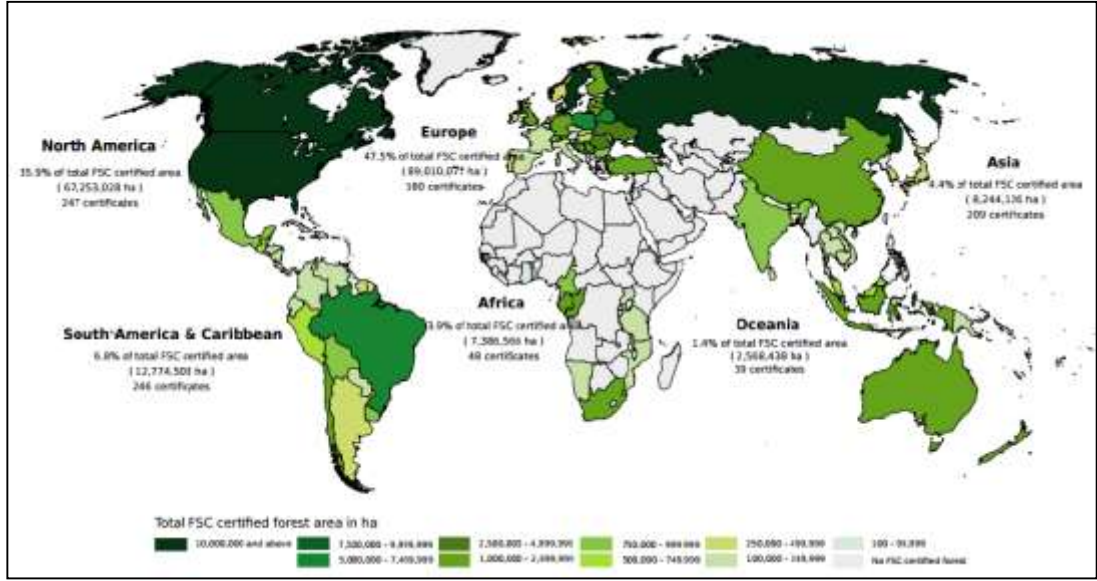
FSC'nin esas aldığı ilkeler aşağıda listelenmiştir (Durusoy, 2002; Başkent ve Türker, 2003)

- Ormancılık faaliyetleri, FSC ilkeleri yanı sıra ülkenin imzası bulunan tüm sözleşmelere ve amenajman yönetmeliğine uygun olmalıdır.
- Orman kaynaklarının mülkiyeti ve eğer varsa özel kullanım hakları yasal düzenlemelerle tanımlanmış olmalıdır.
- Yerel halkın kendi mülkiyetindeki alanlardan faydalanmasında geleneksel kullanım ve işletme haklarına riayet edilmelidir.

- Ormancılık faaliyetleri yerel halkın sosyal ve ekonomik yönden gelişimini sağlar nitelikte olmalıdır.
- Ormancılık faaliyetlerinde orman kaynaklarının farklı ürün ve hizmet üretimi amacıyla kullanılması yönünde gerekli çalışmalar yapılmalıdır.
- Ormancılık faaliyetleri, orman varlığının ve ekolojik sistemin bütünlüğünü bozmayacak, biyolojik çeşitliliği, nesli tehlike altındaki türleri ve özel öneme sahip ekosistemleri korur nitelikte olmalıdır.
- Ormancılık faaliyetleri uzun süreli planlar dâhilinde gerçekleştirilmeli, bu planlarda faydalanılması öngörülen araçlar belirtilmiş olmalıdır.
- Orman kaynaklarının ve ormancılık faaliyetlerinin durumu süreklilik arzedecek şekilde izlenmeli ve çevresel etki değerlendirilmesi yapılmalıdır.
- Koruma değeri yüksek orman kaynaklarında, alanların korunması ve geliştirilmesi öncelikli amaç olmalıdır.
- Plantasyon alanlarındaki ormancılık faaliyetlerinde öncelikle yukarıda sayılan ilkelere riayet edilmelidir. Bu alanlar, doğal orman alanları işlevlerinin gerçekleştirilmesinde yardımcı ve tamamlayıcı nitelikte olmalı, orman kaynaklarına yönelik talebin karşılanmasına katkı vermelidir.

FSC sertifikasyon sisteminde, bu kurum tarafından akredite edilmiş kuruluşlar FSC adına bağımsız şekilde belgelendirme yapabilmektedir (Durusoy, 2002).

FSC sertifikasyon sisteminin küresel düzeyde sertifikalandırılmış olduğu orman alanları Şekil 3'te gösterilmiştir.

Şekil 3. Küresel düzeyde FSC belgesine sahip orman alanları (FSC, 2015).

FSC sertifikasyon sistemi, 2015 yılı sonu itibariyle dünya genelinde toplam 116 farklı ülkede 29.824 adet CoC sertifikası ve 1.355 adet FM sertifikası ile toplam 187.821.585 ha'lık orman alanına sertifikalandırma yapmıştır. En yüksek düzeyde sertifikalandırma, 53.069.729 ha orman alanı ile Kanada, 40.585.526 ha orman alanı ile Rusya ve 11.827.698 ha orman alanı ile İsveç'te gerçekleştirilmiştir. CoC sertifikası alan işletme sayısına göre en yüksek düzeyde sertifikalandırma, 4.114 işletme ile Çin, 2.942 işletme ile Amerika Birleşik Devletleri ve 2.376 ile İngiltere'de gerçekleşmiştir (FSC, 2015; UNECE/FAO, 2015).

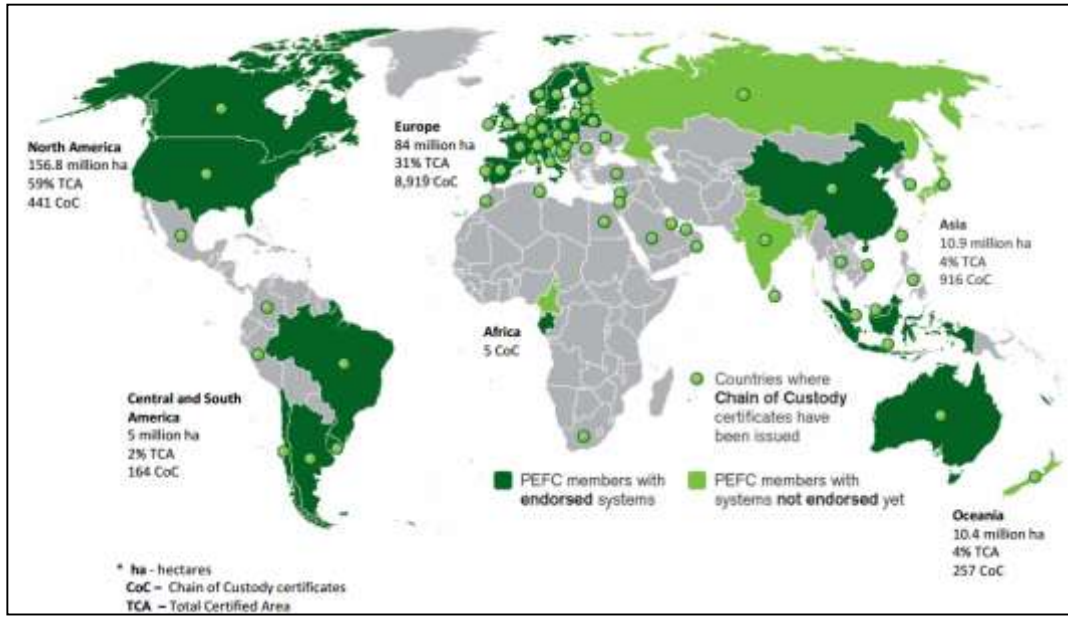
1.2.6.4. Pan Avrupa Orman Sertifikasyon Sistemi

Pan Avrupa Orman Sertifikasyon sistemi (PEFC), sürdürülebilir kalkınmayı hedef olarak belirleyen 1992 BM Çevre Konferansından sonra geliştirilmiştir. PEFC ulusal sertifikasyon sistemlerini bir araya getirerek bağımsız değerlendirme yapma anlayışına dayalı olarak ve özellikle küçük orman sahiplerinin özel ihtiyaçlarını karşılayabilmek amacıyla 1999 yılında Paris'te kurulmuştur (PEFC, 2015).

PEFC, ilgili ülkelerin siyasi, ekonomik, sosyal, çevresel ve kültürel yapılarına uygun ulusal standartların gelişiminin sağlanması, bu standartların uluslararası düzeyde kabul görmesi ve tanınırlığının artırılması yönünde önemli katkılar sunmuştur (PEFC, 2015).

PEFC, orman ürünleri tüketicilerine, orman kaynaklarının Avrupa’da Ormanların Korunması Bakanlar Konferansında belirlenen Pan Avrupa ölçütlerine göre yönetildiğinin teminatını vermektedir (Durusoy, 2002). Pan Avrupa ölçütleri; orman kaynaklarının küresel karbon değişimi katkısı ve diğer işlevsel faydalarının devamlılığı yanı sıra bu kaynakların varlığının da sağlıklı şekilde sürdürülebilmesini içeren bir takım hususları içermektedir (PEFC, 2015).

PEFC sertifikasyon sisteminin küresel düzeyde sertifikalandırmış olduğu orman alanlarının dağılımı Şekil 4’te verilmiştir.

Şekil 4. Küresel düzeyde PEFC sertifikasına sahip orman alanları (PEFC, 2015).

PEFC, 2015 yılı Kasım ayı itibariyle 34 farklı ülkede toplam 267.051.086 ha orman alanını orman yönetim sertifikası ve 66 farklı ülkede 10.702 işletmeyi CoC sertifikası ile belgelendirmiştir. Orman alanı olarak en yüksek düzeyde sertifikalandırma, 123.698.767 ha ile Kanada, 33.094.892 ha ile Amerika Birleşik Devletleri ve 17.582.892 ha ile Finlandiya’da gerçekleştirilmiştir. CoC sertifikası alan işletme sayısına göre en yüksek düzeyde sertifikalandırma, 2.045 işletme ile Fransa, 1.618 işletme ile Almanya ve 1.127 işletme ile İngiltere’de gerçekleşmiştir (UNECE/FAO, 2015; PEFC, 2015).

1.2.6.5. Sürdürülebilir Ormanlık Girişimi Sertifikasyon Sistemi

Sürdürülebilir Ormanlık Girişimi (Sustainable Forest Initiative (SFI)) sertifikasyon sistemi, 1992 BM Çevre Konferansında ortaya atılan sürdürülebilir kalkınma vizyonuna ABD orman sektörünün bir katkısı olarak Amerika Orman ve Kâğıt Kurumu öncülüğünde 1994 yılında kurulmuştur. Bu sistem, 1998 yılında öncelikli olarak ulusal standartlar geliştirerek faaliyete başlamıştır. Bu standartlar, sürdürülebilir orman yönetimi ve tüm orman varlığı ve değerlerinin korunması ilkesine dayanmaktadır (SFI, 2015).

SFI, ekonomik, sosyal ve çevresel sektör temsilcilerinin eşit şekilde temsil edildiği bir kurumsal yapıya sahiptir. Aynı zamanda SFI, katılımcılarından orman kaynaklarının sağlığı, verimliliği ve sürdürülebilirliği üzerinde ormancılık araştırmalarını desteklemelerini talep etmesi yönüyle diğer sertifikasyon sistemlerinden farklılık arz etmektedir (SFI, 2015).

SFI, orman işletmelerini belgelendirmesi yönüyle ISO 14001 ÇYS belgelendirmesine benzerlik göstermektedir (Durusoy, 2002). SFI, özel alanların korunması, ormanların verimliliği ve sağlığı, toplumsal katılım ve sosyal sorumluluk, su kaynaklarının korunması, biyolojik çeşitliliğin korunması, eğitim, ormanların estetik ve rekreasyonel işlevleri, illegal faydalanmanın önlenmesi, şeffaflık, gelişimin sürekliliği ve tamamlayıcı ana faktör olarak sürdürülebilir ormancılığı esas alan standartlar geliştirmiştir (Başkent ve Türker, 2003; SFI, 2015).

2014 yılı itibariyle SFI sertifikası sahibi işletme sayısı 6.500'e ulaşmıştır. SFI, son 20 yılda ormancılık araştırmaları için 1,5 milyar doların üzerinde finans desteği sağlamıştır. Yine SFI, Kanada ve ABD'de 100 milyon ha'ın üzerinde orman alanı için orman sertifikalandırması yapmıştır (SFI, 2015).

1.2.6.6. Diğer Sertifikasyon Sistemleri

Yukarıda sayılan sertifikasyon sistemleri dışında ulusal düzeyde faaliyet gösteren sertifikasyon sistemlerinden bazıları; ABD'de faaliyet gösteren Amerika Ağaç Çiftliği Sertifikasyon Sistemi ve Yeşil Etiket Ormancılık Sertifikasyon Sistemi, Endonezya'da Eko-etiketleme Kurumu, Malezya'da Ulusal Orman Sertifikasyon

Kurumu, Finlandiya’da Orman Sertifikasyon Sistemi ve Hollanda’da Keurhout Sertifikasyon Sistemi şeklinde sıralanabilir. Ayrıca uluslararası düzeyde faaliyet gösteren diğer sertifikasyon sistemleri arasında ise Uluslararası Tropikal Kereste Teşkilatı ve Afrika Kereste Örgütü Sertifikasyon Sistemi’ni saymak mümkündür (Durusoy, 2002; Türkoğlu, 2011; UNECE/FAO, 2015).

1.2.6.7. Önde Gelen Sertifikasyon Sistemlerinin Temel Özellikleri

SFI, CSA sadece FM sertifikasyonu yaparken FSC ve PEFC sertifikasyon sistemleri ise hem FM hem de CoC sertifikasyonu yapmaktadır. ISO 14001 ÇYS sertifikasyon sistemi ise ormancılık ve orman ürünleri işletmeleri dışında faaliyet gösteren işletmelerin faaliyetlerini çevresel etkiler yönünden değerlendirmektedir.

SFI sertifikasyon sistemi ulusal olması ve orman kaynaklarının sürdürülebilirliğinin sağlanmasına yönelik bilimsel araştırmaları desteklemesi yönüyle diğer sertifikasyon sistemlerinden ayrılmaktadır. SFI sertifikasyon sistemi Kanada ve ABD’de, CSA sertifikasyon sistemi Kanada’da, ISO 14001, FSC ve PEFC sertifikasyon sistemleri ise Dünya genelinde faaliyet göstermektedir.

1.2.7. Orman ve Orman Ürünleri Sertifikasyon Uygulama Şekilleri

Bu bölümde, orman ve orman ürünlerinin belgelendirilmesinde kullanılan sertifika türleri hakkında bilgi verilecektir.

1.2.7.1. Orman İşletmelerinin Sertifikalandırılması

Orman işletmelerinin sertifikalandırılması, orman kaynakları ve yönetim organizasyonlarının uluslararası geçerliliğe sahip standartlara göre denetlenmesi ve belgelendirmesini içermektedir. Değerlendirme sürecinde, ormancılık teşkilatının farklı birimleri esas alınabilmektedir. Ormancılık teşkilatı yönetimlerinin piyasa erişim imkânlarının artırılması, işletmenin geliştirilmesi ve temelde orman kaynaklarının sürdürülebilirliğinin sağlanmasına yönelik amaçlar doğrultusunda çalışmalar gerçekleştirilmektedir (Durusoy, 2002).

Sertifikalendirme sürecinde yapılan değerlendirmelerde; orman ürünleri talebinin karşılanmasında süreklilik, ekosistem sürekliliği ve sosyo-ekonomik işlevsel faydalanma bileşenleri incelenmektedir (Seymour ve ark. 1995'e atfen Durusoy, 2002). Orman işletmelerinin bu bileşenler için asgari düzeyde belirlenen standartları sağlaması gereklidir.

Orman işletmelerinin sertifikalandırmasında ön değerlendirme ve ana değerlendirme olmak üzere iki aşama söz konusudur. Ön değerlendirme aşaması, ana değerlendirme aşamasından önce eksikliklerin giderilmesi ve işletmenin değerlendirme sürecine hazırlığı sürecidir (FSC, 2015).

Ana değerlendirme sürecinde ise orman yönetim sistemi ve bu sistemin etkileri sertifikalandırma kuruluşu uzmanları tarafından derinlemesine incelemeye alınmaktadır. Bu aşamada, değerlendirmeye alınan işletme, sosyal, ekonomik ve çevresel koşullar yönünden belirlenmiş ölçütlere göre analiz edilmekte ve uzman grubu değerlendirme sonucunda işletme yönetimine ölçütlere uygunluk konusunda bir rapor sunmaktadır. Ölçüt uygunluğu sağlanamayan koşullar düzeltilinceye kadar işletmeye sertifika belgesi verilmemektedir. Ancak, değerlendirme ölçütlerinden küçük sapmalarda sertifikasyon kurumuna mevcut eksikliklerin giderilmesi yönünde teminat verilmesi durumunda veya herhangi bir uyumsuzluğun tespit edilmediği durumlarda sertifikalandırma, sınırları belli olan süreler için ve bu süreler içinde ölçütlere uygunluğun devreli olarak denetimi ve devamı esasıyla gerçekleştirilmiş sayılmaktadır (Bass, 1998; FSC, 2015).

Sertifikasyon kurumunun uzman grubu, arazi değerlendirmelerinde öncelikle işletmenin tarihsel gelişimlerini izleyebilecekleri orman alanlarını seçmektedir. Yeni gerçekleştirilen ormancılık faaliyetlerinin denetiminde ise 20 yıl önce hasat yapılan orman alanlarını seçip, yapılan silvikültürel müdahalelerin sonucunu değerlendirmektedir. Bu yolla elde edilen sonuçların işletme amaçlarına uygunluğunun denetimi gerçekleştirilmektedir (Durusoy, 2002).

Orman işletmelerinin sertifikalandırılmasında nicel verilerin yanı sıra bu birimlerde, çalışanların eğitim durumları, tecrübeleri, sürdürülebilir ormancılık yönetimine katkıları gibi hususların evrak düzeyinde incelenmesi ve birebir görüşmelerle değerlendirilmesi yoluna gidilmektedir.

1.2.7.2. Ürünlerin veya Üretim Kanalının Sertifikalandırılması

Bu sertifikasyon sisteminde, çevresel sorumluluk taşıyan orman yönetimlerinin veya ticari faaliyet gösteren işletme ürünlerine yönelik tüketici tercihlerinin artırılmasıyla bu işletmelerin desteklenmesi amaçlanmıştır. Koruma Zinciri Sertifikası (CoC) olarak anılan bu sistem, işletmelerin çevresel ve sosyal farkındalığı olan pazarlara erişimini sağlayabilmeleri veya çevreye duyarlı hammadde veya yarı mamul kullanarak özel ve kamu tedarik politikalarına uyumlu faaliyetler yürüttüklerini göstermesi bakımından önemlidir (FSC, 2015; PEFC, 2015).

CoC sertifikası, ürün veya ürün hattında bulunan ahşap, lif levha, yonga levha, odun veya odun dışı orman ürünlerinin ormandan nihai ürüne dönüştürülünceye kadarki sürecinin izlenmesini mümkün kılan bir düzenektir. Bu sistem, işletmelerin sürdürülebilirlik taahhütlerini güçlendirmekte ve işletmelere ticari avantaj sağlamaktadır (PEFC, 2015).

CoC sertifikasına sahip işletmeler aynı zamanda sertifikasız ürünler de üretebilmektedir. Ancak sertifikasyon sistemi gereği olarak hammadde ve yarı mamul tedarikinden depolama, nakil, üretim ve satış işlemlerine kadar tüm işlem aşamalarında sertifikalı ve sertifikasız ayrımı yapılması ve kaydedilmesi zorunluluğu vardır. Her sertifikalı ürün için sertifikalı ürünlerden ayrımı açıkça gösterecek işaretler ve renkler kullanılmaktadır (Durusoy, 2002; Rametsteiner ve Simula, 2003; PEFC, 2015).

CoC sertifikasyon sistemi ISO standartlarına göre tanımlanan belgelendirme kuruluşlarının gereksinimlerini karşılamaktadır (PEFC, 2015). Bu sistem, tüketicilerin doğrudan ulaşamadıkları ve bilgi sahibi olamadıkları hammadde kaynakları ve üretim kanalları ile ilgili bilgi sunma işlevi görmektedir (Sprang, 2001; Durusoy, 2002).

Sertifikalı işletmeler için orman kaynaklı hammaddelerin orijinini takip etmek amacıyla *Yüzde Tabanlı Yöntem* ve *Fiziksel Ayırım Yöntemi* olmak üzere, iki farklı yöntem kullanılmaktadır (PEFC, 2015);

Bunlardan *Yüzde Tabanlı Yöntem* sertifikalı ve sertifikasız hammaddelerin karışımında üretim ve ticaretinde yüzde değer olarak karışımın belirlendiği yöntemdir. Bu sistemde, sertifikalı hammadde oranı bilinmeli ve ürünlerde tüketiciye bilgi verici işaretler bulunmalıdır.

Fiziksel Ayırım Yöntemi ise işletmenin tüm üretim ve ticari faaliyet aşamalarında sertifikalı ve sertifikasız ham ve yarı mamul maddelerin birbirinden ayrı olarak işlenmesi ve takibini gerektirmektedir. Bu yöntemin yüzde tabanlı uygulamalar için kullanılması durumunda her ürün teslimatı için süreçlerin birbirinden ayrılmasına ihtiyaç vardır.

FSC CoC sistemi içerisinde sertifikalı ve sertifikasız ürünlerin karışımı da belli usuller çerçevesinde gerçekleştirilmektedir. FSC Mix etiketli ürünlerde en az %70 oranındaki malzemenin sertifikalı kaynaklardan elde edildiğinin belgelendirilmesi zorunludur. Bu karışım oranı, 2011 yılından itibaren %50'den %70'e yükseltilmiştir. Ancak sertifikalı orman kaynaklarının sınırlı olması nedeniyle az sayıdaki işletme %70 karışım oranı ile FSC Mix etiketi kullanabilmektedir. FSC Mix etiketi kullanan işletmelere Temmuz 2016 tarihine kadar karışım oranlarını %70'e çıkarmaları yönünde ek süre tanınmıştır (FSC, 2015).

Sertifikasyon kurumu, CoC sertifikası almış işletmeyi; risk analizleri, dış değerlendirmeler, yerinde denetimler ve sertifikasız ürünlerin yasallığını devreli denetimlerle değerlendirmektedir.

Sertifikasyon kurumu ayrıca, aşağıdaki durumlar için yerel, ulusal veya uluslararası mevzuata uygun olmayan durumları değerlendirmektedir (PEFC, 2015);

- Ormancılık faaliyetleri, hasat ve ormanların diğer kullanım şekilleri,
- Yasal mevzuat kapsamında yüksek çevresel veya kültürel değere sahip alanların korunması,
- CITES kapsamı da dâhil olmak üzere nesli tehlike altında olan türlerin korunması,
- Orman işçileri için işçi sağlığı ve iş güvenliği,

- Yerel toplulukların orman kaynaklarından faydalanma ve kullanım hakları,
- Vergilendirme ve diğer muhasebe kayıtları alınması,
- Genetiği değiştirilmiş organizmaların kullanıldığı alanlar.

Sertifikalandırılmış orman kaynaklarına sahip işletmeler, bu kaynaklardan elde edilen ham veya yarı mamul maddeleri işlemesi gibi bir süreç söz konusuysa, bu durumda işletmeler orman yönetimi ve CoC Koruma Zinciri sertifikalarının kombine edildiği bir sertifika almak durumundadır (Durusoy, 2002).

1.2.7.3. Kontrol Edilmiş Ağaç Malzeme Sertifikalandırılması

Kontrollü ahşap kavramı, ilk olarak 1997 yılında ortaya çıkmıştır. Sertifikalı ve sertifikasız karışım (Mix) etiketine sahip işletmelerde, sertifikasız olarak kullanılan hammadde veya yarı mamullerin belirli standartları sağlaması gerektiği anlayışı esas alınmıştır. 2004 yılında tanıtılan Kontrollü Ahşap Koruma Zinciri Sertifikası ile ilgili standartların işlenebilirliği ve denetlenebilirliği henüz değerlendirme aşamasındadır (FSC, 2015).

Kontrollü Ahşap sertifikasyonu, bazı yöntemlerle elde edilen hammaddeleri karışım için kabul edilemez olarak değerlendirmektedir (FSC, 2015). Buna göre hammaddelerin;

- Yasadışı yolla elde edilmesi,
- Hasadıyla ilgili insan hakları ihlallerinin yapılmış olması,
- Yönetim faaliyetlerinin yüksek koruma değeri olan alanları tehdit etmesi,
- Plantasyona veya orman dışı kullanıma dönüştürülen orman alanlarından elde edilmesi,
- Genetiği değiştirilmiş ağaçların bulunduğu orman alanlarından elde edilmiş olması

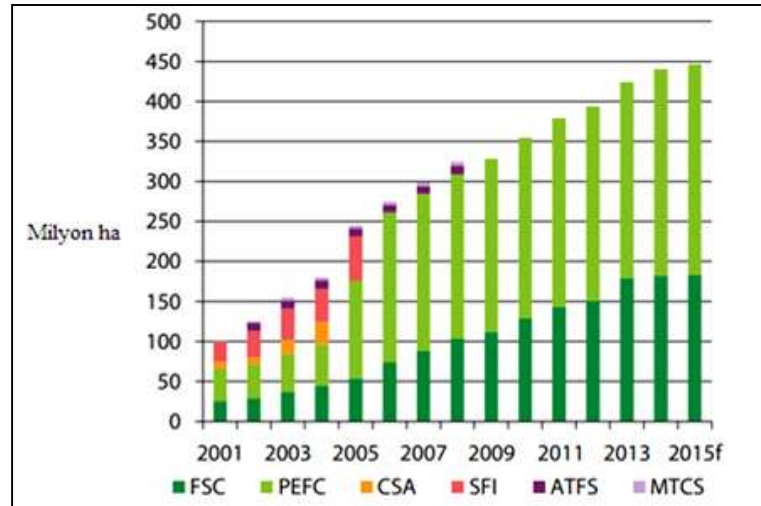
durumları karışım için kabul edilemez olarak nitelendirilmektedir.

1.2.8. Dünya’da Orman ve Orman Ürünleri Sertifikasyonu

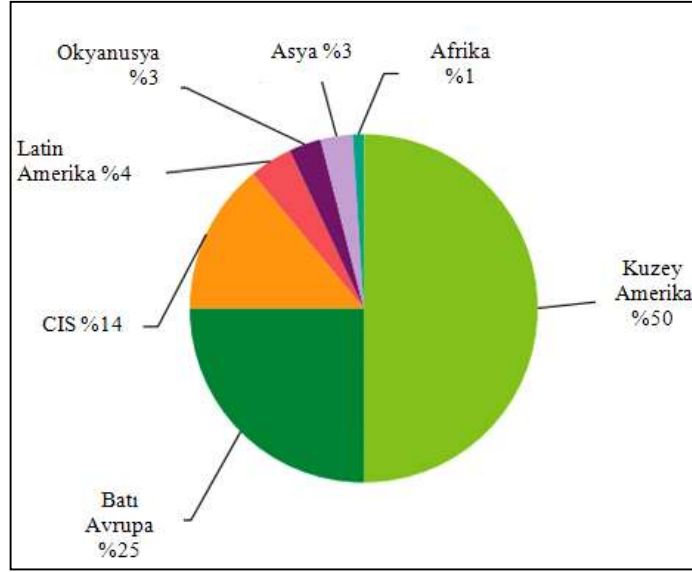
Bu başlık altında, sertifikasyon sistemlerinin dünya genelindeki mevcut durumu kısaca değerlendirilecektir.

1.2.8.1. Orman Yönetim Sertifikası

Dünya genelinde yaygın başlıca sertifikasyon sistemleri tarafından sertifikalandırılmış orman alanlarının yıllar itibariyle değişimi Şekil 5’te verilmiştir. Orman ve orman ürünleri sertifikasyonu için küresel düzeyde en büyük kurumlar olan FSC ve PEFC sertifikasyon kurumları, Mayıs 2015 itibariyle dünya genelinde 446,5 milyon ha’lık orman alanını sertifikalandırmıştır. Bu alanın 7,5 milyon ha’ı hem FSC hem de PEFC sistemi tarafından ortak olarak sertifikalandırılmıştır. Dünya genelinde sertifikalandırılmış orman alanı 2014 yılına göre %1,4 oranında artış göstermiştir. Bu artış, FSC’de 1,1 milyon ha ile %0,6 ve PEFC’de ise 5,1 milyon ha ile %2’lik bir değişime karşılık gelmektedir. Toplam sertifikalı orman alanının dünya orman alanlarına oranı ise % 10,9’dur (UNECE/FAO, 2015).

Şekil 5. Büyük sertifikasyon sistemleri tarafından sertifikalandırılmış toplam orman alanları (UNECE/FAO, 2015).

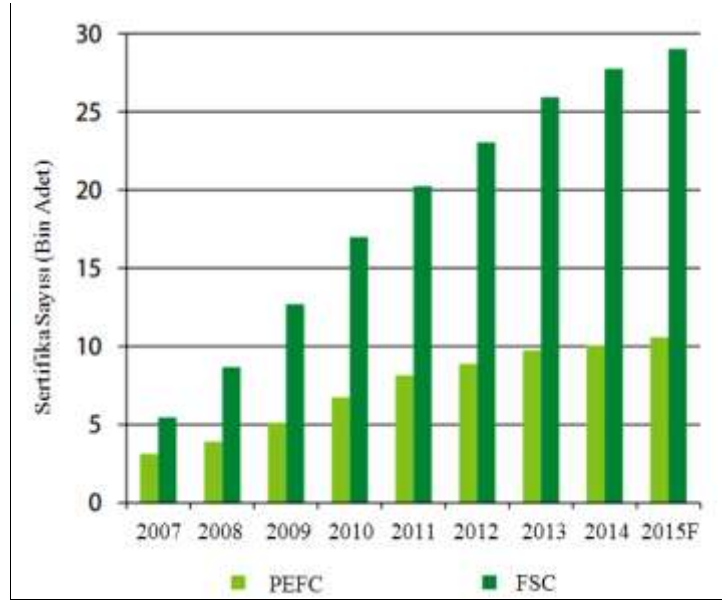
Şekil 6. Bölgeler itibariyle sertifikalandırılmış orman alanları (UNECE/FAO, 2015).

Dünya genelinde sertifikalandırılmış orman alanları özellikle Kuzey Amerika, Batı Avrupa ve CIS (Rusya Federasyonu, Belarus ve Ukrayna) bölgelerinde yoğunlaşmıştır (Şekil 6).

1.2.8.2. Koruma Zinciri Sertifikası

Dünya genelinde Mayıs 2015 itibariyle toplam CoC sertifika sayısı 39.609 adet olarak gerçekleşmiştir. Sertifikalı işletme sayısında önceki yıla göre %4,7 oranında bir artış olmuştur. Son bir yıllık periyotta CoC sertifika sayısı PEFC’de 513, FSC’de ise 1.258 adet artmıştır (UNECE/FAO, 2015).

FSC ve PEFC sertifikasyon sistemlerinde CoC ile sertifikalandırılmış işletme sayılarının yıllar itibariyle değişimi, Şekil 7’de verilmiştir.

Şekil 7. FSC ve PEFC için CoC sertifika sayısının yıllar itibariyle değişimi (UNECE/FAO, 2015).

1.2.9. Türkiye’de Orman ve Orman Ürünleri Sertifikasyonu

Bu bölümde sertifikasyon sistemlerinin Türkiye’deki mevcut durumu kısaca değerlendirilecektir.

1.2.9.1. Orman Yönetim Sertifikası

AB’nin 10-11 Aralık 1999 tarihlerinde Helsinki’de gerçekleştirdiği Avrupa Ormanlarının Korunması Bakanlar Konferansı ile ülkemizde diğer alanlarda olduğu gibi ormancılık alanında da AB mevzuatına uyum süreci başlatılmıştır (Dölarıslan, 2007). Bu kapsamda OGM, AB ülkeleri ve Yakın Doğu Bölgesi için geliştirilmiş “sürdürülebilir orman yönetimi kriter ve göstergeleri” üzerinden ulusal sürdürülebilir orman yönetimi kriter ve göstergelerini oluşturmuştur. Yurt içi ve yurt dışı belgelendirme yapabilecek kuruluşların akredite edilebilmesi için, 1999 yılında Türk Akreditasyon Kurumu (TÜRKA) kurulmuştur (T.C. Resmi Gazete, 1999) . OGM, 2005 yılından itibaren belirlenmiş bu kriter ve göstergelere ilişkin izleme, değerlendirme ve raporlama sürecine girmiştir (Türkoğlu, 2009; Şener ve ark., 2011).

OGM ise 2010 yılından itibaren sertifikalandırma çalışmalarına başlamıştır (FSC, 2015).

Ülkemizde OGM'ye bağlı Orman İşletme Müdürlüğü ve Orman İşletme Şefliği ölçeğinde sertifikalı alanlar Tablo 1'de verilmiştir. Buna göre, 6 farklı orman bölge müdürlüğü (OBM) bünyesinde, 32 adedi orman işletme müdürlüğü¹ (OİM) ve 1 adedi orman işletme şefliği (OİŞ) düzeyinde olmak üzere, toplam 2.530.976,33 ha orman alanı Aralık 2015 itibariyle FSC FM/CoC sertifikasyon belgesi ile sertifikalandırılmıştır.

Tablo 1. OGM bünyesinde yer alan sertifikalı birimler (FSC, 2015).

Sertifikalı Birimlerin Bağlı Olduğu OBM	Sertifikalı Birim		Toplam Sertifikalı Alan (ha)
	OİM	OİŞ*	
Muğla	Dalaman, Fethiye, Kavaklıdere, Kemer, Köyceğiz, Marmaris, Muğla, Nazilli, Yılanlı	-	1.157.871,00
Bolu	Aladağ, Bolu, Gerede, Seben	Aladağ	238.012,00
Bursa	İnegöl, Yalova, Keles	-	322.056,00
Kastamonu	Ballıdağ, Çamlıbel, Çamkonak, Daday, Karacaören, Sarıçam, Yayla, Araç, Ayancık, Taşköprü, Tosya	-	389.715,00
İstanbul	Kırklareli, Vize, Demirköy	-	257.744,36
Zonguldak	Karabük, Yenice	-	165.577,97
Toplam			2.530.976,33

* Münferit düzeyde sertifikası bulunan OİŞ'ler.

1.2.9.2. Koruma Zinciri Sertifikası

Türkiye'de, Aralık 2015 itibariyle ağırlıklı olarak orman ürünleri endüstrisinde faaliyet gösteren PEFC sertifikasına sahip 23 adet özel sektör işletmesi bulunmaktadır (PEFC, 2015). Bu işletmelerin faaliyet alanına göre dağılımı, Tablo 2'de verilmiştir.

¹ DOİ ile eş anlamlı olarak kullanılmıştır.

Tablo 2. Türkiye’deki PEFC sertifikasının sektörel ölçekte dağılımı (PEFC, 2015).

Faaliyet Alanı	PEFC	
	Frekans	Oran (%)
Kâğıt ve Kâğıt Ürünleri İmalatı	17	74
Ağaç, Ağaç Ürünleri ve Mantar İmalatı	2	9
Mobilya İmalatı	1	4
Diğer (Sentetik Ürünler)	3	13
TOPLAM	23	100

* PEFC internet sitesi, Türkiye’de sertifika alan işletmeler sayfasından derlenmiştir.

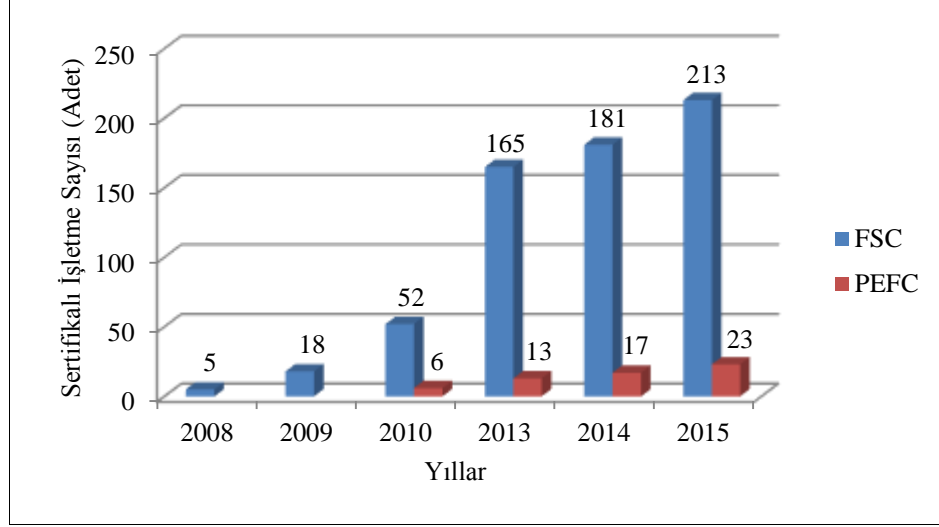
FSC Türkiye’de Aralık 2015 itibariyle 40 farklı faaliyet alanında sertifikalandırma yapmaktadır. Türkiye’de 31 faaliyet alanıyla ilgili, toplam 213 özel sektör işletmesi, FSC CoC sertifikasına sahiptir. Bu işletmeler FSC faaliyet alanlarıyla ilgili toplam 340 adet sertifika almıştır (FSC, 2015). Bu sertifikaların NACE faaliyet sınıflamasına göre sektörel dağılımı Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3. Türkiye’deki FSC sertifikasının sektörel ölçekte dağılımı (FSC, 2015).

Faaliyet Alanı	FSC	
	Frekans	Oran (%)
Kâğıt ve Kâğıt Ürünleri İmalatı	208	61
Ağaç, Ağaç Ürünleri ve Mantar İmalatı	95	28
Mobilya İmalatı	31	9
Diğer	6	2
TOPLAM	340	100

* FSC internet sitesi, Türkiye’de sertifika alan işletmeler sayfasından derlenmiştir.

Ülkemizde FSC CoC ve PEFC CoC sertifikasına sahip işletmelerin yıllar itibariyle dağılımı, Şekil 8’de verilmiştir.

Şekil 8. Türkiye’deki FSC CoC ve PEFC CoC sertifikalı işletme sayısının yıllar itibariyle değişimi (FSC, 2015; PEFC, 2015).

1.2.10. Devlet Orman İşletmeleri İçin Mevcut Durum Çözümlemesi

Ülkemiz ormancılık sektöründe DOİ’lerin sertifikasyon uygulamalarına geçiş sürecine ilişkin mevcut durumunu ortaya koymak amacıyla GZFT (Güçlü yönler, Zayıf yönler, Fırsatlar ve Tehditler) çözümlemesinden istifade edilmiştir. Bu noktada, daha önce Türkiye ormancılığında (sektör ya da OGM ve DOİ vb. ölçekte) mevcut durum tespitine dönük hazırlanmış olan bazı akademik çalışmalar ile çeşitli belge ve raporlar (Güner ve ark., 2005; Türker ve ark., 2006; DPT, 2001; DPT, 2007; Yeni ve Türker, 2010; OAİB, 2011; OGM, 2012; Orman ve Su İşleri Bakanlığı, 2012; Kalkınma Bakanlığı, 2014) yardımıyla söz konusu süreçte genel olarak ormancılık sektörünün ve özelde DOİ’lerin orman ve orman ürünleri sertifikasyonu açısından muhtemel güçlü ve zayıf yönleri ile fırsat ve tehditleri Tablo 4’teki şekilde belirlenmiştir.

Tablo 4. DOİ'ler İçin Mevcut Durum Çözümlemesi.

Güçlü Yanlar	Zayıf Yanlar
<ul style="list-style-type: none"> Devlet Orman İşletmelerinin de içinde yer aldığı tüm ülke sathına yayılı ve deneyimli bir devlet ormancılık teşkilatının varlığı Ülke ormanlarının tamamına yakınının mülkiyetinin devlete ait olması Sürdürülebilir kalkınma amacı ile uyumlu sektörel düzenlemelerin yapılmış olması Ekosistem tabanlı planlama ve uygulamalar hususunda çalışmalara başlanmış olması Orman ürünleri sektörünün geliştirilmesine yönelik işbirliği çalışmalarının artmış olması Kurum bünyesinde planlama bilincinin yerleşmiş olması, Yenilikçi uygulamalara uyum yeteneğinin yüksek oluşu Ormancılık sektörüyle ilgili uluslararası gelişmelerin izleniyor olması 	<ul style="list-style-type: none"> Sektörün en önemli yuvarlak odun üreticisi olan devlet orman teşkilatında üretim maliyetlerinin yüksekliği, diğer ülkeler ile rekabet sorunlarının olması Orman kadastro çalışmalarının tamamlanamamış ve mülkiyet sorunlarının tam olarak çözülmemiş olması Kurumsal yapılanmada durağanlığın (stabilitenin) sağlanamaması ve sürdürülebilir personel politikasının yetersizliği Teknik çalışanların özellikle büro iş yükü yoğunluğunun ve çalışma temposunun yüksek olması Ormancılık işlerinde çalışan mevzuat gereği öncelikle istihdam edilen orman köylülerinin ormancılık faaliyetleri için nicelik ve niteliğinin yeterli olmaması Orman işletmeciliği faaliyetleri ile ilgili olarak kamuoyunun yeterince bilgilendirilememesi Başta ormanın tanımı olmak üzere, ormancılık sektörü ile ilgili mevzuat hükümleri ile uluslararası düzenlemeler arasında uyumluluk sorununun bulunması Ormancılıkla ilgili verilerin kurumlar arası ve uluslararası karşılaştırılabilirliğinin zayıf olması Odun hammaddesi üretimi açısından mevcut ormanların yarıya yakın bir kısmının bozuk olması Biyolojik çeşitlilik yönetiminde uygulama eksikliklerinin yaşanması Ormanların ekolojik ve ekonomik etkilerinin tam olarak ölçülememesi ve bunların izleme-değerlendirilmesi hususunda eksikliklerin bulunması Ormancılık çalışmalarında iş ve işçi güvenliğinin yeterince sağlanamamış olması İdare ve ilgi grupları arasında işbirliğinin yetersizliği

Tablo 4 (Devamı). DOI'ler İçin Mevcut Durum Çözümlemesi.

Fırsatlar	Tehditler
<ul style="list-style-type: none"> Doğal kaynakların korunması ve sürdürülebilir yönetimiyle birlikte ormanların ekolojik ve sosyal açılardan önemine ilişkin toplumsal bilinç, beklenti ve taleplerdeki artış Sivil toplum hareketlerinin güçlenmesi ve hizmet fonksiyonları talebindeki artış Sektörel plan ve programlarda sertifikasyonun geliştirilmesi ve yaygınlaştırılmasına ilişkin politika ve stratejilerin varlığı ve OGM'nin bu konuda somut hedefler belirlemiş olması Birçok sektöre hammadde veya ara ürün sunan ormancılık sektörünün ileri bağlantı oranının yüksek olması AB uyum süreci ile birlikte Ülkemizin ormancılıkla ilgili taraf olunan uluslararası anlaşma ve süreçlere ilişkin taahhütleri Bilgi teknolojilerinin yaygınlaşması ve ormancılık sektöründe daha etkin kullanılmaya başlanması Sertifikasyon sistemlerinin yanı sıra küresel izleme ve değerlendirmenin yaygınlaşmasıyla üretim ve korunan alan yönetiminde denetim ve gelişim imkânlarının oluşması 	<ul style="list-style-type: none"> Kırsal bölgelerde eğitim ve gelir düzeyinin düşük olması İş gücü ve üretim maliyetlerinin artması, orman köylerinde genç nüfusun azalması Orman köylülerinin geleneksel faydalanma alışkanlıkları ve bunların işletme ormanlarını baskı altında tutması Ormancılık uygulamalarında geleneksel anlayışın değişimine karşı gösterilen mukavemet Merkeziyetçi yönetim anlayışının yanı sıra, ormancılık uygulamaları hususunda sosyal ve politik baskılar Orman yangınları, otlatma, kaçak odun temini ve odun dışı orman ürün kaynaklarından düzensiz ve tahrip edici yararlanmaların azalmasına rağmen varlığı İşletme ormanlarının ormancılık dışı kullanımlara tahsis edilmesi Müşterilerin daha ucuz ve kaliteli odun ithalatına yönelmesi Arazi kullanımındaki yasal belirsizlikler

1.2.11. Orman Ürünleri Endüstrisi İşletmeleri İçin Mevcut Durum Çözümlemesi

Ülkemiz orman ürünleri endüstrisi sektöründe orman ürünleri endüstri işletmelerinin sertifikasyon uygulamalarına geçiş sürecine ilişkin mevcut durumunu ortaya koymak amacıyla DOI'lere benzer şekilde GZFT çözümlemesinden istifade edilmiştir. Bu noktada, daha önce sektörle doğrudan ya da dolaylı ilgili mevcut durum tespitine dönük hazırlanmış olan bazı akademik çalışmalar ile çeşitli belge ve raporlar (Türker ve ark., 2006; OAİB, 2011; OGM, 2012; TOBB, 2012; MÜSİAD, 2013; OKA, 2013; Kalkınma Bakanlığı, 2014; OAİB, 2015) yardımıyla söz konusu süreçte orman ürünleri endüstri işletmelerinin muhtemel güçlü ve zayıf yönleri ile fırsat ve tehditleri Tablo 5'teki şekilde belirlenmiştir.

Tablo 5. OÜEİ'ler İçin Mevcut Durum Çözümlemesi.

Güçlü Yanlar	Zayıf Yanlar
<ul style="list-style-type: none"> • Sektördeki işletmelerin çoğunluğunun özel sektöre ait olması nedeniyle dinamik ve gelişmeye açık bir yönetime sahip olmaları • Sektörde ihracat bilincinin giderek artması • Kalite ve üretim standartlarının geliştirilmesine yönelik çabalarda artış yaşanması • Sektörel birlik kuruluşlarının uluslararası alandaki gelişmeleri izleme ve değerlendirme yönündeki çabalarının artarak devam etmesi • Gelişime ve yeniliğe açık işletme yapısı 	<ul style="list-style-type: none"> • Sektörde küçük ve orta ölçekli işletme sayısının fazla oluşu • Marka, patent ve tasarım hususlarında eksiklikler • Sektörde yapısal problemlerin varlığı ve sermaye yetersizliği, • Standartlar hususundaki yetersizlikler ve mevcut standartların bilinmeyişi • Sertifikasyon maliyetlerinin özellikle küçük işletmelere olumsuz etkisi • Sertifikasyon sürecindeki bürokratik işlemlerin fazlalığı • Yerli ve ithal hammadde temininde mevcut olan zorluklar • Orman ürünleri sanayisinde yapısal problemlerin çokluğu ve sermayenin yetersizliği • Uluslararası pazarlara yönelik tanıtım faaliyetleri ve organizasyonların yetersizliği • Kurumsallaşmadan uzak işletme yapılarının çokluğu • Orman sanayii kuruluşlarının düşük kapasite kullanım oranlarına bağlı olarak, birim maliyet fazlalığı ve düşük rekabet gücüne sahip olması
Fırsatlar	Tehditler
<ul style="list-style-type: none"> • AB uyum süreci ve standartlar hususunda yaşanan gelişmeler • Yenilikçi düşünce yapısının sektör üzerindeki olumlu yansımaları • Ürün çeşitliliğinde müşteri odaklı üretim yapısı • Tüketici tercihlerinde gelişen çevresel hassasiyetler ve uluslararası pazarlarda sertifikalı orman ürünlerine yönelik talep artışı • Sektörün uluslararası pazarlara açılmış bulunması • İşbirliği ve yatırıma açık sektörel yapının varlığı, • OGM ve orman ürünleri endüstrisi işletmeleri arasında endüstriyel plantasyon çalışmalarında yaşanan olumlu gelişmeler • Kalkınma planlarında kamu ihaleleri için sertifikalı ürün kullanılmasını teşvik edici hükümlere yer verilmesi 	<ul style="list-style-type: none"> • Büyük işletmelerin hâkim olduğu ülkelerin (Çin vb.) uluslararası pazarlara yönelik genişleme stratejileri • Artan rekabet koşullarına uyum sağlayamayan işletmelerin pazardan çekilme olasılığı • Ekonomik belirsizlikler • Hammadde talebinin karşılanamaması ihtimali • Sektörün önemli pazarı konumundaki ülkelerde yaşanan siyasi ve ekonomik istikrarsızlıklar • AB uyum sürecinde sertifikalandırma, çevre, sağlık vb. konularda söz konusu olan sınırlandırmalar • Kârlılığın azalması

1.3. Literatür Özeti

1.3.1. Orman Yönetim Sertifikasyonu

Elliott ve Schlaepfer (2001) tarafından kaleme alınan “*Understanding Forest Certification using the Advocacy Coalition Framework*” adlı makalede, gelişmiş orman yönetimi için dolaylı bir ekonomik teşvik niteliği taşıyan orman sertifikasyonunun, orman sahipleri ve yöneticileri arasında sağladığı gerçek faydalar yönünden tartışma konusu olduğu bildirilmiştir. Bu çalışmada, küreselleşen dünyada iklim değişiklikleri, ulusal ve uluslararası düzeydeki ormanlar ve orman politikaları gibi yeni konuların, sertifikasyonla birlikte güçlü bir sivil toplum anlayışı çerçevesi oluşturduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Türker ve ark. (2001) hazırlamış oldukları “*Ormancılıkta Sertifikasyon: Orman Kaynakları ve Orman İşletmeciliği Üzerine Etkileri, Uluslararası Gelişmeler ve Türkiye Ormancılığında Gerekliliği ve Olabilirliği*” adlı makalede, Türkiye’de sahip olunan biyolojik çeşitlilik ve orman alanı büyüklüğü ve aynı zamanda taraf olunan Tarapato önergesi, ITTO, Helsinki sözleşmesi ve Montreal sözleşmesini dikkate alınarak, orman kaynaklarının “sürdürülebilir orman yönetimi” ilkelerine göre işletilmesi gerektiğine vurgu yapmışlardır. Çalışmada ayrıca, SOY’un gerekli kıldığı gösterge ve ölçütlerin ortaya konularak ulusal düzeyde standardizasyona, dolayısıyla sertifikasyona gidilmesi gerektiği bildirilmiştir.

Durusoy (2002) hazırlamış olduğu “*Sertifikalendirme ve Türkiye Ormancılığında Gerekliliği, Olabilirliği, Uygulanması Sürecinde Karşılaşılması Muhtemel Darboğazların ve Fırsatların İrdelenmesi*” adlı yüksek lisans tez çalışmasında, Türkiye’deki orman kaynaklarının ve ormancılık sisteminin kendine özgü koşullarının dikkate alınarak, hem orman işletmeciliği faaliyetlerine etkinlik kazandırmak hem de uluslararası anlaşmaların gereklerini yerine getirmek amacıyla sertifikasyona gidilmesi gerekliliğini vurgulamıştır. Bu uygulamanın, ormancılık sektörünün kurumsal, hukuki, ekonomik, sosyal ve planlama ile ilgili sorunlarının çözümlenmesinde de önemli bir işlev üstleneceğini bildirmiştir.

Durusoy ve ark. (2002) yaptıkları “*Ormanlıkta Sertifikasyon Üzerine Bazı Değerlendirmeler*” adlı çalışmada, sürdürülebilirliğin ancak sertifikasyon ile orman amenajmanı planları yapım sürecine etkin bir şekilde dâhil edilmesinin mümkün olacağını, ulusal ormancılık politika ve stratejilerinin etkinliğinin sağlanacağını ve etkili politika ve stratejilerin oluşturulmasına yardımcı olunacağını ifade etmişlerdir. Ayrıca, sertifikasyondan beklenen yararların yanı sıra sertifikasyon maliyetinin ve pazar ilişkilerinin ortaya konulması gerektiğini vurgulamışlardır.

Türker ve Durusoy (2002) Türkiye’de devlet orman işletmelerini sertifikalandırma ve halkla ilişkiler yönünden değerlendirdikleri çalışmalarında, sertifikasyonun, hükümetler ve ticari kurumlar tarafından hedef kitlelerine ulaşmak için yeni bir iletişim aracı olarak benimsendiğini vurgulamışlardır. Çalışmada ayrıca, sertifikasyon mekanizmasıyla ortaya çıkacak SOİ’nin sosyo-ekonomik faydaları ve çeşitli toplum kesimleri ile ormancılık sektörü arasında kurduğu yakın ilişkiler göz önüne alındığında, orman sertifikasyonunun DOİ’lerin halkla ilişki kurmalarında etkinliği artırıcı bir araç olacağı belirtilmiştir.

Durusoy ve ark. (2003) “*Orman Sertifikasyonu: Türkiye Ormancılık Sektörü Perspektifi*” adlı çalışmalarında, Türkiye orman ve ormancılık sisteminin Avrupa ve Amerika ormancılığından mülkiyet, sosyal, ekonomik ve yasal çerçeveler yönünden farklılıkları olduğunu bildirmişlerdir. Çalışmada, bu farklılıkların azaltılabilmesi için sertifikasyonun gerekli olduğu, ancak belgelendirme öncesi pazar koşullarının henüz yeterli gelişmeyi göstermediği belirtilmiştir.

Rametsteiner ve Simula (2003) hazırlamış oldukları “*Forest Certification-an Instrument to Promote Sustainable Forest Management?*” adlı makalede, sertifikalı alanların Avrupa ve ılıman kuzey bölgelerde yoğunlaştığını, tropikal bölgelerde ise sertifikalı orman alanlarının sadece %10 olduğunu belirtmişlerdir. Araştırmacılar ayrıca, ana amacı tropikal biyolojik çeşitliliği korumak olan belgelendirme sisteminin esas olarak başarısız olduğunu, gönüllü bir pazar temeline dayanan bu sistemin, tüketicilerin sertifikasyon masraflarına katlanmasına bağlı olması nedeniyle sıklıkla güçlüklerle karşılaştığını belirtmişlerdir. Çalışmada, bütün olumsuzluklara rağmen bu sistemin, dünya çapında sürdürülebilir orman yönetimi konusunda sosyal,

ekonomik ve çevresel konuları kucaklayan bir bütünsel bilinçlendirme sağlaması yönüyle başarılı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Sjöström (2003) hazırlamış olduğu “*Forestry Certification: Why it is not Leading to Sustainable Forest Management*” adlı yüksek lisans tez çalışmasında, orman sertifikasyonunun küresel ölçekte sürdürülebilir orman yönetimi için uygulanabilir bir araç olmadığını, bölgesel düzeyde daha etkin ve uygulanabilir olduğunu bildirmiştir. Çalışmada, orman sertifikasyonunun başarısının, sürdürülebilir orman yönetiminin belirsizliği, sertifikalandırma planlarının hazırlanması ve yapısını etkileyen sorunların varlığı, piyasaların işlevselliği ve kurumsal, siyasi ve sosyal istikrarsızlık gibi diğer iç sorunlar arasındaki ilişkilere bağlı olduğu belirtilmiştir. Ancak geleceğe bakarak, uzun vadeli sürdürülebilir kalkınma ve sürdürülebilir orman yönetimi hususundaki uygulamaları uyarması nedeniyle sertifikalandırmanın uluslararası alanda var olmaya devam etmesine ihtiyaç olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bunun başarılabilmesi için, sertifikasyon planları ve destekçilerinin, hükümetler, satın alma organizasyonları ve hükümetler arası kuruluşlar ile daha fazla bütünleşik olmasının bir zorunluluk olduğu vurgulanmıştır.

Njovu (2004) Zambiya’daki orman sertifikasyonunu değerlendirdiği “*Forest Certification in Zambia. A Paper Presented at the Symposium of Forest Certification in Developing and Transitioning Societies: Social, Economic and Ecological Effects*” isimli çalışmasında, işletmelerin daha fazla gelir elde etme isteğinin ve batılı tüketicilerin çevresel farkındalıkları ve kaygılarının ülkedeki yerel işletmeleri sertifikalandırma konusunda harekete geçirdiğini, ancak sertifikalandırma maliyeti, belirsizlikler ve sertifika kullanıcılarının imtiyaz haklarının olmamasının sertifikasyon çalışmalarını güçleştirdiğini bildirmiştir. Yine bu ülkede, ormanların tamamının devlete ait olması ve devletin yönetim açısından sertifikalandırma ile ilgili özel bir politikasının bulunmamasının önemli bir sorun oluşturduğu belirtilerek, sertifikalandırmadaki esas itici gücün fiyatlardan daha ziyade güvenilir, büyük ve erişilebilir yabancı pazarlar olacağına vurgu yapılmıştır.

Cornelis van Kooten ve ark. (2005) orman yönetimi için özel çevresel düzenlemeleri teşvik eden ulusal koşulları inceledikleri “*Certification of Sustainable Forest Management Practices: a Global Perspective on Why Countries Certify*” adlı

çalışmalarında, ülkelerin orman yönetim uygulamalarının sertifikalandırılmaları üzerinde ekonomik değişkenler dışında en büyük etkinin sahip olunan sosyal sermaye olduğunu bildirmişlerdir. Yine bu çalışmada, okuma yazma oranının sertifikalandırmaya katılma konusunda güçlü, olumlu yönde ve istatistikî olarak yüksek bir etkiye sahip olduğunu, kadınların erkeklere oranla daha fazla çevreci anlayışa sahip olduğunu, daha yüksek gelire sahip ülkelerde çevresel kaygıların daha fazla önem kazanmasının muhtemel olduğu bildirilmiştir.

Hain (2005) Estonya devlet ormanları özelinde yapmış olduğu “*Social, Ecological And Economic Impacts of Forest Certification: Case Study Of FSC Certified Estonian State Forest Management Center*” adlı çalışmasında, FSC sertifikalı Estonya Devlet Ormanlarında orman sertifikasyonunun sosyal, ekolojik ve ekonomik yönden pozitif etkileri olmasına rağmen, farklı bölgelerdeki çalışmalarda sertifikalandırmaya yönelik eğilimlerin hala desteklenmeye ihtiyacı olduğunu ortaya koymuştur.

Nebel ve ark. (2005) Bolivya’da orman sertifikasyonun gelişimi ve önemi üzerinde yapmış oldukları “*Development and Economic Significance of Forest Certification: the case of FSC in Bolivia*” isimli çalışmada, sertifika sisteminin gerektirdiği standartların sağlanması yönünde gerekli yasal düzenlemelerin yapılmış olmasına rağmen, ülkedeki sertifikalı alanların sadece %14 gibi düşük bir değerde kaldığını ve ormansızlaşmanın hız kesmeden devam ettiğini bildirmiştir. Çalışmada, sertifikalı kereste ihracatında %5-51 oranında fiyat artışlarının ortaya çıktığı belirtilerek, özel girişime dayalı olmayan sertifikasyona verilen desteklerin pazar merkezli orman yönetiminin başarısını kısıtlayacağı, küçük ölçekteki orman üretim koşullarının bozulacağı ve toplum odaklı işletmelerin güçlüklerle karşılaşacağı sonucuna ulaşılmıştır.

Mercker (2006) özel orman sahiplerinin sertifikasyona yönelik farkındalık, kabul ve fayda algılarını ölçmek üzerinde yoğunlaştığı “*Forest Certification and Nonindustrial Private Forest Landowners: Assessing Awareness, Acceptance and Educational Preferences*” isimli doktora tez çalışmasında, anket uygulaması yapılan her 10 katılımcıdan 8’inin bu konuda istekli olduğunu ve sertifikalandırmanın gelişimini güçlü şekilde desteklediklerini ortaya koymuştur. Çalışmada, ABD’nin

Batı Tennessee bölgesinde orman sahipleri ve büyük orman ürünleri endüstrisi işletmeleri yöneticilerinin sertifikasyon konusunda daha önceden bilgilendirilmemiş olmalarının sertifika almalarını geciktirdiğini ve sertifikalandırma konusunda eğitim almaya istekli olduklarını bildirmiştir.

Tikina (2006) Kuzeybatı Pasifik ABD ve İngiliz Kolombiyası'nda orman sertifikasyonunun etkinliğini değerlendirmek amacıyla yapmış olduğu "*Assessing the Effectiveness of Forest Certification in the US Pacific Northwest and British Columbia, Canada*" adlı çalışmada, sertifikasyon sürecinin yapısal açıdan oldukça başarılı olduğunu ve ancak tüketici (perakendeci ve üretici gibi) davranışlarındaki değişikliğin bir ürünle sınırlı kaldığını, bu alanlardaki başarısızlığın nedeninin ise çevresel hassasiyetler konusunda tüketici ile iletişim eksikliği olduğunu belirtmiştir.

Acharya (2007) yüksek lisans tez çalışması olarak yapmış olduğu "*Practice and Implementation of Forest Certification in Nepal, A Case Study from some Cfugs in Dolakha District*" adlı araştırmada, bazı güçlüklerle karşılaşılmasına rağmen, Nepal'deki kullanıcıların büyük çoğunluğunun sertifikalandırma sürecinden memnun olduğunu ifade etmiştir. Örnek bir alan üzerinden yola çıkarak yaptığı değerlendirmelerde, sertifikasyonun başarılı olabilmesi için güçlü bir ulusal sertifika ağının kurulmasına ihtiyaç duyulduğu ve sertifikasyonun yerel kullanıcıların gelirlerini artırmaya yardımcı olacağı sonucuna ulaşmıştır.

Venne (2007) "*An Analysis of Social Aspects of Forest Stewardship Council Forest Certification in Three Ontario Case Studies*" adlı yüksek lisans tez çalışmasında, Kanada'da sertifikasyonun sosyal ve orman yönetimi üzerindeki etkilerinin sınırlı kaldığını belirterek, sertifikalandırmadaki sosyal prensiplerin gücünün ve farkındalığının orman yönetimi üzerinde gerçek bir etkiye sahip olabilmesi için sertifikasyonun güçlendirilmesine ihtiyaç duyulduğunu ifade etmiştir.

Romaniuk (2008) yapmış olduğu "*Costs and Benefits of Forest Management Certification for Polish State Forests Under Forest Stewardship Council Scheme*" adlı araştırmada, Polonya Devlet Ormanlarında FSC sertifikasının fayda ve maliyet karşılaştırmasını yaparak, sertifikasyonun örgütsel ve çevresel yapısında bazı zayıf noktalar olduğunu vurgulamıştır. Sertifikasyonun, orman iş güvenliği gibi dolaylı iyileştirmelere imkân sağlamasının yanında dolaylı maliyetlerinin ortaya çıktığını

belirtmiş, ancak buna karşılık gelir artışının önemsiz düzeyde kaldığı sonucuna ulaşmıştır.

Lister (2009) doktora tez çalışması olarak yapmış olduğu “*Co-Regulating Corporate Social Responsibility: Government Response to Forest Certification in Canada, The United States and Sweden*” adlı araştırmada, hükümetlerin giderek orman yasaları yerine daha tamamlayıcı ve düzenleyici yaklaşımlarla orman ve orman ürünleri sertifikasyonunu çekici bulduğunu belirtmiştir. Çalışmada, devlet yönetimlerinin sertifikasyonu teşvik edecek kararların alınması ve uygulanan politikaların faydaları konularında paydaşlarla işbirliğine gitmelerinin sertifikasyonun gelişiminde, pazar odaklı uygulamalardan daha fazla etkili olacağı bildirilmiştir. Diğer yandan, gelişmekte olan ülkelerde kamu sektörü kapasitesinin, bu bölgelerdeki sertifikasyona uyumunun başarısız olması konusunda göz ardı edilmemesi gerektiğini vurgulanmıştır.

Şener (2009b) “*Türkiye’de Sürdürülebilir Ormancılık Uygulamalarının Sertifikasyon ve Akreditasyonunda Sivil ve İdari Yapılanma [Andırın Devlet Orman İşletme Müdürlüğü ve Göksun Devlet Orman İşletme Müdürlüğü Örneği (2003–2007)]*” adlı araştırmasında; güvenilir bir sertifikasyon planının standartlar, sertifikasyon ve yetkilendirme olmak üzere üç öğeden oluştuğunu belirterek, sertifikasyon sürecinin orman kaynağının sürdürülebilir bir şekilde işletilmesini sağlamayı ve tüketicilere ürünlerin bu tarzda işletilen bir orman kaynağından geldiğini güvence etmeyi ön planda tuttuğunu ifade etmektedir.

Bouslah ve ark. (2010) orman sertifikasyonunun firmaların finansal performansı üzerindeki etkilerini belirlemek amacıyla yapmış oldukları “*The Impact of Forest Certification on Firm Financial Performance in Canada and the U.S.*” isimli çalışmada, seçtikleri örnek olayda firmaların kısa ve uzun dönemli hisse senedi fiyat başarımlarını çözümlemişlerdir. Araştırmacılar, işletmeler için herhangi bir “yeşil öncelik” olup olmadığını, eğer varsa hangi sertifika belgeleri için söz konusu olduğu sorusu üzerinde durmuşlardır. Çalışmada elde edilen sonuçlarda, sertifikalandırmanın işletmelerin kısa dönem finansal performansı üzerinde önemli bir etkisi olmadığı, uzun dönemde ise firmaların finansal performansını olumsuz yönde etkilediği, ortaya çıkan bu etkinin sertifikalandırma ödeneklerine bağlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Sadece endüstri öncülüğündeki bir sertifikalandırmanın (Sürdürülebilir Ormancılık Girişimi, Kanada Standartlar Birliği ve ISO14001) bu durumun nedeni olduğu belirtilerek ve FSC öncülüğündeki sivil toplum kuruluşlarında ise durumun olumsuz yönde gelişmediği tespiti yapılmıştır.

Marx (2010) “*Forest Certification as a Global Environmental Governance Tool: What is the Macro-Effectiveness of the Forest Stewardship Council?*” adlı çalışmada sertifikasyon sisteminin özellikle gelişmekte olan ülkelerde ormansızlaşmayı önlemeye yönelik makro etkilerinin hala sınırlı düzeyde kaldığını belirtmiştir. Araştırma sonucunda, makro düzeyde sertifikalandırma ve idari kurumlar arasında herhangi bir ilişki tespit edilemediğini, ancak yüksek düzeyde sertifikalı ormanlara sahip ülkeler için sertifikalandırmanın önemli bir potansiyele sahip olduğunu bildirmiştir. Ayrıca bu çalışmada, FSC sertifikalandırma sisteminin orman standartlarının yükselmesinde kilit işlev oynadığı belirtilerek, sertifikalandırmayı kabul etmeyen ülkeler için uluslararası ticarete tarife dışı engeller oluşturma potansiyeli nedeniyle sertifikalandırmanın öneminin giderek arttığı ve bu nedenle konu üzerinde bilimsel çalışmaların yapılması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Schepers (2010) FSC sertifikalandırma sisteminin geçerliliğini ve karşılaştığı güçlükleri incelediği “*Challenges to Legitimacy at the Forest Stewardship Council*” adlı çalışmada, bu sistemin küresel düzeyde ormancılık sisteminin sürdürülebilirliği ve biyolojik çeşitlilik hususunda farklı sertifikalandırma sistemleri arasındaki en güçlü sistem olduğunu belirterek, FSC sisteminin gelişmekte olan ülkelere daha ziyade gelişmiş ülkelerde başarılı olduğunu bildirmiştir. Çalışmada, FSC sertifikalandırma sisteminin, alternatif sertifikalandırma planları, üretim ve piyasadaki erişim düzeyi, sertifikasyon maliyetleri, illegal faydalanmalar gibi alanlarda güçlüklerle karşılaştığı belirtilerek, FSC’nin pragmatik ve ahlaki meşruiyetini devam ettirebilmesi için kamuoyunu bilgilendirmeye devam etmesi ve halk, orman sahipleri ve yöneticilerin katılımını sağlamaya yönelik faaliyetleri artırması gerektiği vurgulanmıştır.

Şener ve ark. (2011) yapmış oldukları “*Sürdürülebilir Ormancılık Uygulamalarında Sertifikasyon ve Akreditasyon: Andırın ve Göksun Devlet Orman İşletme*

Müdürlükleri Örneği” isimli çalışmada, sertifikasyon kurumunun yüksek standartlarda tutarlı hizmet sağlaması için, bu kurumun bağımsız olduğunun ve standartlara uygun bir şekilde hareket ettiğinin onaylanması ve sürdürülebilir orman yönetimi kapsamında yapılan uygulamaların başarısını değerlendirmesi ve bu başarıdan orman ürünlerinden faydalanan tüketicilerin de haberdar edilmesi gerektiğini bildirmiştir.

Zettergren (2011) yüksek lisans tez çalışması olarak yapmış olduğu “*FSC’s Chain of Custody Certification: the Missing Link to a Decent Work and Decent Living through Forest Certification? A case study in East Kalimantan, Indonesia*” adlı çalışmada, Endonezya’da FSC orman sertifikasyon sisteminin çalışma koşulları, sosyal gelişme yönlerinden farklı paydaşlar üzerindeki etkilerini tespit etmeyi amaçlamıştır. Bu çalışmada, farklı işçi öbekleri ve yerli topluluklar üzerinde yaptığı çalışmada, çalışanların iş akdine (kalıcı, müteahhit veya taşeron işçisi) göre farklı düşüncelere sahip olduğunu belirlemiştir. Buna göre, kalıcı işçilerin sahip olduğu sosyal haklar ve sosyal iletişim hakkının, taşeron ve alt yüklenici işçilerde olmadığı, işçi sağlığı ve iş güvenliği standartlarının endişe verici düzeyde düşük olduğu ve bu konuda devletin daha az önlem alıcı düzenlemeler yaptığı bildirilmiştir. Yine çalışmada, yerel topluluklarda, sertifikasyondan kaynaklı ekonomik durum, sosyal refah, kimlik çatışması çözümünde bazı gelişmeler yaşanmasına rağmen, sosyal standartlar tüm sertifikasyon zinciri boyunca uygulanmadığı sürece bu konuda başarılı olunamayacağı sonucuna ulaşılmıştır.

Zhao ve ark. (2011) Çin’deki sürdürülebilir orman yönetimi sertifikasyonunun mevcut durumunu ortaya koymak ve sorunları tespit etmek amacıyla yapmış oldukları “*Current Status and Problems in Certification of Sustainable Forest Management in China*” isimli çalışmada, ülkenin son yıllarda özellikle FSC sertifikasyonu konusunda önemli gelişmeler gösterdiğine işaret etmişlerdir. Araştırmacılar, ormanların kurumsal yapısı, esnek olmayan ulusal merkezi planların uygulanıyor olması, tüketicilere yeterli bilgi verilmemesinden kaynaklı farkındalık eksikliği ve belgelendirme maliyetlerinin ülkenin sertifikasyon performansına önemli ölçüde olumsuz etki ettiği belirtmişlerdir. Çalışmada, ticari amaçla işletilen Çin ormanlarının %50’sinin sertifikalanması durumunda sertifikalandırma maliyetinin yaklaşık 66-86 milyon dolar, ormancılık sektörünün elde ettiği ekonomik faydaların

ise 150 milyon dolar olabileceği hesaplanmıştır. Aynı zamanda, orman yönetim süreci ve uluslararası orman ürünleri ticaretinin gelişmesinin ülkedeki sertifikasyon çalışmalarının önemini artırdığına vurgu yapılarak, sürecin ancak, orman yönetim sisteminin geliştirilmesi, sertifikalanmış orman ürünlerine erişilebilir pazar mekanizmalarının oluşturulması ve halk farkındalığının artırılmasıyla geliştirilebileceği vurgulanmıştır.

Çavdar (2012) “*Sertifikalandırma Sürecinde Artvin Orman İşletme Müdürlüğü’nün Değerlendirilmesi*” adlı yüksek lisans tez çalışması kapsamında, FSC sertifikalandırma kurumunun kriterlerini esas alarak Artvin Orman Bölge Müdürlüğü’nün sertifikalandırma sürecindeki durumunu ortaya koymak amacıyla yapmış olduğu çalışmada, bu bölge için elde edilen verilerin ve mevcut SOY ölçüt ve gösterge setinin sertifikalandırma için yeterli olmadığını, FSC ölçütlerinin yaklaşık %9,3’ünün sağlanabildiğini bildirmiştir. Bu çalışmada, bölgesel ve orman yönetimi düzeyinde ölçütlerin geliştirilmesi gerektiği ve ülkemizde sertifikalandırma çalışmalarını örgütleyecek üst denetim mekanizması ve yasal zeminin oluşturulması gerektiği belirtilmiştir. Yine, SOY ve sertifikalandırma konusunda bilimsel projelerin desteklenmesi ve üniversite ile ormancılık teşkilatı arasında işbirliği sağlanması gerektiği ve sertifikasyon çalışmalarına alt yapı oluşturacak şekilde hem orman kaynağı hem de idari iyileştirmelerin yapılması ve gerekli verileri sağlayacak şekilde kayıt ve denetim sistemlerinin kurulması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Pappila (2012) Finlandiya ve Rusya’da ormancılık sektörüne güveni artırmada sertifikalandırmanın rolünü incelediği “*Forest Certification and Trust-Different Roles in Different Environments. Forest Policy and Economics*” adlı çalışmada, söz konusu iki ülkede sertifikasyonun ormancılık sektörüne güveni sağlamada farklılıklar gösterdiğini bildirmiştir. Çalışma sonunda, Rusya’da yerel paydaşlara fayda sağlayabilecek katılımın gerçekleştirilebildiğini, Finlandiya’da ise orman sertifikalandırmanın orman yönetimine katılımı artıramadığını ve bu ülkede yasal mevzuat üzerinde düzenleme yapılması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Tosun (2012) orman yönetim sertifikasyonu üzerinde Avrupa ülkeleri arasında meydana gelen farklılıkları belirlemeye yönelik “*Forest Certification in Europe: Exploring the Determinants of Cross-Country Variation*” isimli çalışmada,

Avrupa Birliği ülkeleri arasında sertifikasyonun benimsenmesi hususunda genel itibariyle ortak bir tavır ve yüksek sertifikasyon oranı görüldüğünü bildirmiştir. Bu çalışmada, orman yönetim sertifikasyonunun benimsenmesinde ürünlerin değerinin ve orman alanı büyüklüğünün önemli bir işlevi olduğu vurgulanmıştır.

Chen ve Innes (2013) hazırlamış oldukları “*The Implications of New Forest Tenure Reforms and Forestry Property Markets for Sustainable Forest Management and Forest Certification in China*” adlı makalede, Çin’de az gelişmiş alt yapı ve ulaşım sistemleri, tutarsız ormancılık politikaları, düşük farkındalık düzeyi, yasadışı orman yönetimi uygulamaları ve yerel kooperatif örgütlerinin olmayışının, yetersiz bilgi ve teknik alt yapının sürdürülebilir orman yönetimi ve orman sertifikalandırmasını olumsuz yönde etkilediğini bildirmiştir. Bununla, orman mülkiyeti ve orman ürünleri pazarlarını yeniden düzenleyecek yeniden yapılanmalara ihtiyaç duyulduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Harada (2013) “*Certification of a Community-based Forest Enterprise for Improving Institutional Management and Household Income: A Case from Southeast Sulawesi, Indonesia*” adlı çalışmasında, toplum odaklı orman yönetimi olarak bilinen orman sertifikasyonunun, bir alanın orman fonksiyonunu güçlendirmek ve orman varlığını geliştirme yoluyla yoksulluğu hafifletmek amacıyla tasarlandığını belirterek, yerel gelirlerin artırılmasıyla sertifikalı yerel satıcıların ekonomik faydaları ile koruma arasındaki dengenin sürekliliğinin orman sertifikalandırmasının temelini oluşturduğunu bildirmiştir. Çalışmada, Endonezya’nın Güneydoğu Sulawesi bölgesinde, koruma ormanları üzerindeki sosyal algılar ve yerel toplulukların ekonomik faydaları dikkate alınarak toplumsal tabanlı FSC sertifikalandırmasının nasıl daha etkin duruma getirilebileceği araştırılmıştır. Çalışmada, sertifikalandırmaya karşı ilginin yüksek oluşu, sertifikalı orman alanlarının büyüklüğü ve öbek sertifikasyon üye sayısının fazla oluşunun sertifikalı odun üretimini artırdığı yönünde sonuçlara ulaşılmıştır. Yine bu sonuç üzerinde yerel STK ve uluslararası STK’ların küçük ölçekli orman işletmelerindeki başarılı sertifikasyon çalışmalarına önemli katkılar verdiği ve bu kuruluşların üretici ve tüketici arasında güçlü ilişkiler kurulmasında önemli işlev yerine getirdikleri vurgulanmıştır.

Pinto ve McDermott (2013) “*Equity and Forest Certification - A Case Study in Brazil*” adlı çalışmalarında, Brezilya’daki FSC sertifikalandırmasının tutarlı, standart ve etkili politikalarla adalet amacına ulaşması durumunda, sertifikasyondan etkilenen paydaşların beklentilerini karşılayıp karşılamayacağı ve FSC’nin tutarlılığını etkileyecek değişkenleri belirlemeyi amaçlamışlardır. Bu çalışmada, pazar değişkenlerinin, yerel kapasitenin ve sertifikasyon sürecini yöneten kuralların FSC’nin gelişimini toplum odaklı çalışan büyük işletmeler lehine bakışsımsız bir şekilde etkilediği sonucuna ulaşmışlardır. Çalışmada, bu paylaşımın yerel paydaşların beklentileri ile çeliştiği ve FSC’nin hem kendi hem de yerel paydaşlarının hedeflerine ulaşabilmesi için güveni sağlayacak bazı taahhütlerde bulunması gerektiği bildirilmiştir.

Tulaeva (2013) uluslararası sivil toplum kuruluşları tarafından desteklenen uluslararası orman sertifikasyonu sisteminin güven analizini yaptığı “*Institutional Trust: The Process of Trust Formation in Russian Forest Villages in Accordance with the International System of Forest Certification*” isimli çalışmasında, bu sistemin özünün küresel pazarda rekabette ek faydalar sunarak orman şirketlerinin çevresel ve sosyal sorumluluğunu geliştirmek olduğunu bildirmiştir. Çalışma, uluslararası düzeyde sistemin güven derecesinin, tasarım özellikleri (yönetim yapısı ve sertifikasyon sürecinin organizasyonu), uluslararası sivil toplum kuruluşları ve belgelendirme kuruluşlarının faaliyetlerinden etkilendiğini, aynı zamanda yerel düzeyde güvenin de yerel toplum ve sertifikalı firma arasındaki kişilerarası ilişkiler üzerine inşa edildiğini ortaya koymuştur. Çalışmada, yerel halka yeni haklar tanınarak yeni kural ve değerlerin benimsenmesinin kolaylaştırılabileceği bildirilmiştir.

Genç (2014) “*Orman Yönetim Sertifikası Uygulamasında Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri (Kastamonu Orman Bölge Müdürlüğü Örneği)*” isimli yüksek lisans tez çalışmasında, orman yönetimi sertifikası uygulamasında karşılaşılan sorunları kamu kaynaklı, bölge kaynaklı ve paydaş kaynaklı olmak üzere üç kategoride incelemiştir. Araştırmanın sonunda, personel eğitiminin sürekliliği ve süreçte paydaş olan grupların katkı sunması gerekliliği üzerinde durularak, mikro düzeyde paydaşların gelir düzeyini artırmanın orman yönetim sertifikasyonunun başarısında önemli rol oynayacağı sonucuna ulaşılmıştır.

Lewis ve Davis (2015) “*Forest Certification, Institutional Capacity, and Learning: An Analysis of the Impacts of the Malaysian Timber Certification Scheme*” adlı çalışmalarında, orman sertifikalandırma sisteminin dünya orman kaynaklarının uzun vadeli sürdürülebilirliğini değerlendirmek için tercih edilen en önemli araçlardan biri olmaya devam ettiğini belirterek, orman yönetim standartlarına karşı uyumsuzluğun daha çok ekolojiyle ilişkili kriterlerden kaynaklandığını bildirmişlerdir. Çalışmada, orman yönetim sistemlerinin şekillenmesinde uluslararası sertifikasyon sistemlerinin olumlu etkilere neden olabileceği sonucuna ulaşılmıştır.

Dias ve ark. (2015) “*Effects of Forest Certification on the Ecological Condition of Mediterranean Streams*” adlı çalışmalarında, sertifikalı olmayan alanlarla 3-5 yıllık sertifikalı alanları karşılaştırarak sertifikasyonun akarsuları etkilediğini, ancak etkilerin ancak 5 yıl sonra ölçülebilir düzeye geldiğini bildirmişlerdir. Sertifikalı alanlardaki akarsuların kenarlarındaki bitki yoğunluğu ve çeşitliliğinin daha fazla olması şeklinde ortaya çıkan bu etkinin, akarsu kenarlarındaki toprak sahipleri ve orman yöneticilerinin bu alanlardaki bozulmayı azaltmayı gerektiren sertifikasyon uygulamalarına uyma zorunluluğundan kaynaklandığı belirtilmiştir. Sonuç olarak, sertifikalandırmanın orta ve uzun vadede su coğrafyası üzerinde olumlu etkilerinin artarak görülmeye devam edeceği öngörüsünde bulunulmuştur.

Tuppura ve ark. (2015) “*Forest Certification and ISO 14001: Current State and Motivation in Forest Companies*” isimli çalışmada, orman sertifikasyonunun benimsenmesinde iç etkenlerden daha ziyade dış etkenlerin ve yasal düzenlemelerden daha ziyade pazarların daha etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca, ISO 14001 sertifikasının benimsenmesinde bir anahtar işlev olarak tüketici tatmininin ön plana çıktığı belirtilerek, güdülemenin (motivasyonun) firmaların faaliyette bulunduğu işkolu ve bulunduğu coğrafi konuma bağlı olarak farklılıklar gösterdiği tespitleri yapılmıştır.

He ve ark. (2015) yaptıkları “*Forest Certification in Collectively Owned Forest Areas and Sustainable Forest Management: A Case of Cooperative-Based Forest Certification in China*” adlı çalışmada, Çin’de sahipli orman alanları ve kooperatif şeklindeki orman yapılarında sertifikasyonun uygulanabilirliğini analiz etmişlerdir. Bu çalışmada, söz konusu alanlarda ana güçlükleri; özerk yönetimci orman

mülkiyetine sahip, ağaçlandırma ve doğal orman alanlarında orman yönetiminin potansiyel etkilerinin izlenmesi ve belirlenmesinin güç olması ve yüksek koruma değerine sahip ormanların korunmasıyla ilgili güçlükler olarak sıralanmıştır. Yine bu araştırmada, sürdürülebilir orman yönetiminin sağlanabilmesi için uzun vadeli istikrarlı orman mülkiyeti, orman sertifikasyonunun yaygınlaştırılması, kooperatif temelli sertifikalandırma ve yerel yönetim kurumlarının sertifikasyona katılımlarının sağlanması gerektiğine vurgu yapılmıştır.

MacDicken ve ark. (2015) “*Global Progress Toward Sustainable Forest Management*” isimli çalışmalarında, küresel ölçekte SOY ile ilgili politikalar ve düzenlemelerin kapsadığı alanının, küresel orman alanının %97’sinin üzerinde olduğu belirtilerek, uluslararası orman sertifikasyonunun özellikle gelir düzeyi yüksek ülkelerde yaygın olduğunu bildirmişlerdir. Çalışmada, sertifikalanmış alanların %90’ının kuzey ve ılıman iklim bölgelerinde olduğu ifade edilerek, tropikal iklim bölgesinde ise 2014 yılı itibariyle sertifikalı ormanların sadece %6 oranında kaldığı belirtilmiştir. Sonuç olarak uzun vadede, SOY’u destekleyecek koşulların oluşturulmasını sağlamak için daha kapsamlı çalışmaların yürütülmesi gerektiği vurgulanmıştır.

Miteval ve ark. (2015) Endonezya’da çevresel ve sosyo-ekonomik göstergelerle FSC sertifikasyonunun performansını değerlendirdikleri “*Social and Environmental Impacts of Forest Management Certification in Indonesia*” adlı çalışmalarında, sertifikasyonun 2000-2008 yılları arasında hava kirliliğini %31 ve ormansızlaşmayı %5 oranında azalttığı sonucuna ulaşmışlardır. Çalışmada ayrıca, sertifikasyonun orman yangınları üzerinde istatistikî anlamlı bir etkisinin olmadığı ancak yakacak odun bağımlılığını %32 oranında azalttığı bildirilmiştir.

Orman yönetimi sertifikasyonuna ilişkin yapılan kaynakça araştırması sonucunda, yurt dışındaki yayınların belli başlıklar altında yoğunlaştığı görülmüştür. Nitekim orman işletmeciliği kapsamında yapılmış olan çalışmalarda; ülke veya bölge ölçeğinde sertifikasyona ilişkin mevcut durum analizleri, sertifikasyonun gerekliliği, uygulanabilirliği ve uyum sorunlarını tespit etmeye yönelik değerlendirmelerin ön plana çıktığı söylenebilir. Aynı şekilde, sertifikasyonun işletme yönetim anlayışları ve stratejileri, sosyo-ekonomik, ekolojik ve SOY üzerine etkilerini belirlemeye

yönelik bilimsel çalışmalar önemli ağırlığa sahiptir. Bununla birlikte kaynakçada, sertifikasyonun yerel topluluklar, orman sahipleri ve orman yönetimleri ilişkilerini değerlendiren ve sertifikasyonun uygulanması sürecinde karşılaşılan sorunlara yönelik değerlendirmelerin yapıldığı çalışmalar da yer almaktadır.

Orman yönetimi sertifikasyonunu orman yönetim birimleri düzeyinde inceleyen yurt içi çalışmalarda ise SOY ölçüt ve göstergelerinin mevcut durumu, sertifikasyon ilkeleri ile karşılaştırılması gibi hususların öne çıktığı görülmektedir. Yine sertifikasyonla ilgili teorik yönü ağırlıkta olan çalışmalara da ulaşılmıştır. Sertifikasyonla ilgili süreçlerin değerlendirildiği, sertifikasyon uygulamalarında karşılaşılan sorunların ele alındığı az sayıda çalışmada ise kapsamın bir orman işletme müdürlüğü veya bir orman bölge müdürlüğü düzeyi ile sınırlı kaldığı görülmüştür.

Özetle orman yönetim sertifikasyonuna ilişkin uluslararası kaynakçada, orman yönetim birimleri (işletmelerin) yöneticilerinin (çalışanlarının) çeşitli özellikleri kapsamında orman ve orman ürünleri sertifikasyonuna ilişkin farkındalıklarını ulusal ölçekte ele alan çalışma sayısının sınırlı olduğu ifade edilebilir. Ulusal kaynakçada ise bu tür ulusal ölçekli çalışmalara rastlanmamıştır.

1.3.2. Orman Ürünleri Sertifikasyonu

Hansen (1997) yapmış olduğu “*Forest Certification and its Role in Marketing Strategy*” isimli çalışmada, çevresel pazarlama stratejilerinin, küresel orman ürünleri endüstrisi için potansiyel faydaları olduğunu belirterek, bu potansiyelin faal olabilmesi için orman ürünleri endüstrisinin tüketicilerle güvenilir ve geleceğe yönelik güçlü bir iletişim kurması gerektiğini vurgulamıştır. Çalışmada, çevresel pazarlamada gelecek stratejilerinin; ürünlerin tasarımından, paketleme, dağıtım, fiyatlandırma, reklâm ve tanıtım faaliyetlerine kadar pek çok unsuru açıklıkla kapsayacak nitelikte olması gerektiği bildirilmiştir. Çalışmada ayrıca, orman ürünleri endüstrisi işletmelerinin, çevresel düşünce ekseninde özel tüketici hedeflerine odaklanması ve sadece odun yerine ikame edilebilir hammaddelerde değil, aynı zamanda işletmelerin birinden diğerine farklılaşması şeklinde strateji geliştirmesinin etkili bir yöntem olacağı vurgulanmıştır.

Kiker ve Putz (1997) “*Methodological and Ideological Options, Ecological Certification of Forest Products: Economic Challenges*” adlı çalışmalarında, orman ürünlerinin sertifikalandırılmasının ormanların yok olmasını engellemek için tek başına yeterli olmasa da, bu konuda önemli katkılar sağlayacağını bildirmiştir. Bu katkıların geliştirilmesinin ise öncelikle sertifikalı ürünlere daha fazla ödeme yapılmasının yanı sıra sosyal ve çevresel etkilerine yönelik toplumu bilgilendirmek olduğunu belirterek, bu durumun sürdürülebilir ormancılık anlayışına hizmet edeceğini bildirmişlerdir.

Merry ve Carter (1997) hazırlamış oldukları “*Certified Wood Markets in the Us: Implications for Tropical*” adlı makalede, Amerika’da sertifikalı ahşap ürünler pazarında faal ve sürekli büyüyen bir yapıya işaret ederek, uluslararası ticaret yapan işletmelerin iç pazara yönelik faaliyet gösterenlerden daha fazla sorunla yüzleştiğini belirtmiştir. Yine bu çalışmada, orman ürünleri sertifikasyonunun, tropikal ormanların azalmasını engelleyebilecek potansiyele sahip olduğu vurgulanmıştır.

Howe (1999) hazırlamış olduğu “*Analysis of the Environmental Certification of Wood Products*” doktora tezinde, ABD’de tüketicilerin sertifikalı ahşap ürünler için %10-20 daha fazla ücret ödemeye hazır olduklarını belirterek, kadınların, 18-29 yaş arası öbeğin ve üniversite eğitilmiş demografik sınıflamasının daha fazla ücret ödemesinin diğer öbeklere kıyasla daha muhtemel olduğunu bildirmiştir. Çalışmada, işletmelerin özellikle özellikli türlerde, tüketicilerin talep ettiği %100 sertifikalı ürünleri üretmek için yeterli tedarik kaynağı bulmada güçlükler yaşadığı belirtilmiştir.

Koomson (2000) uluslararası kereste sertifikasyonunun Ganalı üreticiler üzerindeki etkilerini araştırdığı “*Implications of International Timber Certification for Ghanaian Timber Exports and Sustainable Forest Management*” adlı çalışmasında, orman yönetiminde katılım ve işbirliğinin sağlanması, işlem verimliliğini geliştirme ve orman ürünlerinin izlenmesi gerekliliği üzerinde durmuştur. Çalışmada, ormanla ilgili aktivitelerin belgelendirilerek kayıt altına alınması ve orman kaynaklı ürünlerin en ideal uygulamaların yapılmasını sağlayacak şekilde teşvikler verilmesi yoluyla bu sertifikalandırma sisteminin ülkenin sürdürülebilir orman yönetimine katkılar

sağlayabileceği ve dolayısıyla kereste üreticilerinin uluslararası pazarlara erişimini geliştirme yönünde önemli bir işlev üstleneceğini vurgulamıştır.

Ozanne ve Vilosky (2001) yapmış oldukları “*Certification from the U.S. Consumer Perspective: A Comparison from 1995 and 2000*” isimli çalışmada, sertifikalı orman ürünlerine daha fazla ücret ödeme istekliliğinin arttığını belirterek, örneklem alınan öbeğin %69’unun sertifikalandırılmış ürünler için daha fazla ücret ödeme konusunda olumlu yönde bir tutum içinde olduğu, %31’inin ise fazla ücret ödemeye istekli olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Çalışmada, hedef öbeğin sertifikalı ürünler için daha fazla ücret ödemeyi kabul etmelerini sağlamak için bu ürünlerin çevresel etkileri konusunda bilgilendirmeye yönelik çalışmaların yapılması gerektiği vurgulanmıştır.

Schwarzbauer ve Rametsteiner (2001) “*The Impact of SFM-Certification on Forest Product Markets in Western Europe- an Analysis Using a Forest Sector Simulation Model*” adlı çalışmalarında, Sürdürülebilir Orman Yönetimi sertifikasyon sisteminin Batı Avrupa orman ürünleri pazarındaki muhtemel etkilerini belirlemeyi amaçlamışlardır. Araştırmada, kereste, sanayi paneli ve kâğıt sektöründe tomruk maliyetlerinin toplam maliyetler üzerindeki etkisinin yüksek olması nedeniyle, hammadde fiyatlarındaki küçük değişmelerin ürün fiyatını etkileyeceği bildirilmiştir. Sonuç olarak, sertifikalandırma sürecinin de benzer etkiyi göstereceği ifade edilerek, orman ürünleri pazarının üretilecek faydadan daha az bir pay elde etmesi nedeniyle sertifikalandırma sisteminin, söz konusu pazarlarda oldukça az değişikliğe neden olacağı öngörüsü yapılmıştır.

Murray ve Abt (2001) Güneydoğu ABD’de ticari kereste üretimini esas alarak yaptıkları “*Estimating Price Compensation Requirements for Eco-Certified*” adlı çalışmada, bu bölgedeki nispeten düşük maliyetli eko-sertifikalı ormancılık uygulamalarının bir fırsat yaratacağını, ancak sertifikalı ürünler için ortaya çıkabilecek daha yüksek maliyetlerin telafi edilmemesi durumunda ise uygulamanın sadece bir farkındalık olarak kalacağını belirtmişlerdir.

Kärnä ve ark. (2003) Finlandiya, İsveç, Almanya ve İngiltere olmak üzere 4 ülkedeki orman endüstrisi pazarlarının planlanmasında odun sertifikalandırmasının rolünü ve çevresel önemini belirlemeye yönelik “*Environmental Activity and Forest Certification in Marketing of Forest Products—a Case Study in Europe*” adlı

çalışmalarında, bu ülkelerdeki şirketlerin çoğunun stratejik, yapısal ve işlevsel düzeyde pazarlama kararlarında çevresel hassasiyetlerin gözetildiğini, sertifikasyonu orman ürünlerinin pazarlanmasında bir araç olarak gördüklerini bildirmiştir. Çalışma sonucunda, çalışma grubundaki şirketlerin orman sertifikasyonuna ilgisi ve pazar planlanmasındaki çevresel konulara bütünleşmenin dünya çapında benzer sorunlarla yüzleşen şirketlere önemli bir bakış açısı getireceği kanısına varılmıştır.

Anderson (2004) sertifikalı ürünlere yönelik tüketici davranışlarını belirlemek amacıyla yapmış olduğu “*An Analysis of Consumer Response to Environmentally Certified, Ecolabeled Forest Products*” adlı çalışmada, eko-etiketli ürünlerin fiyat primi taşımadığı sürece tüketici davranışları üzerinde olumlu bir etkiye sahip olduğunu, ancak ilâve fiyat ödemenin söz konusu olduğu durumda ise bu olumlu etkinin asgari düzeyde olduğunu belirtmiştir. Bu çalışmada, tüketicilerin önemli bir kısmının eko etiketli ürünleri satın almayı tercih ettiği vurgulanmış, ancak eko etiketin, fiyat gibi diğer ürün nitelikleriyle karşılaştırıldığında, daha az ilgi uyandıran bir özellik olduğu ifade edilmiştir.

Anderson ve Hansen (2004) yapmış oldukları “*The Impact of Environmental Certification on Preferences for Wood Furniture: A Conjoint Analysis Approach*” adlı çalışmada, tüketicilerin kendi ürün tercihlerini oluşturan en önemli özellik olarak çevresel sertifikayı belirleyenlerin nüfusbilim ve psikografik (ruh yazımı) özelliklerini tespit etmeyi ve alışaba dayalı ürünlerin nispi önemini belirlemeyi amaçlamışlardır. Çalışma sonunda, katılımcıların çevresel sertifikayı olumlu bir ürün özelliği olarak gördüklerini, yine katılımcıların %20,8’i için sertifikanın en önemli özellik olduğu ve bu ürünler için daha fazla ücret ödemeye istekli oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Ancak, çevresel sertifikasyonun satın alma kararı üzerinde nispeten daha az etkiye sahip olduğu ve dolayısıyla ana dağıtım kanallarındaki ürünler için yüksek fiyat uygulamasının olumlu sonuç vermeyeceği vurgulanmıştır. Çalışmada, elde edilen sonuçların, genel nüfusu temsil edemeyeceği, ancak muhtemel pazarlama etkileri açısından önemli bilgiler sağlayabileceği vurgulanmıştır.

Morris ve Dunne (2004) yapmış oldukları “*Driving Environmental Certification: its Impact on the Furniture and Timber Products Value Chain in South Africa*” isimli

çalışmada, mobilya üreticisi işletmelere FSC sertifikasyon sisteminin uygulanması ile doğrudan önemli bir baskı gelmediği, ancak tedarikçileri açısından önemli etkiler oluşturduğunu bildirmiştir. Sanayi sektörü genelinde sertifikasyon farkındalığı ve talebinin genişlemesinde perakende sektörünün öncelikli baskılarının etkili olduğu belirtilerek, işletmelerde yeni sanayi standartlarının gerisinde kalma korkusu, yeni pazarlara ulaşma ve yüksek kazanç elde etme beklentilerinin sertifikalandırmanın gelişmesinde önemli etkileri olduğu ifade edilmiştir. Ancak işletmelerin bu beklentilerinin mevcut küresel pazar yapısında pek gerçekçi görünmediği vurgulanarak, sertifikalandırma sisteminin sağlıklı çalışabilmesinin; bilgilendirme, sertifikalandırma, denetim, akredite olma faaliyetlerin, iş çevreleri, hükümet ve toplum arasındaki stratejik bir ortaklıkla sağlanabileceği sonucuna ulaşılmıştır.

O'Brien ve Teisl (2004) "*Eco-Information and its Effect on Consumer Values for Environmentally Certified Forest Products*" adlı araştırmalarında, orman ürünleri endüstrisindeki bazı sektörlerin, bir iş stratejisi olarak çevresel sertifikasyon ve etiketlemeyi benimsediklerini belirterek, bu programların etkili olabilmesi için öncelikle tüketicilerin bilgilendirilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Bu çalışmada, tüketicilerin sertifikalandırılmış ürünlere daha fazla ödeme yapmaya istekli oldukları, ancak etiketleme politikasındaki değişikliklerin, tüketicilerin ekstra fiyat ödeme istekliliğini etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Sharifi ve Hussin (2004) izleme ve belgelendirme sistemlerinin sürdürülebilir orman yönetimini teşvik etmek için önemli araçlar olduğunu, ancak etkili bir izleme ve güvenilir bir belgelendirme sisteminin, sadece izleme ve belgelendirme amacıyla toplanacak verilerle sağlanamayacak kadar büyük ölçekte bilgiye ihtiyaç duyulduğunu bildirmiştir. Çalışmada ayrıca, süreçte ihtiyaç duyulan güvenilir verilerin ancak planlama, denetim ve değerlendirme gibi olağan yönetim faaliyetleri esnasında elde edilebileceğini belirtilmiştir. Sonuç olarak, sürdürülebilir orman yönetiminin temelini izleme ve belgelendirme ile desteklenen "İmtiyazlı Yönetim Modeli" olduğu vurgulanmış ve yine bu süreçte "Uyarlanabilir İşbirlikçi Yönetim" anlayışının özellikle yerel topluluklar için önemli olan hak ve sorumlulukların korunmasını tüm paydaşlara teminat ettiği bildirilmiştir.

Gan (2005) “*Forest Certification Costs and Global Forest Product Markets and Trade: a General Equilibrium Analysis*” isimli çalışmasında, orman sertifikasyon maliyetlerinin, çıktı, fiyat ve orman ürünleri ticareti üzerine etkilerini, çeşitli senaryolar altında hesaplanabilir genel denge modellemesi yoluyla değerlendirmiştir. Çalışmada, daha ciddi ve kapsamlı etkilere sebep olmasına rağmen, büyük kereste üreticisi ülkelerin küresel sertifikalandırmayı bölgesel sertifikalandırmaya oranla daha kabul edilebilir gördüğü vurgulanmıştır. 1997-2004 Yılları aralığını esas alan araştırma sonunda, sertifikasyonun orman ürünleri maliyetlerini %5-25 oranında artıracığı, dünyada orman ürünleri fiyatları %1,6-34,6 arasında artarken, dünya çapında orman çıktıları %0,3-5,1 oranında azalma göstereceği ancak küresel kâğıt hamuru ve kâğıt ürünleri pazarında daha ılımlı gelişmeler olacağı sonucuna ulaşılmıştır. Bu çalışmada, orman sertifikasyonun ürün çıktılarından ziyade ticaret ve fiyat üzerinde büyük etkileri olabileceği belirtilerek, odun ve odun dışı orman ürünleri arasında sürdürülebilirlik açısından önemli bir farklılık oluşmayacağı ifade edilmiştir.

Vidal ve ark. (2005) “*Chain of Custody Certification: An Assessment of The North American Solid Wood Sector*” adlı çalışmada, Kanada’da birincil ağaç ürünleri üreten işletmeleri temel alarak, koruma zinciri sertifikasının pazarda büyüyen bir etkiye sahip olduğunu belirtmiş ve sertifikasyondan fayda elde etmenin sertifikasyonun benimsenmesinde önemli bir etken olacağını vurgulamışlardır. Ayrıca, büyük işletmelerin sertifikasyon farkındalığının daha fazla olduğunu ve küçük işletmelere oranla sertifikalı olmasının daha muhtemel olduğunu belirtmişlerdir. Yine bu çalışmada, koruma zinciri sertifikasının uygulama maliyetlerinin daha büyük işletmeler için daha düşük miktarlarda gerçekleştiği, dolayısıyla işletme büyüklüğü ile maliyet eğilimi arasında ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Açıkgöz-Altunel (2006) yapmış olduğu “*Odun Dışı Orman Ürünleri ve Sertifikasyon*” adlı çalışmada, bilinçlenen tüketicinin sertifikalı ürünleri satın alacağından hareketle, bu sayede ekolojik ve sosyal yönden duyarlı odun dışı orman ürünleri (ODOÜ) üreticilerine finansal geri dönüşüm sağlanmış olacağını belirtmektedir. Çalışmada sertifikasyonun öncelikle zirai ve odun kökenli ürünler için geliştirilmiş olmasına rağmen günümüzde ODOÜ’yü de ilgilendirmeye başladığı vurgulanmıştır.

Duery (2006) “*Demand for Certified Tropical Hardwood Products*” isimli yüksek lisans tez çalışmasında, tedarik zincirinde yer alan işletmelerin sertifikalı ürünleri müşterilerine sunabilmek için beklenmedik maliyetlerle karşılaştıklarını belirtmiştir. Çalışmada tedarikçilerin ürün kalite standartlarını sertifikalı olmayan seçeneklerin üzerinde tutmaları gerekliliği vurgulanmıştır.

Hansman ve ark. (2006) “*Influence of Consumers’ Socioecological and Economic Orientation on Preferences for Wood Products with Sustainability Labels*” adlı çalışmalarında, muhtemel bir satın alma durumunda etiketteki bilgilerin tercihleri etkilediği ve etiketli ahşap ürünlerinin satın alınması lehine olumlu yönde bir eğilimin ortaya çıkma nedeni olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Araştırmacılar, sürdürülebilir orman yönetimini desteklemek için, pazarlama ve diğer stratejileri kullanarak sertifikalı ürün talebini artırmanın, katılımcı bir süreçle ve yenilikçi sertifikasyon sistemleriyle mümkün olabileceğini vurgulamışlardır.

Owari ve ark. (2006) hazırlamış oldukları “*Strategies, Functions and Benefits of Forest Certification in Wood Products Marketing: Perspectives of Finnish Suppliers*” adlı makalede, sertifika sahibi işletmelerin, özellikle birincil ahşap ürünleri üreten işletmeler olduğunu ve bu işletmelerin özellikle sertifikalı ürünlere talebin güçlü olduğu İngiltere ve Almanya’da yoğunlaştığını belirlemişlerdir. Sertifikalı şirketlerde, orman sertifikasyonunun, mevcut pazarda faaliyet gösteren ve pazar payını artırmayı hedefleyen şirketler için sorumluluk duygusunu gösteren önemli bir gösterge olduğunu tespit etmişlerdir. Sertifikalı olmayan şirket çalışanları için sertifikasyonun, yeni pazarlarda sömürüye yardımcı olacak bir araç olarak düşünülürken, sertifikalı şirket çalışanlarında ise pazar baskısına karşı tepkiye bir önlem olarak algılandığı vurgulanmaktadır. Ancak şirketlerin sertifika etiketlerini kullanırken asgari maliyet gayreti içinde olduklarının görüldüğü ifade edilmiştir. Yine bu çalışmada, sertifikasyonun, müşteri edinme ve müşteri memnuniyeti gibi olumlu etkilerinin olduğu ancak şirketlerin mali başarımını artırmaya yardımcı olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Aguilar ve Vilosky (2007) yapmış oldukları “*Consumer Willingness to Pay Price Premiums for Environmentally Certified Wood Products in the U.S.*” adlı çalışmada, sertifikasyonun tropikal ormanların yok edilmesi gibi çevresel etkileri

azaltabileceğine inanan tüketicilerin, sertifikalı ürünler için prim ödemelerinin yüksek oranda muhtemel olduğunu belirterek, çevreci anlayışla, ödeme istekliliği arasında güçlü bir ilişki olduğunu savunmuşlardır. Aynı çalışmada, bu fiyat primlerinin özellikle ithal sertifikalı tropikal ürünler için var olabileceği belirtilmiştir. Çalışmada marjinal etki analizi yapılan ürünler için tüketicilerin ürünlerin dörtte üçü için %10 prim ödemeye istekli olduklarını ortaya koymuştur.

Kollert ve Lagan (2007) sertifikalı tropikal ağaç tomruklarının kereste üreticilerine yararları ve pazar fiyatları üzerinde yapmış oldukları “*Do Certified Tropical Logs Fetch a Market Premium? A Comparative Price Analysis from Sabah, Malaysia*” isimli çalışmada, üç orman yönetim birimi tarafından sağlanan sertifikalı ve sertifikasız tomrukların fiyatlarını zaman serisi üzerinde karşılaştırmalı olarak çözümlenmişlerdir. Bu çözümlenmeler sonucunda, özellikle yüksek vasıflı sert ağaç türleri tomrukları için %27-56 arasında artışlı bir fiyat farklılığı ve daha düşük kaliteli tomruk sınıflarında ise %2-30 gibi daha düşük oranda artışlı fiyat farklılığı olduğunu ortaya koymuşlardır.

Owari ve Sawanobori (2007) “*Analysis of the Certified Forest Products Market in Japan*” adlı çalışmalarında, Japonya’da sertifikalandırılmış orman ürünleri pazarının karakteristiklerini belirlemeyi amaçlamışlardır. Yaptıkları araştırmada, ülkede söz konusu ürünlerde %93 ağırlıkla FSC sertifikasyonunun kullanıldığını, sertifikalandırmanın özellikle kâğıt ve kâğıt ürünlerinde yoğunlaştığını, ülkedeki işletmelerin büyük kısmının sertifikalı ürünler için ek ücret ödemeyi kabul etmediğini, ancak müşterilerden gelen talepleri dikkate almak zorunda kaldıklarını belirtmişlerdir. Yine bu çalışmada, büyük işletmelerin küçük işletmelere oranla sertifikalandırma konusunda daha istekli oldukları belirtilmiştir.

Araújo (2008) “*Forest Certification in Brazil: Choices and Impacts*” adlı yüksek lisans tez çalışmasında, orman ürünleri işletmelerinin, sertifikalı ürünlerin daha iyi bir fiyatla pazarlanması başarımının düşük olduğu ancak ekonomik olmayan başarımlarının ise memnuniyet verici olduğunu düşündüklerini belirtmiştir. Çalışmada sertifikasyonun ekonomik, sosyal ve ekolojik başarısı için işletmelere dış baskılar olduğu bildirilmiştir.

Bukowski (2008) ahşap sanayi sektöründeki işletmelerin, çevre sertifikalandırma algısı, kararları, sertifikalandırmayı benimseme niyetleri ve iş ortamındaki sertifikalandırmaya muhalif düşünceler üzerinde yöneticilerin etkilerini belirlemeye yönelik, mutfak dolabı üreticileri ve ahşap ürünleri üreticileri olmak üzere iki sektör üzerinde anket uygulamasına dayalı “*An Investigation of the Adoption of Environmental Certification in two Segments of the North American Wood Products Industry*” adlı bir çalışma yapmıştır. Çalışmada, yöneticilerin, işlevsel yönelimleri, sertifikasyon yarar ve zorluk algıları ve iş ortamındaki muhalefet algılarının onların kararlarını ve çevre sertifikası benimseme niyetlerini etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Peters (2008) ABD’de orman ürünleri endüstrisinde FSC sertifikasyonunun etkilerini tespit etmek amacıyla yapmış olduğu “*Certification and Sustainable Markets: The Impact of the Forest Stewardship Council Label on the Wood Products Industry in the United States*” adlı çalışmada, FSC sertifikasyonunun pazarlar üzerinde önemli bir etkisinin olmadığını, ancak FSC’nin değerinin pazar temelli olmadığını belirtmiştir. Yine bu çalışmada, FSC’nin ülke çapında orman yönetimi standartlarının geliştirilmesi ve sürdürülebilirliğin önemine yönelik iletişimi artırması gibi önemli özelliklere sahip olduğu ve bu yapının kendi standartlarını geliştirmek için Sürdürülebilir Ormancılık Girişimini harekete geçirdiği vurgulanmıştır.

Priyan ve ark. (2008) “*U.S. Home-center Retailer Attitudes, Perceptions and Behaviors Regarding Forest Certification*” adlı çalışmalarında, ABD’deki ev mobilyası perakendecileri arasında sertifikasyon sitemlerinin kabul edilebilirliği ve tercih edilirliliğini kıyaslamının yanı sıra, orman sertifikasyonu ile ilgili mevcut ve gelecekteki algılarını ve orman sertifikasyonuna katılım durumlarını belirlemeyi amaçlamışlardır. Çalışma sonunda, ahşap üreticilerinin tedarikçilerini seçmede, sırasıyla fiyat, kalite, teslimat ve kullanılabilirlik göstergelerini dikkate aldıklarını, sertifikalandırma ve eko-etiketlemenin ise tercih sıralamasında en sonda yer aldığı, katılımcıların üçte birinin sertifikalı ahşap ürünleri sattığı ve diğer kısmın %13’ünün gelecekte sertifikalı ürün satmayı planladığı tespitleri yapılmıştır. Yine bu çalışmada, sertifikalı ahşap ürünleri satan işletmelerin bu yola işletme imajını artırmak amacıyla başvurduğu ve FSC sertifikasının ardından en fazla tercih edilen belgelendirmenin “Sürdürülebilir Ormancılık Girişimi” belgesi olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Cha ve ark. (2009) yapmış oldukları “*Consumer Willingness to Pay Price Premium for Certified Wood Products in South Korea*” isimli çalışmada, Güney Kore’de tüketicilerin, sertifikasyondan kaynaklı fiyat artışlarını, düşük fiyatlı ahşap ürünlerinde yüksek fiyatlı ürünlere oranla daha yüksek düzeyde kabul edilebilir bulduklarını ve beş tüketiciden dördünün sertifikalanmış ürünlere daha fazla ücret ödemeye hazır olduğunu tespit etmişlerdir. Yine bu çalışmada, orman ürünleri sertifikasyonunun geliştirilebilmesi için, başta nihai tüketiciler olmak üzere tüm orman paydaşlarının sertifikasyonla ilgili farkındalıklarının artırılmasına yönelik çalışmalar yapılması gerektiği vurgulanmıştır.

Aguilar ve Cai (2010) “*Conjoint Effect of Environmental Labeling, Disclosure of Forest of Origin and Price on Consumer Preferences for Wood Products in the US and UK*” adlı araştırmalarında, ABD ve İngiltere’de, çevresel etiketleme, orman kaynağı ve fiyatların ahşap ürünleri tüketici tercihleri üzerindeki etkilerini tespit etmeyi amaç olarak belirlemişlerdir. Bu çalışmada, devlet ya da sivil toplum kuruluşları tarafından verilen sertifikaların; tüketici tercihlerini olumlu yönde etkilediği, tropikal bölge kaynaklı orman ürünleri hakkında verilen bilgilerin olumsuz tercih etkisi yaptığı, ürün tercihlerindeki azalmanın daha yüksek fiyatlı ürünlerde gerçekleştiği ve fiyat değişimlerindeki hassasiyet derecesinin demografik özelliklerden etkilendiği sonucuna ulaşmışlardır.

Thompson ve ark. (2010) orman ürünleri endüstrisinde toplumun hem demografik hem de psikografik yapısının çevreye duyarlı düşünceler üzerinde etkisini inceledikleri “*Green Segmentation and Environmental Certification: Insights from Forest Products*” isimli çalışmada, etiketlenmiş orman ürünlerinin çevre bilincine sahip tüketiciler tarafından desteklendiğini bildirmişlerdir. Bu desteğin hem mobilya gibi katma değeri yüksek olan hem de kontrplak gibi katma değeri nispeten daha düşük ürünlerde var olduğunu ve bu tüketicilerin sertifikalı ürünler için daha fazla ücret ödemeye istekli olduklarını ortaya koymuşlardır. Bu çalışmada ayrıca, sertifika hassasiyetinin, özellikle kadınlar ve çevre belgelendirme kavramına aşina olanlar arasında daha yaygın olduğu bildirilmiştir.

Attah (2011) Gana’da orman ve orman ürünleri sertifikasyonunun mevcut durumunu ortaya koymak amacıyla yapmış olduğu “*A Model For Forest And Product*

Certification In Ghana: The Perception And Attitudes of Forest Enterprises In Ghana” adlı çalışmada, orman ve orman ürünleri sertifikasyonunun tropikal ormanlar için sürdürülebilir yönetimi sağlamada önemli bir araç olduğunu belirtmektedir. Çalışmada odun ürünlerinde hala düşük bir sertifikalandırma oranının görüldüğü ve iç pazardaki sertifikalandırılmış ürün talebi eksikliğini sertifikasyon hızını yavaşlattığı ifade edilmektedir.

Cao (2011) Çin’deki orman ürünleri endüstrisini temel alarak çevresel pazarlamanın görünümünü ortaya koymak amacıyla yapmış olduğu “*Does it Pay to Be Green? An Integrated View of Environmental Marketing with Evidence from the Forest Products Industry in China*” adlı çalışmasında, yeşil işletmecilik anlayışının giderek fayda sağlamaya başladığını ve bu durumun pazarda rekabet avantajı için fırsat oluşturacağını bildirmiştir. Araştırmacı bununla birlikte, bu stratejinin bir parçası olarak, orman sertifikasyonu gibi çevresel uygulamaların, dış çevre ve firma kaynaklarıyla uyumlaştırılmadığı sürece işletmelerin rekabet başarımını geliştiremeyeceğini belirtmiştir.

Gados (2011) “*Institutional Consumer Preferences for Forest Stewardship Council Certified Paper*” adlı çalışmasında, topluma ve çevreye duyarlı şekilde yönetilen ormanlardan elde edilen hammaddeyi işaret eden FSC sertifikasının, belgelendirilmiş kâğıt piyasasında pazar payını artırmayı amaçladığını belirterek, sertifikalandırma sürecinde nihai tüketicilerin ürün fiyatlarına yüksek hassasiyet göstermesine karşın, sertifikasyonun kurumsal alıcılar arasında albenisini artırdığını ifade etmiştir. Yine aynı çalışmada, FSC’nin benimsenmesini sağlayabilecek kurumsal davranış bileşenleri analiz edilerek, maliyet artışlarına neden olsa bile kurum paydaşları arasında kurum itibarını artıracak çalışmaların kabul edilebilirliğinin yüksek olduğu ve dolayısıyla FSC sertifikalı kâğıt ve kâğıt ürünleri pazarının genişleme eğiliminde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Seol (2011) Çin orman ürünleri endüstrisi üzerinde yapmış olduğu “*Factors Causing Firms to Adopt Forest Certifications: Chinese Manufacturer's Perspective*” adlı çalışmada, gelecek yıllarda Çin’in CoC sertifika sayısı bakımından dünya çapında liderliği alacağı beklentisini ifade ederek, iç çevresel uyum çalışmalarının CoC sertifikası uyumuna önemli katkılar yaptığını vurgulamıştır. Bu doktora tez

çalışmasında, yenilikçi iş sistemi ve iç-dış çevresel uyum yeteneğinin çevresel başarımla, pazar yöneliminin yenilikçilikle önemli düzeyde olumlu yönde bir ilişki içerisinde olduğu belirtilmiştir. Yine bu çalışmada, CoC sertifika sistemine uyum sağlayan şirketlerin CoC sertifikası olmayan şirketlere kıyasla daha büyük ölçekli ve daha fazla çalışma süresi olan şirketler olduğu vurgulanmıştır. Çalışmada, Çin’de belgelendirme dağılımının %58 ISO 14001, Çin Çevresel Etiketleme Programı (ten-ring) %37 ve FSC sertifikası %27 şeklinde gerçekleştiği ve uluslararası sertifikasyon programlarının Çin’de yaygınlaştırılması için bu sistemlerin yerel düzeyde planlamalar yapması gerektiği belirtilmiştir.

Türkoğlu (2011) hazırlamış olduğu “*Türkiye’deki Orman Endüstrisi İşletmelerine Sürdürülebilir Orman Yönetimi Çerçevesinde Odun Hammaddesi Tedariki Ve Orman Ürünlerinin Sertifikasyonu*” isimli doktora tez çalışmasında, sertifikalı orman ürünlerinin gelişmiş ülkelerde ve özellikle Avrupa Birliği ülkelerinde oldukça önemli bir pazara sahip olduğunu bildirmiştir. Araştırmacı yine, Türkiye’deki orman endüstrisi sektöründe sertifikalı ürünlerin önem arz ettiği ve işletmelerin % 90’ının sertifika sisteminin gerekli olduğu düşüncesine sahip olduğuna vurgu yapmıştır. Aynı zamanda, CoC sertifikasının gelişme hızının Türkiye’de diğer dünya ülkelerine kıyasla daha yüksek olduğunu vurgulamıştır. Yine bu çalışmada, bilim insanları ile orman kaynakları yöneticileri arasında; ülkemizdeki ormancılık faaliyetleri konusunda OGM personelinin ülkemiz devlet ormanlarının sürdürülebilir yönetim anlayışıyla işletilmekte olduğunu düşündüğü bildirilmiştir. Ancak bilim insanlarının buna katılmadığı, OGM personelinin sürdürülebilir orman yönetimi ölçüt ve göstergelerine ilişkin süreçlerin durumunu iyi olarak nitelendirdiği, ancak bilim insanlarının ise kötü ve orta nitelmesi yaptığı belirtilerek, her iki öbek arasında fikir ayrılıklarının olduğu tespit edilmiştir.

Hälâlişan ve ark. (2012) Romanya’daki sertifikalı ürün miktarının az ve Batı Avrupa ülkelerine yönelik olduğunu bildirerek, tüketicilerin sertifikalanmış ürün kalitesinin sertifikalandırılmamış ürünlerden farklı olmadığını düşünerek, sertifikasyondan kaynaklı fiyat farklılıklarını da dikkate alarak tercihte bulunduğu ve ürünlerin iyi yönetilmiş ormanlardan gelmesiyle ilgilenmediklerini bildirmiştir. Yine bu çalışmada, belgelendirme maliyetlerinin özellikle küçük orman sahipleri için güçlükler meydana getirdiğini ve zamansal değerlendirme yönüyle yatırımı göze

alamadıklarını bildirilerek, sürdürülebilir orman yönetimi için farkındalığın yanı sıra eğitim, medeniyet ve kültürün geliştirilmesine ihtiyaç olduğu vurgulanmıştır.

Sun (2012) FSC sertifikasyonunun uluslararası orman ürünleri ticareti üzerindeki etkilerini incelemek amacıyla yapmış olduğu “*Economic Impacts of Forest Stewardship Council Certification on International Trade of Forest Products*” adlı benzetim çalışmasında; FSC’nin orman stoku üzerinde negatif etkiler doğurduğu varsayımı altında, gelecek 50 yılda Avrupa’da biçilmiş odun ihracatının azalacağını bildirmiştir. Araştırmacı benzer şekilde, FSC’nin orman stoku üzerinde herhangi bir etkisinin olmadığı varsayımı altında, Kuzey Amerika, Avrupa ve Asya’nın büyük ölçüde biçilmiş odun ithalatçısı olacağı, Afrika’nın pazardaki ihracat payını artıracığı, FSC’nin orman stoku üzerinde pozitif bir etkisinin olduğu varsayımı altında ise Avrupa’nın biçilmiş odun ihracatını artıracığı sonucuna ulaşmıştır. Ancak FSC sertifikasyonunun Kanada ormancılık stokları ve ürün trendleri üzerinde herhangi bir etkisi olmadığını tespit etmiştir.

Türkoğlu ve Tolunay (2013) Türkiye’deki ithalat ve ihracat yapan orman ürünleri işletmeleri üzerinde yapmış oldukları “*Türkiye’deki Orman Ürünleri İthalatçısı İşletmelerin Sertifikalı Orman Ürünlerine İlişkin Görüşleri*” adlı çalışmada, ülkemizdeki sertifikalı orman ürünlerine olan talebin %10 civarında olduğunu bildirmiştir. Araştırmacılar, ülkemizde sertifika eksikliği nedeniyle sipariş iptallerinin %3 civarında olduğunu belirterek, büyük işletmelerin sertifikalı orman ürünlerinin fiyatlarının yüksek olması durumunda bile, bu ürünlerin ticaretini yapmaya istekli olduklarını belirlemişlerdir. Yine bu çalışmada, özellikle çalışan sayısı ve yıllık net satış hâsılatı yüksek işletmelerin büyük çoğunluğunun ihracat yaptıkları, kalite belgesine ve ürünlerine ait bir markaya sahip oldukları tespiti yapılarak, iç piyasada sertifika talebinden kaynaklı satış güçlüklerinin çok az olduğu ifade edilmiştir.

Yadav ve Dugaya (2013) Hindistan’da odun dışı orman ürünleri sertifikasyonu üzerinde yapmış oldukları “*Non-timber Forest Products Certification in India: Opportunities and Challenges*” adlı çalışmada, bu ürünlerin toplanmasında kullanılan yöntemlerin tahrip edici olması ve doğal türleri azaltması konusunda endişe duyulduğunu, dolayısıyla bu ürünlerin hasadının dünya çapında orman kaynaklarının

toplum yararına sürdürülebilir yönetiminde önemli işlev gören sertifika programları altında yürütülmesi gerektiğini vurgulamıştır. Çalışmada, ODOÜ'lere ilişkin sertifikasyonun odun ürünlerine oranla çok daha karmaşık olduğu vurgulanarak, bu alandaki sertifikasyonun, biyolojik çeşitliliğin korunması, geleneksel olarak bu ürünlere bağımlı yerel toplulukların sürdürülebilir geçiminin sağlanması, sorumlu bir uluslararası ticaretin benimsenmesi gibi amaçlara hizmet edeceği belirtilmiştir.

Shoji ve ark. (2014) "*Preferences for Certified Forest Products in Japan: A Case Study on Interior Materials*" adlı çalışmalarında, Japon tüketicilerin sertifikalı orman ürünleri tercihlerini tespit etmek ve onların bu ürünler için ödemeyi göze alabilecekleri ilâve ücretleri tahmin etmek amacıyla yapmış oldukları çalışmada, Japon tüketicileri kâğıt ve kâğıt ürünleri dışında büyük oranda karşılaşmadıkları sertifikalı orman ürünlerinin gelecek vaat eden bir pazar olduğunu bildirmiştir. Ancak tüketici davranışlarını bu ürünlere yönlendirmenin zor olduğu ve tüketicilerin sadece %8 gibi çok az bir bölümünün sertifikalandırma konusunda bilgi sahibi olduğu ve dolayısıyla Japonya'da orman sertifikasyonunun tüketici mal seçimi üzerinde sınırlı bir etkiye sahip olduğu belirtilmiştir.

Tolunay ve Türkoğlu (2014) araştırmalarında, Türkiye'de masif ahşap ürünleri, kâğıt hamuru, kâğıt ve mukavva ürünleri, mühendislik ahşap ürünleri, mobilya imalatı ve sertifikalı orman ürünleri alanlarında faaliyet gösteren orman ürünleri sektöründe firmaların tutumlarını ortaya koymayı amaçlamışlardır. Bu araştırmada, Türkiye'de orman ürünleri sektöründe yer alan dört alt faaliyet alanındaki şirketlerin CoC belgelendirme sistemine yönelik bakış açıları ve tutumlarında farklılıklar olduğunu tespit etmişlerdir. Ayrıca, CoC sertifikasının bilinirlik düzeyi kâğıt hamuru, kâğıt ve mukavva sektöründe faaliyet gösteren şirketlerde en yüksek düzeyde olduğu belirtilmiş ve FSC sertifikasının şirketlerin %15'i tarafından ve PEFC sertifikasının şirketlerin %2'si tarafından talep edildiği tespiti yapılmıştır.

Trishkin ve ark. (2014) hazırladıkları makalede, Kuzeybatı Rusya'daki orman ürünleri sanayi işletmeleri üzerinde sertifikasyona karşı tutum ve güdüleme konusunu ele alarak yapmış oldukları "*Assessment of Motivation and Attitudes of Forest Industry Companies Toward Forest Certification in Northwestern Russia*" adlı çalışmada, bu işletmelerin, orman sertifikasyonunun gelişmesi için piyasadaki

sertifikalı ürün talebinin tetikleyici güç olduğunu düşündüklerini ortaya koymuşlardır. Çalışmada yine, sertifikalandırmanın en önemli faydalarının; ürünlerde rekabetçiliğin artışı, şirket imajının gelişmesi ve hammadde kaynaklarında yasallığın sağlanması olduğu vurgulanmıştır. Yapılan değerlendirmelerde, belgelendirilmemiş şirketlerle ilgili en büyük eksikliğin, kalite yönetim sisteminin sertifikalandırmaya hazırlıksız oluşuna bağlı olduğu belirtilerek, genellikle konuyla ilgili olumlu tutumların söz konusu olduğu, ancak orman sertifikasyonu ilkeleri ve farkındalık hususunda boşluklar olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Holopainen ve ark. (2015) AB Kereste Yönetmeliğinin orman yönetimi ve koruma zinciri sertifikasyon stratejilerine etkilerini inceledikleri “*Impact of European Union Timber Regulation on Forest Certification Strategies in the Finnish Wood Industry Value Chain*” adlı çalışmalarında, ahşap sanayisi tedarik zincirinde tedarikçi ile müşteri ilişkilerinde güçlükler yaşandığını ortaya koymuşlardır. Diğer bir ifadeyle, müşteri ve paydaş değerlerinin anlaşılmasında iletişim bütünleşmesi eksikliğinin söz konusu olduğu bildirilmiştir. Çalışmada, sertifikasyon uygulamalarının hammadde piyasasında rekabet avantajı kazandırmadığı, geleneksel sanayi kültürünün sertifikasyon uygulamalarını kendiliğinden oluşacak şekilde etkilediği sonucuna varılmıştır. Ayrıca, paralel (koşut) iki büyük sertifikasyon sisteminin (düzeneginin) varlığının, sürdürülebilir orman ürünleri düşüncesinin gelişimi üzerinde olumsuz bir etkiye sahip olduğu vurgulanmıştır.

Krishnakumar ve ark. (2015) Hindistan’daki odun dışı orman ürünleri sertifikasyonunu sosyal açıdan değerlendirdikleri “*Non-timber Forest Products Certification and Management: A Socioeconomic Study among the Kadars in Kerala, India*” isimli çalışmalarında, odun dışı orman ürünlerinin yerel topluluklar için sosyal, ekonomik ve kültürel açıdan çok önemli olduğunu belirterek, süreçle birlikte gelişen bölgesel koruma anlayışının ve paydaş işbirliğinden yoksun yönetim uygulamalarının sertifikasyon politikalarını sürdürülemez noktaya getirdiği sonucuna ulaşmışlardır. Çalışmada, uygulamada karşılaşılan güçlükler dikkate alınarak yeni stratejiler geliştirilmesi, olabilirliğinin yeniden gözden geçirilmesi ve yerel şartların göz ardı edilmemesi yönünde öneriler sunulmuştur.

Uluslararası yazın düzeyinde orman ürünleri sertifikasyonuna yönelik yapılan çalışmalar genel olarak değerlendirildiğinde; sertifikasyona yönelik mevcut durum analizleri, sertifikasyonun gerekliliği ve uygulanabilirliğine yönelik olanların öncelik kazandığı görülmüştür. OÜEI'lere yönelik çalışmalarda; sosyal sorumluluk, sertifikasyon algısı, sertifikasyon hususunda diğer toplumsal kesimler ve STK'larla işbirliği, sertifikasyon uyumu ve işletmeler için ekonomik irdelemeler öne çıkmıştır. Sertifikasyon ve orman ürünleri pazarına ilişkin çalışmalarda ise sertifikasyonun pazar fonksiyonları ve stratejileri, sektörel değerlendirmeler ve rekabet etkileri ele alınmıştır. Orman ürünleri sertifikasyonunun tüketici yönünden irdelendiği çalışmalarda genel itibarıyla, sertifikasyonun tüketici tercihlerine etkileri, tüketicilerin sertifikalı ürünlere daha fazla fiyat ödeme istekliliği, sertifikalı ürün talebi, sertifikalı ürün-fiyat karşılaştırmaları ve tüketicilerin sertifikasyon algısı çözümlenmeye konu edilmiştir.

Orman ürünleri sertifikasyonuna ilişkin yurt içinde yürütülen çalışmalar genel olarak değerlendirildiğinde, bu çalışmaların sertifikasyonu pazar ve tüketici ekseninde ele aldığı ve ayrıca ithalat ve ihracat yapan işletmelerin sertifikasyona ilişkin algı ve tutumları ile yeşil pazarlama uygulamaları üzerine yoğunlaştığı görülmektedir. Yine yeşil reklam uygulamalarının pazarlama fonksiyonu üzerindeki etkilerini konu alan az sayıda çalışma olduğu da görülmüştür.

Özetle orman ürünleri endüstrisi işletmelerinde yönetici ve çalışanların sertifikasyon farkındalıklarını ulusal düzeyde ele alan uluslararası çalışmalara ulaşılamamıştır. Bununla birlikte, Ülkemizde yapılan çalışmalarda ise ulusal düzeyde orman ürünleri sertifikasyonu sınırlı sayıda çalışmada özellikle ithalat ve ihracat yapan işletmeler ekseninde ele alındığı görülmektedir.

1.3.3. Yapı Endüstrisinde Sertifikasyon

İrland (2007) yapmış olduğu “*Developing Markets for Certified Wood Products - Greening the Supply Chain for Construction Materials*” adlı çalışmada, inşaat sektörünün yeşil standartlara kavuşmasının tüm dünyada giderek büyüyen bir hareket olduğunu bildirmiştir. Araştırmacı, Enerji ve Çevre Dostu Tasarımda Liderlik (Leadership in Energy ve Environmental Design (LEED)) gibi çerçevelerin

tasarımcıları ve inşaat sahiplerinin daha tasarım aşamasında çevre standartlarını karşılayan malzemelerin kullanılabilirliğini teşvik ettiğini, aynı zamanda giderek dünya genelinde yaygınlaşan orman sertifikasyonunun da bu hareketin gelişmesinde etkili olduğunu belirtmiştir. Ancak, yapı malzemelerindeki sertifikalandırma hususundaki müşteri farkındalığının sınırlı olduğu vurgulanarak, maliyetleri dengeleme zorluğunun bu konudaki güdülemeyi azalttığı sonucuna ulaşılmıştır.

Germain ve Penfield (2010) ABD’de birçok kuruluşun yeşil bina uygulamaları kullanarak kendi binalarının hayat döngüsü maliyetlerini düşürmeye çalıştığını ve Yeşil Bina Konseyinin (US Green Building Council) Enerji ve Çevre Tasarımı Programı (LEED)’in bina sertifikasyon planının bu alanda hâkim durumda olduğunu bildirmiştir. Çalışmada, ülkedeki çoğu yeni binanın önemli miktarlarda ahşap malzeme gerektirdiği ve bu durumun FSC sertifikalı ahşap ürünler için önemli bir fırsat olduğu belirtilerek, mimarların FSC konusunda çok bilgili oldukları ve çalışmalarında sertifikalı ürün kullanmaya istekli oldukları vurgulanmıştır. Çalışma sonunda, ülkede LEED projeleri için FSC sertifikalı ürün kaynağı yönünden sorun yaşanmadığı ve birçok mimarın bu ürünler için daha yüksek ücretler ödediği sonucuna varılmıştır.

Sakamoto ve ark. (2010) “*Trend of Certified Forest Products (CFPs) Market in Japanese Construction Industries*” adlı araştırmalarında, Japonya’daki doğramalık kereste, ahşap ev endüstrisi ve diğer ahşap yapı malzemesi kullanan yapı firmalarındaki sertifikalı ahşap malzeme kullanımı ve gelişim özelliklerini tespit etmeyi amaç edinmişlerdir. Çalışmada, ülkedeki sertifikasyon uygulamalarının 2000 yılından sonra gelişmeye başladığı belirtilerek, 2004 yılında kurulan Sürdürülebilir Yeşil Ekosistem Konseyi (Sustainable Green Ecosystem Council (SGEC)) sistemi yasalar, tüketici talepleri ve ithalat stratejisinin bu sektörde faaliyet gösteren işletmeleri sertifikalandırma konusunda teşvik ettiği bildirilmiştir. Ancak, sektördeki sertifika sahibi firmaların toplamın halen %20’sinden daha azını oluşturduğu tespiti yapılarak, kurulmuş olan kaynak denetim sisteminin odun tedariki konusunda sertifika sahibi olma eğilimini artırdığı sonucuna ulaşılmıştır.

Knowles ve ark. (2011) yeşil bina sisteminin binaların çevresel etkilerini azaltmak için önemli bir araç haline geldiğini belirterek, tasarım uzmanlarının görüşlerini

dikkate alarak yaptıkları çözümlenmelerde konu hakkında bilgi eksikliği olduğu ve yeşil yapı malzemelerine erişmede sorunlar yaşandığı sonuçlarına ulaşmışlardır. Araştırmacılar, yapı malzemesi seçiminde, inşaat kodu, maliyetler ve bina performans gereksinimlerinin dikkate alındığını vurgulayarak, yeşil bina değerlendirme sistemlerinin yapı malzeme seçimini etkilemediğini ve bu alanda bir boşluk olduğunu, konut üreticilerinin sertifikalı ahşap malzeme kullanımı konusunda olumlu düşüncelere sahip olduklarını, ancak ahşap ürünler hakkındaki en önemli kaygının formaldehit emisyonu olduğunu bildirmişlerdir.

Espinoza ve ark. (2012) ormansızlaşmanın sonucu meydana gelen, hava ve su kirliliği, kaynakların tükenmesi ve insan-hayat kalitesinde düşüşlerin ABD’de orman sertifikasyonu ve yeşil yapı standartlarının geliştirilmesine neden olduğunu belirtmişlerdir. “*Forest Certification and Green Building Standards: Overview and Use in the U.S. Hardwood Industry*” adlı bu çalışmada, yeşil yapı standartlarının, yapı inşaat ve kullanımı esnasında çevresel etkileri azaltmanın amaçlandığı belirtilerek, ülkede orman sertifikasyonunun yeşil yapı standartlarından daha fazla bilinirliğe sahip olduğu üzerinde durulmuştur. Araştırmaya konu edilen katılımcıların %30’unun CoC sertifikasyon belgesine sahip olduğu ve %26’sının ise sertifika sahibi olmayı planladığı ancak katılımcıların sadece %25’inin sertifikalandırmadan maddi kazanç elde ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Yine çalışmada, katılımcılar arasında yeşil yapı standartlarına farkındalığın genel olarak düşük olduğu LEED ve National Green Building Standard standartlarının en yüksek tanınırlık oranına sahip olduğu, katılımcıların %36’sının bu standartları kullanarak en yüksek faydayı nasıl elde edeceklerine dair bilgi eksikliği yaşadıkları tespitleri yapılmıştır.

Estep ve ark. (2013) “*Affordable Home Builder Demand for Green and Certified Wood Products*” adlı çalışmalarında, 2011 yılında ABD’de düşük maliyetli ev sektöründeki sertifikalı orman ürünleri ve yeşil etiketli ahşap ürünler için talep durumunu değerlendirmişlerdir. Çalışma sonunda, uygun fiyatlı konut katılımcılarının %50’sinin sertifikalı orman ürünleri satın almayı planladıklarını, %62’sinin yeşil bina standartlarının takip ettiklerini, katılımcıların %70’den fazlasının bu ürünler için fazla ücret ödemek için istekli oldukları bildirilmiştir. Yine bu çalışmada, bahsedilen evleri inşaatı yapanların sadece %17’sinin talep ettikleri ürünleri bulamadıkları belirtilerek, tedarik zincirindeki bu düşük başarısızlık oranı,

araştırma yapılan bölgedeki sertifikalı orman ürünleri için iyi bir dağıtım sistematığı kullanılmasına bağlanmıştır.

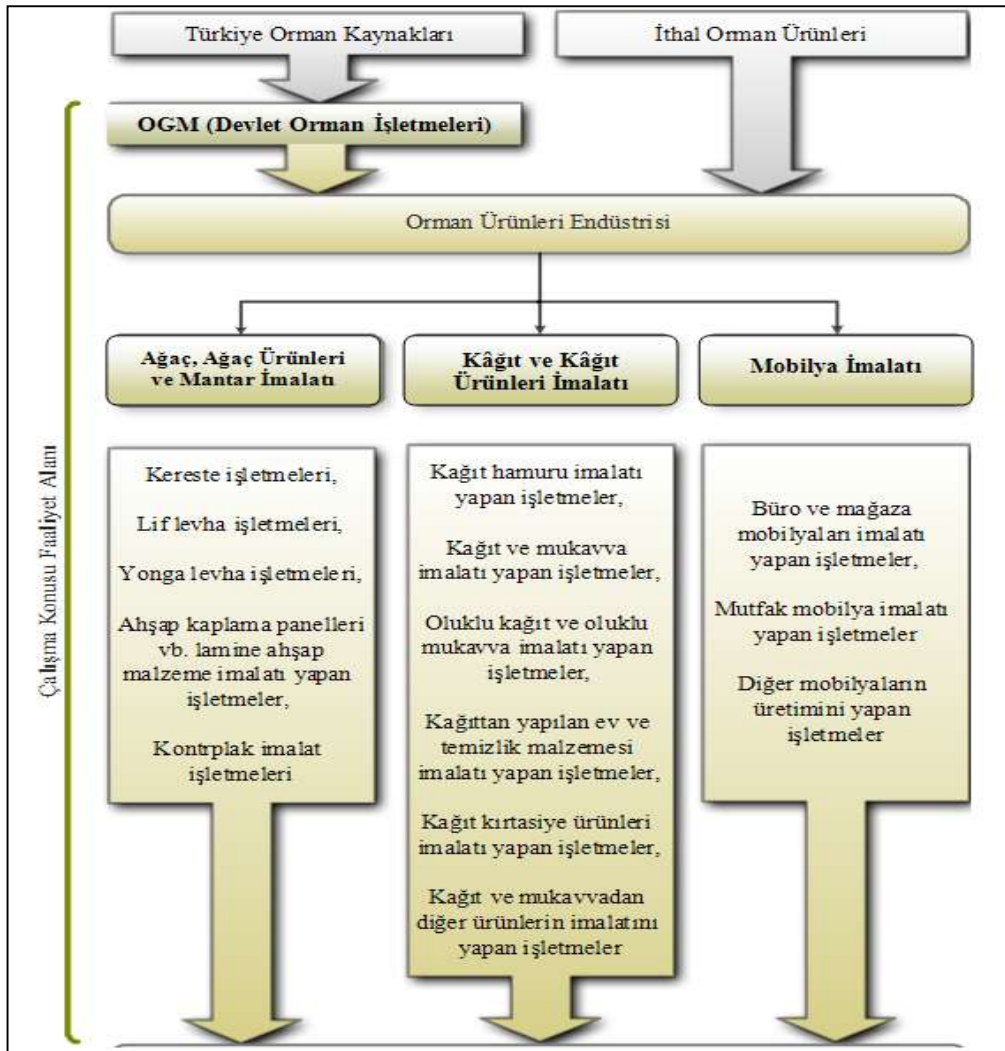
Ganguly ve ark. (2013) ABD’de, satın alıcılar arasındaki düşük düzeydeki farkındalık ve çok küçük ekonomik teşvikler sağlamasına rağmen, konut inşaat sektörünün sertifikalı ahşap ürünler için en büyük pazar durumunda olduğunu belirterek, Yeşil Bina Programlarının (Green Building Programs) yaygınlaşmasının sertifikalanmış ahşap ürünlerinin kullanımı için önemli bir fırsat olduğu değerlendirmesini yapmışlardır. Araştırmacılar yaptıkları anket çalışması sonucunda, katılımcıların farkındalığı ile sertifikalı ahşap ürünleri kullanımı ve LEED programı kullanımı arasında güçlü bir ilişki olduğunu belirterek, LEED programı içinde yer alan yeşil bina noktası ödüllendirme sisteminin sertifikalı ahşap kullanımını artıran ana etken olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Yine bu çalışmada, sertifikalı ahşap ürün farkındalık düzeyi yüksek olan, ancak henüz bu ürünleri kullanmayan konut üreticilerinin bu durumun nedeni olarak, düşük müşteri talebini ve yüksek fiyat oluşumunu gösterdikleri bildirilmiştir.

Estep (2015) yeşil yapı pazarı ve düşük maliyetli binalar için ahşap malzeme arz ve talep algısını analiz ettiği “*Perceptions of Wood Product Supply and Demand for Affordable Building and Green Construction Markets*” adlı çalışmada, söz konusu sektörde metal veya beton malzeme yerine, çevre dostu sertifikalanmış ahşap malzeme kullanımının daha fazla tercih edildiğini bildirmiştir. Bu yeni ürünlerin kullanıcılarını artırabilmek için yaygın basının yoğun olarak kullanıldığı güçlü bir pazarlama iletişimi, tüketici ve yerel perakendecilere yönelik genel ağ sayfaları, özendirme malzemelerinde kullanım ve ticari dergilerde reklâm ve bilgi kaynağı uygulamalarının teşvik edilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

Yapı endüstrisinde sertifikasyona ilişkin yurt dışında yürütülen çalışmalar genel olarak değerlendirildiğinde, yapı malzemelerinde sertifikasyona ilişkin müşteri ve tasarımcı farkındalığı, sertifikalı ahşap malzeme arz ve talep durumunu tespit etmeye yönelik çalışmaların ağırlıkta olduğu görülmektedir. Bu çalışmalarda genel itibarıyla, orman ve orman ürünleri sertifikasyonunun gelişiminin sağlanabilmesi için yapı endüstrisinin önemli bir fırsat alanı olduğu bildirilmektedir.

2. YAPILAN ÇALIŞMALAR

Orman ve orman ürünleri endüstrisi işletmelerinin yönetici ve çalışanlarının sertifikasyon sürecine ilişkin görüş ve farkındalıklarını ele alan bu çalışmada, Orman Genel Müdürlüğü bünyesinde yer alan Devlet Orman İşletmeleri ile orman ürünleri endüstrisi alt sektörlerinde faaliyet gösteren işletmeler, Şekil 9’da gösterilen faaliyet alanları kapsamında araştırmaya konu edilmiştir.

Şekil 9. Araştırmaya konu işletmelerin kapsamı

2.1. Çalışma Alanı

Bu bölümde, çalışmada kullanılan orman ürünleri endüstrisi alt sektör sınıflama sistemi ve OGM bünyesinde faaliyet gösteren DOİ'ler kapsamındaki örneklem öbekleri hakkında bilgilere yer verilmiştir.

Orman ürünleri sanayisi alt sektörlerinin sınıflandırılmasında, farklı sınıflandırma sistemleri kullanılmaktadır. Burada, ülkemizde farklı kurum ve kuruluşlar tarafından kullanılan sınıflandırma sistemlerinden bahsedilerek bu çalışmada esas alınacak sınıflandırma sistemi belirlenmiştir.

Standart Uluslararası Ticaret Sınıflaması (Standart International Trade Classification (SITC)), dış ticaret istatistiklerinde kullanılmak üzere BM tarafından hazırlanan bir eşya sınıflamasıdır. Uluslararası kuruluşlar dış ticaret istatistiklerini genellikle bu sınıflamaya göre yayımlamaktadır. 1, 2, 3, 4 ve 5 haneden oluşan bir sistemdir. Türkiye'nin dış ticaret istatistiklerinde de kullanılmaktadır (TÜİK, 2012).

SITC esas alınarak, ormana dayalı sektörler faaliyet alanları itibariyle Tablo 6'da görüldüğü şekilde gruplandırılmaktadır.

Tablo 6. SITC kodlarına göre ormana dayalı ana ürün sınıflandırması (TÜİK, 2014).

SITC Rev. 3 Kodu	Faaliyet Alanı
24	Ağaç mantarı, odun ve kereste
25	Kâğıt hamuru ve kullanılmış kâğıt
63	Ağaç mantar ve ahşap mamul
64	Kâğıt, karton ve kâğıt hamurundan eşya
82	Mobilya ve mobilya parçaları

Tüm Ekonomik Faaliyetlerin Uluslararası Standart Sanayi Sınıflaması (International Standart Industrial Classification (ISIC)), BM tarafından, ekonomik faaliyetlerin daha geniş analizlerini kapsayan istatistikî çalışmalarda merkezi bir sınıflama olarak kullanılması ve uluslararası kapsamda ilgili verilerin karşılaştırmasının yapılabilmesini sağlayan önemli bir araç olarak hazırlanmıştır (TÜİK, 2012). ISIC Rev. 3.1 ISIC'a göre, ormana dayalı sektörler faaliyet alanları itibariyle Tablo 7'de gösterildiği şekilde öbeklendirilmektedir.

Tablo 7. ISIC kodlarına göre ormana dayalı ana imalat sektörlerinin faaliyet grupları (ISIC, 2008).

ISIC Kodu	Faaliyet Alanı
20	Ağaç ve mantar ürünleri imalatı (mobilya hariç); hasır ve buna benzer örülerek yapılan maddelerin imalatı
21	Kâğıt ve kâğıt ürünleri imalatı
36	Mobilya imalatı; başka yerde sınıflandırılmamış diğer imalatlar

Avrupa Topluluğunda Ekonomik Faaliyetlerin İstatistikî Sınıflaması (Nomenclature générale des Activités économiques dans les Communautés Européennes (NACE)), Avrupa Birliği ülkeleri tarafından ISIC sınıflamasından türetilen ve üye ülkelerde zorunlu olarak kullanılan ekonomik faaliyet sınıflamasıdır (TÜİK, 2012). Avrupa Birliğinde 1970'ten bu yana geliştirilen çeşitli istatistikî ekonomik faaliyet sınıflamalarına (NACE Rev.2) göre, ormana dayalı sektörler faaliyet alanları itibariyle Tablo 8'de gösterildiği şekilde öbeklendirilmektedir.

Tablo 8. NACE kodlarına göre ormana dayalı ana imalat sektörlerinin faaliyet grupları (NACE, 2008).

NACE Rev. 2 Kodu	Faaliyet Alanı
16	Ağaç, ağaç ürünleri ve mantar ürünleri imalatı (mobilya hariç); saz, saman ve benzeri malzemelerden örülerek yapılan eşyaların imalatı
17	Kâğıt ve kâğıt ürünlerinin imalatı
31	Mobilya imalatı

5174 sayılı *Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ile Odalar ve Borsalar Kanunu* uyarınca 19.01.2005 tarih ve 25705 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren *Odalarda Mesleklerin Gruplandırılması Hakkında Yönetmelik ve Ticaret Borsalarında Mesleklerin Gruplandırılması Hakkında Yönetmelik* hükümlerine istinaden Mesleklerin Gruplandırılması Rehberi, TOBB tarafından NACE sistemi esas alınarak hazırlanmıştır. Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği veritabanında ekonomik faaliyetler NACE Rev. 2'ye göre değerlendirilmiştir (TOBB, 2008).

TOBB veritabanı istatistiklerine ek olarak, *Sosyal Güvenlik Kurumunun (SGK) 4/a²* kapsamındaki “*Hizmet akdi ile bir veya birden fazla işveren tarafından çalıştırılanlar*” zorunlu sigortalı sayılarının faaliyet kollarına ve işyeri büyüklüğüne göre dağılımı ile ilgili istatistiklerde, imalat sanayisi faaliyet kolları NACE Rev. 2 sınıflandırılması esas alınarak oluşturulmuştur (SGK, 2013).

²5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun 4. madde birinci fıkra (a) bendi.

Bu çalışmada, ülkemizdeki ormana dayalı sektörlerin faaliyet alanına göre sınıflandırılmasında, Ülkemizde TÜİK, TOBB ve SGK istatistiklerinde öncelikli olarak kullanılan, Avrupa Birliği ülkelerinde de kullanımı zorunlu olan ve bu nedenle sağlıklı, güvenilir ve sürekli veri teminine imkân sağlayan NACE Rev.2 sınıflaması esas alınmıştır (Türker, 1996).

Araştırmanın genel çalışma alanını, ülkemizde ormana ve orman ürünlerine yönelik faaliyet gösteren kamu ve özel sektör işletmeleri oluşturmaktadır. OGM bünyesindeki DOİ'ler ve orman ürünleri endüstrisinde (özel sektör) faaliyet gösteren OÜEI'ler aşağıdaki ana başlıklar halinde çalışmaya konu edilmişlerdir:

a) Orman Ürünleri Endüstrisi İşletmeleri (Sertifikalı/Sertifikasız);

- Ağaç, ağaç ürünleri ve mantar imalatı faaliyet alanı işletmeleri,
- Kâğıt ve kâğıt ürünleri imalatı faaliyet alanı işletmeleri,
- Mobilya imalatı faaliyet alanı işletmeleri

b) Devlet Orman İşletmeleri (Sertifikalı/Sertifikasız) (Türker ve Gavcar, 1993)

2.1.1. Ağaç, Ağaç Ürünleri ve Mantar İmalatı Faaliyet Alanı

Ağaç, ağaç ürünleri ve mantar imalatı faaliyet alanında, *SGK 4/a* kapsamındaki işyeri sayılarının faaliyet kollarına ve işyeri büyüklüğüne göre dağılımı verilerine göre ülkemizde 11.022 adet işyeri mevcuttur (SGK, 2013). Bu faaliyet alanında, ülkemizde birincil imalat sanayi ana öbeği içerisinde odunu doğrudan hammadde olarak kullanıldığı imalatlar arasında;

- NACE (Rev.2) C.16.1 Ağaçların biçilmesi ve planyalanması,
- NACE (Rev.2) C.16.2 Ağaç, mantar, kamış ve örgü malzeme ürünü imalatı
- NACE (Rev.2) C.16.21 Ahşap kaplama paneli ve ağaç esaslı panel imalatı
- NACE (Rev.2) C.16.21.01 Ahşap, bambu ve diğer odunsu malzemelerden kaplamalık plaka, levha, vb. imalatı (yaprak halde) (preslenmemiş)

- NACE (Rev.2) C.16.21.02 Sıkıştırılmış lif, tahta ve tabakalardan kontrplak, mdf, sunta, vb. levha imalatı
- NACE (Rev.2) C.16.22 Birleştirilmiş parke yer döşemelerinin imalatı
- NACE (Rev.2) C.16.23 Diğer bina doğramacılığı ve marangozluk ürünlerinin imalatı

yer almaktadır.

2.1.2. Kâğıt ve Kâğıt Ürünleri İmalatı Faaliyet Alanı

Kâğıt ve kâğıt ürünlerinin imalatı faaliyet alanında, SGK 4/a kapsamındaki işyeri sayılarının faaliyet kollarına ve işyeri büyüklüğüne göre dağılımı verilerine göre ülkemizde 2.046 işyeri mevcuttur (SGK, 2013). Bu faaliyet alanında;

- NACE (Rev.2) C.17.11 Kâğıt hamuru imalatı,
- NACE (Rev.2) C.17.12 Kâğıt ve mukavva imalatı,
- NACE (Rev.2) C.17.21 Oluklu kâğıt ve mukavva imalatı ile kâğıt ve mukavvadan yapılan muhafazaların imalatı,
- NACE (Rev.2) C.17.22 Kâğıttan yapılan ev eşyası, sıhhi malzemeler ve tuvalet malzemeleri imalatı
- NACE (Rev.2) C.17.23 Kâğıt kırtasiye ürünleri imalatı,
- NACE (Rev.2) C.17.24 Duvar kâğıdı imalatı,
- NACE (Rev.2) C.17.29 Kâğıt ve mukavvadan diğer ürünlerin imalatı³

yer almaktadır.

³ Basılmış olsun veya olmasın etiket imalatı,- filtreli kâğıt ve karton imalatı,- kâğıt ve karton bobinler, makaralar, masuralar vb. imalatı,- yumurta viyölü ve diğer şekil verilmiş kâğıt hamurundan ambalaj ürünleri vb. imalatı,- kâğıttan hediyelik ve süs eşyaları imalatı.

2.1.3. Mobilya İmalatı Faaliyet Alanı

Mobilya imalatı faaliyet alanında, SGK 4/a kapsamındaki işyeri sayılarının faaliyet kollarına ve işyeri büyüklüğüne göre dağılımı verilerine göre ülkemizde 20.532 işyeri mevcuttur (SGK, 2013). Bu işyeri sayısına;

- NACE (Rev.2) C.31.01 Büro ve mağaza mobilyaları imalatı,
- NACE (Rev.2) C.31.02 Mutfak mobilyaları imalatı
- NACE (Rev.2) C.31.09 Diğer mobilyaların imalatı⁴

dahil edilmiş olup, NACE Rev.2 31.03 yatak imalat grubu, imalatında hammadde olarak ağaç malzeme kullanılmadığından toplam işyeri sayısına dahil edilmemiştir.

2.1.4. Türkiye’de FSC veya PEFC Etiketine Sahip Sertifikalı İşletmeler

Türkiye’de, FSC CoC sertifikasına sahip toplam 213 adet orman ürünleri endüstrisi işletmesi bulunmaktadır (FSC, 2015). Yine Türkiye’de, PEFC CoC sertifikasına sahip toplam 23 adet orman ürünleri endüstrisi işletmesi bulunmaktadır (PEFC, 2015).

Ülkemizde OGM bünyesinde 6 adet OBM’de FSC FM/CoC sertifikasına sahip birimler bulunmaktadır. Muğla OBM bünyesinde 9 OİM, Bolu OBM bünyesinde 4 OİM ve 1 OİŞ, Bursa OBM bünyesinde 3 OİM, Zonguldak OBM bünyesinde 2 OİM, İstanbul OBM bünyesinde 3 OİM ve Kastamonu OBM bünyesinde 11OİM olmak üzere, FSC Orman Yönetim Sertifikasına sahip toplam 32 OİM ve 1 adet OİŞ bulunmaktadır (FSC, 2015).

⁴ Kanepeler, divanlar, çekyat ve koltuk takımlarının imalatı, -bahçe sandalyeleri, koltukları vb. imalatı, -yatak odaları, oturma odaları, bahçeler vb. için mobilya imalatı, -dikiş makineleri, televizyonlar vb. için dolap ve sehpa imalatı.

2.1.5. Orman Genel Müdürlüğüne Bağlı Devlet Orman İşletmeleri

Türkiye’de, Orman Genel Müdürlüğü Taşra Teşkilatında, 28 Orman Bölge Müdürlüğü⁵, bölge müdürlüklerine bağlı toplam 243 orman işletme müdürlüğü, 28 fidanlık müdürlüğü, 4 müdürlük, 292 başmühendislik; orman işletme müdürlüklerine bağlı 1.376 orman işletme şefliği, 9 fidanlık şefliği, 188 ağaçlandırma ve toprak muhafaza şefliği ve 132 diğer şeflik ile fidanlık müdürlüklerine bağlı 84 fidanlık şefliği mevcuttur (OGM, 2016a).

OGM bünyesindeki Muğla, Bolu, Bursa, Kastamonu, İstanbul ve Zonguldak OBM olmak üzere 6 OBM’ye bağlı 32 OİM ve 1 OİŞ FSC FM/CoC sertifikasyon belgesi ile sertifikalandırılmıştır (FSC, 2015).

2.2. Araştırmanın Yöntemi

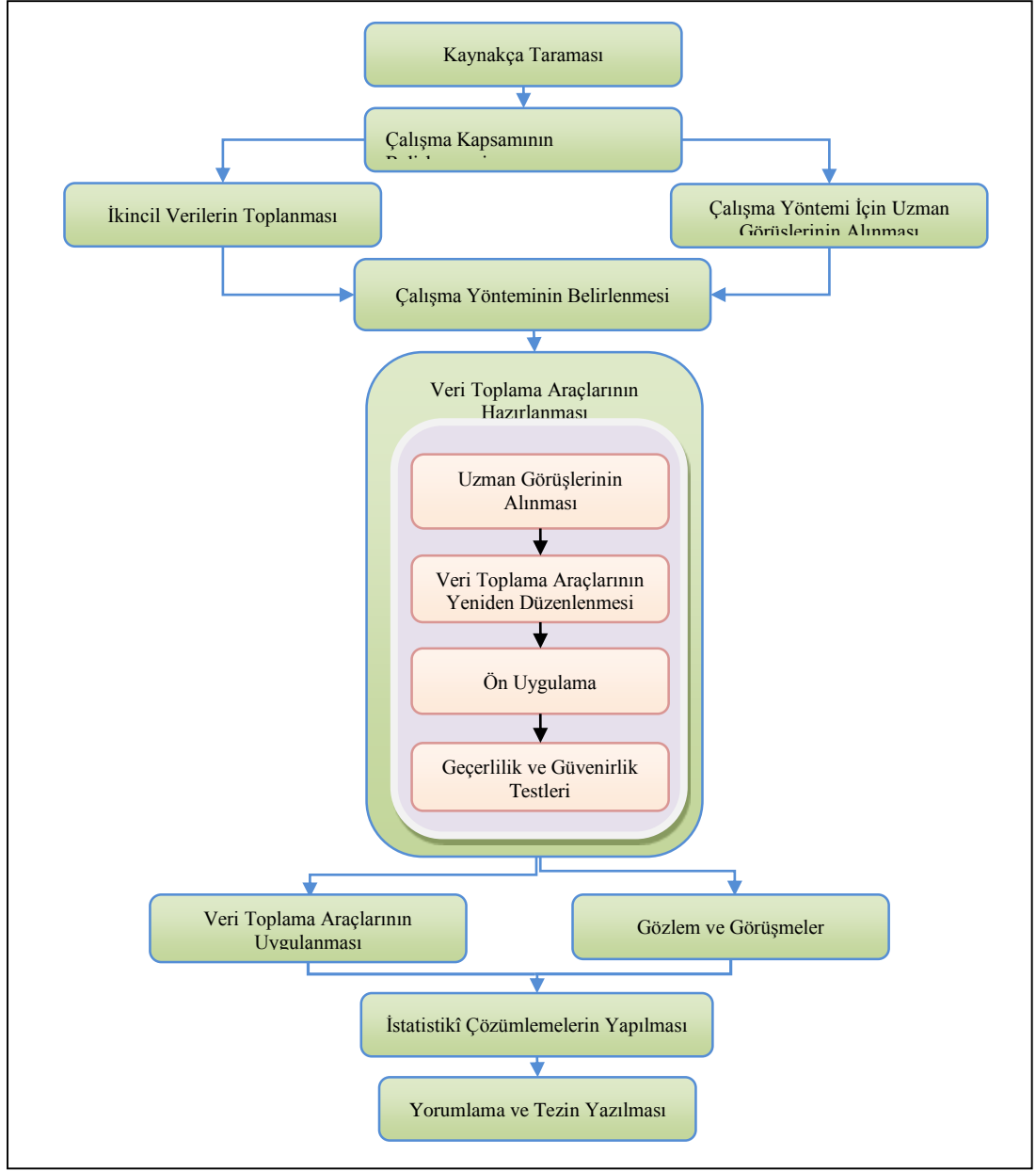
Araştırmanın amacı, evrenin tanımı, deney deseni, bütçe, zaman ve kontrol açısından sahip olunan imkanlar dikkate alınarak (Büyüköztürk ve ark., 2012) araştırmalarda mülakat, anket (veri toplama aracı), gözlem gibi değişik veri ve bilgi toplama yöntemleri kullanılabilir (Kalıpsız, 1994; Altunışık ve ark., 2012; Büyüköztürk ve ark., 2012; Karasar, 2014).

Bu araştırmanın birincil verilerinin elde edilmesinde veri toplama araçlarından istifade edilmiştir. Veri toplama araçları;

- OÜEİ’ler (sertifikalı ve sertifikasız)
- DOI’ler (sertifikalı ve sertifikasız)

olmak üzere, iki ana öbeğe yönelik hazırlanmış ve uygulanmıştır. Veri toplama araçlarının hazırlanma ve uygulanma sürecini de içeren araştırmanın genel iş akış şeması Şekil 10’da gösterilmiştir.

⁵ 4 Kasım 2015 tarih ve 29522 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan 12/10/2015 tarih ve 2015/8135 sayılı Bakanlar Kurulu Kararnamesi ile kuruluşu gerçekleşen Çanakkale OBM ile Türkiye genelindeki OBM sayısı 28’e çıkmıştır (T.C. Resmi Gazete, 2015).

Şekil 10. Tez çalışması iş akış şeması.

2.2.1. Veri Toplama Aracı Uygulanacak İşletme Sayılarının Belirlenmesi

Araştırmaya konu edilen, gerek DOI'ler gerekse sertifikalı ve sertifikasız orman ürünleri endüstrisi işletmelerinin toplam sayıları bilindiğinden, örneklem büyüklüğünün tespitinde aşağıdaki formülden istifade edilmiştir (Baş, 2006; Türkoğlu, 2011).

$$n = [Nxt^2pxq]/[d^2x(N - 1) + t^2pxq]$$

N= Ana kütle büyüklüğü

n= Örneklem büyüklüğü

t= Güven katsayısı (%95'lik güven için bu katsayı 1,96 alınmaktadır)

p= Ölçmek istenilen özelliğin ana kütlede bulunma ihtimali⁶

q= Ölçmek istenilen özelliğin ana kütlede bulunmama ihtimali (1-p)

d= Kabul edilen örnekleme hatası (% 10)

Belirlenen örneklem büyüklüğü alt sektörel faaliyet alanına göre dağılımını tespit edebilmek amacıyla, kotalı örneklem yöntemi kullanılmıştır (Büyüköztürk ve ark., 2012).

İşletme türleri itibariyle önceden tespit edilen araştırma evreni büyüklükleri (ana kütle büyüklüğü) esas alınarak örneklem büyüklüğü formülünün uygulanması sonucunda veri toplama aracı uygulanması gereken işletme sayıları (örneklem büyüklükleri) ile çalışma sonucunda elde edilen veri toplama aracı sayıları Tablo 9'da sunulmuştur.

⁶ P yerine örnekleme en büyük yapacak 0,5 değeri, q yerine ise örnekleme bütüne tamamlamak için (1-p)yine 0,5 değeri alınır (Baş, 2006).

Tablo 9. Veri toplama aracı uygulaması yapılan faaliyet alanları ve işletme sayıları.

Faaliyet Alanı	Araştırma Evrenindeki İşletme Sayısı (N)	Ulaşılmaması Gereken İşletme Sayısı (n)	Ulaşılan İşletme Sayısı
Ağaç, Ağaç Ürünleri ve Mantar İmalatı İşletmeleri	11022	96	100
Kâğıt ve Kâğıt Ürünleri İmalatı İşletmeleri	2046	92	96
Mobilya İmalatı İşletmeleri	20532	96	103
FSC veya PEFC Sertifikalı OÜEI	213	67	78
Devlet Orman İşletmeleri (Sertifikalı+Sertifikasız)	243	70	71
Toplam	-	421	448

Yapılan hesaplamalar sonucunda; orman ürünleri endüstrisinde oduna dayalı imalat yapan 3 faaliyet alanındaki işletmeler, FSC veya PEFC sertifikasına sahip OÜEI'ler ve devlet orman işletmeleri olmak üzere toplam 421 örneklem belirlenmiş olmasına rağmen, çalışmada toplam 448 örnekleme ulaşılmıştır. Alınan örneklem sayısı, uygulanan veri toplama aracının geçerlilik ve güvenilirliğini artırmak amacıyla özellikle yüksek tutulmuştur.

2.2.2. Veri Toplama Araçlarının Geliştirilmesi

Veri toplama araçlarının geliştirilmesi amacıyla orman ve orman ürünleri sertifikasyonu ile ilgili yurt içi ve yurt dışında yapılmış çalışmalar incelenerek konuya ilişkin kuramsal alt yapı oluşturulmuş ve orman ve orman ürünleri sertifikasyonunun temel unsurları belirlenmiştir. Elde edilen veriler esas alınarak araştırılması gerektiğine karar verilen unsurlar bilgi toplayıcı maddeler şeklinde düzenlenmiştir. Belirlenen maddelerden bazıları uzman görüşleri alınarak elenmiş ve gerekli görülen bazı maddelerin eklenmesiyle veri toplama aracı ikmal edilmiştir. DOI'lere yönelik uygulanacak veri toplama aracında belirlenen 7 unsura yönelik 58 madde, OÜEI'lere uygulanacak veri toplama aracında 6 unsura yönelik 49 madde belirlenmiştir.

Araştırmada, devlet orman işletmeleri ve orman ürünleri endüstrisi işletmeleri için iki farklı ölçek geliştirilmiştir. Devlet orman işletmelerine uygulanacak veri toplama aracı, sertifikalı ve sertifikasız DOI'ler için farklı değerlendirme soruları ve aynı ölçek kullanılmak üzere iki farklı öbeğe (sertifikalı DOI'ler ve sertifikasız DOI'ler) yönelik hazırlanmıştır. Benzer şekilde orman ürünleri endüstrisi işletmelerine

uygulanacak veri toplama aracı da, sertifikalı ve sertifikasız işletmeler için farklı değerlendirme soruları ve aynı ölçek kullanılmak üzere iki farklı öbeğe (sertifikalı OÜEI'ler ve sertifikasız OÜEI'ler) yönelik hazırlanmıştır.

Devlet orman işletmeleri için geliştirilen veri toplama aracının oluşturulmasında; kişisel bilgiler, işletmeye ilişkin bilgiler ve işletmede sertifikasyona ilişkin bilgilerin elde edilmesine yönelik sorulardan istifade edilmiştir. Ayrıca sertifikasyonla ilgili görüşlerin alınması amacıyla; sertifikasyon sürecinin orman köylüsü, sürdürülebilir orman yönetimi ve orman ürünleri piyasasına etkileri ile sertifikasyonun çevresel/ekolojik etkileri, sertifikasyonla ilgili genel görüşler, uygulamada karşılaşılabilecek muhtemel güçlükler ve sertifikasyonun geliştirilmesine yönelik öneriler şeklinde öbeklendirilmiş 5'li likert ölçeği yapısında 7 ana faktörden istifade edilmiştir.

Benzer şekilde orman ürünleri endüstrisi işletmeleri için geliştirilen veri toplama araçlarının oluşturulmasında; kişisel bilgiler, işletmeye ilişkin bilgiler ve işletmede sertifikasyona ilişkin bilgilerin elde edilmesine yönelik sorulardan istifade edilmiştir. Ayrıca bu işletmelerde sertifikasyonla ilgili görüşlerin alınmasında; sertifikasyon uygulamalarının orman ürünleri sektör çalışanlarına, sürdürülebilir ormancılık yönetimine ve orman ürünleri pazarına etkileri ile sertifikasyon uygulamalarında karşılaşılabilecek muhtemel güçlükler, sertifikasyonla ilgili genel görüşler ve sertifikasyonun geliştirilmesine yönelik önerilerden oluşan 5'li likert ölçeği yapısında 6 ana faktörden istifade edilmiştir.

Hazırlanmış olan veri toplama araçları, bir ön uygulamaya (Büyüköztürk, 2005; Baş, 2006; Kenar ve Balcı, 2013) tabi tutulmuştur. Bu uygulama, Trabzon, Giresun ve Muğla Orman Bölge Müdürlüğü kapsamındaki orman işletme müdürlüklerinden 13 adedine ve Trabzon, Gümüşhane, Giresun ve İstanbul il sınırları içinde yer alan kereste ve mobilya üretim işletmelerinden 38 adedine araştırmacı tarafından bizzat gidilerek gerçekleştirilmiştir.

Ön uygulama sonucunda DOI'lere uygulanması planlanan veri toplama aracında, amaca uygun olmadığı görülen maddelerin çıkarılması ve birbiriyle örtüşen maddelerin birleştirilmesi sonucu, 5'li likert ölçek madde sayısı 55'e indirilmiştir. Bu

şekilde son şekli verilen sertifikalı DOI'ler için hazırlanan veri toplama aracı EK-1'de, sertifikasız DOI'ler için hazırlanan veri toplama aracı EK-2'de verilmiştir.

Yine, bu ön uygulama sonucunda OÜEI'lere uygulanması planlanan veri toplama aracında, amaca uygun olmadığı görülen maddelerin çıkarılması ve birbiriyle örtüşen maddelerin birleştirilmesi sonucu, 5'li likert ölçek madde sayısı 43'e indirilmiştir. Bu şekilde sertifikalı OÜEI'ler için uygulamaya hazır hale getirilen veri toplama aracı EK-3'te, sertifikasız OÜEI'ler için hazır hale getirilen veri toplama aracı EK-4'te verilmiştir.

DOI'lere uygulanacak veri toplama araçlarının etkileşimli sistem üzerinden kullanılabilmesi ve alınacak sonuçların kayıt altına alınıp depolanabilmesi amacıyla, "MySQL Programı" kullanılarak bir veritabanı oluşturulmuştur. Etkileşimli olarak kullanılacak formlar *Adobe Dreamweaver CS6* programı yardımıyla geliştirilmiştir. Geliştirilen veritabanı Gümüşhane Üniversitesi Gümüşhane Meslek Yüksekokulu Ağ Sunucusu üzerinden katılımcılara açılmıştır. Söz konusu veri toplama araçlarının web adresleri şu şekildedir: sertifikasız DOI'ler için rodogan.com/anket/anket_sertifikasiz.html, sertifikalı DOI'ler için rodogan.com/anket/anket_sertifikali.html.

Sertifikalı ve sertifikasız olan farklı işletmeler için hazırlanmış veri toplama araçlarında ortak ve farklı sorular ve önermeler bulunmaktadır.

DOI'lere uygulanan veri toplama araçlarındaki soru ve görüşlerin sertifikalı ve sertifikasız işletmelerde kullanılma durumu, karşılaştırmaları olarak EK-5'te verilmiştir. Benzer şekilde, OÜEI'lere uygulanan veri toplama araçlarındaki soru ve görüşlerin sertifikalı ve sertifikasız işletmelerde kullanılma durumu karşılaştırmaları olarak EK-6'da sunulmuştur.

2.2.3. Verilerin Güvenirliği ve Geçerliği

2.2.3.1. Verilerin Güvenirliği

Güvenirlilik, uygulanan veri toplama araçlarındaki soruların birbiri ile tutarlılığı ve ölçeğin sorunu yansıtma derecesi olarak ifade edilebilir (Kalaycı, 2010). Diğer bir

deyişle güvenilirlik, ölçme aracının ölçüm doğruluğu veya hatasız ölçebilme yeteneği olarak da tanımlanabilir (Şahin, 2011; Büyüköztürk ve ark., 2012).

Güvenirlikte genellikle, hazırlanmış ölçekteki her bir maddenin birbiriyle ilişkili olacak şekilde aynı sorunu ölçmedeki tutarlılığı, her bir maddenin aynı koşullar altında farklı ölçümlerde aynı sonucu verme kararlılığı ve ölçülmek istenen sorunu tespit edebilme gücü, madde veya ölçek puanları esas alınarak incelenmektedir. Ölçme aracındaki maddelerin ölçme gücü genel olarak, maddeler arasındaki korelasyonu esas alan “Alfa Modeli” veya tutarlılık ölçütünü esas alan “t testi” olmak üzere, iki farklı analiz yöntemiyle belirlenmektedir (Şahin, 2011; Şahin ve Gülleroğlu, 2013).

Veri toplama araçlarının güvenilirliği (iç tutarlılığı) madde analiziyle yapılmıştır. Madde analizinde, alt%27 ve üst%27 öbek ortalamaları farkına dayalı madde analizi yapılmıştır. Ayrıca Cronbach Alpha Güvenirlik Katsayısı ile de veri toplama araçlarının güvenilirliği hesaplanmıştır (Sarı, 2010; Şahin ve Gülleroğlu, 2013; Yaralı, 2015).

OÜEI ve DOI olmak üzere iki farklı öbek için hazırlanmış olan iki farklı veri toplama aracında yer alan maddelerin ayırt edicilik güçlerini belirlemeye yönelik her bir madde için alt öbek ve üst öbek puan ortalamaları arasındaki fark t testiyle hesaplanmıştır.

DOI'lere yönelik veri toplama aracında, ölçek bölümünde her bir katılımcıdan elde edilen toplam puanlar en düşüğe doğru sıralanmıştır. Uygulanan toplam 146 veri toplama aracının alt%27 ve üst%27'nin meydana getirdiği gruplar 40'ar katılımcıdan oluşturulmuştur.

DOI'lere yönelik veri toplama aracında elde edilen toplam puanlara göre oluşturulan alt ve üst grupların madde ortalama puanları arasındaki farkın t testi analizi sonucunda ölçek maddelerinin anlamlılık değerleri $p < 0.05$ olarak tespit edilmiştir. Buna göre DOI'lere uygulanan veri toplama aracında yer alan maddelerin güvenilirliklerinin de yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. DOI veri toplama aracına uygulanan t testi sonuçları EK-7'de verilmiştir.

Öncelikle OÜEİ'lere yönelik veri toplama aracında, ölçek bölümünde her bir katılımcıdan elde edilen toplam puanlar en düşükten en yükseğe doğru sıralanmıştır. Uygulanan toplam 377 veri toplama aracının alt%27 ve üst%27'nin meydana getirdiği öbekler 102'şer katılımcıdan oluşturulmuştur.

OÜEİ'lere yönelik, veri toplama aracıyla elde edilen toplam puanlara göre oluşturulan alt ve üst grupların madde ortalama puanları arasındaki farkın t testi analizi sonucunda ölçek maddelerinin anlamlılık değerleri $p < 0.05$ olarak tespit edilmiştir. Bu sonuçlardan yola çıkılarak, bu işletmelere uygulanan veri toplama aracında yer alan maddelerin güvenilirliklerinin yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. OÜEİ veri toplama aracına uygulanan t testi sonuçları, EK-8'de verilmiştir.

Öte yandan, DOİ'lere yönelik veri toplama aracı için 146 kişilik ve 55 madde üzerinden faktörler temelinde Cronbach Alfa güvenilirlik katsayıları; "Orman Köylüsüne Etkileri" ile ilgili önermeler için 0,843; "SOY'a Etkileri" ile ilgili önermeler için 0,864; "Ekolojik Etkileri" ile ilgili önermeler için 0,891; "Piyasaya Etkileri" ile ilgili önermeler için 0,703; "Muhtemel Güçlükler" ile ilgili önermeler için 0,842; "Genel Görüş" ile ilgili önermeler için 0,585; "Öneriler" ile ilgili önermeler için 0,823 olarak hesaplanmıştır.

OÜEİ'lere yönelik veri toplama aracı için 377 kişilik ve 43 madde üzerinden faktörler temelinde Cronbach Alfa güvenilirlik katsayıları; "Sektör Çalışanlarına Etkisi" ile ilgili önermeler için 0,786; "SOY'a Etkisi" ile ilgili önermeler için 0,869; "Piyasaya Etkisi" ile ilgili önermeler için 0,807; "Muhtemel Güçlükler" ile ilgili önermeler için 0,778; "Genel Görüş" ile ilgili önermeler için 0,758; "Öneriler" ile ilgili önermeler için 0,853 olarak hesaplanmıştır.

Cronbach Alfa güvenilirlik katsayıları için;

$0,00 \leq \alpha < 0,40$ ise ölçek güvenilir değil,

$0,40 \leq \alpha < 0,60$ ise ölçek düşük güvenilirlik,

$0,60 \leq \alpha < 0,80$ ise ölçek güvenilir,

$0,80 \leq \alpha < 1,00$ ise ölçek yüksek derecede güvenilir bir ölçek olarak ifade edilmektedir (Kalaycı, 2010; Baş, 2006). Buna göre, DOİ ve OÜEİ'ler için hesaplanan güvenilirlik katsayıları, her iki işletme öbeğine yönelik ölçeklerin güvenilir olduğunu göstermiştir.

2.2.3.2. Verilerin Geçerliliği

Ölçülmesi amaçlanan özelliğin diğer özelliklerle karıştırılmadan ölçülebilmesi olarak ifade edilen geçerlilik analizlerinde, genellikle faktör analizi kullanılmaktadır (Kalaycı, 2010; Şahin, 2011; Alpar, 2012).

Verilerin geçerliği için, kısmi korelasyon ile gözlenen korelasyon katsayı değerlerinin karşılaştırılmasına dayalı olarak geliştirilen Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) testinin uygulanması önerilmektedir. Bu analiz sonucunda elde edilen indeks değerinin; (0,90) ve üzerinde olması verilerin faktör analizi için mükemmel, (0,80-0,90) aralığında çok iyi, (0,70-0,80) aralığında iyi, (0,60-0,70) aralığında orta, (0,50-0,60) aralığında zayıf ve (0,50)'den düşük değerlerde ise kabul edilemez olduğu bildirilmektedir (Kalaycı,2010; Tavşancıl, 2014).

Veri toplama araçlarında kullanılan faktörlerin güvenilirliğini artırmak için faktör sayısının az olduğu durumlarda 100 örneklem sayısına kadar düşülebileceği bildirilmesine karşın, sonuçların iyileştirilebilmesi için örneklem grubunun büyütülmesi gerektiği ifade edilmektedir. Örneklem büyüklüğü ile ölçekte kullanılan madde sayısı ile arasında 10:1 oranının korunmasının yararlı olacağı ancak bu oranın en az 2:1 olarak dikkate alınması gerektiği bildirilmiştir (Büyüköztürk, 2015; Şahin, 2011).

Bu araştırmada, DOİ evreni için örneklem 146, OÜEİ evreni için örneklem 377 katılımcıdan oluşmaktadır. Elde edilen örneklem sayısının ölçek madde sayısına oranı DOİ evreni için 2:1'den, OÜEİ için 8:1'den ve büyük olduğu belirlenmiştir.

DOİ'lere yönelik hazırlanan 55 maddelik veri toplama aracı toplam 71 DOİ'de 146 yöneticiye uygulanmış ve elde edilen verilerin faktör analizi için uygun olup olmadığı Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) katsayısı ve Bartlett'in Sphericity testiyle incelenmiştir (Tablo 10). Buna göre veri toplama aracının KMO katsayısı 0,827 ve Bartlett'in Sphericity testi (Approx Chi- Square =5192,548) $p < 0.001$ düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Veri toplama aracında 55 madde üzerinden yapılan Faktör analizi sonucu özdeğeri (eigenvalue) 1'in üzerinde olan on iki (12) faktör elde edilmiştir. Özdeğeri 1'in üzerinde olan faktörlerin varyansının toplam varyansı açıklama yüzdesi %68,732 olarak bulunmuştur. Ancak, on iki faktörün belirlenen alt

boyutlar için fazla olması, özdeğer (eigenvalue) yerine faktör sayısı belirleme (number of factors) seçeneğinin kullanılmasıyla yedi (7) faktör elde edilmiştir. DOİ ölçeği maddelerinin faktör analizi için açıklanan toplam varyans yüzdeleri EK-9'da verilmiştir.

Tablo 10. DOİ veri toplama aracı KMO ve Bartlett's testi sonuçları.

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.		,827
	Approx. Chi-Square	5192,548
Bartlett's Test of Sphericity	df	1485
	Sig.	,000

OÜEİ'lere yönelik hazırlanan 43 maddelik veri toplama aracı toplam 377 katılımcıya uygulanmış ve elde edilen verilerin faktör analizi için uygun olup olmadığını Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) katsayısı ve Bartlett'in Sphericity testiyle incelenmiştir (Tablo 11). Buna göre veri toplama aracının KMO katsayısı 0,904 ve Bartlett'in Sphericity testi (Approx Chi- Square =7059,393) $p < 0.001$ düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Veri toplama aracında 43 madde üzerinden yapılan Faktör analizi sonucu özdeğeri (eigenvalue) 1'in üzerinde olan dokuz (9) faktör elde edilmiştir. Özdeğeri 1'in üzerinde olan faktörlerin varyansının toplam varyansı açıklama yüzdesi %59,930 olarak bulunmuştur. Ancak, 12 faktörün belirlenen alt boyutlar için fazla olması, özdeğer (eigenvalue) yerine faktör sayısı belirleme (number of factors) seçeneğinin kullanılmasıyla altı (6) faktör elde edilmiştir.

OÜEİ ölçeği maddelerinin faktör analizi için açıklanan toplam varyans yüzdeleri EK-10'da verilmiştir.

Tablo 11. OÜEİ veri toplama aracı KMO ve Bartlett's testi sonuçları

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.		,904
	Approx. Chi-Square	7059,393
Bartlett's Test of Sphericity	df	903
	Sig.	,000

Faktör analizinde elde edilen faktörlerin toplam varyans yüzdelerini açıklama oranının 2/3 olduğu ve elde edilen sonuçlarda öncelikli olarak belirlenen faktör sayısı değerinin dikkate alınması gerektiği bildirilmektedir. Sosyal araştırmalarda ise faktörlerin toplam varyansı açıklama oranının %40-60 aralığında olması yeterli görülmektedir (Ersözlü, 2008; Büyüköztürk ve ark., 2012; Şahin, 2011). Bu

araştırmada, veri toplama araçlarında toplam varyansı açıklama yüzdesi OEI için %59,930, DOI için %68,732 olarak hesaplanmıştır.

Yapılan zmlleme sonuçlarına göre, OEI'ler ve DOI'ler için ayrı olarak hazırlanan veri toplama araçlarının araştırma için gerekli görülen içerik ve yapı geçerliliğini sağladığı görülmektedir.

2.2.4. Veri Toplama Araçlarının Uygulanması

DOI'lerde veri toplama araçlarının uygulanmasında öncelikle hazırlanmış olan veritabanına bağlı etkileşimli veri toplama aracının uygulanması yoluna gidilmiştir. Bu kapsamda, hazırlanmış olan veri tabanı adresi 155 DOI bünyesinde; Müdür, Müdür Yardımcısı, Orman İşletme Şefi ve Mühendis düzeyindeki toplam 1065 çalışana e-mektup yoluyla gönderilmiştir. Ancak bu uygulamada toplam geri dönüş sayısı 10'u geçmemiştir. Daha sonra söz konusu kişilere telefon yoluyla erişim sağlanarak veri toplama aracını doldurmaları istenmiştir. Bu yöntemle elde edilen veri toplam aracı sayısı ise sadece 35 olmuştur. Sonrasında diğer OİM'ler için veri toplama aracı formu gönderilerek veya bizzat ulaşılarak doldurmaları sağlanmıştır.

OEI'ye yönelik veri toplama araçları öncelikle söz konusu işletmelere bizzat ulaşılarak yüz yüze uygulanmaya çalışılmış, ancak araştırmanın sınırlılıkları bahsinde de ifade edildiği üzere, işletmelerde ilgililere ulaşma ve veri toplama araçlarını uygulamada yaşanan sorunlarla birlikte çok yüksek maliyetlerin oluşması, veri toplama araçlarının uygulanmasında sektörel organizasyonlardan faydalanılması alternatifini ne çıkarmıştır. Bu kapsamda, 10-14 Ekim 2015 tarihleri arasında *18. INTERMOB - Uluslararası Mobilya Yan Sanayi, Aksesuarları, Orman rnleri ve Ahşap Teknolojisi Fuarı* (İstanbul), 3-7 Kasım 2015 tarihleri arasında *33. Modelf Expo İnegöl Mobilya ve Dekorasyon Fuarı* (Bursa/İnegöl) ziyaret edilerek, araştırmaya konu olan OEI'lerin ilgili alt sektör işletmelerine veri toplama araçları uygulanmıştır. lke genelinde yer alan diğer OEI'lere ise ulaşılabilirlikleri göz önüne alınarak veri toplama araçları araştırmacı (doktorant) tarafından uygulanmıştır.

Veri toplama aracının uygulanmasına ilişkin örnek resimler Şekil 11'de verilmiştir.

Şekil 11. Veri toplama aracı uygulamaları.

Her iki işletme grubu için yapılan uygulamalar sonucunda; veri toplama araçlarından 30 adedinin amaca uygun olmayan kişiler tarafından doldurulmuş olması, 33 adedinde kişisel ve işletmeye yönelik bilgilerin doldurulmamış veya ölçek bölümünde işaretleme yapılmamış olması ve 35 adedinde ise işaretlemenin veri toplama aracı okunmadan yapılmış olması nedeniyle toplamda 95 veri toplama aracı değerlendirmeye alınmamıştır.

Araştırma kapsamında yer alan DOİ ve OÜEI'lerin faaliyet alanları ve sertifikalandırma durumuna göre ulaşılan katılımcı sayıları, Tablo 12'de verilmiştir.

Tablo 12. Sertifika durumuna göre ulaşılan katılımcı sayıları.

Faaliyet Alanı	Sertifika Durumu	Ulaşılan Katılımcı Sayısı	Faaliyet Alanı Toplamı	Genel Toplam
Devlet Orman İşletmeleri	Sertifikalı	34	146	523
	Sertifikasız	112		
Ağaç ve Ağaç Ürünleri	Sertifikalı	31	131	
	Sertifikasız	100		
Kâğıt ve Kâğıt Ürünleri	Sertifikalı	43	139	
	Sertifikasız	96		
Mobilya	Sertifikalı	4	107	
	Sertifikasız	103		

Veri toplama araçlarının uygulandığı işletmelerin sertifikalandırma durumlarına göre sayıları Tablo 13’te verilmiştir.

Tablo 13. Sertifika durumuna göre ulaşılan işletme sayıları.

	DOİ	OÜEI			Toplam
		Ağaç ve Ağaç Ürünleri İşletmeleri	Kâğıt ve Kâğıt Ürünleri İşletmeleri	Mobilya İşletmeleri	
Sertifikalı	11	31	43	4	89
Sertifikasız	60	100	96	103	359
Toplam	71	131	139	107	448

2.3. Hipotezler

DOİ’ler ve OÜEI’lerde sertifikasyon farkındalığını tespit etmek amacıyla oluşturulan hipotezler aşağıda sunulmuştur. Bunlardan DOİ’ler için geliştirilen hipotezlerde (H₁, H₂, H₃, H₄, H₅, H₆, H₇, H₈) sertifikasyon farkındalığı EK-1 ve EK-2 no’lu veri toplama araçlarında yer alan *D/C-Sertifikasyonla İlgili Görüşler* bölümlerinde yer alan D1-D7 ve C1-C7 başlıkları altındaki faktörler (önerme grupları) dikkate alınarak belirlenmeye çalışılmıştır. Benzer şekilde OÜEI’ler için geliştirilen hipotezlerde (H₉, H₁₀, H₁₁, H₁₂, H₁₃, H₁₄, H₁₅, H₁₆, H₁₇, H₁₈, H₁₉, H₂₀, H₂₁, H₂₂, H₂₃, H₂₄) sertifikasyon farkındalığı EK-3 ve EK-4 no’lu veri toplama araçlarında yer alan *D-Sertifikasyonla İlgili Görüşler* bölümlerinde yer alan D1, D2, D3, D4, D5 ve D6 başlıkları altındaki faktörler (önerme öbekleri) dikkate alınarak belirlenmeye çalışılmıştır.

H₁: DOİ yönetici ve teknik çalışanlarının eğitim durumlarına göre sertifikasyon farkındalıkları arasında ilişki vardır.

$$H_1 : r_{doie-sf} \neq 0$$

H₂: DOİ yönetici ve teknik çalışanlarının ormancılık teşkilatında çalışma sürelerine göre sertifikasyon farkındalıkları arasında ilişki vardır.

$$H_2 : r_{doiçs-sf} \neq 0$$

H₃: DOİ yönetici ve teknik çalışanlarının ormancılık teşkilatında yürütmekte oldukları görevlerine göre sertifikasyon farkındalıkları arasında ilişki vardır.

$$H_3 : r_{doiğ-sf} \neq 0$$

H₄: DOİ yönetici ve teknik çalışanlarının sertifikasyon sürecinde görev alma durumlarına göre sertifikasyon farkındalıkları arasında ilişki vardır.

$$H_4 : r_{doiğ-sf} \neq 0$$

H₅: DOİ yönetici ve teknik çalışanlarının çevresel sertifikaları tanıma durumlarına göre sertifikasyon farkındalıkları arasında ilişki vardır.

$$H_5 : r_{doiğ-sf} \neq 0$$

H₆: DOİ'lerin buldukları coğrafi bölgelere göre yönetici ve teknik çalışanlarının sertifikasyon farkındalıkları arasında ilişki vardır.

$$H_6 : r_{doiğ-sf} \neq 0$$

H₇: DOİ'lerin çevresel sertifika sahibi olma durumlarına göre yönetici ve teknik çalışanlarının sertifikasyon farkındalıkları arasında ilişki vardır.

$$H_7 : r_{doiğ-sf} \neq 0$$

H₈: DOİ'lerin kullandıkları satış yöntemlerine göre yönetici ve teknik çalışanlarının sertifikasyon farkındalıkları arasında ilişki vardır.

$$H_8 : r_{doiğ-sf} \neq 0$$

H₉: OÜEİ'lerdeki yönetici ve diğer çalışanların yürütmekte oldukları görevlere göre sertifikasyon farkındalıkları arasında ilişki vardır.

$$H_9 : r_{oüeiğ-sf} \neq 0$$

H₁₀: OÜEİ'lerdeki yönetici ve diğer çalışanların çevresel sertifikaları tanıma durumuna göre sertifikasyon farkındalıkları arasında ilişki vardır.

$$H_{10} : r_{oüeiğ-sf} \neq 0$$

H₁₁: OÜEİ'lerdeki yönetici ve diğer çalışanların sertifikasyon sürecinde görev alma durumlarına göre sertifikasyon farkındalıkları arasında ilişki vardır.

$$H_{11} : r_{oüeiğ-sf} \neq 0$$

H₁₂: OÜEİ'lerin buldukları coğrafi bölgelere göre yönetici ve diğer çalışanların sertifikasyon farkındalıkları arasında ilişki vardır.

$$H_{12} : r_{oüeiğ-sf} \neq 0$$

H₁₃: OÜEİ'lerin ana faaliyet alanına (üretim/pazarlama) göre yönetici ve diğer çalışanların sertifikasyon farkındalıkları arasında ilişki vardır.

$$H_{13} : r_{oüeiğ-sf} \neq 0$$

H₁₄: OÜEİ'lerin kullandıkları üretim tekniğine göre yönetici ve diğer çalışanların sertifikasyon farkındalıkları arasında ilişki vardır.

$$H_{14} : r_{oüeiğ-sf} \neq 0$$

H₁₅: OÜEİ'lerin konu edindikleri ürün grubuna göre yönetici ve diğer çalışanların sertifikasyon farkındalıkları arasında ilişki vardır.

$$H_{15} : r_{oüeiğ-sf} \neq 0$$

H₁₆: OÜEİ'lerin faaliyet sürelerine göre yönetici ve diğer çalışanların sertifikasyon farkındalıkları arasında ilişki vardır.

$$H_{16} : r_{oüeiğ-sf} \neq 0$$

H₁₇: OÜEİ'lerin nihai tüketiciyi hedef kitlesi olarak seçme durumuna göre yönetici ve diğer çalışanların sertifikasyon farkındalıkları arasında ilişki vardır.

$$H_{17} : r_{oüei\text{nt}-sf} \neq 0$$

H₁₈: OÜEİ'lerin çalışan sayısına göre yönetici ve diğer çalışanların sertifikasyon farkındalıkları arasında ilişki vardır.

$$H_{18} : r_{oüei\text{çs}-sf} \neq 0$$

H₁₉: OÜEİ'lerin kullandıkları dağıtım kanalına göre yönetici ve diğer çalışanların sertifikasyon farkındalıkları arasında ilişki vardır.

$$H_{19} : r_{oüei\text{dk}-sf} \neq 0$$

H₂₀: OÜEİ'lerin hedef pazarlarının türüne (yurt içi/yurt dışı) göre yönetici ve diğer çalışanların sertifikasyon farkındalıkları arasında ilişki vardır.

$$H_{20} : r_{oüei\text{hp}-sf} \neq 0$$

H₂₁: OÜEİ'lerin ortalama yıllık satış gelirine göre yönetici ve diğer çalışanların sertifikasyon farkındalıkları arasında ilişki vardır.

$$H_{21} : r_{oüei\text{sh}-sf} \neq 0$$

H₂₂: OÜEİ'lerin çevresel sertifika sahibi olma durumuna göre yönetici ve diğer çalışanların sertifikasyon farkındalıkları arasında ilişki vardır.

$$H_{22} : r_{oüei\text{ss}-sf} \neq 0$$

H₂₃: OÜEİ'lerin müşterilerinin sertifika talep durumuna göre yönetici ve diğer çalışanların sertifikasyon farkındalıkları arasında ilişki vardır.

$$H_{23} : r_{oüei\text{st}-sf} \neq 0$$

H₂₄: OÜEİ'lerin hedef kitlesi olarak seçtikleri tüketicilerin gelir grubuna göre yönetici ve diğer çalışanların sertifikasyon farkındalıkları arasında ilişki vardır.

$$H_{24} : r_{\text{öüeiğg-sf}} \neq 0$$

2.4. Verilerin Analizi

Araştırmada veri toplama araçları uygulamaları sonucu elde edilen veriler kodlandıktan sonra bilgisayar ortamına aktarılmış ve veritabanı oluşturulmuştur. Veri toplama araçlarından elde edilen verilerin çözümlenmesinde SPSS 20.0 for Windows Programı kullanılmıştır.

Çalışmada, bulguların çözümlenmesi için merkezi dağılımlar ve frekans dağılımları, yüzde oranlar ve aritmetik ortalamalardan faydalanılmıştır. Aynı zamanda, elde edilen verilerin Tek Örneklem Kolmogorov Smirnov Testine tabi tutulmasıyla elde edilen normalite testi sonucunda verilerin normal dağılım göstermemesi nedeniyle, non-parametrik testlerin uygulanması gerektiğine karar verilmiştir. Bu kapsamda, iki bağımsız örneklemler için Mann-Whitney U testi, üç veya daha fazla bağımsız örneklemler için Kruskal-Wallis Varyans Analizi kullanılmıştır.

Veri toplama aracında kullanılan ölçekte, faktör sayısının görülebilmesi ve faktörlerin varyansının toplam varyansı açıklama yüzdesinin hesaplanması amacıyla Faktör Analizi kullanılmıştır.

3. BULGULAR VE TARTIŞMA

Bu bölümde DOİ'ler ve OÜEI'ler bağlamında iki ana başlık altında ele alınan araştırma bulgularına ve söz konusu bulgulara ilişkin tartışmalara yer verilmiştir.

3.1. Devlet Orman İşletmelerine Ait Bulgular ve Tartışma

DOİ'ler düzeyinde katılımcılara (yöneticilere ve teknik çalışanlara) uygulanan veri toplama araçlarından elde edilen bazı bulguların dağılımları Tablo 14'te verilmiştir.

Tablo 14. DOİ'lerde uygulanan veri toplama aracı bulgularının çeşitli değişkenler açısından dağılımları.

Değişkenler		Frekans	Oran (%)	
DOİ	Coğrafi Bölge	Marmara	5	7
		Karadeniz	24	34
		Ege	10	14
		Akdeniz	17	24
		İç Anadolu	7	10
		Doğu Anadolu	4	6
		Güneydoğu Anadolu	4	6
	Toplam	71	100	
	Sertifika Durumu	Sertifikasız	60	85
		Sertifikalı	11	15
Toplam		71	100	
Katılımcı	Coğrafi Bölge	Marmara	11	7
		Karadeniz	51	35
		Ege	21	14
		Akdeniz	39	27
		İç Anadolu	11	8
		Doğu Anadolu	7	5
		Güneydoğu Anadolu	6	4
	Toplam	146	100	
	Sertifika Durumuna Göre DOİ'lere Dağılımı	Sertifikasız	112	77
		Sertifikalı	34	23
Toplam		146	100	
Eğitim Durumu	Lisans	120	82	
	Lisansüstü	26	18	
	Toplam	146	100	
DOİ'deki Görevi	İşletme Müdürü	21	14	
	İşlt. Müdür Yardımcısı	22	15	
	İşletme Şefi	90	61	
	Diğer	13	9	
	Toplam	146	100	
DOİ'de Çalışma Süresi	1-5 Yıl	37	25	
	5-10 Yıl	47	32	
	10-15 Yıl	28	19	
	15-20 Yıl	11	8	
	> 20Yıl	23	16	
Toplam	146	100		

DOİ'lere uygulanan veri toplama araçlarında ulaşılan toplam 146 katılımcının coğrafi bölgeler itibariyle dağılımı Şekil 12'de verilmiştir.

Şekil 12. DOİ veri toplama aracı katılımcılarının coğrafi bölgelere göre dağılımı.

Araştırma kapsamında örneklenen 71 DOİ’de toplam 146 katılımcıdan veri toplanmış olup, her bir DOİ’de ortalama 2 katılımcı araştırmaya katkı sunmuştur. DOİ’lerin bulunduğu coğrafi bölge esas alındığında, en yüksek yönetici ve teknik çalışan katılımı %35 ile Karadeniz Bölgesinde sağlanırken, en düşük katılım %4 ile Güneydoğu Anadolu bölgesinde gerçekleşmiştir. Benzer şekilde işletmeler ölçeğinde en yüksek katılım %34 ile Karadeniz Bölgesinde iken, en düşük katılım ise %6 ile Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesinde olmuştur.

Öte yandan sertifikası bulunmayan toplam 60 DOİ’de 112; sertifikası bulunan toplam 11 DOİ’de de 34 yönetici ve teknik çalışana veri toplama aracı uygulanmıştır.

Katılımcıların eğitim durumu dikkate alındığında, lisans eğitim düzeyinde katılım %82 düzeyinde gerçekleşirken, lisansüstü eğitim düzeyinde katılım ise %18 düzeyinde oluşmuştur.

Katılımcıların DOİ’deki görevi esas alındığında, en yüksek katılım %61 ile işletme şefi düzeyinde sağlanmıştır. Yine katılımcının DOİ’deki çalışma süresi esas alındığında en yüksek katılım %32 ile 5-10 yıl düzeyinde gerçekleşirken, en düşük katılım %8 ile 15-20 yıl grubuna aittir.

Veri toplama araçlarının DOİ’lere uygulanması sonucunda elde edilen verilere ait Tek Örneklem Kolmogorov Smirnov Testi sonuçları, EK-11’de verilmiştir. Buna göre, Sig. (Anlamlılık) satırındaki değerlerin istatistiksel anlamlılık hesaplamalarında sınır değeri kabul edilen 0,05’ten büyük olması ($P>0,05$), incelenen faktörlerin

dağılımlarının normal olduğunu göstermektedir. Bu analiz, hipotezlerde yer alan değişkenlere göre katılımcıların görüşleri arasında anlamlı farklılık olup olmadığının tespitinde kullanılacak analiz türünü belirlemek amacıyla yapılmıştır. Elde edilen bulgular, veri toplama araçlarından elde edilen verilerin analizinde non-parametrik istatistik testlerin kullanılması gerektiğini ortaya koymuştur.

Veri toplama araçlarının DOİ'lere uygulanması sonucunda elde edilen verilere ait homojenlik testi sonuçları, EK-12'de verilmiştir. Bu tablodaki Sig. (Anlamlılık) satırındaki değerlerin istatistiksel anlamlılık hesaplamalarında sınır değeri kabul edilen 0,05'ten büyük olması ($P>0,05$), incelenen faktör varyanslarının homojen olduğunu göstermektedir. Bu çözümlene, hipotezlerde yer alan değişkenlere göre katılımcıların görüşleri arasında anlamlı farklılık olup olmadığının tespitinde kullanılacak çözümlene türünü belirlenmesinde Tek Örneklem Kolmogorov Smirnov testini desteklemek amacıyla kullanılmıştır. Çözümlene sonuçları, elde edilen verilerin genel itibarıyla homojen dağılmadığı ve hipotezlerde yer alan değişkenlere ilişkin katılımcıların görüş farklılıklarının tespitine yönelik non-parametrik testlerin kullanılması gerektiğini göstermiştir.

3.1.1. DOİ Katılımcılarının Bazı Özelliklerine İlişkin Bulgular ve Tartışma

3.1.1.1. Eğitim Durumu

DOİ yönetici ve teknik çalışanların sertifikasyonla ilgili görüşlerinin eğitim durumuna göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Mann-Whitney U testi sonuçları, Tablo 15'te verilmiştir. Buna göre, DOİ yönetici ve teknik çalışanlarının lisans ve lisansüstü eğitim düzeyinde bulunmaları ile sertifikasyon görüşleri arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı ($p>0,05$) anlaşılmıştır.

Tablo 15. Eğitim durumu değişkenine göre faktörler ölçeğinde Mann-Whitney U test sonuçları.

DOİ Faktörleri	Eğitim Durumu	Sayı (N)	Mean Rank	Mann-Whitney U	Wilcoxon W	Z	Asymp. Sig. (2-tailed)
Orman Köylüsüne Etkileri	Lisans	120	72,94	1492,50	8752,50	-0,346	0,729
	Lisansüstü	26	72,10				
	Toplam	146					
SOY'a Etkisi	Lisans	120	73,66	1541,00	1892,00	-0,097	0,922
	Lisansüstü	26	72,77				
	Toplam	146					
Ekolojik Etkileri	Lisans	120	72,96	1495,50	8755,50	-0,335	0,738
	Lisansüstü	26	75,98				
	Toplam	146					
Piyasaya Etkileri	Lisans	120	72,15	1397,50	8657,50	-0,834	0,404
	Lisansüstü	26	79,75				
	Toplam	146					
Muhtemel Güçlükler	Lisans	120	73,04	1504,50	8764,50	-0,284	0,776
	Lisansüstü	26	75,63				
	Toplam	146					
Genel Görüş	Lisans	120	72,12	1394,50	8654,50	-0,851	0,395
	Lisansüstü	26	79,87				
	Toplam	146					
Öneriler	Lisans	120	74,93	1388,50	1739,50	-0,880	0,379
	Lisansüstü	26	66,90				
	Toplam	146					

Orman kaynaklarının sürdürülebilirliği hususunun orman mühendisleri eğitim öğretim programlarında yer aldığı bildirilmesine (Ok, 2007) rağmen, bu araştırma sonunda ulaşılan bulgular, lisans ve lisansüstü eğitim düzeyinde sertifikasyon farkındalığı farklılığının oluşmadığını ortaya koymuştur. Türker ve ark. (2009) orman işletmelerinin yüksek düzeyde bürokratik nitelik taşıdığı, hantal ve katı bir organizasyon yapısına sahip olduğu ve piyasa koşullarına uyum sağlama hususunda güçlüklerin yaşandığını belirtmiştir. Yine, orman mühendisliği müfredatının çağdaş ormancılık anlayışı doğrultusunda gözden geçirilmesi ve ormancılıkta sertifikasyon ve SOY ölçüt ve göstergeleri ile ilgili derslerin müfredata eklenmesi (Türker, 2009) ve eğitim-öğretim programlarının ulusal düzeyde ormancılık sorunlarını çözebilecek ve uluslararası gereksinimlere hitap edecek şekilde düzenlenmesi gerektiğini (Yıldız, 2010) savunan çalışmada, bu araştırmanın bulguları ile aynı doğrultuda sonuçlara ulaşıldığı görülmüştür. Sertifikalı DOİ'lerde yapılan bir çalışmada, sertifikasyonun özellikle mühendis düzeyinde çalışanlar üzerindeki iş yükünü artırdığı bildirilmiştir (Genç, 2014).

Bu çalışmalar, orman mühendisliği eğitiminde sertifikasyon ve sürdürülebilirlik hususuna yeterli ilginin gösterilmediğini, DOİ'lerde yönetici ve teknik çalışanlar üzerindeki yüksek iş yükü baskısı ve işletme kültürünün etkisi ile orman ve orman

ürünleri sertifikasyonuna yeterli ilginin oluşmadığını, ormancılık teşkilatındaki sertifikasyon uygulamalarının ise merkezi yönetimin talimatları doğrultusunda gerçekleştiğini ortaya koymuştur.

Çalışma sonunda ulaşılan bulgular, 7 faktör için kurulan H₁ hipotezinin tüm faktörler için reddedildiğini göstermektedir.

3.1.1.2. Çalışma Süresi

DOİ yönetici ve teknik çalışanlarının sertifikasyonla ilgili görüşlerinin ormancılık teşkilatında çalışma süresine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal-Wallis testi sonuçları, Tablo 16'da verilmiştir. Buna göre, DOİ yöneticilerinin 1-5 yıl, 5-10 yıl, 10-15 yıl, 15-20 yıl ve 20 yıldan fazla çalışma süreleri ile sertifikasyon görüşleri arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı ($p>0,05$) görülmektedir.

Ülkemiz ormancılığında sertifikasyon uygulamalarının 2010 yılından sonra yaygınlaşmaya başladığı (Türkoğlu ve Tolunay, 2014; OGM, 2016b) düşünüldüğünde ve OİM'lerdeki sertifikasyon oranının %13 düzeyinde olduğu dikkate alındığında DOİ yönetici ve teknik çalışanların sertifikasyon farkındalıkları arasında farklılığın oluşmamasının beklenen bir sonuç olduğu söylenebilir.

Ulaşılan bulgular, 7 faktör için kurulan H₂ hipotezinin tüm faktörler için reddedildiğini ortaya koymuştur.

Tablo 16. Ormancılık teşkilatındaki çalışma süresi değişkenine göre faktörler ölçeğinde Kruskal-Wallis test sonuçları.

DOİ Faktörleri	Çalışma Süresi	Sayı (N)	Mean Rank	Chi-Square	df	Asymp. Sig.
Orman Köylüsüne Etkileri	1-5 Yıl	37	74,78	4,067	4	0,397
	5-10 Yıl	46	78,39			
	10-15 Yıl	28	66,57			
	15-20 Yıl	11	53,36			
	> 20Yıl	23	76,57			
	Toplam	145				
SOY Etkisi	1-5 Yıl	37	70,77	2,345	4	0,673
	5-10 Yıl	47	75,8			
	10-15 Yıl	28	75,39			
	15-20 Yıl	11	57,18			
	> 20Yıl	23	78,7			
	Toplam	146				
Ekolojik Etkileri	1-5 Yıl	37	69,18	2,281	4	0,684
	5-10 Yıl	47	77,87			
	10-15 Yıl	28	78,66			
	15-20 Yıl	11	62			
	> 20Yıl	23	70,74			
	Toplam	146				
Piyasaya Etkileri	1-5 Yıl	37	70,04	1,586	4	0,811
	5-10 Yıl	47	71,07			
	10-15 Yıl	28	76,55			
	15-20 Yıl	11	69,82			
	> 20Yıl	23	82,07			
	Toplam	146				
Muhtemel Güçlükler	1-5 Yıl	37	83,07	3,278	4	0,512
	5-10 Yıl	47	66,7			
	10-15 Yıl	28	74,45			
	15-20 Yıl	11	74,82			
	> 20Yıl	23	70,22			
	Toplam	146				
Genel Görüş	1-5 Yıl	37	82,65	6,438	4	0,169
	5-10 Yıl	47	72,67			
	10-15 Yıl	28	80,2			
	15-20 Yıl	11	60,77			
	> 20Yıl	23	58,41			
	Toplam	146				
Öneriler	1-5 Yıl	37	63,28	5,749	4	0,219
	5-10 Yıl	47	77,83			
	10-15 Yıl	28	79,04			
	15-20 Yıl	11	57,23			
	> 20Yıl	23	82,13			
	Toplam	146				

3.1.1.3. Görev Durumu

DOİ yönetici ve teknik çalışanlarının sertifikasyonla ilgili görüşlerinin yürütmekte oldukları görev durumuna göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal-Wallis testi sonuçları, Tablo 17’de verilmiştir. Buna göre DOİ yönetici ve teknik çalışanlarının; işletme müdürü, işletme müdür yardımcısı, işletme şefi ve diğer olarak tanımlanan görevlerde bulunmaları ile sertifikasyon görüşleri

arasında anlamlı farklılığın sadece “Öneriler” faktöründe gerçekleştiği ($p<0,05$) görülmektedir.

Tablo 17. Ormancılık teşkilatındaki görevi değişkenine göre faktörler ölçeğinde Kruskal-Wallis test sonuçları.

DOİ Faktörleri	Görevi	Sayı (N)	Mean Rank	Chi-Square	df	Asymp. Sig.
Orman Köylüsüne Etkileri	İşletme Müdürü	21	56,9	4,234	3	0,237
	İşlt. Müdür Yardımcısı	22	76,52			
	İşletme Şefi	89	76,79			
	Diğer	13	67,12			
	Toplam	145				
SOY Etkisi	İşletme Müdürü	21	63,93	2,165	3	0,539
	İşlt. Müdür Yardımcısı	22	80,93			
	İşletme Şefi	90	74,86			
	Diğer	13	67			
	Toplam	146				
Ekolojik Etkileri	İşletme Müdürü	21	57,79	4,66	3	0,198
	İşlt. Müdür Yardımcısı	22	84			
	İşletme Şefi	90	73,72			
	Diğer	13	79,62			
	Toplam	146				
Piyasaya Etkileri	İşletme Müdürü	21	75,17	1,364	3	0,714
	İşlt. Müdür Yardımcısı	22	79,18			
	İşletme Şefi	90	73,35			
	Diğer	13	62,23			
	Toplam	146				
Muhtemel Güçlükler	İşletme Müdürü	21	72,4	3,173	3	0,366
	İşlt. Müdür Yardımcısı	22	66,23			
	İşletme Şefi	90	77,69			
	Diğer	13	58,58			
	Toplam	146				
Genel Görüş	İşletme Müdürü	21	57,57	6,212	3	0,102
	İşlt. Müdür Yardımcısı	22	88,61			
	İşletme Şefi	90	74,47			
	Diğer	13	66,92			
	Toplam	146				
Öneriler	İşletme Müdürü	21	64,4	8,083	3	0,044
	İşlt. Müdür Yardımcısı	22	81,23			
	İşletme Şefi	90	77,69			
	Diğer	13	46,12			
	Toplam	146				

“Öneriler” faktörü için, DOİ yöneticileri arasında orman ve orman ürünleri sertifikasyonuna ilişkin görüş ortalamaları işletme müdür yardımcısı düzeyinde en yüksek (81,23), diğer görev öbeğinde ise en düşük düzeyde (46,12) oluşmuştur. Ulaşılan bulgular, işletme müdür yardımcısı ve işletme şefi görev düzeyindeki DOİ yöneticileri sertifikasyonun veri toplama araçlarında sunulan; gerekli yasal düzenlemelerin yapılması, tanıtım ve bilinçlendirmeye yönelik faaliyetlerin

yapılması, sertifikasız ürünlerin ülkeye girişine izin verilmemesi gibi önerilerle geliştirilebileceğini düşündüklerini ortaya koymuştur.

Genç (2014) DOİ'lerde çevresel sertifika uygulamalarında karşılaşılan sorunları incelediği çalışmasında, DOİ çalışanlarının buldukları görevlerle sertifikasyon farkındalıkları arasında anlamlı bir farklılığın olmadığını bildirmiştir. Yine, Aydın (2014) sertifikalı bir DOİ'yi ele alarak yapmış olduğu çalışmasında, işletme çalışanları arasında sertifikasyona yönelik görüş farklılığı oluşmadığını ve genel görüşün olumlu yönde olduğunu bildirmiştir. Ancak her iki çalışmada da tek işletme müdürlüğünün ele alınmış olması ve işletme yöneticileriyle birlikte diğer çalışanların görüşlerinin de değerlendirme alınmış olması yönüyle, söz konusu araştırmalar bu araştırmadan farklılık göstermektedir. Yine de sertifikasyonla ilgili görüşlere yönelik tanımlanan 7 faktör üzerinde görüş farklılıklarının tespitine çalışılan bu araştırmada sadece öneriler ile ilgili farklılıkların oluşmuş olması, her iki araştırmada da kısmen de olsa benzer sonuçlara ulaşıldığı şeklinde yorumlanabilir.

Çalışma sonunda ulaşılan bulgular, 7 faktör için kurulan H₃ hipotezinin 6 faktör için reddedildiği, 1 faktör ("Öneriler") için kabul edildiği, dolayısıyla bu hipotezin kısmen kabul edildiğini göstermiştir.

3.1.1.4. Sertifikasyon Sürecinde Görev Alma Durumu

DOİ yönetici ve teknik çalışanlarının sertifikasyonla ilgili görüşlerinin daha önce herhangi bir ormancılık teşkilatı biriminde sertifikasyon süreciyle ilgili görev almış olma durumuna göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Mann-Whitney U testi sonuçları, Tablo 18'de verilmiştir.

Buna göre DOİ yönetici ve teknik çalışanlarının daha önce herhangi bir ormancılık teşkilatı biriminde sertifikasyon süreciyle ilgili görev almış olma durumuna göre sertifikasyona ilişkin görüşleri arasında, "Muhtemel Güçlükler" faktöründe anlamlı bir farklılığın olduğu ($p < 0,05$) anlaşılmaktadır.

Sertifikasyon süreciyle ilgili daha önce herhangi bir görev almış olan DOİ yönetici ve teknik çalışanların "Muhtemel Güçlükler" faktörüne yönelik görüş ortalamaları

daha düşük değerde (51,62) iken, süreçle ilgili herhangi bir görevde bulunmamış yöneticilerin görüş ortalamaları daha yüksek değerde (77,47) oluşmuştur.

Tablo 18. Sertifikasyon Sürecinde Görev Alma değişkenine göre faktörler ölçeğinde Mann-Whitney U test sonuçları.

DOİ Faktörleri	Sertifika Görev	Sayı (N)	Mean Rank	Mann-Whitney U	Wilcoxon W	Z	Asymp. Sig. (2-tailed)
Orman Köylüsüne Etkileri	Hayır	129	74,29	865,5	1001,5	-1,05	0,292
	Evet	16	62,59				
	Toplam	145					
SOY Etkisi	Hayır	130	73,75	1007,0	1143,0	-0,21	0,836
	Evet	16	71,44				
	Toplam	146					
Ekolojik Etkileri	Hayır	130	72,22	873,5	9388,5	-1,06	0,290
	Evet	16	83,91				
	Toplam	146					
Piyasaya Etkileri	Hayır	130	75,18	822,0	958,0	-1,37	0,171
	Evet	16	59,88				
	Toplam	146					
Muhtemel Güçlükler	Hayır	130	76,03	711,0	847,0	-2,06	0,039
	Evet	16	52,94				
	Toplam	146					
Genel Görüş	Hayır	130	74,77	875,0	1011,0	-1,04	0,299
	Evet	16	63,19				
	Toplam	146					
Öneriler	Hayır	130	73,77	1005,0	1141,0	-0,22	0,826
	Evet	16	71,31				
	Toplam	146					

Türker ve ark. (2009) yapmış oldukları çalışmada, DOİ'lerdeki yönetim birimlerindeki iş yükünün çok fazla olduğunu ve denetleme sıklığının yoğun olduğunu belirterek, yetki ve sorumluluklarını devretmeye hazır olduklarını bildirmiştir. Bu bulgular, DOİ yönetici ve teknik çalışanlarının, sertifikasyonun yeni iş yükü ve sorumluluklar getireceği kaygısıyla sertifikasyon uygulamasında güçlükler yaşanacağını düşündükleri söylenebilir. Yine, orman fakültelerinde çağdaş ormancılık anlayışının ihtiyaç duyduğu SOY ve orman ve orman ürünleri sertifikasyonunu konu edinen derslerin müfredatlarda yer almamasının (Türker, 2009) konunun görevde yükselme sınavlarında dâhil edilmemesi ve OGM bünyesindeki çalışanlara yönelik sertifikasyon uygulamaları tanıtıcı faaliyetlerin eksikliği çalışanların sertifikasyon farkındalığının düşük olmasının nedenleri arasında sayılabilir. Sertifikasyon sürecinde yer alan yönetici ve teknik çalışanların ise sertifikasyon sürecine aşina olmaları dolayısıyla daha az sorunla karşılaşılacağını düşündükleri değerlendirilebilir.

Çalışmada elde edilen bulgular, 7 faktör için kurulan H₄ hipotezinin 6 faktör için reddedildiği, 1 faktör (“Muhtemel Güçlükler”) için kabul edildiği, dolayısıyla bu hipotezin kısmen kabul edildiğini göstermiştir.

3.1.1.5. Sertifika Belgelerini Tanıma Durumu

DOİ yönetici ve teknik çalışanlarının sertifikasyonla ilgili görüşlerinin sertifika belgelerini tanıma durumuna göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Mann-Whitney U testi sonuçları, Tablo 19, Tablo 20 ve Tablo 21’de verilmiştir.

DOİ yönetici ve teknik çalışanlarının FSC sertifikasını tanıma durumuna göre sertifikasyona ilişkin görüşleri arasında, “Orman Köylüsüne Etkileri” ve “Piyasaya Etkileri” faktörlerinde anlamlı bir farklılığın olduğu ($p < 0,05$) anlaşılmaktadır (Tablo 19).

Tablo 19. FSC Sertifikasını Tanıma değişkenine göre faktörler ölçeğinde Mann-Whitney U test sonuçları.

DOİ Faktörleri	FSC Tanıma	Sayı (N)	Mean Rank	Mann-Whitney U	Wilcoxon W	Z	Asymp. Sig. (2-tailed)
Orman Köylüsüne Etkileri	Hayır	65	81,57	2043	5283	-2,22	0,026
	Evet	80	66,04				
	Toplam	145					
SOY Etkisi	Hayır	65	77,80	2353	5674	-1,1	0,270
	Evet	81	70,05				
	Toplam	146					
Ekolojik Etkileri	Hayır	65	75,69	2490	5811	-0,57	0,569
	Evet	81	71,74				
	Toplam	146					
Piyasaya Etkileri	Hayır	65	85,97	1822	5143	-3,2	0,001
	Evet	81	63,49				
	Toplam	146					
Muhtemel Güçlükler	Hayır	65	80,05	2206,5	5527,5	-1,68	0,093
	Evet	81	68,24				
	Toplam	146					
Genel Görüş	Hayır	65	77,15	2395	5716	-0,94	0,347
	Evet	81	70,57				
	Toplam	146					
Öneriler	Hayır	65	78,74	2292	5613	-1,34	0,179
	Evet	81	69,30				
	Toplam	146					

FSC sertifikasını tanımayan DOİ yönetici ve teknik çalışanlarının “Orman Köylüsüne Etkileri” ve “Piyasaya Etkileri” faktörlerine yönelik görüş ortalamaları daha yüksek (sırasıyla 81,57 ve 85,97) iken, FSC sertifikasını tanıyan yöneticilerin

bu faktörlere yönelik görüş ortalamaları daha düşük (sırasıyla 66,04 ve 63,49) olduğu görülmüştür.

DOİ yönetici ve teknik çalışanlarının PEFC sertifikasını tanıma durumuna göre sertifikasyona ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı ($p>0,05$) anlaşılmaktadır (Tablo 20).

Tablo 20. PEFC Sertifikasını Tanıma değişkenine göre faktörler ölçeğinde Mann-Whitney U test sonuçları.

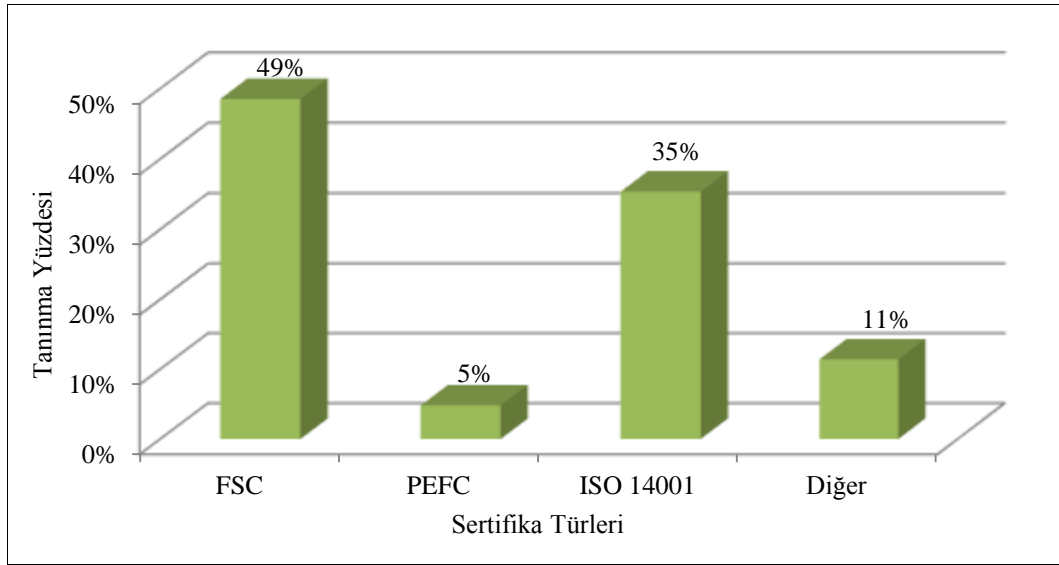
DOİ Faktörleri	PEFC Tanıma	Sayı (N)	Mean Rank	Mann-Whitney U	Wilcoxon W	Z	Asymp. Sig. (2-tailed)
Orman Köylüsüne Etkileri	Hayır	137	72,51	480,5	9933,5	-0,59	0,558
	Evet	8	81,44				
	Toplam	145					
SOY Etkisi	Hayır	138	72,45	407	9998	-1,25	0,211
	Evet	8	91,63				
	Toplam	146					
Ekolojik Etkileri	Hayır	138	73,22	513,5	10104,5	-0,34	0,737
	Evet	8	78,31				
	Toplam	146					
Piyasaya Etkileri	Hayır	138	74,06	475	511	-0,66	0,506
	Evet	8	63,88				
	Toplam	146					
Muhtemel Güçlükler	Hayır	138	73,89	498,5	534,5	-0,46	0,645
	Evet	8	66,81				
	Toplam	146					
Genel Görüş	Hayır	138	73,54	546	582	-0,05	0,959
	Evet	8	72,75				
	Toplam	146					
Öneriler	Hayır	138	73,33	529	10120	-0,2	0,843
	Evet	8	76,38				
	Toplam	146					

DOİ yönetici ve teknik çalışanlarının ISO 14001 sertifikasını tanıma durumuna göre sertifikasyona ilişkin görüşleri arasında “Orman Köylüsüne Etkileri” ve “Öneriler” faktörlerinde anlamlı farklılığın olduğu ($p<0,05$) anlaşılmaktadır (Tablo 21).

ISO 14001 sertifikasını tanımayan DOİ yönetici ve teknik çalışanlarının “Orman Köylüsüne Etkileri” ve “Öneriler” faktörlerine yönelik görüş ortalamaları daha düşük (sırasıyla 63,86 ve 67,48) iken, ISO 14001 sertifikasını tanıyan yöneticilerin bu faktörlere yönelik görüş ortalamalarının ise daha yüksek (sırasıyla 86,32 ve 82,37) olduğu anlaşılmıştır.

Tablo 21. ISO 14001 Sertifikasını Tanıma değişkenine göre faktörler ölçeğinde Mann-Whitney U test sonuçları.

DOİ Faktörleri	ISO 14001 Tanıma	Sayı (N)	Mean Rank	Mann-Whitney U	Wilcoxon W	Z	Asymp. Sig. (2-tailed)
Orman Köylüsüne Etkileri	Hayır	86	63,86	1751,0	5492,0	-3,17	0,002
	Evet	59	86,32				
	Toplam	14					
SOY Etkisi	Hayır	87	69,24	2196,0	6024,0	-1,48	0,139
	Evet	59	79,78				
	Toplam	14					
Ekolojik Etkileri	Hayır	87	72,5	2479,5	6307,5	-0,35	0,725
	Evet	59	74,97				
	Toplam	14					
Piyasaya Etkileri	Hayır	87	68,39	2122,0	5950,0	-1,78	0,075
	Evet	59	81,03				
	Toplam	14					
Muhtemel Güçlükler	Hayır	87	71,47	2389,5	6217,5	-0,71	0,480
	Evet	59	76,5				
	Toplam	14					
Genel Görüş	Hayır	87	70,28	2286,5	6114,5	-1,12	0,262
	Evet	59	78,25				
	Toplam	14					
Öneriler	Hayır	87	67,48	2043,0	5871,0	-2,09	0,036
	Evet	59	82,37				
	Toplam	14					

Şekil 13. DOİ yönetici ve teknik çalışanlarının sertifika belgelerini tanıma durumları.

DOİ yönetici ve teknik çalışanlarının sertifika belgelerini tanıma durumları Şekil 13'te verilmiştir. Buna göre, en yüksek tanınırlık %49 düzeyinde FSC sertifikasında oluşurken, en düşük tanınırlık %5 düzeyinde PEFC sertifikasında ortaya çıkmıştır. ISO 14001 sertifikasının tanınırlık düzeyi ise %35 düzeyinde gerçekleşmiştir.

Ülkemiz ormancılık teşkilatında en fazla tanınan ve aynı zamanda en fazla uygulanan sertifika türü olan FSC ile ilgili katılımcıların olumsuz görüşlere sahip olduğu

görülmüştür. Gerek orman köylülerine gerekse piyasaya etkilerinin beklenen faydayı sağlamayacağı düşüncesi öne çıkmaktadır. FSC sertifikasını tanıyan yönetici ve teknik çalışanların yaklaşık %43'ünün sertifikalı işletme çalışanı oldukları düşünüldüğünde ve sertifikasyonun özellikle mühendis düzeyinde çalışanların iş yüklerini artırdığı bildirilen çalışma (Genç, 2014) sonuçları birlikte değerlendirildiğinde sertifikasyon uygulamasının sertifikalı DOI'ler için olumsuz görüşlere neden olduğu sonucuna ulaşılabılır.

Yine benzer şekilde, Sertifikasyon sürecinde orman köylüsüne eğitim vermenin zor olduğu, yasal mevzuatın düşük eğitim ve gelir düzeyine sahip orman köylüsüne uygulanması hususunda güçlükler yaşanacağı ve FSC'nin ekonomik fayda özelliğinin ikinci planda yer aldığı düşünceleri (Genç, 2014) DOI'lerin yönetici ve teknik çalışanlarının FSC sertifikasyonu hususundaki olumsuz düşüncelerine kaynaklık etmesi muhtemeldir.

Bu araştırmada, PEFC sertifikasının tanınırlık düzeyinin düşük olması %5 olması ve ülkemiz ormancılık teşkilatında kullanılmaması dolayısıyla bu sertifika için farkındalık düzeyinin düşük gerçekleştiği söylenebilir. Çevre yönetim sistemleri tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de ISO 14001 ile tanınır olması (TSE, 2016) bu sertifikasyonun ormancılık teşkilatında kullanılır bir sertifika olmamasına karşın farkındalığının yüksek düzeyde oluşmasının nedeni olarak ifade edilebilir

Demografik ve psikografik yapının çevresel duyarlılık üzerinde etkili olması ve sertifikalandırmayı tanıyanların daha yüksek çevre bilincine sahip olmaları (Thompson ve ark., 2010) ile ISO 14001'in genel itibarıyla en fazla bilinen ÇYS olmasının (İSO, 2008) ISO 14001'i tanıyan yönetici ve teknik çalışanların bu sertifikalandırma sistemine yönelik olumlu düşünceye sahip olmalarının kaynağı olduğu söylenebilir.

Yine araştırmanın bulgularıyla aynı yönde sonuçların elde edildiği başka bir çalışmada, sertifikasyon farkındalık düzeyinin özellikle gelişmiş ülkelerde daha yüksek olduğuna vurgu yapılarak, sertifikasyonun halk, orman sahipleri ve ormancılık teşkilatı yöneticileri nezdinde tanınırlığının artırılmasının, sertifikasyon sistemlerinin gelişiminde karşılaşılan güçlüklerin aşılmasında önemli işlev yerine getireceği ifade edilmiştir (Schepers, 2010).

Çalışma sonunda ulaşılan bulgular, 7 faktör için kurulan H₅ hipotezinin 4 faktör için reddedildiği, 3 faktör (“Orman Köylüsüne Etkileri”, “Piyasaya Etkileri” ve “Öneriler”) için kabul edildiği, dolayısıyla bu hipotezin kısmen kabul edildiğini göstermiştir.

3.1.2. DOİ’lerin Bazı Özelliklerine İlişkin Bulgular ve Tartışma

3.1.2.1. İşletmenin Bulunduğu Coğrafi Bölge

DOİ yönetici ve teknik çalışanlarının görev yaptıkları işletmenin bulunduğu coğrafi bölge ile sertifikasyonla ilgili görüşleri arasında sadece “Genel Görüş” faktöründe anlamlı bir farklılığın olduğu ($p < 0,05$) anlaşılmaktadır (Tablo 22).

“Genel Görüş” faktörüne yönelik görüş ortalamaları, Güneydoğu Anadolu (96,58), Karadeniz (86,79) ve Doğu Anadolu (77,5) bölgelerinde; Marmara (60,14), Ege (55,14), Akdeniz (69,46) ve İç Anadolu (59,45) bölgelerine oranla daha yüksektir. Bu bulgular, sertifikalı DOİ’lerden katılımın nispeten daha yüksek oranda sağlandığı Ege Bölgesinde, sertifikasyon farkındalığının daha düşük olduğunu ortaya koymuştur.

Dikili ağaç satışı uygulamasının yapıldığı DOİ yönetici ve teknik çalışanlarının sertifikasyon farkındalığının geleneksel depodan satış uygulamasının yapıldığı DOİ’lerdeki yönetici ve teknik çalışanlarının sertifikasyon farkındalığına kıyasla daha düşük olduğu bulgusuyla ilişkilendirildiğinde, Güneydoğu Anadolu Bölgesinde ulaşılan DOİ’lerin tamamının depodan satış uygulaması kullanması bu coğrafi bölgedeki sertifikasyon farkındalığının yüksek düzeyde gerçekleşmesinin nedeni olarak değerlendirilebilir. Öte yandan, ulaşılan sonuçların sertifikalı DOİ yönetici ve teknik çalışanlarının sertifikasyon farkındalığının sertifikasız DOİ katılımcılarına kıyasla daha düşük olduğu bulgusuyla desteklendiğinde bölgesel sertifikasyon farkındalığı farklılıklarının bu faktörden de kaynaklı olabileceği söylenebilir.

Bu çalışmanın sonuçlarına benzer şekilde Estonya’da da farklı bölgelerde sertifikasyon farkındalığının farklı olduğu bildirilmiştir (Hain, 2005). Aynı şekilde Rusya’nın farklı bölgelerinde farklı sertifikasyon algılarının oluştuğu ve orman

sertifikasyonunun geliştirilebilmesi için bu farklılıkların dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir (Ulybina ve Fennell, 2013).

Tablo 22. DOI'nin Bulunduğu Coğrafi Bölge değişkenine göre faktörler ölçeğinde Kruskal-Wallis test sonuçları.

DOI Faktörleri	Bulunduğu Bölge	Sayı (N)	Mean Rank	Chi-Square	df	Asymp. Sig.
Orman Köylüsüne Etkileri	Marmara	11	93,68	13,683	6	0,033
	Karadeniz	51	65,33			
	Ege	20	56,70			
	Akdeniz	39	77,08			
	İç Anadolu	11	76,64			
	Doğu Anadolu	7	79,64			
	Güneydoğu Anadolu	6	113,67			
	Toplam	145				
SOY Etkisi	Marmara	11	100,50	12,456	6	0,053
	Karadeniz	51	73,25			
	Ege	21	52,88			
	Akdeniz	39	69,45			
	İç Anadolu	11	81,95			
	Doğu Anadolu	7	85,71			
	Güneydoğu Anadolu	6	94,92			
	Toplam	146				
Ekolojik Etkileri	Marmara	11	90,50	9,537	6	0,146
	Karadeniz	51	80,93			
	Ege	21	55,86			
	Akdeniz	39	67,72			
	İç Anadolu	11	69,86			
	Doğu Anadolu	7	66,79			
	Güneydoğu Anadolu	6	93,00			
	Toplam	146				
Piyasaya Etkileri	Marmara	11	69,00	10,046	6	0,123
	Karadeniz	51	75,07			
	Ege	21	49,76			
	Akdeniz	39	77,06			
	İç Anadolu	11	82,95			
	Doğu Anadolu	7	95,14			
	Güneydoğu Anadolu	6	85,75			
	Toplam	146				
Muhtemel Güçlükler	Marmara	11	68,14	4,639	6	0,591
	Karadeniz	51	73,30			
	Ege	21	83,05			
	Akdeniz	39	64,99			
	İç Anadolu	11	76,95			
	Doğu Anadolu	7	94,36			
	Güneydoğu Anadolu	6	76,25			
	Toplam	146				
Genel Görüş	Marmara	11	60,14	13,648	6	0,034
	Karadeniz	51	86,79			
	Ege	21	55,14			
	Akdeniz	39	69,46			
	İç Anadolu	11	59,45			
	Doğu Anadolu	7	77,50			
	Güneydoğu Anadolu	6	96,58			
	Toplam	146				
Öneriler	Marmara	11	88,05	9,96	6	0,126
	Karadeniz	51	74,51			
	Ege	21	57,31			
	Akdeniz	39	75,10			
	İç Anadolu	11	86,09			
	Doğu Anadolu	7	90,29			
	Güneydoğu Anadolu	6	41,83			
	Toplam	146				

Araştırmada elde edilen bulgular, 7 faktör için kurulan H_6 hipotezinin 5 faktör için reddedildiği, 2 faktör (“Orman Köylüsüne Etkileri” ve “Genel Görüş”) için kabul edildiği, dolayısıyla bu hipotezin kısmen kabul edildiğini göstermiştir.

3.1.2.2. İşletmenin Sertifika Sahibi Olma Durumu

DOİ yönetici ve teknik çalışanlarının görev yaptıkları işletmelerin sertifika sahibi olma durumu ile sertifikasyonla ilgili görüşleri arasında; “Orman Köylüsüne Etkileri”, “Piyasaya Etkileri”, “Muhtemel Güçlükler” ve “Öneriler” faktörlerinde anlamlı farklılığın olduğu ($p < 0,05$) anlaşılmaktadır (Tablo 23).

Bu faktörlere yönelik görüş ortalamaları, sertifikalı işletmelerde daha düşük değerlerde (sırasıyla 54,8; 45,1; 58,6 ve 55,1) iken, sertifikasız işletmelerde (sırasıyla 78,3; 82,1; 78,0 ve 79,0) daha yüksek değerlerdedir.

Tablo 23. DOİ Sertifika Durumu değişkenine göre faktörler ölçeğinde Mann-Whitney U test sonuçları.

DOİ Faktörleri	Sertifika Durumu	Sayı (N)	Mean Rank	Mann-Whitney U	Wilcoxon W	Z	Asymp. Sig. (2-tailed)
Orman Köylüsüne Etkileri	Sertifikasız	112	78,33	1250,5	1811,5	-2,823	0,005
	Sertifikalı	33	54,89				
	Toplam	145					
SOY'a Etkisi	Sertifikasız	112	77,08	1502,5	2097,5	-1,863	0,062
	Sertifikalı	34	61,69				
	Toplam	146					
Ekolojik Etkileri	Sertifikasız	112	73,90	1859,5	2454,5	-0,209	0,834
	Sertifikalı	34	72,19				
	Toplam	146					
Piyasaya Etkileri	Sertifikasız	112	82,11	939,5	1534,5	-4,482	0,000
	Sertifikalı	34	45,13				
	Toplam	146					
Muhtemel Güçlükler	Sertifikasız	112	78,01	1399	1994	-2,341	0,019
	Sertifikalı	34	58,65				
	Toplam	146					
Genel Görüş	Sertifikasız	112	74,03	1845	2440	-0,275	0,784
	Sertifikalı	34	71,76				
	Toplam	146					
Öneriler	Sertifikasız	112	79,06	1281	1876	-2,892	0,004
	Sertifikalı	34	55,18				
	Toplam	146					

Owari ve ark. (2006), çevresel sertifikaya sahip işletmelerdeki çalışanların, işletmenin pazar payının artırılması ve işletmelerdeki sorumluluk duygusunun gelişimi yönünde sertifikası bulunmayan işletme çalışanları ile görüş farklılıkları olduğunu bildirmiştir. Bu araştırmada, sertifikası bulunmayan işletme çalışanlarının,

çevresel sertifikalandırmanın doğal kaynakların korunması ve sürdürülebilirliğinin sağlanması yönünde etkili olmayacağı görüşlerine karşın sertifikalı işletme çalışanlarının sertifikasyonun çevresel baskılar nedeniyle gerekli olduğunu düşündükleri belirtilmiştir. Çalışmada sertifikalı ve sertifikasız işletme çalışanları arasında sertifikasyona ilişkin anlamlı görüş farklılıklarının görülmesi yönüyle bu araştırmanın bulgularıyla örtüşmektedir. Ancak bu araştırmada, sertifikalı DOİ yöneticilerinin sertifikasyonun uygulamalarına yönelik görüşlerinin, sertifikasız DOİ yöneticilerine göre olumsuz nitelikte olduğu görülmektedir. Bu bulgular, görüş beyan eden sertifikalı DOİ yöneticilerinin %50'sinin sertifikalandırmaya geçişte üst yönetim birimlerinin emir ve taleplerinin etkili olduğu belirttikleri (Tablo 28) bulgusuyla ilişkilendirildiğinde sertifikalı DOİ yöneticilerinin sertifikasyon farkındalığının düşük olduğu ve sertifikasyonu uygulamalarına rağmen bu sistemin etkinliğine tam olarak inanmadıklarını yönünde değerlendirilebilir.

Çalışmanın bulguları, 7 faktör için kurulan H₇ hipotezinin 3 faktör için reddedildiği, 4 faktör (“Orman Köylüsüne Etkileri”, “Piyasaya Etkileri”, “Muhtemel Güçlükler”, “Öneriler”) için kabul edildiği, dolayısıyla bu hipotezin kısmen kabul edildiğini göstermiştir.

3.1.2.3. İşletmenin Kullandığı Satış Yöntemi

DOİ yöneticilerinin ve teknik çalışanlarının görev yaptıkları işletmelerin odun kökenli ürünler için kullandığı satış yöntemi ile sertifikasyonla ilgili görüşleri arasında “Orman Köylüsüne Etkileri”, “SOY’a Etkisi”, “Ekolojik Etkileri”, “Piyasaya Etkileri” ve “Öneriler” faktörlerine ilişkin anlamlı bir farklılığın ($p < 0,05$) olduğu anlaşılmaktadır (Tablo 24).

Anlamlı farklılığın tespit edildiği unsurlar için “Sadece Depo” satış yöntemini kullanan DOİ’lerin yöneticilerinin, “Orman Köylüsüne Etkileri”, “SOY’a Etkisi”, “Ekolojik Etkileri” ve “Piyasaya Etkileri” faktörlerine yönelik görüş ortalamalarının en yüksek düzeyde (sırasıyla 108,81; 110,88; 113,13 ve 112,63) gerçekleştiği görülmüştür.

Tablo 24. DOİ Satış Yöntemi değişkenine göre faktörler ölçeğinde Kruskal-Wallis test sonuçları.

DOİ Faktörleri	Satış Yöntemi	Sayı (N)	Mean Rank	Chi-Square	df	Asymp. Sig.
Orman Köylüsüne Etkileri	Dikili Ağırlıklı	18	66,69	11,183	4	0,025
	Depo Ağırlıklı	102	68,44			
	Depo+Dikili Eşit	8	80,19			
	Sadece Dikili	9	99,11			
	Sadece Depo	8	108,81			
	Toplam	145				
SOY'a Etkisi	Dikili Ağırlıklı	18	68,58	12,455	4	0,014
	Depo Ağırlıklı	103	69,15			
	Depo+Dikili Eşit	8	68,75			
	Sadece Dikili	9	104,11			
	Sadece Depo	8	110,88			
	Toplam	146				
Ekolojik Etkileri	Dikili Ağırlıklı	18	60,83	10,327	4	0,035
	Depo Ağırlıklı	103	71,92			
	Depo+Dikili Eşit	8	66,44			
	Sadece Dikili	9	87,94			
	Sadece Depo	8	113,13			
	Toplam	146				
Piyasaya Etkileri	Dikili Ağırlıklı	18	73,94	10,860	4	0,028
	Depo Ağırlıklı	103	69,19			
	Depo+Dikili Eşit	8	64,00			
	Sadece Dikili	9	95,61			
	Sadece Depo	8	112,63			
	Toplam	146				
Muhtemel Güçlükler	Dikili Ağırlıklı	18	76,22	4,675	4	0,322
	Depo Ağırlıklı	103	73,89			
	Depo+Dikili Eşit	8	44,56			
	Sadece Dikili	9	77,83			
	Sadece Depo	8	86,38			
	Toplam	146				
Genel Görüş	Dikili Ağırlıklı	18	58,67	8,791	4	0,067
	Depo Ağırlıklı	103	73,26			
	Depo+Dikili Eşit	8	71,13			
	Sadece Dikili	9	74,22			
	Sadece Depo	8	111,50			
	Toplam	146				
Öneriler	Dikili Ağırlıklı	18	81,19	13,172	4	0,010
	Depo Ağırlıklı	103	67,07			
	Depo+Dikili Eşit	8	76,69			
	Sadece Dikili	9	116,17			
	Sadece Depo	8	87,81			
	Toplam	146				

Yine anlamlı farklılığın tespit edildiği söz konusu faktörler için “Dikili ağırlıklı” satış yöntemini kullanan DOİ’lerin yöneticilerinin “Orman Köylüsüne Etkileri”, “SOY’a Etkisi” ve “Ekolojik Etkileri” faktörlerine yönelik görüş ortalamalarının en düşük düzeyde (sırasıyla 66,69; 68,58; 60,83) gerçekleştiği anlaşılmıştır.

DOİ’lerin yöneticilerinin “Piyasaya Etkileri” faktörüne yönelik görüş ortalamalarında en yüksek düzey (112,63) “Sadece depo” satış yöntemi için oluşurken, en düşük düzey (64,00) “Depo+Dikili eşit” satış yöntemi için oluşmuştur.

DOİ'lerin yöneticilerinin "Öneriler" faktörüne yönelik görüş ortalamalarında en yüksek düzey (116,17) "Sadece dikili" satış yöntemi için oluşurken, en düşük düzey (67,07) "Depo ağırlıklı" satış yöntemi için oluşmuştur.

Elde edilen bu veriler, depo ağırlıklı satışların söz konusu olduğu DOİ yöneticilerin sertifikasyon farkındalık düzeyinin, dikili ağaç satışı yöntemini kullanan DOİ yöneticilerine kıyasla daha yüksek olduğunu ortaya koymuştur. Dikili ağaç satışı uygulamasının farklı bölgelerde olumsuz paydaş görüşlerine sahip olduğu (Alkan ve Demir, 2015) ve DOİ müdür ve işletme şeflerinin %26,7'sinin dikili ağaç satışının faydalı bir uygulama olmadığını düşündüklerini ve sosyo-ekonomik faydaları hususunda çekinceleri olduğu bildirilmektedir (Şen ve Aközlü, 2015). Dikili ağaç satışı uygulamasının DOİ yönetici ve teknik çalışanlar tarafından henüz tam olarak benimsenmemiş olması, doğrudan nihai tüketici ile karşılaşma olasılığı düşük az sayıda özel girişim ve tarımsal kalkınma kooperatiflerin müşteri konumunda yer alması (Komut ve Öztürk, 2014) ve bu DOİ'lerdeki yönetici ve teknik çalışanlarının sertifikasyon farkındalığının düşük düzeyde kalmasına neden olduğu söylenebilir.

Elde edilen bulgular, 7 faktör için kurulan H₈ hipotezinin 2 faktör için reddedildiği, 5 faktör ("Orman Köylüsüne Etkileri", "SOY'a Etkisi", "Ekolojik Etkileri", "Piyasaya Etkileri", "Öneriler") için kabul edildiği, dolayısıyla bu hipotezin kısmen kabul edildiğini göstermiştir.

3.1.3. Sertifikasyon Süreci ve Ekonomik Etkilerine İlişkin Bulgular ve Tartışma

Sertifikalı DOİ'lerin sertifikalandırmaya geçişinde etkili olan başlıca faktörlerin neler olduğunu belirlemeye dönük yönetici ve teknik çalışanların görüşleri irdelendiğinde; ilk sırada üst yönetim birimlerinin emir ve taleplerinin (%50) etkili olduğu, onu sırasıyla gelişmeye açık işletme yönetiminin (%30) ve müşteri taleplerinin (%20) izlediği görülmektedir (Tablo 25).

Tablo 25. DOİ'lerin sertifikasyona geçişinde etkili olan unsurlar.

Sertifikalandırmaya Geçişte Etkili Unsur	Katılımcı	
	Frekans	Oran (%)
Müşteri Talepleri	9	20
Gelişmeye Açık İşletme Yönetimi	13	30
Üst Yönetim Birimlerinin Emir ve Talepleri	22	50
Toplam	44	100

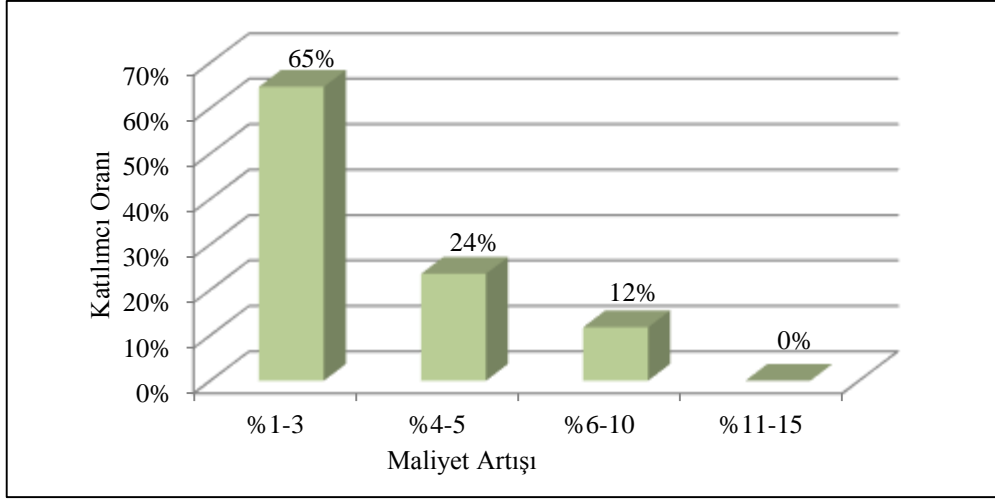
Türker ve ark. (2009) DOİ'lerde örgüt hedeflerinin genel itibariyle üst birimlerden gelen emirler doğrultusunda oluşturulduğunu, OİM düzeyindeki katılımın ise çok düşük düzeyde kaldığını bildirmiştir. Bu bulgular, hâlihazırda sertifika almış olan DOİ'lerde söz konusu sertifikalandırmanın genel itibariyle piyasa odaklı, zorlayıcı veya teşvik edici çevresel faktörlerden ziyade, büyük oranda üst yönetim kademelerinin talep ve yönlendirmeleri ile kısmen mevcut işletme yönetimlerinin gelişmeye açık yönetim anlayışlarının etkisinde şekillendiğini göstermektedir.

DOİ'lerden müşterilerin talep ettiği sertifika türleri toplam katılımcı sayısına oranla %8 FSC, %0 PEFC ve %2 diğer sertifikaların talep edildiğini beyan etmiştir. Bu bulgular, orman ürünleri ithalatçısı işletmelerde sertifikalı ürünlere tüketici talebinin %10,7 FSC, %0 PEFC, %26 diğer sertifikalar şeklinde oluştuğu (Türkoğlu ve Tolunay, 2003) sonuçlarıyla desteklendiğinde, ülkemizde sertifikalı ürünlere yönelik tüketici talebinin henüz oluşmadığı yönünde değerlendirme yapılabilir.

Sertifikalı DOİ yönetici ve teknik çalışanlarının sertifikasyona ilişkin ilk bilgileri nereden edindiklerine dair soruya, %58'i "işletmedeki bilgilendirme toplantılarından", %40'ı "işletme müdürlüğü veya üst birimlerden gelen yazılı bildirimlerden" ve %2'si ise "sektörel medya haberlerinden" yanıtını vermiştir.

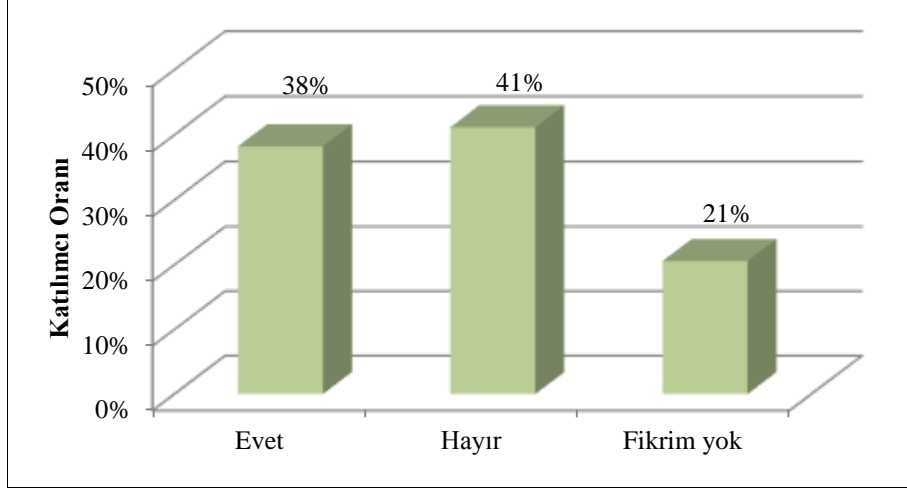
Sertifikaya sahip DOİ yönetici ve teknik çalışanlarının, sertifikalandırmanın birim ürün maliyetlerinde neden olduğu artış oranına yönelik düşünceleri, Şekil 14'te verilmiştir. Buna göre, sertifika uygulamasının ürün maliyetlerinde %1-3 arasında artışa neden olacağı görüşündeki katılımcıların oranı %65, %4-5 oranında artışa neden olacağı görüşündeki katılımcıların oranı %24 ve %6-10 arasında artışa neden olacağı görüşündeki katılımcıların oranı ise %12 olarak gerçekleşmiştir. Bu bulgular genel itibariyle, katılımcıların çoğunluğunun sertifikalandırmanın ürün maliyetlerinde %1-3 oranında artışa neden olacağı düşüncesinde olduklarını göstermektedir. Ancak, uluslararası yazında, ürün maliyetlerinde farklı değişkenlere

bağlı olmakla birlikte %2-30 (Gan, 2005; Aguilar ve Cai, 2010; Kollert ve Lagan, 2007) arasında bir artışa neden olacağı bildirilmiştir. Ulaşılan bu sonuçlar, DOİ yönetici ve teknik çalışanlarının sertifikasyon farkındalığının düşük olduğu ve sertifikasyon maliyetleri hususunda sağlıklı bilgiye sahip olmadıkları yönünde değerlendirilebilir.

Şekil 14. Sertifikalandırmanın ürün maliyetlerinde oluşturduğu artışa yönelik yönetici ve teknik çalışanların görüşleri

Sertifikalı DOİ yönetici ve teknik çalışanlarının, sertifikalandırmadaki yönetim maliyetlerinin kabul edilebilirlik durumuna ilişkin görüşleri Şekil 15'te verilmiştir. Buna göre, katılımcıların %38'i sertifika maliyetlerini makul düzeyde bulurken, %41'i maliyetlerin yüksek olduğunu düşündüğü ve %21'inin ise herhangi bir fikir beyan etmediği görülmüştür. Sertifikasyonun ürün maliyetlerini %2-30 oranında artırdığını bildiren çalışmalar (Gan, 2005; Kollert ve Lagan, 2007; Aguilar ve Cai, 2010), sertifikalı DOİ yönetici ve teknik çalışanlarında sertifikasyon farkındalığının oluşmaması ve sertifikasyona geçişte müşteri veya işletme içi unsurlar yerine üst yönetim birimlerinin etkili olmasının, sertifikasyon maliyetlerinin kabul edilebilirliğine ilişkin görüşlerde ortak bir kanaatin oluşmamasına neden olduğu yönünde değerlendirilebilir.

Şekil 15. Sertifika maliyetlerinin kabul edilebilirlik durumuna ilişkin yönetici ve teknik çalışan görüşleri.

3.2. Orman Ürünleri Endüstrisi İşletmelerine Ait Bulgular ve Tartışma

Orman ürünleri endüstrisi işletmeleri çalışanlarına (genel müdür, müdür, şef vb.) uygulanan veri toplama araçlarından elde edilen bazı bulguların dağılımları, Tablo 26’da verilmiştir.

OÜEİ’lerin faaliyet gösterdikleri sektörler esas alındığında; en yüksek katılım oranı (%35) kâğıt ve kâğıt ürünleri imalatı sektöründe, en düşük katılım oranı (%28) ise mobilya imalatı sektöründe gerçekleşmiştir.

Sertifika durumu değişkeni esas alındığında; herhangi bir çevresel sertifikaya sahip olmayan OÜEİ’lerdeki katılım oranı (%79), sertifika sahibi OÜEİ katılımcılarına (%21) oranla daha yüksek düzeyde gerçekleşmiştir.

OÜEİ’lerin bulunduğu coğrafi bölge esasına göre en yüksek oranda katılım (%54) Marmara Bölgesinde gerçekleşirken, Güneydoğu Anadolu Bölgesindeki işletmelerden herhangi bir katılım sağlanamamıştır.

Veri toplama araçlarının uygulandığı OÜEİ’lerin %91’i üretim işletmesi olurken, %9’u pazarlama işletmesi olduğu görülmektedir.

Çalışan sayısı esas alındığında; en yüksek katılım oranı (%43) 6-50 kişi arasında çalışanı olan işletmelerden oluşurken, en düşük katılım oranı (%19) 1-5 kişi arasında çalışanı olan işletmelerden oluşmaktadır.

Hedef pazar değişkeni esas alındığında ise; en yüksek katılım oranı (%57) yurt içi ve yurt dışı pazarı birlikte hedefleyen işletmelerde, en düşük katılım oranı (%1) ise sadece ihracatı hedefleyen işletmelerde gerçekleşmiştir.

Şekil 16. OÜEI katılımcılarının coğrafi bölgelere göre dağılımı.

OÜEI'lere uygulanan veri toplama araçları yardımı ile ulaşılan toplam 377 katılımcının coğrafi bölgeler itibariyle dağılımı, Şekil 16'da verilmiştir.

Tablo 26. OÜEI'lerde uygulanan veri toplama aracı bulgularının çeşitli değişkenler açısından dağılımları.

Değişkenler	Frekans	Oran (%)	
OÜEI'lerin faaliyet gösterdiği sektör	Ağaç ve Ağaç Ürünleri	131	35
	Kâğıt ve Kâğıt Ürünleri	139	37
	Mobilya İmalatı	107	28
	Toplam	377	100
OÜEI'lerin sertifika durumu	Sertifikalı	78	21
	Sertifikasız	299	79
	Toplam	377	100
OÜEI'lerin coğrafi bölgelere dağılımı	Marmara	205	54
	Karadeniz	66	18
	Ege	16	4
	Akdeniz	20	5
	İç Anadolu	46	12
	Doğu Anadolu	24	6
	Güneydoğu Anadolu	0	0
Toplam	377	100	
OÜEI'lerin ana faaliyet alanı	Üretim	343	91
	Pazarlama	34	9
	Toplam	377	100
OÜEI'lerin çalışan sayısına göre dağılımı	1-5 Kişi	71	19
	6-50 Kişi	161	43
	> 50 Kişi	145	38
	Toplam	377	100
Hedef pazar türü	Yurt içi	159	42
	Yurt içi+Yurt dışı	214	57
	Yurt dışı	4	1
	Toplam	377	100

Veri toplama araçlarının OÜEİ'lere uygulanması sonucunda elde edilen verilere ait Tek Örneklem Kolmogorov Smirnov Testi sonuçları, EK-13'te verilmiştir. Buna göre, Sig. (Anlamlılık) satırındaki değerlerin istatistiksel anlamlılık hesaplamalarında sınır değeri kabul edilen 0,05'ten büyük olması ($P>0,05$) incelenen faktörlerin dağılımlarının normal olduğunu göstermektedir. Bu sonuçlara göre, "Muhtemel Güçlükler" faktörünün normal dağılım göstermiş olduğu, "Sektör Çalışanlarına Etkisi", "SOY'a Etkisi", "Piyasaya Etkisi", "Genel Görüş" ve "Öneriler" unsurlarının normal dağılım göstermemiş olduğu görülmektedir. Bu çözümlene, veri toplama araçlarıyla elde edilen verilere ilişkin değerlendirmelerde kullanılacak analiz türünü belirlemek amacıyla yapılmıştır. Elde edilen bulgular, veri toplama araçlarından elde edilen verilerin analizinde non-parametrik istatistik testlerin kullanılması gerektiğini ortaya koymuştur.

Veri toplama araçlarının OÜEİ'lere uygulanması sonucunda elde edilen verilere ait homojenlik testi (One Way Anova) sonuçları, EK-14'te verilmiştir. Buna göre, Sig. (Anlamlılık) satırındaki değerlerin istatistiksel anlamlılık hesaplamalarında sınır değeri kabul edilen 0,05'ten büyük olması ($P>0,05$), incelenen faktör varyanslarının homojen olduğunu göstermektedir. Bu sonuçlar, "Sektör Çalışanlarına Etkisi", "SOY'a Etkileri", "Piyasa Etkileri" ve "Öneriler" unsurları için varyansların homojen olmadığını göstermektedir. Bu çözümlene, veri toplama araçlarıyla elde edilen verilerin değerlendirilmesinde kullanılacak çözümlene yönteminin belirlenmesinde, Tek Örneklem Kolmogorov Smirnov testini desteklemek amacıyla kullanılmıştır. Analiz sonuçları, verilerin genel itibariyle homojen dağılmadığı ve hipotezlerde yer alan değişkenlere ilişkin katılımcıların görüş farklılıklarının tespitine yönelik non-parametrik testlerin kullanılması gerektiğini göstermiştir.

3.2.1. OÜEİ Katılımcılarının Bazı Özelliklerine İlişkin Bulgular ve Tartışma

3.2.1.1. Görev Durumu

OÜEİ yönetici ve diğer çalışanlarının sertifikasyonla ilgili görüşlerinin yürütmekte oldukları görev durumuna göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal-Wallis testi sonuçları, Tablo 27'de verilmiştir. Buna göre OÜEİ

yönetici ve diğer çalışanlarının; genel müdür, işletme müdürü, üretim müdürü, pazarlama müdürü, müdür yardımcısı, birim şefi ve diğer olarak tanımlanan görevlerde bulunmaları durumuna göre sertifikasyon görüşleri arasında anlamlı bir farklılığın sadece “Genel Görüşler” faktöründe gerçekleştiği ($p<0,05$) görülmektedir. Bu faktöre yönelik en düşük görüş ortalaması (117,19) “Birim Şefi” yönetim düzeyinde oluşurken en yüksek görüş ortalaması (209,88) genellikle işverenlerin (işyeri sahiplerinin) yoğunlaştığı “Diğer” seçeneğinde gerçekleşmiştir.

Tablo 27. İşletmedeki Görevi değişkenine göre faktörler ölçeğinde Kruskal-Wallis test sonuçları.

OÜE Faktörleri	İşletmedeki Görevi	Sayı (N)	Mean Rank	Chi-Square	df	Asymp. Sig.
Sektör Çalışanlarına Etkisi	Genel Müdür	64	195,80	0,627	6	0,996
	İşletme Müdürü	38	189,84			
	Üretim Müdürü	24	189,67			
	Pazarlama Müdürü	44	182,31			
	Müdür Yardımcısı	10	190,50			
	Birim Şefi	18	187,28			
	Diğer	176	184,83			
	Toplam	374				
SOY Etkisi	Genel Müdür	64	177,20	4,100	6	0,663
	İşletme Müdürü	38	166,91			
	Üretim Müdürü	24	173,69			
	Pazarlama Müdürü	44	205,83			
	Müdür Yardımcısı	10	188,85			
	Birim Şefi	18	181,56			
	Diğer	175	192,49			
	Toplam	373				
Piyasa Etkisi	Genel Müdür	64	176,74	2,428	6	0,876
	İşletme Müdürü	38	176,76			
	Üretim Müdürü	24	171,13			
	Pazarlama Müdürü	44	186,20			
	Müdür Yardımcısı	10	201,50			
	Birim Şefi	18	196,86			
	Diğer	175	193,51			
	Toplam	373				
Muhtemel Güçlükler	Genel Müdür	64	180,69	9,337	6	0,155
	İşletme Müdürü	38	191,04			
	Üretim Müdürü	24	190,35			
	Pazarlama Müdürü	44	226,44			
	Müdür Yardımcısı	10	137,95			
	Birim Şefi	18	199,19			
	Diğer	175	179,60			
	Toplam	373				
Genel Görüş	Genel Müdür	64	158,30	20,821	6	0,002
	İşletme Müdürü	38	190,03			
	Üretim Müdürü	24	187,19			
	Pazarlama Müdürü	44	172,99			
	Müdür Yardımcısı	10	178,45			
	Birim Şefi	18	117,19			
	Diğer	177	209,88			
	Toplam	375				
Öneriler	İşletme Müdürü	38	170,99	8,575	6	0,199
	Üretim Müdürü	24	157,35			
	Pazarlama Müdürü	44	212,40			
	Müdür Yardımcısı	10	132,60			
	Birim Şefi	18	171,22			
	Diğer	176	192,20			
Toplam	374					

Bu durum yönetim hiyerarşisinde işletme sahibi ve işletme şefi arasında belirgin bir görüş farklılığı olduğu, işletme sahiplerinin işletme şeflerine kıyasla sertifikasyona ilişkin daha olumlu düşüncelere sahip oldukları şeklinde değerlendirilebilir. İşletme sahiplerinin değişen pazar koşullarına daha hâkim olduğu, görevleri işletme içi faaliyetlerle sınırlı olan çalışanların ise gelişen pazar koşulları ve sertifikasyon hususundaki bilgi ve farkındalıklarının sınırlı kaldığı söylenebilir.

Çalışma sonunda ulaşılan bulgular, 6 faktör için kurulan H_0 hipotezinin 5 faktör için reddedildiği, 1 faktör (“Genel Görüş”) için kabul edildiği, dolayısıyla bu hipotezin kısmen kabul edildiğini ortaya koymuştur.

3.2.1.2. Sertifika Belgelerini Tanıma Durumu

OÜEİ yönetici ve diğer çalışanlarının FSC sertifikasını tanıma durumuna göre, sertifikasyonla ilgili görüşlerinin farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Mann-Whitney U testi sonuçları Tablo 28’de verilmiştir.

Tablo 28. FSC Sertifikasını Tanıma değişkenine göre faktörler ölçeğinde Mann-Whitney U test sonuçları.

OÜE Faktörleri	FSC Tanıma	Sayı (N)	Mean Rank	Mann-Whitney U	Wilcoxon W	Z	Asymp. Sig. (2-tailed)
Sektör Çalışanlarına Etkisi	Tanımiyor	235	193,97	15281	25292,0	-1,266	0,206
	Tanıyor	141	179,38				
	Toplam	376					
SOY’a Etkisi	Tanımiyor	235	171,89	12663	40393,0	-3,748	0,000
	Tanıyor	140	215,05				
	Toplam	375					
Piyasa Etkisi	Tanımiyor	234	176,93	13907	41402,0	-2,555	0,011
	Tanıyor	141	206,37				
	Toplam	375					
Muhtemel Güçlükler	Tanımiyor	234	184,08	15579,5	43074,5	-0,904	0,366
	Tanıyor	141	194,51				
	Toplam	375					
Genel Görüş	Tanımiyor	235	172,87	12894,5	40624,5	-3,714	0,000
	Tanıyor	142	215,69				
	Toplam	377					
Öneriler	Tanımiyor	235	178,55	14230	41960,0	-2,300	0,021
	Tanıyor	141	205,08				
	Toplam	376					

Buna göre OÜEİ çalışanlarının FSC sertifikasını tanıma durumu ile sertifikasyonla ilgili görüşleri arasında; “SOY’a Etkisi”, “Piyasa Etkileri”, “Genel Görüş” ve “Öneriler” faktörlerinde anlamlı farklılığın olduğu ($p < 0,05$) anlaşılmaktadır. FSC sertifikasını tanıyan OÜEİ çalışanları “Sektör Çalışanlarına Etkisi” faktöründe daha

düşük görüş ortalamasına sahipken, diğer faktörlerin tamamında FSC sertifikasını tanımayan çalışanlara göre görüş ortalamaları daha yüksek düzeyde gerçekleşmiştir.

OÜEİ yönetici ve diğer çalışanlarının PEFC sertifikasını tanıma durumuna göre sertifikasyonla ilgili görüşlerinin farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Mann-Whitney U testi sonuçları Tablo 29’da verilmiştir.

Buna göre OÜEİ çalışanlarının PEFC sertifikasını tanıma durumu ile sertifikasyonla ilgili görüşleri arasında; “SOY’a Etkisi”, “Piyasa Etkileri” ve “Genel Görüş” faktörlerinde anlamlı farklılığın olduğu ($p<0,05$) anlaşılmaktadır. PEFC sertifikasını tanıyan OÜEİ çalışanları için anlamlı farklılığın olduğu faktörlerin tamamında bu sertifika belgesini tanımayanlara kıyasla daha yüksek görüş ortalamalarına gerçekleştiği görülmektedir.

Tablo 29. PEFC Sertifikasını Tanıma değişkenine göre faktörler ölçeğinde Mann-Whitney U test sonuçları.

OÜE Faktörleri	PEFC Tanıma	Sayı (N)	Mean Rank	Mann-Whitney U	Wilcoxon W	Z	Asymp. Sig. (2-tailed)
Sektör Çalışanlarına Etkisi	Hayır	301	190,04	10824,5	13674,5	-0,552	0,581
	Evet	75	182,33				
	Toplam	376					
SOY’a Etkisi	Hayır	300	181,49	9295,5	54445,5	-2,339	0,019
	Evet	75	214,06				
	Toplam	375					
Piyasa Etkisi	Hayır	300	180,69	9057,0	54207,0	-2,620	0,009
	Evet	75	217,24				
	Toplam	375					
Muhtemel Güçlükler	Hayır	301	187,67	11037,5	56488,5	-0,119	0,905
	Evet	74	189,34				
	Toplam	375					
Genel Görüş	Hayır	302	179,31	8398,5	54151,5	-3,480	0,001
	Evet	75	228,02				
	Toplam	377					
Öneriler	Hayır	302	187,92	10998,5	56751,5	-0,210	0,833
	Evet	74	190,87				
	Toplam	376					

OÜEİ yönetici ve diğer çalışanlarının ISO 14001 sertifikasını tanıma durumuna göre orman ve orman ürünlerinin sertifikasyonu unsurlarına yönelik görüşlerinde, “SOY’a Etkisi”, “Piyasa Etkileri”, “Genel Görüş” ve “Öneriler” faktörlerine ilişkin anlamlı bir farklılığın olduğu ($p<0,05$) Tablo 30’dan anlaşılmaktadır. ISO 14001 sertifikasını tanıyan OÜEİ çalışanları “Sektör Çalışanlarına Etkisi” faktöründe daha düşük görüş ortalamasına sahipken, diğer faktörlerin tamamında ISO 14001 sertifikasını tanımayan çalışanlara göre görüş ortalamaları daha yüksek düzeyde gerçekleşmiştir.

Tablo 30. ISO 14001 Sertifikasını Tanıma değişkenine göre faktörler ölçeğinde Mann-Whitney U test sonuçları.

OÜE Faktörleri	ISO 14001 Tanıma	Sayı (N)	Mean Rank	Mann-Whitney U	Wilcoxon W	Z	Asymp. Sig. (2-tailed)
Sektör Çalışanlarına Etkisi	Tanımiyor	168	188,86	17411,5	39147,5	-0,06	0,954
	Tanıyor	208	188,21				
	Toplam	376					
SOY'a Etkisi	Tanımiyor	169	173,62	14976	29341	-2,34	0,019
	Tanıyor	206	199,8				
	Toplam	375					
Piyasa Etkisi	Tanımiyor	168	173,85	15011	29207	-2,28	0,022
	Tanıyor	207	199,48				
	Toplam	375					
Muhtemel Güçlükler	Tanımiyor	168	176,44	15446	29642	-1,86	0,062
	Tanıyor	207	197,38				
	Toplam	375					
Genel Görüş	Tanımiyor	169	169,24	14236	28601	-3,19	0,001
	Tanıyor	208	205,06				
	Toplam	377					
Öneriler	Tanımiyor	168	170,76	14491	28687	-2,86	0,004
	Tanıyor	208	202,83				
	Toplam	376					

Ulaşılan bulgular, FSC, PEFC ve ISO 14001 sertifikalarını tanıyan OÜEİ çalışanlarının sertifikasyon farkındalığının, bu sertifikaları tanımayan çalışanlara kıyasla daha yüksek düzeyde gerçekleştiğini göstermiştir. İşletme çalışanlarının daha önceden sertifikasyon hususunda bilgilendirilmiş olmasının, sertifikasyona yönelik olumlu görüşlerin gelişmesinde ve işletmenin sertifikasyona geçişinde önemli bir etkiye sahip olduğunu savunan çalışmalar (Mercker, 2006) ile eksik bilgilendirme ve düşük farkındalık düzeyinin sertifikasyonun gelişimini olumsuz yönde etkilediğini vurgulayan çalışmalar (Tikina, 2006; Chen ve Innes, 2013), sertifika tanınırlığının farkındalık düzeyini artırdığı yönündeki bulguları destekler niteliktedir. Yine sertifikasyon kuruluşlarının, kamuoyuna yönelik bilgilendirme ve uygulama sonuçlarının paylaşılması çalışmalarının sertifikasyonun gelişimini hızlandıracağına dikkat çekilen başka bir çalışmanın (Schepers, 2010) benzer sonuçlara işaret ettiği görülmektedir.

Çalışmada elde edilen bulgular, 6 faktör için kurulan H_{10} hipotezinin 2 faktör için reddedildiği, 4 faktör (“SOY’a Etkisi”, “Piyasaya Etkisi”, “Genel Görüş”, “Öneriler”) için kabul edildiği, dolayısıyla bu hipotezin kısmen kabul edildiğini göstermiştir.

3.2.1.3. Sertifikasyon Sürecinde Görev Alma Durumu

OÜEİ yönetici ve diğer çalışanlarının sertifikasyon sürecinde görev alma durumuna göre orman ve orman ürünlerinin sertifikasyonu unsurlarına yönelik görüşlerinde, “Muhtemel Güçlükler” ve “Genel Görüş” faktörlerine ilişkin anlamlı bir farklılığın olduğu ($p < 0,05$) Tablo 31’den anlaşılmaktadır.

Tablo 31. Sertifikasyon Sürecinde Görev Alma değişkenine göre faktörler ölçeğinde Mann-Whitney U test sonuçları.

OÜE Faktörleri	Sertifika Görev Alma	Sayı (N)	Mean Rank	Mann-Whitney U	Wilcoxon W	Z	Asymp. Sig. (2-tailed)
Sektör Çalışanlarına Etkisi	Hayır	358	190,43				
	Evet	18	150,03	2529,5	2700,5	-1,545	0,122
	Toplam	376					
SOY'a Etkisi	Hayır	356	185,6				
	Evet	19	233	2527	66073	-1,866	0,062
	Toplam	375					
Piyasa Etkisi	Hayır	356	186,51				
	Evet	19	215,84	2853	66399	-1,153	0,249
	Toplam	375					
Muhtemel Güçlükler	Hayır	356	190,93				
	Evet	19	133,05	2338	2528	-2,271	0,023
	Toplam	375					
Genel Görüş	Hayır	358	186,22				
	Evet	19	241,32	2407	66668	-2,157	0,031
	Toplam	377					
Öneriler	Hayır	357	189,9				
	Evet	19	162,11	2890	3080	-1,091	0,275
	Toplam	376					

Sertifikasyon uygulamasının hazırlık sürecinde görev almış çalışanların, bu süreçlerde herhangi bir görev almamış çalışanlara kıyasla sertifikasyonun uygulanmasında daha az sorunla karşılaşılacağını düşündükleri görülmüştür. Diğer bir ifadeyle, sertifikasyon hazırlık sürecinde görev alan çalışanların, sürecin gereksinimleri, uygulama prosedürleri, değerlendirme ölçütleri gibi hususları yakından izlemeleri ve sertifikasyonun amaçlarına ilişkin daha somut bilgilere ulaşmalarının sertifikasyon farkındalıklarını artırdığı yönünde değerlendirme yapılabilir.

Bu araştırmada ulaşılan bulgular, 6 faktör için kurulan H_{11} hipotezinin 4 faktör için reddedildiği, 2 faktör (“Muhtemel Güçlükler” ve “Genel Görüş”) için kabul edildiği, dolayısıyla bu hipotezin kısmen kabul edildiğini ortaya koymuştur.

3.2.2. OÜEİ'lerin Bazı Özelliklerine İlişkin Bulgular ve Tartışma

3.2.2.1. İşletmenin Bulunduğu Coğrafi Bölge

OÜEİ yönetici ve diğer çalışanlarının görev yaptıkları işletmelerin bulunduğu coğrafi bölgeye göre sertifikasyonla ilgili görüşleri arasında faktörlerin tamamında anlamlı bir farklılığın olduğu ($p < 0,05$) anlaşılmaktadır (Tablo 32).

Tablo 32. OÜEİ'nin Bulunduğu Coğrafi Bölge değişkenine göre faktörler ölçeğinde Kruskal-Wallis test sonuçları.

OÜE Faktörleri	Bulunduğu Bölge	Sayı (N)	Mean Rank	Chi-Square	df	Asymp. Sig.
Sektör Çalışanlarına Etkisi	Marmara	205	186,88	13,452	5	0,019
	Karadeniz	66	218,95			
	Ege	16	174,72			
	Akdeniz	20	158,00			
	İç Anadolu	45	198,47			
	Doğu Anadolu	24	134,54			
	Toplam	376				
SOY'a Etkileri	Marmara	204	211,42	31,273	5	0,000
	Karadeniz	66	166,10			
	Ege	16	191,41			
	Akdeniz	19	146,89			
	İç Anadolu	46	176,82			
	Doğu Anadolu	24	100,85			
	Toplam	375				
Piyasa Etkisi	Marmara	203	205,84	16,853	5	0,005
	Karadeniz	66	181,61			
	Ege	16	165,97			
	Akdeniz	20	150,88			
	İç Anadolu	46	173,10			
	Doğu Anadolu	24	128,85			
	Toplam	375				
Muhtemel Güçlükler	Marmara	203	194,57	15,184	5	0,010
	Karadeniz	66	196,09			
	Ege	16	186,25			
	Akdeniz	20	170,03			
	İç Anadolu	46	197,63			
	Doğu Anadolu	24	107,90			
	Toplam	375				
Genel Görüş	Marmara	205	226,17	65,707	5	0,000
	Karadeniz	66	158,62			
	Ege	16	165,75			
	Akdeniz	20	119,88			
	İç Anadolu	46	104,95			
	Doğu Anadolu	24	125,25			
	Toplam	377				
Öneriler	Marmara	204	198,43	19,917	5	0,001
	Karadeniz	66	181,78			
	Ege	16	188,69			
	Akdeniz	20	183,83			
	İç Anadolu	46	203,63			
	Doğu Anadolu	24	97,38			
	Toplam	376				

Faktörlere yönelik en yüksek görüş ortalamaları; “Sektör Çalışanlarına Etkisi” faktöründe Karadeniz Bölgesi (218,95), “SOY’a Etkileri” faktöründe Marmara Bölgesi (211,42), “Piyasa Etkisi” faktöründe Marmara Bölgesi (205,84), “Muhtemel Güçlükler” faktöründe İç Anadolu Bölgesi (197,63), “Genel Görüş” faktöründe Marmara Bölgesi (226,17) ve “Öneriler” faktöründe İç Anadolu Bölgesi (203,63) şeklinde oluşmuştur. Faktörlere yönelik en düşük görüş ortalamalarının ise tüm faktörler ölçeğinde Doğu Anadolu Bölgesinde olduğu görülmüştür.

Bu bulgular, ülkemizdeki OÜEİ sertifikasyon farkındalığının özellikle endüstriyel üretimin yoğunlaştığı coğrafi bölgeler düzeyinde yüksek düzeyde olduğu yönünde değerlendirilebilir. Sertifikasyon farkındalığında oluşan bölgesel farklılıkların, tüketici, pazar, coğrafi konum, ulaşım gibi birçok faktörden kaynaklı olabileceği söylenebilir.

Tuppura ve ark. (2015) FSC, PEFC ve ISO 14001 sertifikasyonları kapsamında işletmelerin sertifikasyon güdülemesini araştırarak, sertifika sistemlerinin kabul edilirliliğinin tüketici tatminine bağlı olarak geliştiği ve sertifikasyon güdülemesinin, işletmelerin sektörel faaliyet alanları ve yer aldıkları coğrafi bölge değişkenine göre farklılık gösterdiğini bildirmişlerdir. Yine benzer çalışmalarda (Fischer ve ark., 2005; Aguilar, 2008) ılıman veya tropikal bölgelerde yer alan bazı orman alanlarında sertifikasyonun başarısız olmasının nedeni, küresel performans kriterlerinin bölgesel farklılıkların dikkate alınmadan uygulanmaya çalışılması ve sertifikasyona yönelik yerel algının göz ardı edilmesi olarak değerlendirilmiştir.

Çalışmada elde edilen bulgular, 6 faktör için kurulan H_{12} hipotezinin tüm faktörler için kabul edildiğini ortaya koymuştur.

3.2.2.2. İşletmenin Ana Faaliyet Alanı

OÜEİ yönetici ve diğer çalışanlarının, işletmenin ana faaliyet alanına (üretim/pazarlama) göre sertifikasyonla ilgili görüşleri arasında farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan Mann-Whitney U testi sonuçları Tablo 33’te verilmiştir.

Buna göre, OÜEİ çalışanlarının işletmenin üretim veya pazarlama işletmesi olması durumuna göre sertifikasyon sertifikasyona ilişkin görüşleri arasında “SOY’a Etkisi” faktöründe anlamlı bir farklılığın olduğu ($p<0,05$) anlaşılmaktadır. Burada, pazarlama yapan OÜEİ’lerin çalışanlarının bu faktördeki görüş ortalaması (224,6) üretim yapan işletme çalışanlarının görüş ortalamasından (184,3) daha yüksek düzeyde gerçekleşmiştir.

Tablo 33. Faaliyet Alanı değişkenine göre faktörler ölçeğinde Mann-Whitney U test sonuçları.

OÜE Faktörleri	Faaliyet Alanı	Sayı (N)	Mean Rank	Mann-Whitney U	Wilcoxon W	Z	Asymp. Sig. (2-tailed)
Sektör Çalışanlarına Etkisi	Üretim	342	189,92				
	Pazarlama	34	174,21	5328,0	5923,0	-0,807	0,420
	Toplam	376					
SOY’a Etkisi	Üretim	341	184,34				
	Pazarlama	34	224,68	4550,0	62861,0	-2,079	0,038
	Toplam	375					
Piyasa Etkisi	Üretim	343	185,85				
	Pazarlama	32	211,03	4751,0	63747,0	-1,261	0,207
	Toplam	375					
Muhtemel Güçlükler	Üretim	342	188,54				
	Pazarlama	33	182,42	5459,0	6020,0	-0,310	0,757
	Toplam	375					
Genel Görüş	Üretim	343	185,81				
	Pazarlama	34	221,21	4736,0	63732,0	-1,815	0,070
	Toplam	377					
Öneriler	Üretim	342	187,66				
	Pazarlama	34	196,96	5526,5	64179,5	-0,478	0,633
	Toplam	376					

Büyükkeklik ve ark. (2010) benzer nitelikte bulgulara ulaştıkları çalışmalarında, üretim işletmelerinin çevresel sertifikaların, işletmede ilâve ihtiyaç duyulabilecek sistem ve personel istihdamının yüksek maliyetleri, ekonomik riskleri, finansman yetersizliği vb. nedenlerden dolayı çevresel sertifikaları tercih etmediğini belirtmiştir. Pazarlama işletmelerinde ise tüketici ve diğer piyasa dinamiklerine daha hâkim olma ve ek maliyetlerin az olacağı düşüncesi sertifikasyon farkındalığının daha yüksek düzeyde oluşmasının gerekçeleri arasında gösterilebilir.

Bu çalışmada ulaşılan bulgular, 6 faktör için kurulan H_{13} hipotezinin 5 faktör için reddedildiği, 1 faktör (“SOY’a Etkisi”) için kabul edildiği, dolayısıyla bu hipotezin kısmen kabul edildiğini ortaya koymuştur.

3.2.2.3. Üretim Tekniği

OÜEİ yönetici ve diğer çalışanlarının işletmenin kullandığı üretim tekniğine göre sertifikasyonla ilgili görüşleri arasında farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal-Wallis testi sonuçları Tablo 34’te verilmiştir.

Buna göre, OÜEİ çalışanlarının işletmede kullanılan üretim tekniğine göre sertifikasyona ilişkin görüşleri arasında; “SOY’a Etkisi”, “Genel Görüş” ve “Öneriler” faktörlerinde anlamlı bir farklılığın olduğu ($p < 0,05$) anlaşılmaktadır. Bu faktörlerde üretim tekniği olarak seri imalatı kullanan OÜEİ çalışanlarının görüş ortalamalarının, el işçiliği ve makineli üretimi kullanan çalışanlardan daha yüksek düzeyde gerçekleştiği görülmüştür.

Tablo 34. Üretim Tekniği değişkenine göre faktörler ölçeğinde Kruskal-Wallis test sonuçları.

OÜE Faktörleri	Üretim Tekniği	Sayı (N)	Mean Rank	Chi-Square	df	Asymp. Sig.
Sektör Çalışanlarına Etkisi	El İşçiliği	35	192,33	1,915	2	0,384
	Makine	115	173,44			
	Seri İmalat	193	167,45			
	Toplam	343				
SOY’a Etkisi	El İşçiliği	35	150,46	9,558	2	0,008
	Makine	115	162,61			
	Seri İmalat	192	185,72			
	Toplam	342				
Piyasa Etkisi	El İşçiliği	35	158,76	4,079	2	0,130
	Makine	115	160,68			
	Seri İmalat	194	181,98			
	Toplam	344				
Muhtemel Güçlükler	El İşçiliği	34	149,47	3,189	2	0,203
	Makine	115	166,35			
	Seri İmalat	194	179,30			
	Toplam	343				
Genel Görüş	El İşçiliği	35	131,49	15,365	2	0,000
	Makine	115	155,59			
	Seri İmalat	194	189,93			
	Toplam	344				
Öneriler	El İşçiliği	35	144,99	6,122	2	0,047
	Makine	115	162,02			
	Seri İmalat	193	182,84			
	Toplam	343				

Emek yoğun işletmelerin iç pazara yönelik faaliyet gösteren küçük ölçekli işletme sınıfında yer aldığı (TMMOB, 2012) ve sertifikasyon farkındalığının işletme büyüklüğü ile orantılı olduğu (Owari ve Sawanobori, 2007; Üstünay, 2008; Büyükkeklik ve ark., 2010; Seol, 2011) yönünde sonuçların elde edildiği çalışmalarla ilişkilendirildiğinde, sertifikasyon farkındalığının el işçiliği yoğun işletmelerde

düşük, seri üretim yapan işletmelerde yüksek düzeyde gerçekleşmesinin beklenen bir sonuç olduğu söylenebilir.

Çalışmada elde edilen bulgular, 6 faktör için kurulan H₁₄ hipotezinin 3 faktör için reddedildiği, 3 faktör (“SOY’a Etkisi”, “Genel Görüş” ve “Öneriler”) için kabul edildiği, dolayısıyla bu hipotezin kısmen kabul edildiğini göstermiştir.

3.2.2.4. Ürün Grubu

OÜEİ yönetici ve diğer çalışanlarının işletme faaliyetleri sonucu elde edilen ürün grubuna göre sertifikasyonla ilgili görüşleri arasında, “Genel Görüş” ve “Öneriler” faktörlerinde anlamlı bir farklılığın olduğu ($p<0,05$) görülmektedir (Tablo 35). “Genel Görüş” faktörü için en yüksek görüş ortalaması (214,74) kâğıt ve kâğıt ürünlerinde oluşurken, en düşük görüş ortalaması (138,27) ağaç malzeme ürünlerinde gerçekleşmiştir. ”Öneriler” faktörü için en yüksek görüş ortalaması (197,52) ağaç malzeme ürün grubunda görülürken, en düşük görüş ortalaması (165,27) mobilya ürün grubunda gerçekleşmiştir.

Tablo 35. Ürün Grubu değişkenine göre faktörler ölçeğinde Kruskal-Wallis test sonuçları.

OÜE Faktörleri	Ürün Grubu	Sayı (N)	Mean Rank	Chi-Square	df	Asymp. Sig.
Sektör Çalışanlarına Etkisi	Ağaç Malzeme	122	178,75	0,204	2	0,903
	Mobilya	143	182,73			
	Kâğıt	98	184,97			
	Toplam	363				
SOY’a Etkisi	Ağaç Malzeme	122	172,14	4,165	2	0,125
	Mobilya	144	177,27			
	Kâğıt	96	199,73			
	Toplam	362				
Piyasa Etkisi	Ağaç Malzeme	122	174,47	0,925	2	0,630
	Mobilya	144	183,43			
	Kâğıt	96	187,54			
	Toplam	362				
Muhtemel Güçlükler	Ağaç Malzeme	122	189,48	4,435	2	0,109
	Mobilya	144	167,35			
	Kâğıt	96	192,59			
	Toplam	362				
Genel Görüş	Ağaç Malzeme	122	138,27	34,182	2	0,000
	Mobilya	144	198,02			
	Kâğıt	98	214,74			
	Toplam	364				
Öneriler	Ağaç Malzeme	122	197,52	6,632	2	0,036
	Mobilya	144	165,27			
	Kâğıt	97	187,31			
	Toplam	363				

Araştırma bulgularıyla benzer sonuçlara ulaşılan bir çalışmada, özellikle kereste faaliyet alanı işletmelerinin bölgesel düzenlemelerin aksine küresel sertifikalandırmayı daha kabul edilebilir buldukları belirtilmiş olmasına rağmen, sertifikasyonun küresel düzeyde özellikle kâğıt ve kâğıt ürünleri faaliyet alanında daha yüksek gelişim eğilimi gösterdiği bildirilmiştir (Gan, 2005).

Orman ürünleri endüstrisi faaliyet alanları arasında sertifikasyonun benimsenmesine ilişkin görüş ayrılıklarının bulunduğu (Gados, 2011; Tuppara ve ark., 2015) ve özellikle kâğıt ve kâğıt ürünleri faaliyet alanda sertifikasyonun gelişim hızının diğer sektörlerden daha yüksek olduğu bildirilen bazı çalışmalar (Gados, 2011; Shoji ve ark., 2014) araştırmanın bulgularını destekler niteliktedir. Tolunay ve Türkoğlu (2014) Türkiye'deki orman ürünleri sektörü alt faaliyet alanlarında işletmelerin sertifikasyonla ilgili görüşleri ve tutumları hususunda farklılıklar olduğunu belirterek, sertifikasyonun bilinirlik ve gelişim düzeyinin kâğıt ve kâğıt ürünleri alt faaliyet alanında daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Ulaşılan bulgular, 6 faktör için kurulan H₁₅ hipotezinin 4 faktör için reddedildiği, 2 faktör ("Genel Görüş" ve "Öneriler") için kabul edildiği, dolayısıyla bu hipotezin kısmen kabul edildiğini göstermiştir.

3.2.2.5. Faaliyet Süresi

OÜEİ yönetici ve diğer çalışanlarının işletmenin faaliyet süresine göre sertifikasyonla ilgili görüşleri arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı ($p>0,05$) görülmektedir (Tablo 36).

Ancak çalışma süresi fazla olan işletmelerin çalışma süresi nispeten daha az olan işletmelere kıyasla daha büyük işletmeler olduğu ve bu işletmelerde sertifikasyon farkındalığının daha yüksek düzeyde olduğu bildirilmektedir (Seol, 2011). Ülkemizdeki işletmelerin öncelikli konuları sıralamasında sertifikasyona vergi, SGK prim desteği, bürokratik kolaylıklar ve tanıtım konularından sonra yer verilmesi ve araştırma örnekleminin yalnızca %10'unun birinci öncelikli olarak değerlendirmesi, sertifikasyon farkındalığının genel itibarıyla oluşmadığı, dolayısıyla faaliyet

süresinin sertifikasyon farkındalığı üzerinde etkili bir değişken olmadığı şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 36. Faaliyet Süresi değişkenine göre faktörler ölçeğinde Kruskal-Wallis test sonuçları.

OÜE Faktörleri	Firma Faaliyet Süresi	Sayı (N)	Mean Rank	Chi-Square	df	Asymp. Sig.
Sektör Çalışanlarına Etkisi	<10 yıl	100	179,46	1,916	2	0,384
	10-20 yıl	112	199,21			
	>20 yıl	163	185,54			
	Toplam	375				
SOY'a Etkisi	<10 yıl	100	167,63	5,692	2	0,058
	10-20 yıl	113	186,86			
	>20 yıl	161	200,29			
	Toplam	374				
Piyasa Etkisi	<10 yıl	100	172,55	3,793	2	0,150
	10-20 yıl	112	201,41			
	>20 yıl	162	187,11			
	Toplam	374				
Muhtemel Güçlükler	<10 yıl	99	179,16	0,806	2	0,668
	10-20 yıl	112	190,80			
	>20 yıl	163	190,30			
	Toplam	374				
Genel Görüş	<10 yıl	100	170,68	3,800	2	0,150
	10-20 yıl	113	192,45			
	>20 yıl	163	196,70			
	Toplam	376				
Öneriler	<10 yıl	100	181,20	0,551	2	0,759
	10-20 yıl	113	189,74			
	>20 yıl	162	190,99			
	Toplam	375				

Yapılan bu çalışmada da, 10 yıldan az faaliyet süresine sahip işletme yönetici ve diğer çalışanların orman ve orman ürünleri sertifikasyonuna ilişkin faktör ölçeğinde görüş ortalamaları (Sektör Çalışanlarına Etkisi (179,46) , SOY'a Etkisi (167,63), Piyasa Etkisi (172,55), Muhtemel Güçlükler (179,16), Genel Görüş (170,68) ve Öneriler (181,20)), 20 yıldan fazla faaliyet süresine sahip işletme yöneticilerinin görüş ortalamalarından (Sektör Çalışanlarına Etkisi (185,54), SOY'a Etkisi (200,29), Piyasa Etkisi (187,11), Muhtemel Güçlükler (190,30), Genel Görüş (196,70) ve Öneriler (190,99) daha düşük düzeyde olduğu görülmüştür. Bu sonuçlar ışığında, Türkiye için yapılmış olan bu araştırmada elde edilen sonuçların, istatistikî anlamlılık düzeyinde olmamasına rağmen, söz konusu çalışmanın sonuçlarıyla uyumluluk gösterdiği söylenebilir.

Elde edilen bulgular, 6 faktör için kurulan H_{16} hipotezinin 6 faktörün tamamı için reddedildiğini göstermiştir.

3.2.2.6. Nihai Tüketiciye Yönelik Ürün Üretme Durumu

OÜEİ yönetici ve diğer çalışanlarının, işletmenin nihai tüketiciyi hedef kitle olarak belirleme durumuna göre sertifikasyonla ilgili görüşleri arasında, “Sektör Çalışanlarına Etkisi” ve “Öneriler” faktörlerinde anlamlı bir farklılığın olduğu ($p<0,05$) görülmektedir (Tablo 37). “Sektör Çalışanlarına Etkisi” faktörü için görüş ortalaması, nihai tüketiciyi hedef kitle olarak seçmemiş OÜEİ çalışanları için daha yüksek düzeyde gerçekleşirken, “Öneriler” faktörü için nihai tüketiciyi hedef kitle olarak seçmiş OÜEİ çalışanları için daha yüksek düzeyde gerçekleştiği görülmüştür. Bu bulgular, nihai tüketiciye yönelik faaliyet göstermeyen işletmelerin sertifikasyonun sektör çalışanları üzerinde olumlu etkileri olacağını düşündüklerini ortaya koymaktadır. Öte yandan, nihai tüketiciye yönelik faaliyette bulunan OÜEİ çalışanlarının ise sertifikasyonun daha fazla geliştirilmesi gerektiğini düşündükleri söylenebilir.

Tablo 37. Nihai Tüketici değişkenine göre faktörler ölçeğinde Mann-Whitney U test sonuçları.

OÜE Faktörleri	Nihai Tüketici Hedef Kitle	Sayı (N)	Mean Rank	Mann-Whitney U	Wilcoxon W	Z	Asymp. Sig. (2-tailed)
Sektör Çalışanlarına Etkisi	Hedef Kitle Değil	264	200,80				
	Hedef Kitle	112	159,50	11536,5	17864,5	-3,382	0,001
	Toplam	376					
SOY'a Etkisi	Hedef Kitle Değil	264	185,79				
	Hedef Kitle	111	193,26	14068,5	49048,5	-0,612	0,541
	Toplam	375					
Piyasa Etkisi	Hedef Kitle Değil	262	193,55				
	Hedef Kitle	113	175,14	13350,0	19791,0	-1,513	0,130
	Toplam	375					
Muhtemel Güçlükler	Hedef Kitle Değil	262	183,87				
	Hedef Kitle	113	197,58	13721,0	48174,0	-1,125	0,261
	Toplam	375					
Genel Görüş	Hedef Kitle Değil	264	191,67				
	Hedef Kitle	113	182,77	14212,0	20653,0	-0,729	0,466
	Toplam	377					
Öneriler	Hedef Kitle Değil	264	179,77				
	Hedef Kitle	112	209,08	12479,5	47459,5	-2,401	0,016
	Toplam	376					

Nihai tüketicilerin sertifikasyon farkındalığının artması ve daha fazla ücret ödeme istekliliğinin işletmelerin sertifikasyon farkındalığının artmasına katkı sağlayacağı (Cha ve ark., 2009), buna karşın nihai tüketicilerin sertifikasyon maliyetlerine katlanmaması durumunda ise sertifikasyonun uygulamalarının güçlüklerle karşılaşacağı (Rametstainer ve Simula, 2003) bildirilmektedir. Sertifikasyon

sistemleri, nihai tüketicilerin tercihlerinin sertifikalı ürünlere yönelmesini sağlayarak işletmelerin çevresel sorumluluk hususunda desteklemeyi amaç edinmiştir (FSC, 2015, PEFC, 2015). Ülkemiz orman ürünleri endüstrisi pazarında sertifikalı ürün talebinin yetersiz olduğuna ilişkin bulgular (Türkoğlu ve Tolunay, 2013) ile bu çalışmada aynı yönde elde edilen bulgular, ülkemizde sertifikalı ürünler üzerinde nihai tüketici sertifikasyon farkındalığının henüz gelişmediğini ortaya koymuştur. Ülkemizde sertifikasyonun gelişiminin sağlanabilmesi için nihai tüketici farkındalığının artırılması gerektiği açıktır.

Elde edilen bulgular, 6 faktör için kurulan H₁₇ hipotezinin 4 faktör için reddedildiği, 2 faktör (“Sektör Çalışanlarına Etkisi” ve “Öneriler”) için kabul edildiği, dolayısıyla bu hipotezin kısmen kabul edildiğini ortaya koymuştur.

3.2.2.7. Çalışan Sayısı

OÜEİ yönetici ve diğer çalışanlarının işletmenin çalışan sayısına göre sertifikasyonla ilgili görüşleri arasında; “Sektör Çalışanlarına Etkisi”, “SOY’a Etkisi”, “Genel Görüş” ve “Öneriler” faktörlerinde anlamlı bir farklılığın olduğu ($p<0,05$) görülmektedir (Tablo 38).

Bu faktörlerde; “SOY’a Etkisi”, “Genel Görüş” ve “Öneriler” faktörü için en yüksek görüş ortalaması 50’nin üzerinde çalışan sayısı olan OÜEİ’lerde gerçekleşirken, “Sektör Çalışanlarına Etkisi” faktörü için en yüksek görüş ortalaması çalışan sayısı 1-5 kişi arasında olan OÜEİ’lerde ortaya çıkmıştır. Söz konusu faktörler için en düşük görüş ortalamaları, “Sektör Çalışanlarına Etkisi” faktörü için 6-50 arasında çalışanı olan OÜEİ’lerde, “SOY’a Etkisi” ve “Genel Görüş” faktörleri için 1-5 arasında çalışanı olan OÜEİ’ler ve “Öneriler” faktörü için 6-50 arasında çalışanı olan OÜEİ’lerde gerçekleşmiştir.

Tablo 38. Çalışan Sayısı değişkenine göre faktörler ölçeğinde Kruskal-Wallis test sonuçları.

OÜE Faktörleri	Firma Çalışan Sayısı	Sayı (N)	Mean Rank	Chi-Square	df	Asymp. Sig.
Sektör Çalışanlarına Etkisi	1-5 Kişi	70	217,21	7,023	2	0,030
	6-50 Kişi	161	176,32			
	> 50 Kişi	144	186,86			
	Toplam	375				
SOY'a Etkisi	1-5 Kişi	70	152,11	13,034	2	0,001
	6-50 Kişi	160	184,37			
	> 50 Kişi	144	208,18			
	Toplam	374				
Piyasa Etkisi	1-5 Kişi	70	166,88	3,621	2	0,164
	6-50 Kişi	160	188,23			
	> 50 Kişi	144	196,71			
	Toplam	374				
Muhtemel Güçlükler	1-5 Kişi	70	167,86	3,078	2	0,215
	6-50 Kişi	160	194,82			
	> 50 Kişi	144	188,92			
	Toplam	374				
Genel Görüş	1-5 Kişi	70	143,77	14,974	2	0,001
	6-50 Kişi	161	195,65			
	> 50 Kişi	145	202,16			
	Toplam	376				
Öneriler	1-5 Kişi	70	184,24	8,318	2	0,016
	6-50 Kişi	161	172,11			
	> 50 Kişi	144	207,59			
	Toplam	375				

Bu araştırmadan elde edilen bulgulara benzer şekilde, ülkemizde ihracat yapan orman ürünleri işletmelerinde, işletmenin çalışan sayısına göre sertifikalı orman ürünleri hakkındaki görüşlerinde anlamlı bir farklılığın olduğu bildirilmiştir (Türkoğlu ve Tolunay, 2013). Yine uluslararası yazında, orman ürünleri endüstrisi işletmelerinin büyüklüğüne göre sertifikasyon farkındalık düzeyinin değiştiği bildirilerek, büyük işletmelerin sertifikalandırma konusunda daha istekli oldukları belirtilmiştir (Owari ve Sawanobori, 2007). Yine, işletmelere yönelik çevresel kaygılar, sosyal sorumluluk ve yeşil pazarlama kapsamında yapılan bazı çalışmalarda, işletme büyüklüğü ile çevre bilinci ve sosyal sorumluluk düşünceleri arasında doğrusal bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Üstünay, 2008; Büyükkeklik ve ark., 2010). Aynı doğrultuda sonuçlara ulaşılan başka bir çalışmada ise Seol (2011), CoC sertifikası hususunda, daha büyük ve faaliyet süresi daha fazla olan OÜEİ'lerin daha hızlı uyum sağladıklarını bildirmiştir.

Ulaşılan bulgular, 6 faktör için kurulan H_{18} hipotezinin 2 faktör için reddedildiği, 4 faktör ("Sektör Çalışanlarına Etkisi", "SOY'a Etkisi", "Genel Görüş" ve "Öneriler")

için kabul edildiği, dolayısıyla bu hipotezin kısmen kabul edildiğini ortaya koymuştur.

3.2.2.8. Dağıtım Kanalı Türü

OÜEI’lerin ürünleri için kullandıkları dağıtım kanalına göre işletme yönetici ve diğer çalışanların sertifikasyonla ilgili görüşleri arasında, “Muhtemel Güçlükler” ve “Öneriler” faktörlerinde anlamlı bir farklılığın olduğu ($p<0,05$) görülmektedir (Tablo 39).

Tablo 39. Doğrudan Satış değişkenine göre faktörler ölçeğinde Mann-Whitney U test sonuçları.

OÜEI Faktörleri	Dağıtım Kanalı	Sayı (N)	Mean Rank	Chi-Square	df	Asymp. Sig.
Sektör Çalışanlarına Etkisi	Doğrudan satış	209	194,95	4,949	3	0,176
	Bayilik	60	197,44			
	Toptancı/Perakendeci	79	176,99			
	Büyük Marketler	28	153,63			
	Toplam	376				
SOY Etkisi	Doğrudan satış	208	180,48	6,925	3	0,074
	Bayilik	60	180,11			
	Toptancı/Perakendeci	79	197,72			
	Büyük Marketler	28	233,36			
	Toplam	375				
Piyasa Etkisi	Doğrudan satış	208	183,38	1,118	3	0,773
	Bayilik	60	199,08			
	Toptancı/Perakendeci	79	191,96			
	Büyük Marketler	28	187,46			
	Toplam	375				
Muhtemel Güçlükler	Doğrudan satış	209	169,90	20,649	3	0,000
	Bayilik	60	182,63			
	Toptancı/Perakendeci	78	233,29			
	Büyük Marketler	28	208,41			
	Toplam	375				
Genel Görüş	Doğrudan satış	210	192,84	2,233	3	0,525
	Bayilik	60	170,58			
	Toptancı/Perakendeci	79	194,37			
	Büyük Marketler	28	184,52			
	Toplam	377				
Öneriler	Doğrudan satış	209	176,94	13,922	3	0,003
	Bayilik	60	170,37			
	Toptancı/Perakendeci	79	219,77			
	Büyük Marketler	28	225,43			
	Toplam	376				

Anlamlı farklılığın olduğu “Muhtemel Güçlükler” faktöründe işletme çalışanlarının görüş ortalamaları doğrudan satış yönteminde en düşük düzeyde gerçekleşirken toptancı ve perakendeci dağıtım kanalında ise en yüksek düzeyde oluşmuştur.

Anlamli farklıliğin oluştuğu “Öneriler” faktöründe işletme çalışanlarının görüş ortalamaları, bayilik dağıtım kanalında en düşük düzeyde gerçekleşirken büyük marketlerin kullanıldığı dağıtım kanalında ise en yüksek düzeyde oluşmuştur.

Ulaşılan bulgular, kullanılan aracılardan azalması ve müşteriler ile yakın ilişkiler kurulabilen dağıtım kanallarını kullanan işletme yönetici ve diğer çalışanlarının orman ürünleri sertifikasyonun uygulanması sürecinde daha az sorunla karşılaşılacağını düşündüklerini ortaya koymuştur. Bu çalışmada elde edilen bulgulara benzer şekilde Türkoğlu (2011) orman ürünleri endüstri işletmelerinin yöneticileri arasında OÜEI'nin kullandığı dağıtım kanalına göre sertifikasyonla ilgili görüşlerinde anlamlı farklılıklar olduğunu bildirmiştir. Bununla birlikte, orman ürünleri endüstrisi işletmelerinin tüketiciler ile güvenilir ve geleceğe yönelik güçlü bir iletişim kurulması ve bunun sağlanabilmesi amacıyla dağıtım kanallarına yönelik etkili stratejiler geliştirilmesi gerektiğini savunan alışmalar (Hansen, 1997; Anderson ve Hansen, 2004; Hansman ve ark., 2006) bu çalışmada ulaşılan bulguları destekler niteliktedir. Diğer yandan, toptancı/perakendeci ve büyük marketleri dağıtım kanalı olarak kullanan işletmelerin tüketici ile doğrudan temas etmemesinin sertifikasyon farkındalığının düşük olmasına neden olduğu söylenebilir.

Ulaşılan bulgular, 6 faktör için kurulan H₁₉ hipotezinin 4 faktör için reddedildiği, 2 faktör (“Muhtemel Güçlükler” ve “Öneriler”) için kabul edildiği, dolayısıyla bu hipotezin kısmen kabul edildiğini ortaya koymuştur.

3.2.2.9. Hedef Pazar Türü

OÜEI yönetici ve diğer çalışanlarının işletmenin hedef pazarlarına göre sertifikasyonla ilgili görüşleri arasında; “SOY'a Etkisi”, “Piyasa Etkisi”, “Genel Görüş” ve “Öneriler” faktörlerinde anlamlı bir farklılığın olduğu (p<0,05) anlaşılmaktadır (Tablo 40). Bu faktörler için en yüksek görüş ortalamaları hedef pazarı “Yurt dışı” olan OÜEI alışanlarında ortaya çıkarken, en düşük görüş ortalamaları hedef pazarı “Yurt içi” olan OÜEI alışanlarında oluşmuştur.

Tablo 40. Hedef Pazar değişkenine göre faktörler ölçeğinde Kruskal-Wallis test sonuçları.

OÜE Faktörleri	Firma Çalışan Sayısı	Sayı (N)	Mean Rank	Chi-Square	df	Asymp. Sig.
Sektör Çalışanlarına Etkisi	Yurt içi	159	189,75	0,075	2	0,963
	Yurt içi+Yurt dışı	213	187,39			
	Yurt dışı	4	198,00			
	Toplam	376				
SOY'a Etkisi	Yurt içi	159	160,13	18,596	2	0,000
	Yurt içi+Yurt dışı	212	208,11			
	Yurt dışı	4	230,13			
	Toplam	375				
Piyasa Etkisi	Yurt içi	157	172,01	7,024	2	0,030
	Yurt içi+Yurt dışı	214	198,46			
	Yurt dışı	4	255,88			
	Toplam	375				
Muhtemel Güçlükler	Yurt içi	158	184,09	0,525	2	0,769
	Yurt içi+Yurt dışı	213	191,26			
	Yurt dışı	4	168,88			
	Toplam	375				
Genel Görüş	Yurt içi	159	169,87	8,864	2	0,012
	Yurt içi+Yurt dışı	214	202,39			
	Yurt dışı	4	233,00			
	Toplam	377				
Öneriler	Yurt içi	159	171,84	6,582	2	0,037
	Yurt içi+Yurt dışı	213	200,47			
	Yurt dışı	4	213,25			
	Toplam	376				

Aynı yönde sonuçların elde edildiği başka farklı çalışmalarda (Koomson, 2000; Marx, 2010) da sertifikasyonun uluslararası pazarlara erişimi geliştirme potansiyeli nedeniyle tercih edilirliliğini artırdığı ifade edilmektedir. Öte yandan, özellikle batılı tüketicilerde gelişen çevresel hassasiyetlerin bu ülkelerdeki sertifikasyonun daha hızlı gelişiminde önemli rol oynadığı belirtilerek, söz konusu ülkelerdeki pazarlara erişim kolaylığı sağlanabilmesi amacıyla ihracatçı işletmelerde sertifikasyon gelişim eğiliminin daha yüksek olduğu bildirilmektedir (Durusoy ve ark., 2003; Njovu, 2004). Müftüoğlu (2011) tarafından orman ürünleri endüstrisi alt sektörlerinin uluslararası ticaretteki rekabet gücünün incelendiği çalışmasında ise alt sektörler düzeyinde rekabet gücü yönünden önemli farklılıkların olduğu tespiti yanında kâğıt ve kâğıt ürünleri sektörünün özellikle AB ülkelerinden kaynaklı olmak üzere, ithalat ağırlıklı bir sektör olduğu bildirilmiştir. Bu çalışmanın sonuçları, kâğıt ve kâğıt ürünleri alt sektörünün sertifikasyon farkındalığının diğer sektörlerden daha yüksek düzeyde oluşmasının nedenlerini, araştırmanın bulgularını destekler nitelikte açıklamaktadır.

Ulaşılan bulgular, 6 faktör için kurulan H₂₀ hipotezinin 2 faktör için reddedildiği, 4 faktör (“SOY’a Etkisi”, “Piyasaya Etkisi”, “Genel Görüş” ve “Öneriler”) için kabul edildiği, dolayısıyla bu hipotezin kısmen kabul edildiğini ortaya koymuştur.

3.2.2.10. Ortalama Yıllık Satış Geliri

OÜEİ yönetici ve diğer çalışanlarının işletmenin ortalama yıllık satış gelirinə göre sertifikasyonla ilgili görüşleri arasında tüm faktörlerde anlamlı bir farklılığın olduğu (p<0,05) görülmektedir (Tablo 41).

Tablo 41. Yıllık Gelir değişkenine göre faktörler ölçeğinde Kruskal-Wallis test sonuçları.

OÜE Faktörleri	Yıllık Satış Geliri	Sayı (N)	Mean Rank	Chi-Square	df	Asymp. Sig.
Sektör Çalışanlarına Etkisi	0-1 Milyon TL	125	169,04	8,135	3	0,043
	1-20 Milyon TL	119	158,92			
	20-40 Milyon TL	29	188,47			
	>40 Milyon TL	49	132,56			
	Toplam	322				
SOY’a Etkisi	0-1 Milyon TL	125	136,53	15,852	3	0,001
	1-20 Milyon TL	118	168,36			
	20-40 Milyon TL	29	186,84			
	>40 Milyon TL	48	187,68			
	Toplam	320				
Piyasa Etkisi	0-1 Milyon TL	125	141,60	8,748	3	0,033
	1-20 Milyon TL	118	172,26			
	20-40 Milyon TL	28	178,25			
	>40 Milyon TL	49	170,24			
	Toplam	320				
Muhtemel Güçlükler	0-1 Milyon TL	125	147,50	13,683	3	0,003
	1-20 Milyon TL	117	169,72			
	20-40 Milyon TL	29	209,62			
	>40 Milyon TL	49	142,58			
	Toplam	320				
Genel Görüş	0-1 Milyon TL	125	143,03	8,943	3	0,030
	1-20 Milyon TL	119	168,34			
	20-40 Milyon TL	29	181,72			
	>40 Milyon TL	49	180,03			
	Toplam	322				
Öneriler	0-1 Milyon TL	125	132,76	24,566	3	0,000
	1-20 Milyon TL	119	170,92			
	20-40 Milyon TL	29	213,78			
	>40 Milyon TL	49	181,01			
	Toplam	322				

Anlamlı farklılığın bulunduğu faktörler için en yüksek görüş ortalaması, “Sektör Çalışanlarına Etkisi”, “Piyasa Etkisi”, “Muhtemel Güçlükler”, “Genel Görüş” ve “Öneriler” faktörleri için yıllık satış geliri 20-40 milyon TL arasında olan OÜEİ

çalışanları için gerçekleşirken, “SOY’a Etkisi” faktörü için yıllık satış geliri 40 milyon TL’den fazla olan OÜEİ çalışanlarından oluşmuştur.

Anlamli farklılığın bulunduğu faktörler için en düşük görüş ortalaması, “SOY’a Etkisi”, “Piyasa Etkisi”, “Muhtemel Güçlükler”, “Genel Görüş” ve “Öneriler” faktörleri için yıllık satış geliri 0-1 milyon TL arasında olan OÜEİ çalışanlarında gerçekleşirken, “Sektör Çalışanlarına Etkisi” faktörü için yıllık satış geliri 1-20 milyon TL arasında olan OÜEİ çalışanlarında ortaya çıkmıştır.

Elde edilen bulgular, ortalama yıllık satış geliri ile yöneticilerin sertifikasyon farkındalığı arasında ilişki olduğu üzerinde kurulu olan H_{13} hipotezinin tamamen kabul edildiğini göstermektedir. Bu veriler, üretim kapasitesi, hedef pazarları, çalışan sayısı dolayısıyla satış gelirleri artan işletmelerin çalışanlarında sertifikasyon farkındalığının arttığı yönünde yorumlanabilir.

Bu araştırmayla, işletme büyüklüğüne göre çevresel hassasiyetlerin değişiklik gösterdiğine ilişkin elde edilen sonuçlar değişik araştırma sonuçlarıyla da benzerlikler göstermektedir (Vidal ve ark., 2005; Pinto ve McDermott, 2013). Bu çalışmalarda, yıllık satış geliri yüksek olan işletmeler için sertifikasyon uygulama maliyetlerinin daha düşük düzeyde olduğu, dolayısıyla büyük işletmelerin küçük işletmelere kıyasla sertifikasyon farkındalığının daha yüksek düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Benzer sonuçlara ulaşılan başka bir çalışmada, orman ürünleri işletmelerinin satış geliriyle sertifikasyon farkındalıkları arasında anlamlı bir farklılığın olduğu ve satış gelirin artması ile sertifikasyona yönelik olumlu görüşler arasında doğrusal bir ilişki olduğu, diğer bir ifade ile satış geliri artan işletmelerin çalışanlarının sertifikasyon farkındalığının artmakta olduğu belirtilmiştir (Türkoğlu, 2011).

Yine, orman ürünleri endüstrisi işletmelerinin yöneticileri arasında yıllık satış hâsılasına göre sertifikasyon farkındalığına ilişkin anlamlı farklılığın bulunduğu belirtilerek, bu işletmelerin genel itibarıyla ihracat yapan büyük ölçekli işletmeler olduğu ve küçük ölçekli işletmelere kıyasla sertifikasyon algı ve tutumlarının olumlu yönde geliştiği vurgulanmıştır (Türkoğlu ve Tolunay, 2013).

Gedik ve Durusoy (2012) ise Türkiye'nin büyük orman ürünleri endüstrisi kuruluşlarında sosyal sorumluluk konusunu ele aldıkları çalışmalarında, büyük işletmelerin pazarlama faaliyetlerinde çevresel mesajlar içeren yöntemler kullandıklarını belirterek, diğer işletmelerin de rekabet avantajı sağlayabilmek adına benzer uygulamaları yapmaları gerektiğine dikkat çekmişlerdir.

Farklı ölçütlere göre tanımlanan işletme büyüklüğünün (Türker, 2013) artışı ile çalışanlarının sertifikasyon farkındalığının arttığı yönünde sonuçlara ulaşılan yukarıdaki çalışmaların yanı sıra çevresel gözetişleri içerecek şekilde sosyal sorumluluk duygusunun arttığı vurgulandığı çalışma, bu araştırmada elde edilen satış geliri artışının işletme çalışanlarının sertifikasyon farkındalığını artırdığı yönündeki bulguyu desteklediği görülmektedir.

Ulaşılan bulgular, 6 faktör için kurulan H₂₁ hipotezinin faktörlerin tamamı için kabul edildiğini ortaya koymuştur.

3.2.2.11. Sertifika Sahibi Olma Durumu

OÜEİ yönetici ve diğer çalışanlarının, işletmenin FSC sertifikasına sahip olma durumuna göre sertifikasyonla ilgili görüşleri arasında; “Sektör Çalışanlarına Etkisi”, “SOY’a Etkisi”, “Piyasa Etkisi” ve “Genel Görüş” faktörlerine ilişkin anlamlı bir farklılığın olduğu ($p<0,05$) görülmektedir (Tablo 42).

Anlamlı farklılığın bulunduğu faktörler için en yüksek görüş ortalaması “Sektör Çalışanlarına Etkisi” faktörü için FSC sertifika sahibi olmayan OÜEİ çalışanları için oluşurken, “SOY’a Etkisi”, “Piyasa Etkisi” ve “Genel Görüş” faktörleri için FSC sahibi olan OÜEİ çalışanlarında daha yüksek görüş ortalaması gerçekleşmiştir.

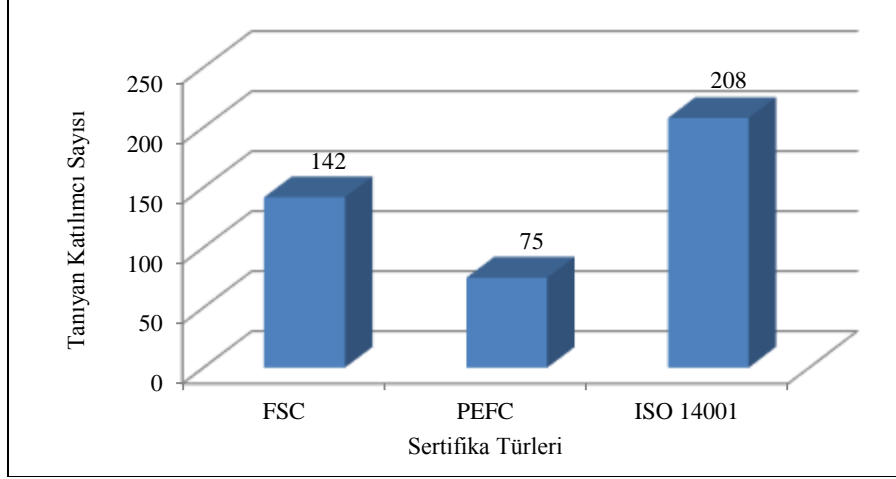
Tablo 42. FSC Sahipliği değişkenine göre faktörler ölçeğinde Mann-Whitney U test sonuçları.

OÜE Faktörleri	FSC Sahipliği	Sayı (N)	Mean Rank	Mann-Whitney U	Wilcoxon W	Z	Asymp. Sig. (2-tailed)
Sektör Çalışanlarına Etkisi	FSC Yok	281	195,96	11250	15810,0	-2,299	0,022
	FSC Var	95	166,42				
	Toplam	376					
SOY'a Etkisi	FSC Yok	280	174,40	9492	48832,0	-4,192	0,000
	FSC Var	95	228,08				
	Toplam	375					
Piyasa Etkisi	FSC Yok	279	178,88	10848,5	49908,5	-2,785	0,005
	FSC Var	96	214,49				
	Toplam	375					
Muhtemel Güçlükler	FSC Yok	279	193,39	11889,5	16545,5	-1,643	0,100
	FSC Var	96	172,35				
	Toplam	375					
Genel Görüş	FSC Yok	281	171,47	8563	48184,0	-5,367	0,000
	FSC Var	96	240,30				
	Toplam	377					
Öneriler	FSC Yok	281	182,27	11595,5	51216,5	-1,921	0,055
	FSC Var	95	206,94				
	Toplam	376					

OÜEİ yönetici ve diğer çalışanlarının, işletmenin ISO 14001 sertifikasına sahip olma durumuna göre sertifikasyonla ilgili görüşleri arasında, “Muhtemel Güçlükler” ve “Öneriler” faktörlerinde anlamlı bir farklılığın olduğu ($p < 0,05$) anlaşılmaktadır (Tablo 43). Anlamlı farklılığın bulunduğu faktörler için görüş ortalaması ISO 14001 sahibi olan OÜEİ çalışanlarında, bu sertifikaya sahip olmayan OÜEİ çalışanlarına göre daha yüksek düzeyde gerçekleşmiştir.

Tablo 43. ISO 14001 Sahipliği değişkenine göre faktörler ölçeğinde Mann-Whitney U test sonuçları.

OÜE Faktörleri	ISO 14001 Sahipliği	Sayı (N)	Mean Rank	Mann-Whitney U	Wilcoxon W	Z	Asymp. Sig. (2-tailed)
Sektör Çalışanlarına Etkisi	Yok	272	189,87	13772,5	19232,5	-0,396	0,692
	Var	104	184,93				
	Toplam	376					
SOY'a Etkisi	Yok	271	186,69	13736	50592,0	-0,381	0,703
	Var	104	191,42				
	Toplam	375					
Piyasa Etkisi	Yok	271	183,13	12771	49627,0	-1,410	0,159
	Var	104	200,70				
	Toplam	375					
Muhtemel Güçlükler	Yok	271	180,15	11965	48821,0	-2,267	0,023
	Var	104	208,45				
	Toplam	375					
Genel Görüş	Yok	273	187,12	13682	51083,0	-0,546	0,585
	Var	104	193,94				
	Toplam	377					
Öneriler	Yok	272	180,78	12044	49172,0	-2,237	0,025
	Var	104	208,69				
	Toplam	376					

Şekil 17. OÜEİ çalışanlarının sertifika belgelerini tanıma durumları.

OÜEİ çalışanlarının farklı sertifika belgelerini tanıma durumları Şekil 17’de verilmiştir. Buna göre, en yüksek tanınırlık %49 (208 çalışan) düzeyinde ISO 14001 sertifikasında oluşurken, en düşük tanınırlık %18 (75 çalışan) düzeyinde PEFC sertifikasında ortaya çıkmıştır. FSC sertifikasının tanınırlık düzeyi ise %33(142 çalışan) düzeyinde gerçekleşmiştir.

Owari ve ark. (2006) işletmelerdeki sertifika tanınırlığı ile tüketicilerin sertifikalı ürün taleplerini ilişkilendirerek, tüketicilerde ekonomik kaygılar ve çevresel farkındalıkların düşük olması gibi hususlar nedeniyle oluşmayan sertifikalı ürün talebinin, işletmelerin sertifikasyon ilgisini azalttığı ve bu tür belgelerin tanınırlığını zayıflattığını bildirmiştir.

Yine araştırmayla aynı doğrultuda sonuçlara ulaşılan başka bir çalışmada, sertifikalı ürün talebinin yoğun olduğu Avrupa ve ılıman kuzey bölgelerde sertifikasyon gelişim düzeyinin yüksek olduğu, tüketicilerin fiyat artışı kaynaklı kaygılar nedeniyle sertifikasyon maliyetlerine katlanmadığı ve sertifikalı ürün talebinde bulunmadığı tropikal bölgelerde ise sertifikasyonun başarısız olduğu bildirilmiştir (Rametsteiner ve Simula, 2003).

Benzer doğrultudaki başka bir çalışmada ise sertifikasyon uygulamasının Kuzeybatı Pasifik, ABD ve İngiliz Kolombiyası gibi bölgelerde yapısal açıdan başarılı olmasına karşın, tüketici davranışlarında sertifikalı ürün talebinin oluşturulamayışının işletmelerin sertifikalandırma istekliliğini etkilediği bildirilmiştir (Tikina, 2006).

Yine araştırmanın bulgularını destekler nitelikteki başka bir çalışmada, ABD ve İngiltere’de tüketicilerin bilinçlendirilmesi yönündeki faaliyetlerin sertifikalı ürün talebini artırdığı ve sertifikalı işletme sayısını olumlu yönde etkilediği ancak, tropikal bölgelerde ise tüketici tercihlerinin sertifikalı ürünlerden yana gelişmediği vurgulanmıştır (Aguilar ve Cai, 2010).

Ulaşılan bulgular, 6 faktör için kurulan H₂₂ hipotezinin faktörlerin tamamı için kabul edildiğini ortaya koymuştur.

3.2.2.12. Müşterilerin Sertifika Talep Durumu

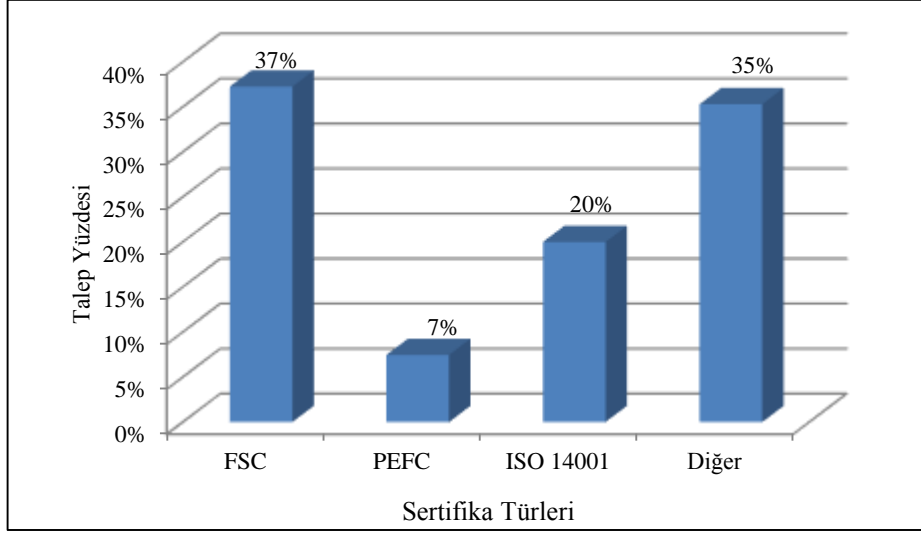
OÜEİ yönetici ve diğer çalışanlarının işletme müşterilerinin sertifika talep durumuna göre sertifikasyonla ilgili görüşleri arasında; “SOY’a Etkisi”, “Genel Görüş” ve “Öneriler” faktörlerinde anlamlı bir farklılığın olduğu (p<0,05) görülmektedir (Tablo 44).

Tablo 44. Müşteri Sertifika Talep Durumu değişkenine göre faktörler ölçeğinde Mann-Whitney U test sonuçları.

OÜE Faktörleri	Müşteri Sertifika Talep	Sayı (N)	Mean Rank	Mann-Whitney U	Wilcoxon W	Z	Asymp. Sig. (2-tailed)
Sektör Çalışanlarına Etkisi	Evet	151	176,61	15192,0	26668,0	-1,677	0,094
	Hayır	224	195,68				
	Toplam	375					
SOY’a Etkisi	Evet	151	206,74	13932,0	38908,0	-2,845	0,004
	Hayır	223	174,48				
	Toplam	374					
Piyasa Etkisi	Evet	151	196,08	15541,5	40517,5	-1,266	0,205
	Hayır	223	181,69				
	Toplam	374					
Muhtemel Güçlükler	Evet	152	175,32	15021,0	26649,0	-1,805	0,071
	Hayır	222	195,84				
	Toplam	374					
Genel Görüş	Evet	152	215,60	12904,5	38104,5	-4,001	0,000
	Hayır	224	170,11				
	Toplam	376					
Öneriler	Evet	151	202,03	14793,5	39993,5	-2,066	0,039
	Hayır	224	178,54				
	Toplam	375					

Anlamlı farklılığın bulunduğu faktörler için görüş ortalaması, müşterileri herhangi bir sertifika talebinde bulunan OÜEİ çalışanlarında, müşterileri herhangi bir sertifika talebinde bulunmayanlara göre daha yüksek düzeyde gerçekleştiği görülmüştür.

OÜEİ'lerden müşteriler tarafından talep edilen belge türleri hususunda görüş beyan eden toplam 255 çalışan için, FSC sertifika talebi %37 (95çalışan), PEFC sertifika talebi %7 (19 çalışan), ISO 14001 sertifika talebi %20 (51çalışan) ve diğer sertifika belgeleri için %35 (90 çalışan) düzeyinde oluşmuştur (Şekil 20).

Şekil 18. OÜEİ'lerde müşteriler tarafından talep edilen sertifika türleri ve sayıları.

Tüketicilerin sertifikalı ürün talebinin sınırlı olduğu ve tercih önceliklerinin fiyat ve kalite gibi hususlarda yoğunlaştığı bildirilen çalışmalar (Tikina, 2006; Priyan ve ark., 2008), tüketicilerin çevresel sertifika taleplerinin düşük olduğu bulgusuna ulaşılan bu çalışma ile aynı doğrultuda sonuçlara işaret ettiği görülmektedir. Sertifikalı ürün talebinin %10 ile sınırlı kaldığının bildirildiği ulusal kapsamlı bir çalışmanın (Türkoğlu ve Tolunay, 2013) sonuçlarının, bu çalışmanın bulgularını destekler nitelikte olduğu anlaşılmıştır. Yine, FSC sertifikasının en fazla talep edilen sertifika olduğunu ortaya koyan bulgular, FSC sertifikasyon sistemini küresel düzeyde en güçlü sistem olduğunu, ancak ürün maliyetlerinde meydana getirdiği artış nedeniyle bazı alanlarda güçlükler yaşadığını bildiren çalışmanın (Schepers, 2010) sonuçları ile benzerlik gösterdiği söylenebilir.

Elde edilen bulgular, 6 faktör için kurulan H₂₃ hipotezinin 3 faktör için reddedildiği, 3 faktör ("SOY'a Etkisi", "Genel Görüş" ve "Öneriler") için kabul edildiği, dolayısıyla bu hipotezin kısmen kabul edildiğini göstermiştir.

3.2.2.13. Müşterilerinin Gelir Grubu

OÜEİ yönetici ve diğer çalışanlarının işletmelerinin alt gelir grubunu hedef kitlesi olarak seçmeleri durumu ile sertifikasyonla ilgili görüşleri arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı ($p>0,05$) anlaşılmaktadır (Tablo 45).

Tablo 45. Alt Gelir Grubu Hedef Kitlesi değişkenine göre faktörler ölçeğinde Mann-Whitney U test sonuçları.

OÜEİ Faktörleri	Alt Gelir Grubu	Sayı (N)	Mean Rank	Mann-Whitney U	Wilcoxon W	Z	Asymp. Sig. (2-tailed)
Sektör Çalışanlarına Etkisi	Hedef Kitle Değil	309	187,35				
	Hedef Kitle	67	193,79	9997	57892,0	-0,441	0,659
	Toplam	376					
SOY'a Etkisi	Hedef Kitle Değil	308	189,99				
	Hedef Kitle	67	178,87	9706,5	11984,5	-0,764	0,445
	Toplam	375					
Piyasa Etkisi	Hedef Kitle Değil	308	190,95				
	Hedef Kitle	67	174,42	9408	11686,0	-1,135	0,256
	Toplam	375					
Muhtemel Güçlükler	Hedef Kitle Değil	308	188,91				
	Hedef Kitle	67	183,81	10037,5	12315,5	-0,349	0,727
	Toplam	375					
Genel Görüş	Hedef Kitle Değil	310	190,10				
	Hedef Kitle	67	183,93	10045	12323,0	-0,422	0,673
	Toplam	377					
Öneriler	Hedef Kitle Değil	309	191,61				
	Hedef Kitle	67	174,16	9390,5	11668,5	-1,197	0,231
	Toplam	376					

OÜEİ yönetici ve diğer çalışanlarının işletmelerin orta gelir grubunu hedef kitlesi olarak seçmeleri durumu ile sertifikasyonla ilgili görüşleri arasında “Sektör Çalışanlarına Etkisi” ve “Öneriler” faktörlerinde anlamlı bir farklılığın olduğu ($p<0,05$) anlaşılmaktadır (Tablo 46).

Hedef kitle olarak orta gelir grubunu seçen OÜEİ çalışanlarının görüş ortalaması “Sektör Çalışanlarına Etkisi” faktörü için, bu gelir grubunu hedef kitle olarak seçmemişlere göre daha yüksek düzeyde gerçekleşmiştir. “Öneriler” faktörü için ise orta gelir grubunu hedef kitle olarak seçmemiş OÜEİ çalışanların görüş ortalaması, bu grubu hedef kitle olarak seçenlerin görüş ortalamasından daha yüksek düzeyde gerçekleştiği görülmüştür.

Tablo 46. Orta Gelir Grubu Hedef Kitlesi değişkenine göre faktörler ölçeğinde Mann-Whitney U test sonuçları.

OÜE Faktörleri	Orta Gelir Grubu	Sayı (N)	Mean Rank	Mann-Whitney U	Wilcoxon W	Z	Asymp. Sig. (2-tailed)
Sektör Çalışanlarına Etkisi	Hedef Kitle Değil	162	171,52				
	Hedef Kitle	214	201,35	14583,5	27786,5	-2,645	0,008
	Toplam	376					
SOY'a Etkisi	Hedef Kitle Değil	161	190,67				
	Hedef Kitle	214	185,99	16797,0	39802,0	-0,416	0,677
	Toplam	375					
Piyasa Etkisi	Hedef Kitle Değil	162	182,41				
	Hedef Kitle	213	192,25	16348,0	29551,0	-0,873	0,383
	Toplam	375					
Muhtemel Güçlükler	Hedef Kitle Değil	162	197,49				
	Hedef Kitle	213	180,78	15716,0	38507,0	-1,480	0,139
	Toplam	375					
Genel Görüş	Hedef Kitle Değil	163	191,85				
	Hedef Kitle	214	186,83	16976,0	39981,0	-0,446	0,656
	Toplam	377					
Öneriler	Hedef Kitle Değil	162	204,34				
	Hedef Kitle	214	176,51	14768,0	37773,0	-2,469	0,014
	Toplam	376					

OÜEİ yönetici ve diğer çalışanlarının işletmelerinin üst gelir grubunu hedef kitlesi olarak seçmeleri durumu ile sertifikasyonla ilgili görüşleri arasında “SOY’a Etkisi”, “Piyasa Etkisi” ve “Genel Görüş” faktörlerinde anlamlı bir farklılığın olduğu ($p < 0,05$) anlaşılmaktadır (Tablo 47).

Tablo 47. Üst Gelir Grubu Hedef Kitlesi değişkenine göre faktörler ölçeğinde Mann-Whitney U test sonuçları.

OÜE Faktörleri	Üst Gelir Grubu	Sayı (N)	Mean Rank	Mann-Whitney U	Wilcoxon W	Z	Asymp. Sig. (2-tailed)
Sektör Çalışanlarına Etkisi	Hedef Kitle Değil	254	183,17				
	Hedef Kitle	122	199,59	14140,5	46525,5	-1,377	0,169
	Toplam	376					
SOY'a Etkisi	Hedef Kitle Değil	253	176,19				
	Hedef Kitle	122	212,50	12444,5	44575,5	-3,054	0,002
	Toplam	375					
Piyasa Etkisi	Hedef Kitle Değil	254	178,85				
	Hedef Kitle	121	207,21	13042,0	45427,0	-2,377	0,017
	Toplam	375					
Muhtemel Güçlükler	Hedef Kitle Değil	254	184,65				
	Hedef Kitle	121	195,03	14516,5	46901,5	-0,868	0,385
	Toplam	375					
Genel Görüş	Hedef Kitle Değil	255	175,73				
	Hedef Kitle	122	216,73	12171,5	44811,5	-3,433	0,001
	Toplam	377					
Öneriler	Hedef Kitle Değil	254	183,81				
	Hedef Kitle	122	198,27	14302,0	46687,0	-1,213	0,225
	Toplam	376					

Hedef kitle olarak üst gelir grubunu seçen OÜEİ çalışanlarının orman ve orman ürünleri sertifikasyonuna ilişkin görüş ortalamaları, anlamlı farklılığın tespit edildiği her üç faktörde de, bu gelir grubunu hedef kitlesi olarak seçmemiş olanlara göre daha yüksek düzeyde gerçekleşmiştir.

Ulaşılan bu bulgular ile ülkemizde orman ürünleri nihai tüketicilerinin gelir düzeyinin sertifikasyon farkındalığı üzerinde olumlu yönde bir etkiye sahip olduğu değerlendirilebilir. Orman ürünleri nihai tüketicileri kapsamında yapılan bazı çalışmalarda (Howe, 1999; Andersen, 2004; Ozanne ve Vilosky, 2001; Aguilar ve Vilosky, 2007; Cha ve ark., 2009), tüketicilerin sertifikalı ürünler için daha fazla ücret ödeme istekliliğinin farklı oranlarda olduğu tespitleri yapılmıştır. Ancak, maliyet artışlarının %2-30 oranları arasında gerçekleşebileceği (Gan, 2005; Aguilar ve Cai, 2010; Kollert ve Lagan, 2007), ortaya çıkan bu yüksek maliyet artışlarının tamamen nihai tüketiciye yansımadan farklı şekillerde telafi edilmesi gerekliliği (Murry ve Abt, 2001) ve özel tüketici hedeflerine odaklanmanın sertifikasyonun gelişiminde daha etkili olacağı yönündeki çalışmalar (Hansen, 1997) sertifikalı ürünler için nihai tüketici hedef kitlesi seçiminin önemini bu araştırmanın bulgularını destekler nitelikte ortaya koymaktadır. Yine, orman ürünleri nihai tüketicilerinin sertifikalı ürün fiyatlarına yüksek düzeyde hassasiyet gösterdiği bildirilen çalışma sonuçları (Gados, 2011), ülkemizde alt ve orta gelir grubu toplamının genel nüfusa oranının %72,3 olduğu (Balıkçioğlu ve Dalgıç, 2015) verileri ile ilişkilendirildiğinde, alt ve orta gelir grubunda sertifikasyon farkındalığının düşük düzeyde kalmasının ekonomik kaygılardan kaynaklandığı değerlendirilebilir.

Elde edilen bulgular, 6 faktör için kurulan H₂₄ hipotezinin 1 faktör için reddedildiği, 5 faktör ("Sektör Çalışanlarına Etkisi", "SOY'a Etkisi", "Piyasaya Etkisi", "Genel Görüş" ve "Öneriler") için kabul edildiği, dolayısıyla bu hipotezin kısmen kabul edildiğini ortaya koymuştur.

3.2.2.14. Sertifikasyonun Önem Derecesi

OÜEİ çalışanlarının işletmeler açısından sertifikasyonu da içine alan birinci derecede öncelikli olduğunu düşündükleri bazı hususlara ilişkin bulgular, Tablo 48'de verilmiştir.

Buna göre, OÜEİ yönetici ve diğer çalışanları işletmeyle ilgili kendilerine yöneltilen seçenekler arasında ilk sırada “vergi indirimi ve SGK desteği” (%45) seçeneğini tercih ederken, en düşük önceliği “üniversite vb. kurumlarla işbirliği” (%1) seçeneğine vermiştir. Sertifikasyonu birinci derecede öncelikli gören çalışan sayısı ise sadece 36 olup, tüm çalışanların %10’una tekabül etmektedir.

Tablo 48. OÜEİ’lerin birinci öncelikli konularına ilişkin çalışanların dağılımı.

Birinci Öncelikli Konular	Katılımcı	
	Frekans	Oran (%)
Bürokratik kolaylıklar sağlanması	66	18
Vergi, SGK desteği	165	45
Tanıtım	76	21
Mesleki organizasyonlara önem verilmesi	21	6
Üniversite vb. kurumlarla işbirliği	5	1
Sertifikasyon	36	10
Toplam	369	100

Sertifikasyon maliyetlerinin sertifikasyon farkındalığını düşürdüğü yönündeki bulgulara ulaşılan çalışmalar (Romaniuk, 2008; Bouslah ve ark., 2010; Rametstainer ve Simula, 2003) ve işletmelerin sertifikasyon farkındalıklarının geliştirilebilmesi için önce nihai tüketicilerin sertifikalı ürün tercihlerinin geliştirilmesi gerektiğini vurgulayan sertifikasyon sistemi amaçlarının (FSC, 2015; PEFC, 2015) işletmelerin ekonomik hususlara öncelik verdiğini ortaya koymuştur. Diğer yandan, sertifikalı nihai ürün maliyetlerindeki artışların %2-30 oranında olduğu yönünde bulguların elde edildiği çalışmalar (Gan, 2005; Kollert ve Lagan, 2007; Aguilar ve Cai, 2010), ülkemiz orman ürünleri endüstrisi işletmelerinin ekonomik kaygılar dolayısıyla sertifikasyonu öncelikli konuları arasında görmediğini ortaya koyan bu araştırmanın bulgularını destekler niteliktedir. Tüketicilerin sırasıyla fiyat, kalite, teslimat ve kullanılabilirlik ölçütlerini dikkate aldıklarını, sertifikasyon ve yeşil etiketlemeyi tercih sıralamasında en sonda yer aldığı bildirilen başka bir çalışmanın sonuçlarının da (Priyan ve ark., 2008) bu araştırmanın bulguları ile aynı doğrultuda gerçekleştiği görülmüştür. Yine bu çalışmada, işletme yöneticilerinin sertifikasyonu öncelikli husus olarak görme oranının %10 olduğu tespitine karşın, bu oranın %20,8 olarak tespit edildiği uluslararası yazında yer alan bir çalışma (Anderson ve Hansen, 2004) sonuçları birlikte değerlendirildiğinde, ülkemiz OÜEİ önceliklerinin ekonomik kaygılar olduğu ve sertifikasyonu farkındalığının henüz istenen düzeye ulaşmadığı ve geliştirilmesi gerektiği söylenebilir.

3.2.3. Sertifikasyon Sürecine ve Ekonomik Etkilerine İlişkin Bulgular ve Tartışma

OÜEİ müşterilerinin sertifika talep durumuna ilişkin bulgular, Tablo 49’da verilmiştir. Buna göre, FSC sertifika talebi çalışanların yer aldığı sertifikasız OÜEİ’lerde %36 olarak gerçekleşirken, sertifikalı OÜEİ’lerde ise %56 olduğu görülmüştür. Öte yandan, PEFC sertifika talebinin çalışanların yer aldığı sertifikasız OÜEİ’lerde %9 düzeyinde oluşmasına karşın, sertifikalı OÜEİ’lerde ise %10 olarak gerçekleşmiştir. Buna göre, ülkemizde sertifikalı OÜEİ’lerden daha yüksek düzeyde sertifika talebi olduğu ve bu talebin FSC sertifikasında yoğunlaştığı söylenebilir.

Tablo 49. OÜEİ müşterilerinin sertifika talep durumu.

Talep Edilen Sertifika Türü	Sertifikasız OÜEİ		Sertifikalı OÜEİ		Toplam	
	Frekans	Oran (%)	Frekans	Oran (%)	Frekans	Oran (%)
FSC	32	36	63	56	95	47
PEFC	8	9	11	10	19	9
ISO 14001	30	33	21	19	51	25
Diğer*	20	22	17	15	37	18
Toplam	90	100	112	100	202	100

*ISO 9001, OHSAS 18001 vb.

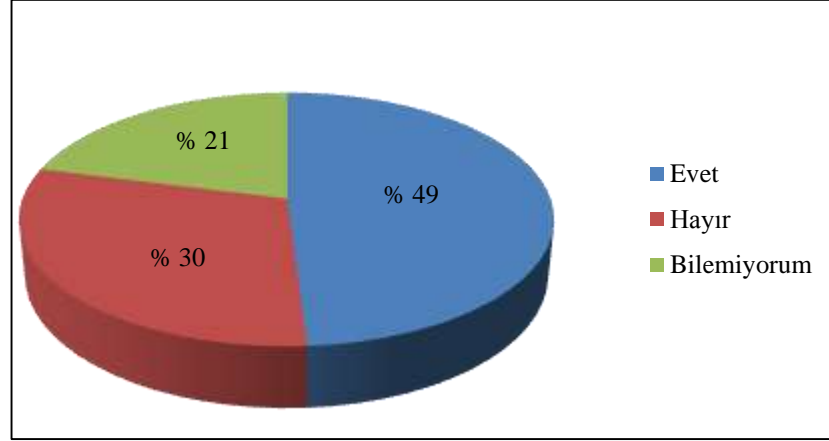
Sertifikalandırmanın orman ürünlerinde meydana getireceği maliyet artışının kabul edilebilir düzeyine ilişkin OÜEİ çalışanlarının görüşleri, Tablo 50’de verilmiştir. Buna göre ürün maliyetlerinde sertifikasyondan kaynaklı maliyet artışlarının kabul edilebilir düzeyine ilişkin soruya toplam 348 OÜEİ katılımcısı görüş beyan etmiş olup, çalışanların %51’i %1-3 oranındaki maliyet artışını makul görürken, çalışanların %31’i için ise bu düzey %4-5 oranında gerçekleşmiştir.

Tablo 50. Sertifikalandırmanın ürün maliyetindeki kabul edilebilir artış oranına ilişkin görüşler.

Kabul Edilebilir Maliyet Artış Oranı	Sertifikasız OÜEİ		Sertifikalı OÜEİ		Toplam	
	Frekans	Oran (%)	Frekans	Oran (%)	Frekans	Oran (%)
%1-3	137	48	39	61	176	51
%4-5	93	33	14	22	107	31
%6-10	47	17	8	13	55	16
%11-15	7	2	3	5	10	3
Toplam	284	100	64	100	348	100

Sertifikası bulunmayan toplam 299 OÜEİ yöneticisine yöneltilen “Müşterilerinizden herhangi bir talep gelmese bile yine de ürünlerinizi sertifikalandırmayı düşünür müsünüz?” sorusuna ilişkin elde edilen veriler, Şekil 19’da sunulmuştur. Buna göre,

çalışanların %49'u herhangi bir talep olmaması durumunda bile sertifikasyonu uygulayabileceklerini belirtmiştir. Buna karşın %30 oranındaki çalışan ise zorlayıcı herhangi bir gelişme olmadığı sürece sertifikasyonu düşünmediklerini bildirmişlerdir.

Şekil 19. OÜEİ'lerin ürün sertifikasyonunu uygulamaya yönelik görüşleri.

Veri toplama araçlarının uygulandığı toplam 78 sertifikalı OÜEİ işletmesi katılımcısına yönelik sertifikalı hammadde ve yarı mamul bulmakta herhangi bir güçlük yaşayıp yaşamadıklarına dair soruya 36 işletme yöneticisi (%46) evet cevabı verirken, 42 yönetici (%54) ise hayır cevabı vermiştir.

Sertifikalı OÜEİ çalışanlarının sertifikasyon kararının alınmasında etkili unsurlara görüşlerinin dağılımı Tablo 51'de verilmiştir. Buna göre, OÜEİ'lerin sertifika almasındaki en büyük ağırlığın müşterilerden gelen talepler ve işletmenin rekabet yeteneğini artırma düşüncesi olduğu görülmektedir.

Tablo 51. Sertifika almada etkili unsurlara ilişkin çalışan görüşleri

Sertifika Almada Etkili Unsurlar	Katılımcı	
	Frekans	Oran (%)
İşletmemizin çevresel sorumluluk bilinci	48	20
Müşterilerden gelen talepler	71	30
İşletmenin rekabet yeteneğini artırma düşüncesi	50	21
Kullandığımız hammaddelerin zaten sertifikalı oluşu	24	10
Sektörel birlik kuruluşlarının genel eğilimi	20	8
Pazar primi	23	10
Toplam	236	100

Herhangi bir çevresel sertifikaya sahip olmayan OÜEİ'lerin sertifika çalışmalarına yönelik durumlarını tespit etmeye yönelik elde edilen veriler, Tablo 52'de

sunulmuştur. Toplam 289 çalışanın görüş beyan ettiği bu hususta, %66 oranındaki (191 işletme) çalışanın sertifikasyona yönelik herhangi bir çalışma içinde olmadıkları görülmektedir.

Tablo 52. Sertifikasız OÜEI'lerin sertifikalandırma süreçlerine ilişkin durumu.

Sertifikalandırma Durumu	Katılımcı	
	Frekans	Oran (%)
Sertifikalandırma ile ilgili herhangi bir çalışma yok	191	66
Sertifika kriterlerinin sağlanmasına yönelik değerlendirme yapıldı	25	9
Sertifika kriterlerinin sağlanmasına yönelik değerlendirme yapılıyor	44	15
Firmamızın sertifika başvurusu hazırlıkları var	14	5
Firmamızın sertifika başvurusu yaptı	15	5
Toplam	289	100

Orman ürünleri sertifikasyonunda Dünya genelinde ve uygulandığı ülkelerin büyük kısmında da en fazla tercih edilen sertifikasyon sisteminin FSC olduğunu ortaya koyan çalışmalar (UNECE/FAO, 2015; Owari ve Sawanobori, 2007; Priyan ve ark., 2008) ile benzer durumun ülkemizde de oluştuğunu bildiren çalışmalar (Tolunay ve Türkoğlu, 2014), bu araştırmada ulaşılan FSC'nin en fazla talep edilen sertifika bulgusunu destekler niteliktedir.

Bu araştırmada elde edilen bulgular, görüşü alınan ülkemiz orman ürünleri endüstrisi işletme yöneticilerinin %82'sinin maliyet artış oranının %5'in altında kalmasını kabul edilebilir düzey olarak gördüklerini ortaya koymuştur. Ancak sertifikasyonun ürün maliyetlerinde neden olduğu artışın %2-30 oranında gerçekleştiğini savunan çalışma sonuçları (Gan, 2005; Aguilar ve Cai, 2010; Kollert ve Lagan, 2007) ülkemizde işletme düzeyinde ekonomik kaygılar nedeniyle sertifikasyon farkındalığının yeterli düzeyde gelişmediğini ortaya koymuştur. Ülkemizdeki sertifikalı orman ürünleri işletmelerinde sertifika almada etkili olan unsurlar arasında çevresel sorumluluk bilincinin sadece %20 düzeyinde kalması ve sertifikasız işletmelerin büyük çoğunluğunda sertifikasyona yönelik herhangi bir çalışma olmadığı bulgusu da bu hipotezin doğrulanması yönünde katkı sağladığı söylenebilir. Yine, pazardaki nihai tüketicilerin sertifikalı ürün talebinin sertifikasyonun gelişimi için en önemli tetikleyici güç olduğu varsayımı (Trishkin ve ark., 2014) altında, ülkemizde bu kapsamda önemli bir eksiklik olduğu ve nihai tüketiciler yönünden orman ürünleri endüstrisi işletmelerini sertifikasyona zorlayacak bir etkinin gelmediği çıkarımı yapılabilecektir.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Orman kaynaklarının sürdürülebilir yönetiminin sağlanması ve orman ürünleri üretiminde ortaya çıkan olumsuz dışsallıkların azaltılmasını amaç edinen sertifikasyon anlayışı, çevreci STK'lar ve onları destekleyen devlet politikalarının yardımıyla dünya genelinde gelişme eğiliminde olan bir süreçtir.

Gönüllülük esasına dayalı olarak oluşan sertifikasyon anlayışı, özellikle gelişmiş ülkelerde söz konusu olan dış ticaretteki yasal kısıtlamalar, ulusal kamu ihalelerinde çevreci etiketlerin zorunlu hale getirilmesi ve çevre bilinci yüksek nihai tüketici kesiminin çevresel etiket talepleri ile orman ürünleri pazarında da önemli bir yer edinmiştir. Tüm bu zorlayıcı unsurların yanı sıra, işletmelerin sosyal gözetişleri, entelektüel sermayelerini artırma arzuları ve orman ürünleri pazarında rekabet avantajı elde etme gayretleri sertifikasyon sürecinin gelişiminde inkâr edilemez bir yere sahiptir.

Ülkemizde de küresel düzeydeki gelişmelerle aynı doğrultuda olacak şekilde son yıllarda, orman ve orman ürünlerinin sertifikalandırmasında önemli gelişmeler yaşanmıştır. 2010 yılında OGM tarafından başlatılan ormanların sertifikalandırılması çalışmaları ile 2015 yılı itibariyle ülke ormanlarının yaklaşık % 12'si (DOİ'lerin %13'ü, OÜEI'lerin %0,6'sı) FSC sertifikasyon belgesi ile sertifikalandırılmıştır (FSC, 2015). Orman ürünleri endüstrisi işletmelerinde ise sertifikalı işletme sayısı 2014 yılına kıyasla yaklaşık % 19 oranında artış göstermiştir.

Bu çalışma ile Türkiye'deki devlet orman işletmeleri ve orman ürünleri endüstrisi işletmelerinde çalışanların (yönetici, mühendis, şef vb.) orman ve orman ürünleri sertifikasyon sürecine ilişkin farkındalıkları ile sertifikasyon sürecine ilişkin sektörel durum analizinin gerçekleştirilmesi amaçlanmıştır. Çalışma amacına ulaşmak üzere hazırlanan sertifikalı ve sertifikasız işletmeler için aynı ve farklı içerikli veri toplama araçları 71 farklı DOİ'de 146 katılımcıya ve benzer şekilde 377 farklı OÜEI'de 377 katılımcıya uygulanmıştır.

Araştırma amacına ulaşmak üzere toplam 24 adet hipotez geliştirilmiş olup, bunlardan 8 adedi DOI'ler ve 16 adedi ise OÜEI'ler özelinde geliştirilen hipotezlerdir.

DOI'lere özgü geliştirilen hipotezlerde (H₁, H₂, H₃, H₄, H₅, H₆, H₇, H₈) işletmelerin bazı özellikleri (coğrafi bölge, müşterilerinin faaliyet alanı vb.) ile;

- Orman işletmesinde sertifikasyon uygulamalarının orman köylülerine etkisi,
- Orman işletmesinde sertifikasyon uygulamalarının sürdürülebilir orman yönetimine etkisi,
- Sertifikasyonun çevresel/ekolojik etkileri
- Orman işletmesinde sertifikasyon uygulamalarının ürün maliyetleri ve orman ürünleri pazarına etkisi
- Orman işletmesinde sertifikasyon uygulamaları sırasında karşılaşılması muhtemel güçlükler
- Sertifikasyonla ilgili genel görüşler
- Orman işletmesinde sertifikasyon uygulamalarının geliştirilmesine ilişkin öneriler

şeklinde geliştirilen çeşitli önermelerden oluşan 7 faktör öbeği arasında farklılık oluşup oluşmadığı araştırılmıştır.

Benzer şekilde, OÜEI'lere özgü geliştirilen hipotezlerde (H₉, H₁₀, H₁₁, H₁₂, H₁₃, H₁₄, H₁₅, H₁₆, H₁₇, H₁₈, H₁₉, H₂₀, H₂₁, H₂₂, H₂₃, H₂₄) de işletmelerin bazı özellikleri (sertifika sahibi olma, çalışan sayısı, coğrafi bölge vb.) ile;

- Sertifikasyon uygulamalarının orman ürünleri sektör çalışanlarına etkisi,
- Sertifikasyon uygulamalarının ormancılık teşkilatı ve sürdürülebilir orman yönetimine etkileri
- Sertifikasyon maliyetleri ve orman ürünleri piyasası üzerindeki etkileri,

- Sertifikasyon sürecinde karşılaşılmaması muhtemel güçlükler,
- Sertifikasyonla ilgili genel görüşler,
- Orman ürünleri sektöründe sertifikasyon uygulamalarının geliştirilmesine ilişkin öneriler

şeklinde geliştirilen çeşitli önermelerden oluşan 6 faktör grubu arasında farklılık oluşup oluşmadığı araştırılmıştır.

Sonuçta araştırma genelinde geliştirilen 24 hipotezden 3 adedi tamamen, 18 adedi kısmen kabul edilmiş olup, 3 adedi ise reddedilmiştir. Çalışmanın hipotezlerinin ve bulgularının DOİ'ler ve OÜEI'ler olmak üzere iki grupta toplanmış olması nedeniyle, sonuç ve öneriler de aşağıda iki alt başlık halinde sunulmuştur.

4.1. Devlet Orman İşletmelerine İlişkin Sonuç ve Öneriler

DOİ'lerin bulunduğu "Coğrafi Bölge"ye göre işletme yönetici ve teknik çalışanları arasında "Genel Görüş" faktörüne yönelik görüş ayrılıkları oluşmuştur. En yüksek görüş ortalamaları Güneydoğu Anadolu ve Karadeniz bölgelerinde oluşurken, en düşük görüş ortalamaları Ege, İç Anadolu ve Marmara bölgesinde oluşmuştur. Bu sonuçlar, sertifikalı DOİ'lerinin yoğun olduğu bölgelerde sertifikasyon yönünden olumsuz bir algı oluştuğu şeklinde yorumlanabilir.

Benzer şekilde, "Sertifika Durumu" değişkenine göre işletme yönetici ve teknik çalışanları arasında "Orman Köylülerine Etkileri", "Piyasaya Etkileri", "Muhtemel Güçlükler" ve "Öneriler" faktörlerine yönelik görüş farklılıkları olduğu anlaşılmıştır. Söz konusu dört faktör düzeyinde sertifikalı işletme yöneticileri görüş ortalamaları, sertifikasız işletme yöneticilerinin görüş ortalamalarından daha düşük düzeyde oluşmuştur. Aynı şekilde, FSC sertifikasını tanıyan DOİ yöneticilerinin "Orman Köylüsüne Etkileri" ve "Piyasaya Etkileri" faktörlerine ilişkin görüş ortalamaları, FSC sertifikasını tanımayan yöneticilerin görüş ortalamalarından düşük olduğu görülmüştür.

FSC sertifikasından farklı olarak, ISO 14001 ÇYS sertifikasını tanıyan yönetici ve teknik çalışanların sertifikasyona ilişkin görüş ortalamaları tüm faktörler düzeyinde,

bu sertifikayı tanımayan yönetici ve teknik çalışanların görüş ortalamalarından daha yüksek düzeyde gerçekleştiği görülmüştür. Bu sonuç, sertifikalı olmayan DOİ yöneticileri arasında FSC sertifikasının tanınırlığının %42, ISO 14001 sertifikasının tanınırlığının %51 olduğu bulgusu birlikte değerlendirildiğinde, FSC sertifikasyonu ile ilgili yukarıda ulaşılan sonucu destekler nitelikte olup, DOİ işletme yönetici ve teknik çalışanları arasında ISO 14001 sertifikasyonuna olan güvenin daha yüksek olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Daha önce herhangi bir işletmede sertifikasyon sürecinde görev alan yönetici ve teknik çalışanların, bu süreçlerde hiçbir görev almamış olanlara göre sertifikasyon farkındalığı daha yüksek düzeyde oluşmuştur. Bu durum sertifikasyon süreci hususunda bilgi sahibi olan yönetici ve teknik çalışanların, sertifikasyonun uygulanması ve elde edilecek sonuçlara yönelik olumlu düşüncelere sahip olduğu yönünde değerlendirilebilir.

DOİ'lerin kullanmakta oldukları orman emvali satış yönteminin işletmenin yönetici ve teknik çalışanlarının sertifikasyon farkındalığına etkisinin araştırıldığı analizler, geleneksel depo satışının kullanıldığı işletmelerde yönetici ve teknik çalışanların sertifikasyon farkındalığının dikili satış yöntemine oranla daha yüksek düzeyde oluştuğunu ortaya koymuştur. Bu sonuçlar, dikili ağaç satışı yönteminin kullanıldığı DOİ'lerde sertifikalandırma hususunda daha fazla güçlüklerle karşılaşılacağı yönünde kaygıların bulunduğunu ortaya koymuştur.

Yapılan analizlerde, DOİ yönetici ve teknik çalışanlarının lisans veya lisansüstü eğitim derecesine sahip olmaları, yürütmekte oldukları görev ve ormancılık teşkilatındaki çalışma sürelerine göre sertifikasyona yönelik görüşlerinde farklılık oluşmamıştır.

Araştırmadan elde edilen bulgular ışığında öncelikli olarak devlet ormancılık teşkilatı çalışanlarının sertifikasyon farkındalığının artırılmasına ihtiyaç olduğu görülmektedir. Sertifikasyon farkındalığını artırabilmek için, OGM tarafından STK'larla işbirliği ile DOİ çalışanlarına yönelik eğitimler ve tanıtıcı faaliyetlere ihtiyaç vardır.

Ülkemiz coğrafi bölgeler düzeyinde sertifikasyon farkındalığının artırılabilmesi amacıyla, DOİ'lerdeki yönetici ve teknik personelin sertifikasyon süreçlerinde görev alması sağlanabilir.

DOİ'lerin sertifikalandırılması, DOİ'lerin dışsal nitelikleri nedeniyle, pazar dinamikleri ve DOİ'lerin büyük ölçüde yurt içi pazara yönelik üretim yapması göz önünde bulundurularak sertifikalı ürün hususunda yurt içi müşteri ve nihai tüketici taleplerinin izlenmesine dönük piyasa araştırmaların yapılması sağlanabilir.

Dikili ağaç satışı yöntemini kullanan DOİ'lerde sertifikasyonun geliştirilmesine yönelik çalışmalar yapılabilir. Yine bu kapsamda söz konusu işletmelerin müşterisi konumundaki özel ve tüzel kişiliklerin ve nihai müşterilerin de sertifikasyon hususunda devlet eliyle (tanıtım filmi) bilinçlendirilmesi sağlanabilir.

Sertifikasyon farkındalığını artırmaya yönelik çabalarda, bu alanda yapılacak projelerin desteklenmesi, eğitim teşviklerinin verilmesi gibi uygulamalarla resmi kurumların ekonomik destek sağlaması ve uygulama alanında kolaylık sağlanması, bu çabaların artırılmasına önemli katkılar sağlayacaktır.

Sertifikalı DOİ'lerdeki yönetici ve teknik çalışanların orman ve orman ürünleri sertifikasyonu farkındalığının, sertifikasız DOİ'lere kıyasla daha düşük oluşmasının nedenleri ayrıntılı şekilde araştırılmalıdır. Bu bağlamda yönetici ve teknik çalışanların mevcut iş yükleri de dikkate alındığında, DOİ'lerdeki sertifikasyon uygulamalarının çalışanlara getirdiği/getireceği ilâve iş yükünün ve bunun doğuracağı maliyetlerin araştırılması gerekmektedir.

Ayrıca bu çalışmada da görüldüğü üzere, sertifikasyonun ağırlıklı olarak üst birimlerden gelen talimatlarla hayata geçirilmesinden dolayı, çalışanlarda bir isteksizlik, güdüleme noksanlığı olabileceği, bu nedenle yeni sertifikasyon süreçleri başlangıcında ve planlamasında çalışanların görüşlerinin daha fazla dikkate alınmasına önem verilmelidir.

Ayrıca sertifikalı DOİ müşterilerini, bu müşterilerin istek ve şikâyetlerine odaklanan çalışmalar yapılarak, elde edilen sonuçlara göre sertifikasyon sürecinin etkinliğini artırıcı tedbirler alınmalıdır.

4.2. Orman Ürünleri Endüstrisi İşletmelerine İlişkin Sonuç ve Öneriler

OÜEİ'lerin buldukları coğrafi bölgeler ile yöneticilerin ve diğer çalışanların sertifikasyona yönelik görüşleri arasında anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. Sertifikasyon farkındalığı Marmara Bölgesinde en yüksek düzeyde oluşurken, en düşük sertifikasyon farkındalığı Doğu Anadolu bölgesinde gerçekleşmiştir. Bu sonuçlara göre, endüstriyel üretimin yoğunlaştığı ve nispi olarak daha büyük işletmelerin yer aldığı bölgelerdeki OÜEİ çalışanlarının sertifikasyon farkındalığının daha yüksek düzeyde olduğu anlaşılmaktadır.

Katılımcıların işletmedeki görevini esas alan analizlerde, sertifikasyon farkındalığının işletmelerin diğer çalışanlarına kıyasla işletme sahiplerini grubunda daha yüksek düzeyde gerçekleştiği görülmüştür. Bu sonuçlar, OÜEİ'lerde özellikle üretim birimlerinde çalışanlar olmak üzere faaliyetleri işletme içi görevlerle sınırlı olan yöneticilerin sertifikasyon farkındalığının düşük olduğunu ortaya koyarken, sektörel gelişimleri yakından takip eden işletme çalışanlarının bu gelişimlerden etkilenme olasılığının daha fazla olduğunu göstermiştir.

OÜEİ yönetici ve diğer çalışanlarının "FSC, PEFC ve ISO 14001 sertifika belgelerini tanıma" değişkenlerine göre yapılan analizlerde, en fazla tanınan sertifika %49 ile ISO 14001 iken, FSC sertifikasının tanınırlığı %33 ve PEFC'nin tanınırlığı %18 olarak tespit edilmiştir. Her üç sertifika belgesini tanıdığını beyan eden OÜEİ yönetici ve diğer çalışanlarının sertifikasyon farkındalıkları, bu sertifika belgelerini tanımadığını beyan eden OÜEİ yöneticilerine göre daha yüksek düzeyde oluşmuştur. Dolayısıyla, sertifikasyon tanınırlığının sertifikasyon farkındalığını artırdığı sonucuna ulaşılmıştır.

Yapılan analizlerde, işletme büyüklüğü ölçütleri arasında zikredilen ortalama yıllık satış geliri, çalışan sayısı ve yerel düzeyde faaliyet gösterme faktörleri ile OÜEİ yönetici ve diğer çalışanlarının sertifikasyon farkındalıkları arasında farklılıklar tespit edilmiştir. Elde edilen sonuçlar, işletme büyüklüğü artışının sertifikasyon farkındalığını artırdığını ortaya koymuştur. Yerel düzeyde üretim yapan küçük ölçekli OÜEİ'lerde ise tüketici talebi eksikliği ve ekonomik kaygılar nedeniyle sertifikasyon farkındalığının düşük düzeyde kaldığı söylenebilir.

OÜEİ'lerin "Faaliyet Alanı" değişkenine göre yönetici ve diğer çalışanların sertifikasyon farkındalıkları arasında farklılıklar görülmüştür. Elde edilen sonuçlar, sertifikasyon farkındalığının, pazarlama işletmelerinde, üretim işletmelerinden daha yüksek düzeyde oluştuğunu ortaya koymuştur. Bu sonuçlar, üretim ve pazarlamayı birlikte yürüten işletmelerden ziyade sadece pazarlama faaliyetinde bulunan işletmelerin pazar dinamikleriyle ilgili daha fazla bilgiye sahip oldukları ve sektörel gelişimleri daha yakından takip etmeleri nedeniyle sertifikasyona yönelik olumlu düşüncelere sahip oldukları yönünde değerlendirilebilir.

Veri toplama araçlarından elde edilen verilerin, OÜEİ'lerin kullandıkları "Üretim Tekniği" değişkenine göre analiz edilmesi sonucunda, OÜEİ yönetici ve diğer çalışanlarının sertifikasyon farkındalıkları arasında farklılıklar olduğu görülmüştür. Sertifikasyon farkındalık düzeyi seri imalat üretim tekniğinin kullanıldığı işletmelerde en yüksek, el işçiliği üretim tekniğinin kullanıldığı işletmelerde en düşük düzeyde gerçekleştiği görülmüştür. Bu sonuçlar, OÜEİ'lerde teknoloji kullanımının artması ile sertifikasyon farkındalığı arasında doğru orantılı bir ilişki olduğunu göstermektedir. Diğer yandan, teknoloji kullanımının üretim miktarını artırması, dolayısıyla işletme büyüklüğünün artması sertifikasyon farkındalığını artıran önemli etkenlerden biri olarak ortaya çıkmıştır.

OÜEİ ürün gruplarına göre OÜEİ yönetici ve diğer çalışanlarının sertifikasyon farkındalığı arasında farklılıklar olduğu tespit edilmiştir. Yönetici ve diğer çalışanların sertifikasyon farkındalığı, kâğıt ve kâğıt ürünleri grubunda en yüksek; ağaç, ağaç malzeme ve mantar ürün grubunda en düşük düzeyde oluşmuştur. Bu sonuçlara göre, kâğıt ve kâğıt ürünleri sektörünün hammadde tedarik yönünden AB kaynaklı sertifikalı kâğıt hamuru kullanımının bu faaliyet alanındaki işletmelerin sertifikasyon farkındalığının yüksek düzeyde oluşmasını sağladığı, ağaç malzeme ve mobilya ürün grubunda ise genel itibarıyla iç pazara yönelik pazarlama faaliyetleri nedeniyle düşük farkındalık düzeyi oluştuğu söylenebilir.

OÜEİ'lerin hedef pazarlarına göre, yönetici ve diğer çalışanların sertifikasyon farkındalığı arasında farklılıklar tespit edilmiştir. Bu sertifikasyon farkındalığının, sadece ihracata yönelik faaliyet gösteren işletmelerde en yüksek, sadece iç pazara yönelik faaliyet gösteren işletmelerde ise en düşük düzeyde gerçekleştiği

görülmüştür. Ülkemizin ihracata yönelik orman ürünleri dış ticaretinin yaklaşık %47'sinin AB ülkeleriyle gerçekleştiği, bu ülkelerdeki sertifikasyon düzeyinin yüksek olduğu ve dış ticarete sertifikasyonla ilgili kısıtlamalar getirmiş oldukları dikkate alındığında, ihracata yönelik faaliyet gösteren işletmelerin sertifikasyon farkındalığının yüksek oluşunun bu etkenden kaynaklandığı söylenebilir. Aynı zamanda, yurt içi orman ürünleri pazarında sertifikasyon farkındalığı ve tüketici talebinin henüz istenen düzeye ulaşmadığı sonucuna da ulaşılabılır.

OÜEI'lerin sertifika belgesine sahip olma durumuna göre, işletme yönetici ve diğer çalışanların sertifikasyon farkındalığı arasında anlamlı farklıklar olduğu görülmüştür. Ulaşılan sonuçlar, sertifika sahibi OÜEI'lerdeki yönetici ve diğer çalışanların sertifikasyon farkındalığının daha yüksek düzeyde olduğunu ortaya koymuştur. Aynı zamanda, sertifika sahibi DOİ yönetici ve teknik çalışanlarında FSC sertifikası için, sertifikasız DOİ yönetici ve teknik çalışanlarından daha düşük düzeyde gerçekleşen sertifikasyona ilişkin görüş ortalamalarının, OÜEI'lerde aksi yönde geliştiği ve sertifikalı OÜEI yönetici ve diğer çalışanların sertifikasyon hakkında daha olumlu düşüncelere sahip oldukları görülmektedir.

Yapılan analizler, tüketicileri tarafından sertifika talep edilen OÜEI yönetici ve diğer çalışanlarının sertifikasyon farkındalığının daha yüksek düzeyde gerçekleştiğini ortaya koymuştur. Bu sonuçlar, tüketici taleplerinin işletmelerin çevresel hassasiyetlere karşı davranışlarının geliştirilmesinde önemli bir işlevi olduğunu ortaya koymaktadır. Ancak, herhangi bir çevresel sertifikaya sahip olmayan işletmeler düzeyinde, FSC sertifikası için %11, PEFC sertifikası için %3 ve ISO 14001 sertifikası için %10 olarak gerçekleşmiş olan sertifikalı ürün talebinin ülkemizde henüz yeterli düzeye ulaşmadığı da görülmektedir.

OÜEI'lerin hedef kitlesine göre yönetici ve diğer çalışanlarının sertifikasyon farkındalıklarının analizi sonucunda, hedef kitlesi alt gelir grubu olan OÜEI'lerde veri toplama aracı faktörlerinde herhangi bir anlamlı farklılık bulunamamıştır. Buna karşın, sertifikasyon farkındalığı hususunda anlamlı farklılığın olduğu orta ve üst gelir grubu hedef kitlelerinde ise hedef kitle olarak üst gelir grubunu seçmiş OÜEI yöneticilerinde daha yüksek düzeyde sertifikasyon farkındalığı oluşmuştur. Buna göre, müşterilerin gelir düzeyi artışının OÜEI'lerin sertifikasyon farkındalığını

artırdığı anlaşılmaktadır. Diğer bir deyişle, tüketici gelir düzeyindeki artışın, tüketici davranışlarında çevresel hassasiyetlerin etkisini artırdığı sonucuna ulaşılabilir.

OÜEİ'lerin nihai tüketiciye yönelik faaliyet göstermesi durumuna göre, yönetici ve diğer çalışanların görüşlerinin değerlendirilmesi sonucunda, OÜEİ yöneticileri arasında sertifikasyon farkındalığına ilişkin farklılıklar görülmüştür. Nihai tüketicilerin hedef kitle olarak seçildiği işletme yönetici sertifikasyon farkındalıklarının, yarı mamul üreten işletmelere göre daha düşük gerçekleştiği görülmüştür. Bu sonuçlar, sertifikasyon farkındalığının nihai tüketici düzeyinde gelişmediğini göstermektedir.

OÜEİ yönetici ve diğer çalışanlarının sertifikasyona yönelik görüşlerinin "Dağıtım Kanalı" değişkenine göre analizlerinde anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. Elde edilen sonuçlar, doğrudan satış yöntemini kullanan işletme yöneticilerinin, sertifikasyon farkındalığının diğer dağıtım kanallarına göre daha yüksek düzeyde olduğunu ortaya koymuştur. Diğer bir deyişle, nihai tüketiciler ile doğrudan temas etme olasılığının artışı ile işletme yöneticilerinin sertifikasyon farkındalığını sağlandığı görülmüştür. Bu durum, nihai tüketici davranışlarının sertifikasyonun gelişiminde önemli bir tetikleyici bir unsur olduğunu ortaya koymuştur.

Elde edilen bu sonuçlar ışığında orman ürünleri endüstrisi işletmelerinde sertifikasyon sürecinin etkinleştirilmesine yönelik olarak aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir:

OÜEİ'lerde yöneticilerin ve karar verici çalışanların sertifikasyon sürecine ilişkin bilgilendirilmesine dönük etkinlikler düzenlemelidir. Bu kapsamda Devlet kurumlarının destek ve öncülüğünde Ticaret ve Sanayi Odaları, çevreci dernek ve vakıflar vb. STK'ların işbirliğinde özellikle ihracat ve ithalatı konu edinmeyen, endüstriyel faaliyetlerin yoğunlaşmadığı coğrafi bölgelerde bulunan OÜEİ yönetici ve işletme sahiplerine yönelik seminer, fuar vb. sektörel organizasyonlar yardımıyla sertifikasyon farkındalığının geliştirilmesine katkı sağlanabilecektir.

OÜEİ'lerde sertifikasyonun geliştirilmesine yönelik faaliyetlerde, farkındalıkları nispeten düşük işletmelere öncelik verilmelidir. Bu kapsamda özellikle çalışan sayısı az, seri imalata dayanmayan, makineli üretim ve el işçiliği üretim tekniğini kullanan,

yıllık satış hâsılası nispeten düşük işletmelere öne çıkmaktadır. Bu noktada sertifikasyon farkındalığı düşük olan bu tür küçük ölçekli ve iç pazara yönelik faaliyette bulunan işletmelerin uluslararası pazarlara açılmasını sağlayabilecek ve rekabet gücünü artıracak kamu destekli sektörel politikaları önem kazanmaktadır.

Ülkemizde, yerli hammadde kullanan OÜE alt sektörleri grubunda yer alan ağaç, ağaç ürünleri ve mantar imalatı işletmeleri ile mobilya işletmelerinin sertifikasyon farkındalığının geliştirilmesi yönünde tanıtım ve bilgilendirme faaliyetlerine ağırlık verilmesi, alt faaliyet alanları arasındaki sertifikasyon farkındalığı farklılığının giderilmesine önemli katkılar sunacaktır.

Yine orman ürünleri sertifikasına sahip işletmelerin, özellikle iç pazara yönelik sektörel organizasyon ve basın yayın organlarında sahip oldukları sertifika belgelerinin reklâmını ön plana çıkararak, sertifika sahibi olmayan işletmelerin de bu belgeleri almaları ve rekabet güçlerini artırmaları sağlanabilecektir.

OÜEİ'leri sertifikasyon farkındalığının çıkış noktası olan nihai tüketici konumundaki müşteri taleplerinin sertifikasyon yönünde geliştirilmesi, OÜEİ ve ülke genelinde sertifikasyon farkındalığının artırılabilmesi amacıyla kullanılacak en önemli araçlardan biri durumundadır. Bu noktada özellikle ekonomik kaygıların yüksek olduğu alt ve orta gelir grubuna yönelik bilinçlendirme çalışmaları daha büyük önem arz etmektedir. Ancak bu çalışmaların, bu öbekte yer alan tüketicilerin satın alma davranışlarını değiştirmeye ikna edebilecek ekonomik teşvik uygulamaları ile desteklenmesi olumlu sonuçlar üretebilecektir.

OÜEİ yöneticilerinin, orman ürünleri sertifikasyonuna ilişkin ekonomik kaygılarının giderilmesinin ve sertifikasyonun gerekliliği ve uygulanabilirliği hususundaki düşüncelerinin olumlu yönde geliştirilebilmesinin sertifikasyonun gelişiminde önemli bir işlev göreceği açıktır. Bu bağlamda, sertifikasyon kuruluşları, sektörel STK'lar, OGM ve üniversite vb. kurumlar tarafından sertifikasyona ilişkin fayda-maliyet analizlerinin yapılması ve elde edilen sonuçların sektörel medya ve OÜEİ yönetimleri ile paylaşılması yoluna gidilmelidir.

Son olarak orman ürünleri ve dolayısıyla orman sertifikasyonunun önemli ayaklarından birini nihai tüketiciler oluşturduğundan, ayrıca orman ve orman

ürünlerine dönük nihai tüketicilerin çevresel kaygılarının yanı sıra sertifikasyona ilişkin farkındalık ve taleplerinin de belirlenmesi gerekmektedir. Bu bağlamda, hem ormancılık teşkilatı birimlerinin hem söz konusu alanda çalışan araştırmacıların tüketici taleplerini konu edinen çalışmalara ağırlık vermesi, sertifikasyonun yaygınlaşması amacıyla geliştirilecek politikalara kaynak oluşturacaktır.

KAYNAKLAR

- Acharya, B. P., 2007. Practice and Implementation of Forest Certification in Nepal, A Case Study from some Cfugs in Dolakha District. M.Sc. Thesis, University of Natural Resources and Applied Life Sciences. Vienna, 105 p.
- Açıkgöz-Altunel, T., 2006. Non-Wood Forest Products and Certification. I. Uluslararası Odun Dışı Orman Ürünleri Sempozyumu, Trabzon, KTÜ Basımevi, 975-6983-49-3, s. 37-38.
- Aguilar, F. X., and Vilosky, R. P., 2007. Consumer Willingness to Pay Price Premiums for Environmentally Certified Wood Products in the U.S. Forest Policy and Economics 9 (2007) p. 1100–1112.
- Aguilar, F. X., 2008. Differentiating Region-Specific Principles and Informing Consumers: Why there should be a Two-Label Forest Product Certification Structure. Journal of Forestry 106 (4): 234-235.
- Aguilar, F. Z. and Cai, Z., 2010. Conjoint Effect of Environmental Labeling, Disclosure of Forest of Origin and Price on Consumer Preferences for Wood Products in the US and UK. Ecological Economics 70 (2010) 308–316.
- Akyol, A., 2004. Türkiye'de Sürdürülebilir Orman Kaynakları Yönetimi, İlkeleri, Göstergeleri ve Uygulamalar. Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Orman Mühendisliği Anabilim Dalı, Isparta, 100 s.
- Akyol, A., 2009. Sürdürülebilir Orman Yönetimi Ölçüt ve Göstergeleri Açısından Ülkemizdeki Mevcut Durum. II. Ormanlıkta Sosyo-Ekonomik Sorunlar Kongresi, SDÜ Isparta, s.36-46 s.
- Akyol, A. ve Tolunay, A., 2014. Sürdürülebilir Orman Yönetimi Ölçüt ve Göstergelerinin Türkiye İçin Modellenmesi. SDÜ Orman Fakültesi Dergisi 2014, Sayı:15, 21-32 s.
- Alkan, H. ve Demir, E., 2015. Dikili Satış Uygulamalarına Yönelik Sosyo-Ekonomik Çözümler. IV. Ormanlıkta Sosyo-Ekonomik Sorunlar Kongresi, 15-17 Ekim 2015, TRABZON, s. 261-272.
- Alpar, R., 2012. Uygulamalı İstatistik ve Geçerlik-Güvenirlik. Detay Yayıncılık, ISBN:9786-05-568-1876, 2. Basım, 2012, Ankara, 532 s.
- Altunbaş, D., 2004. Uluslararası Sürdürülebilir Kalkınma Ekseninde Türkiye'deki Kurumsal Değişimlere Bir Bakış. Yönetim Bilimleri Dergisi, 1 (1-2), 103-118.

- Altunışık, R., Coşkun, R., Bayraktaroğlu, S. ve Yıldırım, E., 2012. Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri (SPSS Uygulamalı). Sakarya Kitapevi, 7. Baskı, Sakarya, 381 s.
- Anderson, R. C., 2004. An Analysis of Consumer Response to Environmentally Certified, Ecolabeled Forest Products. Ph.D. Thesis. Oregon State University, United States-Oregon, 150 p.
- Anderson, R., C. and Hansen, E. N., 2004. The Impact of Environmental Certification on Preferences for Wood Furniture: A Conjoint Analysis Approach. Forest Products Journal; Mar2004, Vol. 54 Issue 3, p 42.
- Anonim, 2004. Türkiye Ulusal Ormancılık Programı (2004-2023), Çevre ve Orman Bakanlığı, Ankara, 90 s.
- Arat, G., Türkeş, M. ve Saner, E., 2002. Vizyon 2023: Bilim ve Teknoloji Stratejileri Teknoloji Öngörü Projesi- Çevre ve Sürdürülebilir Kalkınma Paneli- Uluslararası Sözleşmeler Ön Raporu, TÜBİTAK, Ankara.
- Araújo, M. M. F. C., 2008. Forest Certification in Brazil: Choices and Impacts. M.Sc. Thesis. Faculty of Forestry University of Toronto, Toronto, 117 p.
- Attah, A. N., 2011. A Model For Forest And Product Certification In Ghana: The Perception And Attitudes of Forest Enterprises In Ghana. Ph.D. Thesis. School of New Media and Technologies, Faculty of Design, Media and Management. Brunel University, Londra, 252 p.
- Ayan, S., Öztürk, S. ve Yiğit, N., 2007. Karadeniz Bölgesi Milli Parklarının Pan Parks Sertifikasyon Sistemine Uygunlukları. 38. ICANAS (Uluslararası Asya ve K. Afrika Çalışmaları Kongresi),10, s. 105-129.
- Aydın, T., 2014. Kamuya Ait İşletmelerde Halkla İlişkiler Etkinlik Ölçümü (Kastamonu-Daday Orman İşletme Müdürlüğü Örneği). Artvin Çoruh Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Orman Mühendisliği Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Artvin, 181 s.
- Baharuddin, H. G., 1995. Timber Certification: An Overview. Unasylva, Vol. 46, 1995-183, 18-24 p.
- Balıkçioğlu, E. ve Dalgıç, B., 2015. Türkiye’de Orta Gelirli Sınıfın Profili. Kastamonu Üniversitesi, Ekonomi, İşletme, Siyaset ve Uluslararası İlişkiler Dergisi, Cilt 1, Sayı 1, ISSN: 2149- 0732, s.17-31.
- Bass, S., 1998. Introducing Forest Certification. DG-VIII Forest Certification Advisory Group (FCAG), Forest Certification Briefing Note No 1.
- Baş, T., 2006. Anket Nasıl Hazırlanır Uygulanır Değerlendirilir 4. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara,236 s.

- Başkent, E. Z. ve Türker, M. F., 2003. Ormancılıkta Sertifikalandırma İle İlgili Değerlendirmeler. İÜ Orman Fakültesi Dergisi, Seri: B, Cilt 52-53, Sayı,1-2, 2002-2003.
- Berg, K. and Olszewski, R., 1995. Certification and Labeling: A Forest Industry Perspective. Journal of Forestry. Volume 93, Number;4, 30-33 p. April 1995.
- Bouslah, K., Zali, B. M., Turcotte, M. F. and Kooli, M., 2010. The Impact of Forest Certification on Firm Financial Performance in Canada and the U.S. Journal of Business Ethics (2010) 96:551–572, DOI 10.1007/s10551-010-0482-5.
- Bozlağan, R., 2005. Sürdürülebilir Gelişme Düşüncesinin Tarihsel Arka Planı. Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi, İstanbul Üniversitesi, İktisat Fakültesi Yayını, 50. Kitap, İstanbul, 2005, ISSN: 1304-0103, ss. 1011-1028.
- Budak, S., 2000. Avrupa Birliği ve Türkiye Çevre Politikası. İstanbul: Böke Yayınları. Araştırma Dizisi, 2000-6, 22 s.
- Bukowski, S. W., 2008. An Investigation of the Adoption of Environmental Certification in two Segments of the North American Wood Products Industry. The Pennsylvania State University. Ph.D. Thesis. United States – Pennsylvania, 221 p.
- Büyükkeklik, A., Toksarı, M. ve Bülbül, H., 2010. Çevresel Duyarlılık ve Yenilikçilik Üzerine Bir Araştırma. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi Y.2010, C.15, S.3 s.373-393.
- Büyüköztürk, Ş., 2005. Anket Geliştirme. Türk Eğitim Bilimleri Dergisi. Cilt: 3, Sayı: 2 (2005).
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F., 2012. Bilimsel Araştırma Yöntemleri. Geliştirilmiş 13. Baskı. Pegem Akademi Yayıncılık. ISBN 978-9944-919-28-9, Ankara 341 s.
- Büyüköztürk, Ş., 2015. Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı. Pegem Akademi Yayınları. ISBN: 9789756802748. Ankara, 216 s.
- Cao, X., 2011. Does it Pay to Be Green? An Integrated View of Environmental Marketing with Evidence from the Forest Products Industry in China. Ph.D. Thesis. University of Washington, School of Forest Resources, Washington, 175 p.
- Ceylan, T., 1995. Sürdürülebilir Kalkınma Gelişme İktisadı, Kuram, Eleştiri, Yorum. Editörler: T. İşgüden, F. Ercan, M. Türkay. Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş. İstanbul.
- Cha, J., Chun, J. N. and Youn, Y. C., 2009. Consumer Willingness to Pay Price Premium for Certified Wood Products in South Korea. Journal of Korean Forest Society. Vol. 98, No. 2, pp. 203-211 (2009).

- Chen, J. and Innes, J. L., 2013. The Implications of New Forest Tenure Reforms and Forestry Property Markets for Sustainable Forest Management and Forest Certification in China. *Journal of Environmental Management*; Nov 15, 2013, 129 p206-p215, 10p.
- Cornelis van Kooten, G., Nelson, H. W. and Vertinsky, I., 2005. Certification of Sustainable Forest Management Practices: a Global Perspective on Why Countries Certify. *Forest Policy and Economics* 7 (2005) 857– 867.
- Cook, P. S. and O’Laughlin, J., 1999. Toward Sustainable Forest Management: Idaho Forest, Wildlife and Range Policy Analysis Group, Report No. 18, University of Idaho, December 1999, Moscow.
- CSA, 2015. Kanada Standartlar Kurumu İnternet Sitesi. Erişim Tarihi: 16 Aralık 2015, 10:30. <http://www.csagroup.org/global/en/about-csa-group/history>
- Çavdar, B., 2012. Sertifikalandırma Sürecinde Artvin Orman İşletme Müdürlüğü’nün Değerlendirilmesi. Artvin Çoruh Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Orman Mühendisliği Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Artvin, 152 s.
- Çelik, Y., 2006. Sürdürülebilir Kalkınma Kavramı ve Sağlık. *Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi*. Cilt 9, Sayı: 1, 19-37 s.
- Dias, F. S., Bugalho, M. N., Rodríguez-González, P. M., Albuquerque, A. and Cerdeira, J. O., 2015. Effects of Forest Certification on the Ecological Condition of Mediterranean Streams. *Journal of Applied Ecology*; 52(1), Oxford: Wiley-Blackwell, 2015, 190-198.
- Dölarslan, E. Ş., 2007. Avrupa’da Ormanların Korunması Bakanlar Konferansı Sürecinin Sürdürülebilir Orman Yönetimi Anlayışı. Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi Seri: A, Sayı: 2, Yıl: 2007, ISSN: 1302-7085, s. 159-174.
- DPT, 2001. Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı Ormancılık Özel İhtisas Komisyonu Raporu, DPT Yayın No:2531, Ankara.
- DPT, 2007. Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007-2013) Ormancılık Özel İhtisas Komisyonu Raporu, DPT Yayın No:2712, Ankara.
- Duery, S., 2006. U.S. Demand For Certified Tropical Hardwood Products. M.Sc. Thesis. Graduate Faculty of the Louisiana State University and Agricultural and Mechanical College, Louisiana, 148 p.
- Durusoy, İ., 2002. Sertifikalandırma ve Türkiye Ormancılığında Gerekliliği, Olabilirliği, Uygulanması Sürecinde Karşılaşılması Muhtemel Darboğazların ve Fırsatların İrdelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, KTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon, 173 s.
- Durusoy, İ., Türker, M. F., ve Başkent, E. Z., 2002. Ormancılıkta Sertifikasyon Üzerine Bazı Değerlendirmeler. II. Ulusal Karadeniz Ormancılık Kongresi, Artvin, Cilt, 220-227.

- Durusoy, İ., Türker, M. F. ve Başkent, E. Z., 2003. Forest Certification: Turkish Forestry Sector Perspective, XII World Forestry Congress, Congress Proceedings, A- Forests For People, Quebec City, Canada, Section A2a.
- Durusoy İ. ve Türker M. F., 2005. Sürdürülebilir Orman Kaynakları Yönetimi ve Sertifikalandırma. 1. Çevre ve Ormancılık Şurası, Antalya, 22-25 Mart 2005, s. 488-498.
- Egeli, G., 1996. Avrupa Birliği ve Türkiye’de Çevre Politikaları. Türkiye Çevre Vakfı, Yayın No: 114, Ankara.
- Elliott, C. and Schlaepfer, R., 2001. Understanding Forest Certification using the Advocacy Coalition Framework. *Forest Policy and Economics* 2 (2001). 257-266.
- Ersözlü, A., 2008. Sosyal Sermayenin Ortaöğretim Kurumlarında Görev Yapan Öğretmenlerin İş Doyumuna Etkisi (Tokat İli Örneği). Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ, 141 s.
- Espinoza, O., Buehlmann, U. and Smith, B., 2012. Forest Certification and Green Building Standards: Overview and Use in the U.S. Hardwood Industry. *Journal of Cleaner Production*; Sep, 2012, 30-41 p, 33 p.
- Estep, G. D., DeVallance, D. B. and Grushecky, S., 2013. Affordable Home Builder Demand for Green and Certified Wood Products. *Forest Products Journal*. Jan 2013, Vol. 63 Issue 1/2, p 4-11. 8p.
- Estep, G. D., 2015. Perceptions of Wood Product Supply and Demand for Affordable Building and Green Construction Markets. Ph.D. Thesis. West Virginia University, Davis College of Agriculture, Natural Resources, and Design, United States- West Virginia, 195 p.
- Fischer, C., Aguilar F. X., Jawahar, P. and Sedjo R., 2005. Forest Certification: Toward Common Standards. Discussion pap., Resources for the Future, Washington DC. 28 p.
- FSC, 2015. İnternet Sitesi. <http://info.fsc.org/index.php#result>. Erişim Tarihi: 20.12.2015,13:30.
- Gados, A. I., 2011. Institutional Consumer Preferences for Forest Stewardship Council Certified Paper. University of Alberta, Department of Rural Economy, Master of Science in Agricultural and Resource Economics. Canada.
- Gan, J., 2005. Forest Certification Costs and Global Forest Product Markets and Trade: a General Equilibrium Analysis. *Canadian Journal of Forest Research*, 2005, 35(7): 1731-1743, 10.1139/x05-100.
- Ganguly, I., Bowers, T., Eastin, I. and Cantrell, R., 2013. Role of Green Building Programs in Enhancing the Usage of Environmentally Certified Wood in the

- U.S. Residential Construction Industry. International Journal of Construction Education & Research; Jul2013, Vol. 9 Issue 3, p183-202, 20 p.
- Gedik, G. ve Çil, M., 2015. Batı Karadeniz Bölgesinde Yer Alan Orman Ürünleri Sanayi İşletmelerinde Sürdürülebilir Üretim Uygulamaları Üzerine Bir Araştırma. Ormancılık Dergisi 11(2) (2015), s. 1-12.
- Gedik, T. ve Durusoy, İ., 2012.Orman Ürünleri Sanayinde Sosyal Sorumluluk: Türkiye'nin 1000 Büyük Sanayi Kuruluşu Örneği, Düzce Üniversitesi Orman Fakültesi Ormancılık Dergisi , Cilt: 8, Sayı: 1, , 93-101, (2012).
- Genç, A., 2014. Orman Yönetim Sertifikası Uygulamasında Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri (Kastamonu Orman Bölge Müdürlüğü Örneği). Yüksek Lisans Tezi. Kastamonu Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Orman Mühendisliği Anabilim Dalı. Kastamonu, 122 s.
- Geray, U., 1999. Ormancılıkta Sertifikasyon Olabilirlik Raporu, 30 s. Basılmamış.
- Germain, R. H. and Penfield, P. C., 2010. The Potential Certified Wood Supply Chain Bottleneck and Its Impact on Leadership in Energy and Environmental Design Construction Projects in New York State. Forest Products Journal; 2010, 60 2, p114-p118, 5p.
- Gilman, R., 1992. Sustainability: From the UIA/AIA "Call for Sustainable Community Solutions." <http://www.context.org/about/Definitions/> Erişim Tarihi:01.10.2015
- Gönel, F. D., 2002. Globalleşen Dünyada (Nasıl Bir) Sürdürülebilir Kalkınma. Birikim Dergisi, Sayı: 158, İstanbul, s. 72-80
- Görücü, Ö., 2002. Sürdürülebilir Ormancılık İspanya'daki Uygulamalar ve Türkiye İle Karşılaştırılması. KSÜ Yayın No:90, Ders Kitapları Yayın No:12, Kahramanmaraş, 93 s.
- Gümüş, C., 2004. Ormancılık Politikası. Karadeniz Teknik Üniversitesi Orman Fakültesi Yayınları, Genel Yayın No:216, Fakülte Yayın No: 34, Cilt: 1, Trabzon, 444 s.
- Güner, S., Tüfekçioğlu, A., Öztürk, A. ve Eroğlu, H., 2005. Artvin İl Gelişme Planı, Ormancılık Sektör Raporu (Taslak). 73 s. Artvin.
- Hain, H., 2005. Social, Ecological And Economic Impacts of Forest Certification : Case Study Of FSC Certified Estonian State Forest Management Center. M.Sc. Thesis. University of Tartu. Faculty of Biology and Geography, Institute of Geography, Tartu, 115 p.
- Hälalişan, A. F., Marinchescu, M. and Abrudan, V., 2012. The Evolution of Forest Certification: A Short Review. Bulletin of the Transilvania University of

Braşov Series II: Forestry Wood Industry, Agricultural Food Engineering, Vol. 5 (54) No. 2 - 2012.

- Hansen, E., 1997. Forest Certification and its Role in Marketing Strategy. *Forest Product Journal*: Mar 1997;47, 3.
- Hansman, R., Koellner, T. and Scholz, R. W., 2006. Influence of Consumers' Socioecological and Economic Orientation on Preferences for Wood Products with Sustainability Labels. *Forest Policy and Economics*, 8 (2006) 239– 250.
- Harada, K., 2013. Certification of a Community-based Forest Enterprise for Improving Institutional Management and Household Income: A Case from Southeast Sulawesi, Indonesia. *Small-scale Forestry* (2014) 13, DOI 10.1007/s11842-013-9240-8, p. 47-64.
- He, M., Zeng, Y., Wu, Z. and Li, W., 2015. Forest Certification in Collectively Owned Forest Areas and Sustainable Forest Management: A Case of Cooperative-Based Forest Certification in China. *Small-scale Forestry*. 14, 2, 245-254, Jan. 24, 2015. ISSN: 18737854.
- Holopainen, J., Toppinen, A. and Perttula, S., 2015. Impact of European Union Timber Regulation on Forest Certification Strategies in the Finnish Wood Industry Value Chain. *Forests* ISSN 1999-4907 www.mdpi.com/journal/forests. *Forests* 2015, 6, 2879-2896; doi:10.3390/f6082879.
- Howe, J. L., 1999. Analysis of the Environmental Certification of Wood Products. Ph.D. Thesis. University of Minnesota. United States – Minnesota, 222 p.
- Irland, L. C., 2007. Developing Markets for Certified Wood Products - Greening the Supply Chain for Construction Materials. *Journal of Industrial Ecology; Win*, 2007, 11 1, p201-p216, 16p.
- ISIC, 2008. International Standart Industrial Clasification of All Economic Activities (ISIC Rew.4). Statistical Paper. Series M. No 4, Rew 4. ST/ESA/STAT/SER.M/4/Rev.4. United Nations Publication. Sales No. E.08.XVII.25 ISBN: 978-92-1-161518-0 Copyright United Nations, 2008. All Rights Reserved. Printed in United Nations, NewYork.
- İlter, E. ve Ok, K., 2004. Ormançılık ve Orman Endüstrisinde Pazarlama İlkeleri ve Yönetimi (Örnek Olaylarla). Form Ofset Matbaacılık. ISBN: 975-96967-2-X. Birinci Basım. 488 s.
- İSO, 2008. Çevre Yönetim Sistemi Rehberi. İstanbul Sanayi Odası, İstanbul Sanayi Odası Yayınları No: 2008/11, ISBN 978-9944-60-399-7, 1. Baskı, İstanbul.
- Kalaycı, 2010. SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri 5. Baskı. Asil Yayın Dağ. Ltd. Şti., ISBN:975-9091-14-3, Ankara, 405 s.

- Kalıpsız, K., 1994. İstatistik Yöntemler. İÜ Yayın No: 3835, Orman Fakültesi Yayın No: 427, İstanbul, 558 s.
- Kalkınma Bakanlığı, 2000. Sekizinci Kalkınma Planı (2001-2005), T.C. Başbakanlık DPT, Ankara.
- Kalkınma Bakanlığı, 2016. Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007-2013), T.C. Başbakanlık DPT Ankara.
- Kalkınma Bakanlığı, 2013. Onuncu Kalkınma Planı (2014-2018), T.C. Başbakanlık DPT Ankara.
- Kalkınma Bakanlığı, 2014. Onuncu Kalkınma Planı, Sürdürülebilir Orman Yönetimi Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Onuncu Kalkınma Planı 2014-2018, Ankara.
- Karasar, N., 2014. Bilimsel Araştırma Yöntemi. Nobel Yayın Dağıtım. 26. Baskı, Ankara, 310 s.
- Kärnä, J., Hansen, E. and Juslin, H., 2003. Environmental Activity and Forest Certification in Marketing of Forest Products – a Case Study in Europe. *Silva Fennica* 37(2): 253–267.
- Kenar, İ. ve Balcı, M., 2013. Öğrencilerin Derslerde Teknoloji Ürünü Kullanımına Yönelik Tutumu: Bir Ölçek Geliştirme Çalışması. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* Sayı: 22, Cilt: 10, s. 249-262.
- Kiekens, J. P., 1998. International Registration of Forests: An option for FMU-related International Cooperation. *The Forestry Chronicle* 74(3):23 1-235.
- Kiker, C. F. and Putz, F. E., 1997. Methodological and Ideological Options, Ecological Certification of Forest Products: Economic Challenges. *Ecological Economics* 20 (1997) 37-51.
- Knowles, C., Theodoropoulos, C., Griffin, C. and Allen J., 2011. Oregon Design Professionals Views on Structural Building Products in Green Buildings: Implications for Wood. *Canadian Journal of Forest Research*. Feb2011, Vol. 41 Issue 2, p390-400. 10p.
- Kollert, W. and Lagan, P., 2007. Do Certified Tropical Logs Fetch a Market Premium? A Comparative Price Analysis from Sabah, Malaysia. *Forest Policy and Economics* 9 (2007) 862–868.
- Komut, O. ve Öztürk, A., 2014. Dikili Ağaç Satışı Uygulamasının Yerel Piyasadaki Rekabete Etkileri. II. Ulusal Akdeniz Orman ve Çevre Sempozyumu “Akdeniz Ormanlarının Geleceği: Sürdürülebilir Toplum ve Çevre” 22-24 Ekim 2014 – Isparta, s. 1068-1074.

- Koomson, T. A., 2000. Implications of International Timber Certification for Ghanaian Timber Exports and Sustainable Forest Management. Fletcher School of Law and Diplomacy (Tufts University). United States-Massachusetts. Ph.D. Thesis. 368 p.
- Köksal, S., 2011. Müşterilerin Yeşil (Çevreci) İşletmelere Yönelik Kurumsal İtibar Algısı Üzerine Bir Araştırma. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Adana, 139 s.
- Krishnakumar, J., Yanagida, J. F., Anitha, V., Balakrishnan, R. and Radovich, T. J. K., 2015. Non-timber Forest Products Certification and Management: A Socioeconomic Study among the Kadars in Kerala, India. *Environ Dev Sustain* (2015) 17:837–858 DOI 10.1007/s10668-014-9578-x.
- Küçükkalay, A. M., 1997. Endüstri Devrimi ve Ekonomik Sonuçlarının Analizi. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, S. (2) Güz, s. 51-68, Isparta.
- Lewis, R. A. and Davis, S. R., 2015. Forest Certification, Institutional Capacity, and Learning: An Analysis of the Impacts of the Malaysian Timber Certification Scheme. *Forest Policy and Economics* 52 Amsterdam: Elsevier B. V., 2015, p. 18-26.
- Lister, J. E., 2009. Co-Regulating Corporate Social Responsibility: Government Response to Forest Certification in Canada, The United States and Sweden. Ph.D. Thesis. The University of British Columbia, The Faculty of Graduate Studies, Vancouver, 360 p.
- MacDicken, K. G., Sola, P., Hall, J., Sabogal, C., Tadoum, M. and de Wasseige, C., 2015. Global Progress Toward Sustainable Forest Management. *Forest Ecology and Management*, DOI: 10.1016/j.foreco. 2015.02.005.
- Malets, O., 2015. When Transnational Standards hit the ground: Domestic Regulations, Compliance Assessment and Forest Certification in Russia. *Journal of Environmental Policy and Planning* 17 (3) Abingdon: Routledge, 2015, p. 332-359.
- Marx, A., 2010. Forest Certification as a Global Environmental Governance Tool: What is the Macro-Effectiveness of the Forest Stewardship Council? *Regulation & Governance Journal* (2010) 4. DOI:10.1111/j.1748-5991.2010.01088.x, p. 408-434.
- McDaniel, S. W. and Rylander D. H., 1993. Strategic Green Marketing. *Journal of Consumer Marketing*, c.10(3), 4-10.
- Mercker, D., C., 2006. Forest Certification and Nonindustrial Private Forest Landowners: Assessing Awareness, Acceptance and Educational Preferences. The University of Tennessee. Ph.D. Thesis. United States – Tennessee. 117 p.
- Merry D. F. and Carter, D. R., 1997. Certified Wood Markets in the Us: Implications for Tropical. *Forest Ecology and Management* 92 (1997) 221-228.

- Miteval, D. A., Loucks, C. J. and Pattanayak, S. K., 2015. Social and Environmental Impacts of Forest Management Certification in Indonesia. PLoS ONE 10(7): e0129675. doi:10.1371/journal.pone.0129675.
- Morris, M. and Dunne, N., 2004. Driving Environmental Certification: its Impact on the Furniture and Timber Products Value Chain in South Africa. *Geoforum*, Volume 35, Issue 2, March 2004, Pages 251–266.
- Mouritsen J., Ernst J., Jorgensen A. M., 2000. Green Certification As a Managerial Technology. *Scandinavian Journal of Management*. 16 (2000) 167-187 p.
- Munasinghe, M., 2009. Sustainable Development in Practice: Sustainomics Methodology and Applications. Cambridge University Press. ISBN-13: 9780521719728. New York, 652p.
- Murray, B. C. and Abt, R. C., 2001. Estimating Price Compensation Requirements for Eco-Certified. *Ecological Economics* 36 (2001) 149–163.
- Müftüoğlu, G., İ., 2011. Ormana Dayalı Sektörlerin Dış Ticarete Rekabet Gücü. Düzce Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Orman Mühendisliği Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi. Düzce, 134 s.
- MÜSİAD, 2013. Dayanıklı Tüketim ve Mobilya Rektör Raporu. Müstakil Sanayici ve İşadamları Derneği. MÜSİAD Araştırma Raporları: 86, İstanbul.
- NACE, 2008. NACE Rev. 2. Statistical Classification of Economic Activities in the European Community. Eurostat Methodologies and Working Papers. ISBN 978-92-79-04741-1. ISSN 1977-0375. Cat. No. KS-RA-07-015-EN-N. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2008.
- Nebel, G., Quevedo, L., Jacobsen, J. B. and Helles, F., 2005. Development and Economic Significance of Forest Certification: the case of FSC in Bolivia. *Forest Policy and Economics* 7 (2005) 175– 186.
- Njovu, F. C., 2004. Forest Certification in Zambia. A Paper Presented at the Symposium of Forest Certification in Developing and Transitioning Societies: Social, Economic and Ecological Effects. Yale School of Forestry and Environmental Studies. June 10–11, 2004. Connecticut, CT, USA. 2004.
- OAİB, 2011. Odun Dışı Orman Ürünleri (Orman Tali ürünleri) Sektör Raporu. Orta Anadolu İhracatçı Birlikleri, Ağustos 2011.
- OAİB, 2015. Levha Sanayi Sektör Raporu 2015. Orta Anadolu İhracatçı Birlikleri.
- O'Brien, K. A. and Teisl, M. F., 2004. Eco-Information and its Effect on Consumer Values for Environmentally Certified Forest Products. *Journal of Forest Economics* 10 (2004) 75–96.
- OGM, 2006. Kavram Notu, Sürdürülebilir Orman Yönetim Kriter ve Göstergeler. OGM Strateji Geliştirme Dairesi. Ankara, 10 s.

- OGM, 2012. Orman ve Su İşleri Bakanlığı. Orman Genel Müdürlüğü. Stratejik Plan 2013-2017. Ankara.
- OGM, 2016a. T.C. Orman ve Su İşleri Bakanlığı Teşkilat Yapısı. <http://www.ogm.gov.tr/Documents/Kurulusumuz/TeskilatSema.pdf> Erişim:12.01.2016, 16:30.
- OGM, 2016b. OGM, Sertifikasyon Çalışmaları. Orman Genel Müdürlüğü, <http://sertifikasyon.ogm.gov.tr/Documents/OGM-Sertifikalandirma-Calismalari.pdf>, Erişim: 11.01.2016, 15:30.
- Ok, K., 2007. Ormanlık ve Sürdürülebilir Kalkınma İlişkisi. DPT “Sürdürülebilir Kalkınmanın Sektörel Politikalara Entegrasyonu” Projesi Ormanlık Sektörü Raporu.
- OKA, 2013. Ağaç Ürünleri ve Mobilya Sektör Raporu 2013. Orta Karadeniz Kalkınma Ajansı.
- Orman ve Su İşleri Bakanlığı, 2012. Ormanlardan Faydalanma Şûra Çalışma Belgesi. Ormanlık ve Su Şurası 2013, 21-23 Mart 2013. Çalışma Grubu 10. Ankara.
- Owari, T. and Sawanobori, Y., 2007. Analysis of the Certified Forest Products Market in Japan. Holz Roh Werkst (2007) 65: 113–120. DOI 10.1007/s00107-006-0166-0.
- Owari, T., Juslin, H., Rummukainen, A. and Yoshimura, T., 2006. Strategies, Functions and Benefits of Forest Certification in Wood Products Marketing: Perspectives of Finnish Suppliers. Forest Policy and Economics 9 (2006) 380–39.
- Ozanne, L. K. and Vilosky, R. P., 2001. Certification from the U.S. Consumer Perspective: A Comparison from 1995 and 2000. Forest Product Journal. Vol. 53, No. 3, 13-21.
- Özkaya, B., 2010. İşletmelerin Sosyal Sorumluluk Anlayışının Uzantısı Olarak Yeşil Pazarlama Bağlamında Yeşil Reklamlar. Marmara Üniversitesi Öneri Dergisi [S.l.], v. 9, n. 34, p. 247-258, jul. 2010. ISSN 2147-5377. Erişim Adresi: <<http://e-dergi.marmara.edu.tr/maruoneri/article/view/1012000246>>. Erişim Tarihi: 03 Jan. 2016 doi:<http://dx.doi.org/10.14783/od.v9i34.1012000246>.
- Özmehmet, E., 2012. Dünyada ve Türkiye Sürdürülebilir Kalkınma Yaklaşımları. Yaşar Üniversitesi Dergisi. Cilt:3, Sayı:12, 1853-1876 s.
- Öztunç, Ö., 2006. Uluslararası Çevre Politikalarında Birleşmiş Milletlerin Rolü. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Çevre Bilimleri Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi. Ankara, 164 s.
- Pappila, M., 2012. Forest Certification and Trust-Different Roles in Different Environments. Forest Policy and Economics. Volume 31, June 2013, Pages 37–43.

- PEFC, 2015. İnternet Sitesi. <http://register.pefc.cz/search2.asp>. Erişim Tarihi: 21.12.201516:20
- Peters, M., 2008. Certification and Sustainable Markets: The Impact of the Forest Stewardship Council Label on the Wood Products Industry in the United States. Master of Arts Thesis. Tufts University. Urban and Environmental Policy and Planning Department, United States – Massachusetts. 98 p.
- Pinto, L. F. G. and McDermott, C., 2013. Equity and Forest Certification - A Case Study in Brazil. *Forest Policy&Economics*. May2013, Vol. 30, 7p. DOI: 10.1016/j.forpol.2013.03.002, p. 23-29.
- Priyan, P., Vlosky, R., Dunn, M. A. and Hughes, G., 2008. U.S. Home-center Retailer Attitudes, Perceptions and Behaviors Regarding Forest Certification. *Forest Products Journal*. Mar2008, Vol. 58 Issue 3, p21-25. 5p.
- Putz, F. E., 1994. Approaches to Sustainable Forest Management. Center for International Forest Research, Working Paper No: 4, September 1994, Indonesia
- Rametsteiner, E. and Simula, M., 2003. Forest Certification-an Instrument to Promote Sustainable Forest Management? *Journal of Environmental Management* 67 (2003) 87–98.
- Romaniuk, B., 2008. Costs and Benefits of Forest Management Certification for Polish State Forests Under Forest Stewardship Council Scheme. M.Sc. Thesis. Swedish University of Agricultural Sciences. Southern Swedish Forest Research Center, Alnarp, 81 p.
- Ruckelshaus, W. D., 1989. Toward a Sustainable World. *Scientific Amerikan*, 261(3), 66-175p.
- Schepers, D. H., 2010. Challenges to Legitimacy at the Forest Stewardship Council. *Journal of Business Ethics* (2010) 92: 279–290, DOI 10.1007/s10551-009-0154-5.
- Sakamoto, T., Shiba, M., Pakhriazad, H. Z. and Schaller, M., 2010. Trend of Certified Forest Products (CFPs) Market in Japanese Construction Industries. *International Journal of Business and Management*, Vol. 5, No. 4, April 2010, 65-74.
- Sarı, E., 2010. Çok Alanlı Kararlılık Ölçeğini Türkçeye Uyarlama Çalışması. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. Cilt:14, Sayı 1(2010).
- Seol, M., 2011. Factors Causing Firms to Adopt Forest Certifications: Chinese Manufacturer's Perspective. University of Washington. School of Forest Resources. Ph.D. Thesis. United States-Washington. 157 p.
- Seymour, R. S., Hrubes, R. J. and Hammel, D., 1995. Certifying Sustainable Forestry. *Journal of Forestry*, April 1995, Volume 93, Number 4, p. 26-29.

- SFI, 2015. Sustainable Forest Initiative internet sitesi. Erişim Tarihi: 17.12.2015 14:10. <http://www.sfiprogram.org>.
- SGK, 2013. Sosyal Güvenlik Kurumu. Aylık İstatistik Bültenleri. Sigortalı İstatistikleri 2013 Yılı Eylül Ayı. http://www.sgk.gov.tr/wps/portal/tr/kurumsal/istatistikler/aylik_istatistik_bilgileri. Erişim Tarihi: 03.02.201413:15.
- Sharifi, M. A. and Hussin, Y., 2004. Development of Effective Information Systems Supporting Monitoring and Certification Process of Production Forest in Indonesia: Concept and Progress. International Archives of Photogrammetry. Organising Committee of the XXth International Congress for Photogrammetry and Remote Sensing, İstanbul, 2004; 2004, 35 (Part 7):347-351. ISSN: 1682-1750.
- Shoji, Y., Nakao, N., Ueda, Y., Kakizawa, H. and Hirai, T., 2014. Preferences for Certified Forest Products in Japan: A Case Study on Interior Materials. Forest Policy and Economics 43 (2014) 1–9.
- Sjöström, S., 2003. Forestry Certification: Why it is not Leading to Sustainable Forest Management. M.Sc. Thesis, Department of Ecology, Lund University, Sweden, 49 p.
- Sprang, P., 2001. Aspects of Quality Assurance under then Certification Schemes FSC and PEFC. Themenbearbeitung am Institut für Forstökonomie, Freiburg. January 2001.
- Sun, M., 2012. Economic Impacts of Forest Stewardship Council Certification on International Trade of Forest Products. University of Toronto (Canada), Faculty of Forestry, M.Sc. Thesis, Ottawa, 92 p.
- Schwarzbauer, P. and Rametsteiner, E., 2001. The Impact of SFM-Certification on Forest Product Markets in Western Europe- an Analysis Using a Forest Sector Simulation Model. Forest Policy and Economics 2 2001. 241-256.
- Şahin, C., 2011. Sosyal ve Entelektüel Sermayenin İlköğretim ile Ortaöğretim Okullarında Kullanılma Düzeylerinin Okul Yöneticilerinin Görüşleri Doğrultusunda İncelenmesi. Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Doktora Tezi, Erzurum, 246 s.
- Şahin, D. H. ve Gülleroğlu, H. D., 2013. Likert Tipi Ölçeklere Madde Seçmede Kullanılan Farklı Madde Analizi Teknikleri İle Oluşturulan Ölçeklerin Psikometrik Özelliklerinin İncelenmesi. Asya Öğretim Dergisi [Asian Journal of Instruction] www.e-aji.com e-ISSN:2148-2659. 2013 – 1(2), s. 18-28.
- Şen, G. ve Aközlü, A., 2015. Dikili Ağaç Satışı Tamimlerindeki Değişikliklerin İlgili Grupları Üzerine Etkileri (Kastamonu Orman Bölge Müdürlüğü Örneği). IV. Ormancılıkta Sosyo-Ekonomik Sorunlar Kongresi, 15-17 Ekim 2015, Trabzon, s. 455-471

- Şener, F. N., 2009a. Sürdürülebilir Orman Yönetiminde Sertifikasyon ve Akreditasyon Kavramları, II. Ormancılıkta Sosyo-ekonomik Sorunlar Kongresi,19-21 Şubat 2009, Isparta, s. 371-377.
- Şener, F. N., 2009b. Türkiye’de Sürdürülebilir Ormancılık Uygulamalarının Sertifikasyon ve Akreditasyonunda Sivil ve İdari Yapılanma [Andırın Devlet Orman İşletme Müdürlüğü ve Göksun Devlet Orman İşletme Müdürlüğü Örneği (2003–2007)]. Yüksek Lisans Tezi. KSÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, Kahramanmaraş, 100 s.
- Şener, F. N., Tolunay, A., ve Görücü, Ö., 2011. Sürdürülebilir Ormancılık Uygulamalarında Sertifikasyon ve Akreditasyon: Andırın ve Göksun Devlet Orman İşletme Müdürlükleri Örneği. SDÜ Orman Fakültesi Dergisi 2011, 12: 115-125.
- Tavşancıl, E., 2014. Tutumların Ölçülmesi ve Spss İle Veri Analizi. Nobel Yayınları. 978-605-133-740-1. 5. Baskı, Ankara, 230 s.
- T.C. Resmi Gazete, 1999. Türk Akreditasyon Kurumu Kuruluşu ve Görevleri Hakkında Kanun. Kanun Numarası: 4457, Kabul Tarihi: 27/10/1999, Yayımlandığı R. Gazete: Tarih: 4.11.1999, Sayı: 23866, Yayımlandığı Düstur: Tertip: 5 Cilt: 39.
- T.C. Resmi Gazete, 2015. Orman Genel Müdürlüğünün Taşra Teşkilatında Düzenleme Yapılması Hakkında Karar. 4 Kasım 2015 Tarihli ve 29522 Sayılı Resmî Gazete.
- Thompson, D. W., Anderson, R. C., Hansen, E. N. and Kahle L. R., 2010. Green Segmentation and Environmental Certification: Insights from Forest Products. Business Strategy and the Environment Bus. Strat. Env. 19, 319–334 (2010) Published Online 16 February 2009 in Wiley InterScience(www.interscience.wiley.com) DOI: 10.1002/bse.647.
- Tikina, A., 2006. Assessing the Effectiveness of Forest Certification in the US Pacific Northwest and British Columbia, Canada. University of British Columbia. The Faculty of Graduate Studies. Ph.D. Thesis. Canada. 98 p.
- TMMOB, 2012. Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi İşletmeleri (Kobi’ler). TMMOB Makina Mühendisleri Odası, Oda Raporu. Genişletilmiş Dördüncü Baskı, Yayın No: MMO/583 ISBN: 978-605-01-0350-2, Ankara.
- TOBB, 2008. Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği. Mesleklerin Gruplandırılması Rehberi. 14.01.2008 tarihli Türkiye Ticaret Sicil Gazetesi.
- TOBB, 2012. 2011 Türkiye Orman Ürünleri Meclisi Sektör Raporu. ISBN: 978-605-137-188-7 TOBB Yayın Sıra No: 2012/172, Ankara.
- Tolunay, A. ve Türkoğlu, T., 2014. Perspectives and Attitudes of Forest Products Industry Companies on the Chain of Custody Certification: A Case Study From Turkey. ISSN 2071-1050. Sustainability 2014, 6, 857-871; DOI: 10.3390/su6020857.

- Tosun, J., 2012. Forest Certification in Europe: Exploring the Determinants of Cross-Country Variation. *Marmara Journal of European Studies*; Cilt 20, Sayı 1 (2012); 177-197.
- Trishkin, M., Lopatin, E. and Karjalainen, T., 2014. Assessment of Motivation and Attitudes of Forest Industry Companies Toward Forest Certification in Northwestern Russia. *Scandinavian Journal of Forest Research*, 2014. Vol. 29, No. 3, 283–293,
- TSE, 2016. Neden TS EN ISO 14001? <https://www.tse.org.tr/tr/icerikdetay/87/65/ts-en-iso-14001-cevre-yonetim-sistemi.aspx>. Erişim tarihi: 01.02.2016 21:50.
- TUIK, 2012. Türkiye İstatistik Kurumu. Dış Ticaret İstatistikleri Yıllığı 2012. ISSN 0259-5338. ISBN 978-975-19-5873-0. Türkiye İstatistik Kurumu Matbaası, Ankara.
- Tulaeva, S., 2013. Institutional Trust: The Process of Trust Formation in Russian Forest Villages in Accordance with the International System of Forest Certification. *Forest Policy & Economics*. Jun 2013, Vol. 31, p20-27. 8p.
- Tuppura, A., Puumalainen, K. and Toppinen, A., 2015. Forest Certification and ISO 14001: Current State and Motivation in Forest Companies. *Business Strategy and the Environment*. Jan. 1, 2015. ISSN: 10990836.
- Türker, M. F., 1996. Doğu Karadeniz Bölgesi Ormancılık Sektörünün Sosyo-Ekonomik Yapısı, Doktora Sonrası Temel Araştırma, KTÜ Araştırma Fonu, 93.115.002.3. Kod Nolu Proje, 104 s., Nisan 1996 Trabzon.
- Türker, M. F., 2009. Ülkemiz Yüksek Öğreniminin Çağdaştırılması Sürecinde Ormancılık Anlayışları, 5531 Sayılı Kanun ve AÇÜ ile KTÜ Orman Fakültelerinin Konumu. 5531 Sayılı Orman Mühendisliği, Orman Endüstri Mühendisliği ve Ağaç İşleri Endüstri Mühendisliği Hakkında Kanun'un Yüksek Öğretim-Eğitim ve Uygulamaya Yansımaları, Alınması Gereken Önlemler konulu panel, TMMOB Orman Mühendisleri Odası, 16-19 Kasım 2009, Antalya.
- Türker, M. F., Barlı, Ö. ve Ayyıldız, H., 2009. Türkiye Ormancılık Teşkilatında İşletme Kültürünü Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma. *Ormancılık ve Tabiatı Koruma Vakfı Yayını*. Birinci Baskı, Mayıs, 2009, Erzurum, 121 s.
- Türker, M. F., Başkent, E. Z., ve Durusoy, İ., 2001. Ormancılıkta Sertifikasyon: Orman Kaynakları ve Orman İşletmeciliği Üzerine Etkileri, Uluslararası Gelişmeler ve Türkiye Ormancılığında Gerekliliği ve Olabilirliği. I. Ulusal Ormancılık Kongresi, Ankara, s. 294-305.
- Türker, M. F. ve Durusoy, İ. 2002. Devlet Orman İşletmelerinde Halkla İlişkiler İşlevi ve Sertifikasyon. II. Ulusal Karadeniz Ormancılık Kongresi, Artvin, Cilt I, Sayfa 134-143.
- Türker, M. F., Öztürk, A., Pak, M., Durusoy, İ., 2006. Sürdürülebilir Rekabet Avantajı Elde Etmede Organik Tarım Sektörü Sektörel Stratejiler ve

Uygulamalar. Bölüm 22 “Odun Dışı Organik Orman Ürünleri ve Yönetimi”, 499-543s. Kasım 2006 İstanbul.

- Türker, M. F. ve Gavcar, E., 1993. Endüstriler Arası İşlemler Tabloları Yardımıyla Orman Ürünleri Endüstrilerinin Ekonomik Analizi, Orenko’93, II. Ulusal Orman Ürünleri Endüstri Kongresi Bildiriler Kitabı, 266-275, Trabzon.
- Türker, M. F., 2013. Ormancılık İşletme Ekonomisi. Güncellenmiş ve Genişletilmiş 2. Baskı. Ormancılık ve Tabiatı Koruma Vakfı Yayın Nu.:5. Trabzon, 287 s.
- Türkoğlu, T., 2009. Türkiye’de Ormanların ve Orman Ürünlerinin Sertifikalandırılması. II. Ormancılıkta Sosyo-Ekonomik Sorunlar Kongresi. Süleyman Demirel Üniversitesi Isparta, s. 378-388.
- Türkoğlu, T., 2011. Türkiye’deki Orman Endüstrisi İşletmelerine Sürdürülebilir Orman Yönetimi Çerçevesinde Odun Hammaddesi Tedariki Ve Orman Ürünlerinin Sertifikasyonu. Doktora Tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Orman Mühendisliği Anabilim Dalı, Isparta, 243 s.
- Türkoğlu, T. ve Tolunay, A., 2013. Türkiye’deki Orman Ürünleri İthalatçısı İşletmelerin Sertifikalı Orman Ürünlerine İlişkin Görüşleri. SDÜ Orman Fakültesi Dergisi, 2013, 14: 95-101.
- Ulybina, O. and Shailaja F., 2013. Analysis: Forest Certification in Russia: Challenges of Institutional Development. Ecological Economics 95, 178-187. Science Direct, EBSCOhost (accessed December 25, 2015).
- UNECE/FAO, 2015. Forest Products Annual Market Review 2014-2015. United Nations Publications, Sales No. E.15.II.E.13 ISBN 978-92-1-117097-9, eISBN 978-92-1-057560-7, ISSN 1020-2269.
- United Nations, 2015. Report of the World Commission on Environment and Development: Our Common Future. Transmitted to the General Assembly as an Annex to document A/42/427. <http://www.un-documents.net/ocf-ov.htm> (Erişim Tarihi: 07.10.2015)
- URL-1. http://www.unece.org/oes/nutshell/2004-2005/focus_sustainable_development.html (03 Ocak 2016, 15:40)
- URL-2. Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı İnternet Sitesi. http://www.mfa.gov.tr/dunya-surdurulebilir-kalkinma-zirvesi_johannesburg_-26-agustos---4-eylul-2002_.tr.mfa (03 Ocak 2016 22:50).
- URL-3. Orman Genel Müdürlüğü. <http://sertifikasyon.ogm.gov.tr/Documents/Sertifikalandirma/Dunyadaki-Durum.pdf> (02 Şubat 2016 22:15)
- Urungu, A., 2010. Sürdürülebilir Kalkınma: Uygulamalı Antropolojinin Eylem Alanı. Antropoloji Dergisi, Sayı: 24, s: 133-164, Ankara

- Üstünay, M., 2008. İşletmelerin Sosyal Sorumlulukları Çerçevesinde Yeşil Pazarlama Uygulamaları ve Kimya Sektörüne Yönelik Bir İnceleme. Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Tekirdağ, 279 s.
- Varangis, P. N., Crossley, R., Primo Braga, C. A., 1995. Is There a Commercial Case for Tropical Timber Certification? The World Bank, International Economics Department, Commodity Policy and Analysis Unit, Policy Research Working Paper 1479, June 1995, Washington.
- Venne, M., 2007. An Analysis of Social Aspects of Forest Stewardship Council Forest Certification in Three Ontario Case Studies. M.Sc. Thesis. Wilfrid Laurier University, Department of Geography and Environmental Studies, Ontario, 174 p.
- Vidal, N., Kozak, R. and Cohen, D., 2005. Chain of Custody Certification: An Assessment of The North American Solid Wood Sector. *Forest Policy and Economics* 7 (2005) 345– 355.
- Vlosky, R. P. and Ozanne L. K., 1998. Environmental Certification of Wood Products: The U.S. manufacturers' Perspective. *Forest Product Journal*. 48 (9): 21-26.
- Warner, K., 1997. Toplum Ormancılığının Sürdürülebilir Kalkınmadaki Vizyonu ve Rolü. XI. Dünya Ormancılık Kongresi Bildirileri. XXI. Yüzyıla Doğru Sürdürülebilir Kalkınma İçin Ormancılık, Cilt 5, S:53-62, Antalya.
- Yadav, M. and Dugaya, D., 2013. Non-timber Forest Products Certification in India: Opportunities and Challenges. *Environment, Development & Sustainability* (2013) 15:567–586. DOI 10.1007/s10668-012-9393-1.
- Yaralı, D., 2015. Özel Eğitim Dersine İlişkin Ölçek Geliştirme Çalışması: Geçerlik ve Güvenirlik. *Kafkas Üniversitesi, e-Kafkas Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 2(2), Ağustos 2015. s. 12-22.
- Yavuz, V. A., 2010. Sürdürülebilirlik Kavramı ve İşletmeler Açısından Sürdürülebilir Üretim Stratejileri. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. Cilt/Volume: 7, Sayı/Issue: 14, s. 63 – 86.
- Yaylı, H., 2007. Sürdürülebilir Kalkınmanın Sürdürülebilirliği, ICANAS 38, Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi, 10-15 Eylül 2007, Ankara
- Yeni, O., 2014. Sürdürülebilirlik ve Sürdürülebilir Kalkınma: Bir Yazın Taraması. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* 16/3 (2014) s. 181-208.
- Yeni ve Türker, 2010. Orman İşletme Amaçlarına Ulaşmada GZFT Çözümlemesinden Yararlanma İmkânları (Doğu Karadeniz Bölgesi-Maçka Devlet Orman İşletme Müdürlüğü Örneği). III. Ulusal Karadeniz Ormancılık Kongresi. 20-22 Mayıs 2010. Cilt:1 Sayfa:236-246. Artvin

- Yıkmaz, R. F., 2011. Sürdürülebilir Kalkınmanın Ölçülmesi ve Türkiye İçin Yöntem Geliştirilmesi. Başbakanlık DPT Müsteşarlığı Sosyal Sektörler ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü. Uzmanlık Tezi. Yayın No: 2820, 205 s.
- Yıldırım, H. T. ve Veliöğlü N., 2006. Sürdürülebilir Orman Yönetiminde Kriter ve Göstergelerin İrdelenmesi. İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi, ISSN 0535-84 18, Seri: B/1, Cilt: 56, Sayı:1, 129-140 s.
- Yıldız, Ü. C., 2010. Orman Endüstri Mühendisliği Eğitim-Öğretim Programında Yenilik Gereksinimi ve Akreditasyon Olanakları. AÇÜ III. Ulusal Karadeniz Ormancılık Kongresi, Artvin, 20-22 Mayıs 2010, Cilt.5, s.1889-1915
- Zettergren, F., 2011. FSC's Chain of Custody Certification: the Missing Link to a Decent Work and Decent Living through Forest Certification? A case study in East Kalimantan, Indonesia. M.Sc. Thesis. Department of Geosciences, Geography Unit. University of Fribourg, Switzerland, 160 p.
- Zhao, J. Z., Xie, D. M., Wang, D. Y. and Deng, H. B., 2011. Current Status and Problems in Certification of Sustainable Forest Management in China. Environmental Management Volume: 48 Issue: 6 (2011-12-01) p. 1086-1094. ISSN: 0364-152X.

EKLER

EK-1. Sertifikalı DOI'lere Uygulanan Veri Toplama Aracı.

ANKET FORMU A (SERTİFİKALI ORMAN İŞLETMELERİ İÇİN)

“Türkiye’de Orman Ürünlerinin Sertifikasyonu ve Piyasa Ölçeğinde Değerlendirilmesi” başlıklı bu çalışma, ormancılık teşkilatı ve orman ürünleri endüstrisi alt sektörlerinin sertifikasyon farkındalığı ve çevre bilinci düzeyini tespit ederek, ormanlar ve ekosistemlerin korunması yönünde geliştirilecek politikalara kaynak teşkil edebilecek öneriler geliştirmeyi amaçlamaktadır. Çalışmada elde edilen veriler, Artvin Çoruh Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Orman Mühendisliği Anabilim dalındayürütülmekte olan doktora tezinde bilimsel amaçlı kullanılacaktır.

Katkılarınız ve yardımlarınızdan dolayı teşekkür ederiz.

Doç. Dr. Atakan ÖZTÜRK
Tez Danışmanı

Öğr. Gör. Osman KOMUT
Doktora Öğrencisi

BÖLGE MÜDÜRLÜĞÜ :

İŞLETME MÜDÜRLÜĞÜ :

A- KİŞİSEL BİLGİLER

1) Eğitim durumunuz?

Lisans Yüksek Lisans Doktora

2) Kaç yıldır ormancılık teşkilatında çalışıyorsunuz?

1-5 5-10 10-15 15-20 20 yıldan fazla

3) Ormancılık teşkilatındaki göreviniz nedir?

İşletme Müdürü İşletme Müdür Yardımcısı
 İşletme Şefi Diğer

4) Sertifikasyon sürecinde herhangi bir görev aldınız mı?

Hayır Evet (Belirtiniz

5) Sertifikalandırmayla ilgili ilk bilgileri hangi yoldan edindiniz?

(Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

Sektörel medya haberlerinden
 İşletmedeki bilgilendirme toplantılarından
 İşletme müdürlüğü veya üst birimlerden gelen yazılı bildirimlerden
 Diğer (Lütfen belirtiniz.....)

6) Aşağıdaki belgelerin hangilerini tanıyorsunuz?

FSC⁷ PEFC⁸ ISO 14001 Diğer (.....)

⁷ Forest Stewardship Council (Orman Yönetim Konseyi Sertifikası)

⁸ The Programme for the Endorsement of Forest Certification (Orman Sertifikası Onay Programı Sertifikası)

B- İŞLETMEYE İLİŞKİN BİLGİLER

- 7) İşletmeniz aşağıdaki belgelerden hangisi veya hangilerine sahiptir?
 FSC PEFC ISO 14001 Diğer (.....)
- 8) İşletmenizin orman emvali satışlarında kullandığı yöntem/yöntemler hangisidir?
 % Dikili ağaç satış yöntemi
 % Geleneksel depodan satış yöntemi
- 9) İşletme müşterilerinin talep ettiği herhangi bir sertifika veya belge var mıdır?
 Evet Hayır

Cevabınız "**Hayır**" ise lütfen 12. sorudan devam ediniz

- 10) Müşterilerin talep ettiği sertifika veya belgeler hangileridir?
 FSC PEFC ISO 14001 Diğer (.....)

- 11) İşletmenizin müşterilerini faaliyet alanları itibarıyla en çok sertifika talep edenden en az talepte bulunana doğru (1 en fazla, ..., 5 en az) sıralayınız.

Odu, kereste, parke ve doğrama sektörü	()
Kâğıt sektörü	()
Mobilya sektörü	()
Kaplama, kontrplak, kontrtabla sektörü	()
Yonga levha ve lif levha sektörü	()

- 12) İşletmenizin müşterilerini faaliyet alanları itibarıyla en fazla ürün satın alandan en az ürün satın alana doğru (en fazla 1, ..., en az 5 olmak üzere) sıralayınız.

Odu, kereste, parke ve doğrama sektörü	()
Kâğıt sektörü	()
Mobilya sektörü	()
Kaplama, kontrplak, kontrtabla sektörü	()
Yonga levha ve lif levha sektörü	()

C- İŞLETMEDE SERTİFİKASYONA İLİŞKİN BİLGİLER

- 13) Hangi tür sertifikaya sahipsiniz?
 Orman yönetim sertifikası Ürün sertifikası
- 14) İşletmenizdeki sertifikasyon uygulaması sonrasında, satışa sunulan ürünlerde birim ürün maliyet artışı ortalama ne kadar olmuştur?
 % 1-3 % 4-5 % 6-10 % 11-15
- 15) Sizde sertifikasyon maliyetleri kabul edilebilir düzeyde midir?
 Evet Hayır Fikrim yok
- 16) İşletmenizin sertifikalandırmaya geçişinde hangisi/hangileri etkili olmuştur?
 Müşteri talepleri
 Gelişmeye açık işletme yönetimi
 Üst yönetim birimlerinin emir ve talepleri

EK-1. Devam.

D- SERTİFİKASYONLA İLGİLİ GÖRÜŞLER					
Aşağıdaki önermelere katılma düzeyinizi lütfen ilgili kutucuğu işaretleyerek belirtiniz.	Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Orta Düzeyde Katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
	1	2	3	4	5
D1- Orman işletmesinde sertifikasyon uygulamalarının orman köylülerine etkisi					
17) Ormancılık faaliyetlerinde daha fazla orman köylüsü istihdamı sağlar.	☐	☐	☐	☐	☐
18) Orman köylüsünün ormanlardan yasal faydalanma haklarının geliştirilmesine katkı sağlar.	☐	☐	☐	☐	☐
19) Orman köylüsünün ve köy tüzel kişiliklerinin orman yönetimi ile ilgili kararlara katılımını artırır.	☐	☐	☐	☐	☐
20) Orman köylülerini daha fazla örgütlenmeye yöneltir.	☐	☐	☐	☐	☐
21) Köylülerin mülkiyet haklarının korunmasına ve geliştirilmesine olumlu katkı sağlar.	☐	☐	☐	☐	☐
22) Orman işçiliğinde uzmanlaşmaya yönelik çalışmaları artırır.	☐	☐	☐	☐	☐
23) Orman işçilerinin iş motivasyonunda artışa neden olur.	☐	☐	☐	☐	☐
24) Orman işçiliğinde, çalışma şartlarının ve ücretlerin iyileştirilmesi ve sosyal güvenlik sorununun çözülmesi hususunda olumlu katkılar sağlar.	☐	☐	☐	☐	☐
D2- Orman işletmesinde sertifikasyon uygulamalarının sürdürülebilir orman yönetimine etkisi					
25) Sürdürülebilir orman yönetimini geliştirmede önemli katkılar sağlar.	☐	☐	☐	☐	☐
26) Toplumsal çevre bilincinin geliştirilmesine yardımcı olur.	☐	☐	☐	☐	☐
27) Ormancılık faaliyetleri için sürdürülebilir izleme-değerlendirme planlarının ya da raporlarının oluşturulmasını sağlar.	☐	☐	☐	☐	☐
28) Ormancılık faaliyetleri daha düzenli bir şekilde kayıt altına alınır.	☐	☐	☐	☐	☐
29) Ormancılık yönetiminde şeffaflık sağlar.	☐	☐	☐	☐	☐
30) Ormancılık faaliyetlerindeki iş yükünü artırır.	☐	☐	☐	☐	☐
31) Ülkemizdeki orman yönetimi uygulamalarının uluslararası standartlar düzeyine çıkarılması çalışmalarını hızlandırır.	☐	☐	☐	☐	☐
32) Ormancılık ve orman ürünleri sektörlerinde tüm paydaşları işbirliği yapmaya teşvik eder.	☐	☐	☐	☐	☐
33) Ormancılık faaliyetlerinde çevresel etki değerlendirmesi hususunda daha hassas davranılmasını sağlar.	☐	☐	☐	☐	☐
34) Ormanlardan illegal yararlanmanın nispeten azalmasına katkı sağlar.	☐	☐	☐	☐	☐
D3- Sertifikasyonun çevresel/ekolojik etkileri					
35) Biyolojik çeşitliliğin korunmasına yardımcı olur.	☐	☐	☐	☐	☐
36) Nesli tehlikede olan türlerin korunmasını teşvik eder.	☐	☐	☐	☐	☐
37) Doğal yaşlı ormanların korunmasına katkı sağlar.	☐	☐	☐	☐	☐
38) Doğal gençleştirme kullanımını özendirir.	☐	☐	☐	☐	☐

EK-1. Devam

39) Toplumun çevresel taleplerinin orman planlama çalışmalarına dahil edilmesini sağlar.	☐	☐	☐	☐	☐
D4- Orman işletmesinde sertifikasyon uygulamalarının ürün maliyetleri ve orman ürünleri piyasasına etkisi					
40) Sertifikalı firmaların ürünlerinde talep artışına neden olur.	☐	☐	☐	☐	☐
41) Sertifikalı orman endüstri işletmelerinin pazar payını arttırmalarına olumlu katkı sağlar.	☐	☐	☐	☐	☐
42) İşletmenin ihracata yönelik çalışan müşterilerinin sayısında artışa neden olur.	☐	☐	☐	☐	☐
43) Maliyet artışları nedeniyle piyasadaki illegal yolla elde edilmiş ürün miktarını artırır.	☐	☐	☐	☐	☐
44) Tüketici isteklerini dikkate alma konusunda işletmelerin rekabet yeteneklerini geliştirir.	☐	☐	☐	☐	☐
45) İşletmelerde yenilikçi anlayışın gelişmesi ve yeni teknikler kullanılmasına imkan sağlar.	☐	☐	☐	☐	☐
D5- Orman işletmesinde sertifikasyon uygulamaları sırasında karşılaşılabilecek muhtemel güçlükler					
46) İşletme içindeki dokümantasyon işlemlerinde artışa neden olur.	☐	☐	☐	☐	☐
47) Sertifikalandırma çalışmaları için ilave personel istihdamı gereksinimi ortaya çıkar.	☐	☐	☐	☐	☐
48) Orman ürünleri endüstrisi sektörünün sertifikasyon farkındalık düzeyi yetersizdir.	☐	☐	☐	☐	☐
49) Sertifikasyon maliyetlerine bağlı olarak muhadden bedellerde meydana gelen artış müşteri kaybına neden olur.	☐	☐	☐	☐	☐
50) İşletme çalışanlarının konu ile ilgili eğitim alma sürecinde işleyişle ilgili aksaklıklar yaşanabilir.	☐	☐	☐	☐	☐
51) Ormanlık mevzuatı ile uluslararası sertifikasyon standartlarının uyumlaştırılması zordur.	☐	☐	☐	☐	☐
52) Ülkemizdeki sağlık, iş güvenliği, sosyal güvenlik ve eğitim alt yapıları henüz sertifikasyona uygun değildir.	☐	☐	☐	☐	☐
53) Ülkemizde ormancılık ve orman ürünleri sektörü arasındaki işbirliği sertifikasyonun gereksinim duyduğu düzeyde gelişmemiştir.	☐	☐	☐	☐	☐
54) Ormanlık teşkilatının tüm karar verme süreçlerinde tüm paydaşların katılımını sağlamak mümkün değildir.	☐	☐	☐	☐	☐
55) Orman kadastro işlemlerinin henüz tamamlanmamış olması sertifikasyon uygulamasını zorlaştırır.	☐	☐	☐	☐	☐
56) Yasal mevzuatların orman köylüsüne tam olarak uygulanabilmesi hususunda yaşanan eksiklikler sertifikalandırma uygulamalarını	☐	☐	☐	☐	☐
57) İşletmenin bağımsız bir kuruluş tarafından denetlenmesi işletme mahremiyeti yönünden doğru değildir”	☐	☐	☐	☐	☐
D6- Sertifikasyonla ilgili genel görüşler					
58) Sertifikasyonun ormanların daha iyi yönetilmesine hizmet edeceğini düşünüyorum.	☐	☐	☐	☐	☐
59) Orman sertifikasyonu için tüketici talebi oluşmuştur.	☐	☐	☐	☐	☐
60) Tüketicilerin sertifikalı ürünlere daha fazla ödeme yapacağına inanıyorum.	☐	☐	☐	☐	☐
61) Tüm ormancılık camiası sertifikasyonu desteklemektedir.	☐	☐	☐	☐	☐
62) Sertifikasyon sadece ihracat yapan firmalar için faydalı bir araçtır.	☐	☐	☐	☐	☐

EK-1. Devam

D7- Orman işletmesinde sertifikasyon uygulamalarının geliştirilmesine ilişkin öneriler					
63) Sertifikalandırmayı zorunlu hale getirecek yasal düzenlemeler yapılmalıdır.	☐	☐	☐	☐	☐
64) Sivil toplum kuruluşları sertifikalandırmada daha etkin rol alması yönünde teşvik edilmelidir.	☐	☐	☐	☐	☐
65) Tüm OGM ormanları sertifikalandırılmalıdır.	☐	☐	☐	☐	☐
66) Kamu kurum ve kuruluşlarının mal alım ihalelerinde yeşil etiket zorunlu hale getirilmelidir.	☐	☐	☐	☐	☐
67) Sertifikalı işletmelere vergi indirimi getirilmelidir.	☐	☐	☐	☐	☐
68) Eğitim kurumları tarafından tüm toplumun bilinçlendirilmesi yönünde çalışmalar yapılmalıdır.	☐	☐	☐	☐	☐
69) Sertifikasız orman ürünlerinin ithalat yoluyla ülkeye girişine izin verilmemelidir.	☐	☐	☐	☐	☐
70) Yazılı ve görsel medya tanıtımları kullanılarak toplumsal çevre bilinci geliştirilmelidir.	☐	☐	☐	☐	☐
71) Orman köylüsü ve ormancılık teşkilatı iletişimini geliştirmek amacıyla orman işletme müdürlüklerinde halkla ilişkiler birimleri kurulmalıdır.	☐	☐	☐	☐	☐
Diğer.....					

EK-2. Sertifikasız DOI'lere Uygulanan Veri Toplama Aracı.

ANKET FORMU B (SERTİFİKASIZ DEVLET ORMAN İŞLETMELERİ İÇİN)

“Türkiye’de Orman Ürünlerinin Sertifikasyonu ve Piyasa Ölçeğinde Değerlendirilmesi ” başlıklı bu çalışma, ormancılık teşkilatı ve orman ürünleri endüstrisi alt sektörlerinin sertifikasyon farkındalığı ve çevre bilinci düzeyini tespit ederek, ormanlar ve ekosistemlerin korunması yönünde geliştirilecek politikalara kaynak teşkil edebilecek öneriler geliştirmeyi amaçlamaktadır. Çalışmada elde edilen veriler, Artvin Çoruh Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Orman Mühendisliği Anabilim dalında yürütülmekte olan doktora tezinde bilimsel amaçlı kullanılacaktır.

Katkılarınız ve yardımlarınızdan dolayı teşekkür ederiz.

Doç. Dr. Atakan ÖZTÜRK
Tez Danışmanı

Öğr. Gör. Osman KOMUT
Doktora Öğrencisi

BÖLGE MÜDÜRLÜĞÜ :

İŞLETME MÜDÜRLÜĞÜ :

A- KİŞİSEL BİLGİLER

1) Eğitim durumunuz?

Lisans Yüksek Lisans Doktora

2) Kaç yıldır ormancılık teşkilatında çalışıyorsunuz?

1-5 5-10 10-15 15-20 20 yıldan fazla

3) Ormancılık teşkilatındaki göreviniz nedir?

İşletme Müdürü İşletme Müdür Yardımcısı
 İşletme Şefi Diğer

4) Sertifikasyon sürecinde daha önce herhangi bir görev aldınız mı?

Hayır Evet (*Belirtiniz.....*)

5) Aşağıdaki belgelerin hangilerini tanıyorsunuz?

FSC⁹ PEFC¹⁰ ISO 14001 Diğer (.....)

B- İŞLETMEYE İLİŞKİN BİLGİLER

6) İşletmenizin orman emvali satışlarında kullandığı yöntem/yöntemler hangisidir?

% Dikili ağaç satış yöntemi
 % Geleneksel depodan satış yöntemi

7) İşletme müşterilerinin talep ettiği herhangi bir sertifika veya belge var mıdır?

Evet Hayır

(Cevabınız “Hayır” ise lütfen 10. sorudan devam ediniz)

8) Müşterilerin talep ettiği sertifika veya belgeler hangileridir?

FSC PEFC ISO 14001 Diğer (.....)

⁹ Forest Stewardship Council (Orman Yönetim Konseyi Sertifikası)

¹⁰ The Programme for the Endorsement of Forest Certification (Orman Sertifikası Onay Programı Sertifikası)

EK-2. Devam

9) İşletmenizin müşterilerini faaliyet alanları itibariyle en çok sertifika talep edenden en az talepte bulunana doğru (1 en fazla, ..., 5 en az) sıralayınız.

Odun, kereste, parke ve doğrama sektörü	()
Kâğıt sektörü	()
Mobilya sektörü	()
Kaplama, kontrplak, kontrtabla sektörü	()
Yonga levha ve lif levha sektörü	()

10) İşletmenizin müşterilerini faaliyet alanları itibariyle en fazla ürün satın alandan en az ürün satın alana doğru (en fazla 1, ..., en az 5 olmak üzere) sıralayınız.

Odun, kereste, parke ve doğrama sektörü	()
Kâğıt sektörü	()
Mobilya sektörü	()
Kaplama, kontrplak, kontrtabla sektörü	()
Yonga levha ve lif levha sektörü	()

11) İşletmenizin sertifikalandırma çalışmalarına ilişkin durumu aşağıdakilerden hangisine uymaktadır?

İşletmemizde sertifikalandırmayla ilgili herhangi bir çalışma yok	()
Sertifikalandırma hususunda Orman Genel Müdürlüğü tarafından sadece resmi yazışmalarla yapılan bilgilendirme söz konusudur	()
İşletmemizde sertifika kriterlerinin sağlanmasına yönelik değerlendirme yapıldı/yapılıyor	()
İşletmemiz FSC yönetim sertifikası başvurusu yaptı	()
İşletmemiz FSC ürün sertifikası başvurusu yaptı	()
İşletmemiz FSC dışında farklı bir sertifika başvurusu yaptı	()

C- SERTİFİKASYONLA İLGİLİ GÖRÜŞLER

Aşağıdaki önermelere katılma düzeyinizi lütfen ilgili kutucuğu işaretleyerek belirtiniz.	Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Orta Düzeyde Katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
	1	2	3	4	5
C1- Orman işletmesinde sertifikasyon uygulamalarının orman köylülerine etkisi					
12) Ormancılık faaliyetlerinde daha fazla orman köylüsü istihdamı sağlar.	☐	☐	☐	☐	☐
13) Orman köylüsünün ormanlardan yasal faydalanma haklarının geliştirilmesine katkı sağlar.	☐	☐	☐	☐	☐
14) Orman köylüsünün ve köy tüzel kişiliklerinin orman yönetimi ile ilgili kararlara katılımını artırır.	☐	☐	☐	☐	☐
15) Orman köylülerini daha fazla örgütlenmeye yöneltir.	☐	☐	☐	☐	☐
16) Köylülerin mülkiyet haklarının korunmasına ve geliştirilmesine olumlu katkı sağlar.	☐	☐	☐	☐	☐
17) Orman işçiliğinde uzmanlaşmaya yönelik çalışmaları artırır.	☐	☐	☐	☐	☐

EK-2. Devam

18) Orman işçilerinin iş motivasyonunda artışa neden olur.	☐	☐	☐	☐	☐
19) Orman işçiliğinde, çalışma şartlarının ve ücretlerin iyileştirilmesi ve sosyal güvenlik sorununun çözülmesi hususunda olumlu katkılar	☐	☐	☐	☐	☐
C2- Orman işletmesinde sertifikasyon uygulamalarının sürdürülebilir orman yönetimine etkisi					
20) Sürdürülebilir orman yönetimini geliştirmede önemli katkılar sağlar.	☐	☐	☐	☐	☐
21) Toplumsal çevre bilincinin geliştirilmesine yardımcı olur.	☐	☐	☐	☐	☐
22) Ormancılık faaliyetleri için sürdürülebilir izleme-değerlendirme planlarının ya da raporlarının oluşturulmasını sağlar.	☐	☐	☐	☐	☐
23) Ormancılık faaliyetleri daha düzenli bir şekilde kayıt altına alınır.	☐	☐	☐	☐	☐
24) Ormancılık yönetimde şeffaflık sağlar.	☐	☐	☐	☐	☐
25) Ormancılık faaliyetlerindeki iş yükünü artırır.	☐	☐	☐	☐	☐
26) Ülkemizdeki orman yönetimi uygulamalarının uluslararası standartlar düzeyine çıkarılması çalışmalarını hızlandırır.	☐	☐	☐	☐	☐
27) Ormancılık ve orman ürünleri sektörlerinde tüm paydaşları işbirliği yapmaya teşvik eder.	☐	☐	☐	☐	☐
28) Ormancılık faaliyetlerinde çevresel etki değerlendirmesi hususunda daha hassas davranılmasını sağlar.	☐	☐	☐	☐	☐
29) Ormanlardan illegal yararlanmanın nispeten azalmasına katkı sağlar.	☐	☐	☐	☐	☐
C3- Sertifikasyonun çevresel/ekolojik etkileri					
30) Biyolojik çeşitliliğin korunmasına yardımcı olur.	☐	☐	☐	☐	☐
31) Nesli tehlikede olan türlerin korunmasını teşvik eder	☐	☐	☐	☐	☐
32) Doğal yaşlı ormanların korunmasına katkı sağlar	☐	☐	☐	☐	☐
33) Doğal gençleştirme kullanımını özendirir	☐	☐	☐	☐	☐
34) Toplumun çevresel taleplerinin orman planlama çalışmalarına dahil edilmesini sağlar	☐	☐	☐	☐	☐
C4- Orman işletmesinde sertifikasyon uygulamalarının ürün maliyetleri ve orman ürünleri piyasasına etkisi					
35) Sertifikalı firmaların ürünlerinde talep artışına neden olur.	☐	☐	☐	☐	☐
36) Sertifikalı orman endüstri işletmelerinin pazar payını artırmalarına olumlu katkı sağlar.	☐	☐	☐	☐	☐
37) İşletmenin ihracata yönelik çalışan müşterilerinin sayısında artışa neden olur.	☐	☐	☐	☐	☐
38) Maliyet artışları nedeniyle piyasadaki illegal yolla elde edilmiş ürün miktarını artırır.	☐	☐	☐	☐	☐
39) Tüketici isteklerini dikkate alma konusunda işletmelerin rekabet yeteneklerini geliştirir.	☐	☐	☐	☐	☐
40) İşletmelerde yenilikçi anlayışın gelişmesi ve yeni teknikler kullanılmasına imkan sağlar.	☐	☐	☐	☐	☐
C5- Orman işletmesinde sertifikasyon uygulamaları sırasında karşılaşılabilecek muhtemel güçlükler					
41) İşletme içindeki dokümantasyon işlemlerinde artışa neden olur.	☐	☐	☐	☐	☐
42) Sertifikalandırma çalışmaları için ilave personel istihdamı gereksinimi ortaya çıkar.	☐	☐	☐	☐	☐
43) Orman ürünleri endüstrisi sektörünün sertifikasyon farkındalık düzeyi yetersizdir.	☐	☐	☐	☐	☐
44) Sertifikasyon maliyetlerine bağlı olarak muhtemelen bedellerde meydana gelen artış müşteri kaybına neden olur.	☐	☐	☐	☐	☐

EK-2. Devam

45) İşletme çalışanlarının konu ile ilgili eğitim alma sürecinde işleyişle ilgili aksaklıklar yaşanabilir.	☐	☐	☐	☐	☐
46) Ormancılık mevzuatı ile uluslararası sertifikasyon standartlarının uyumlaştırılması zordur.	☐	☐	☐	☐	☐
47) Ülkemizdeki sağlık, iş güvenliği, sosyal güvenlik ve eğitim alt yapıları henüz sertifikasyona uygun değildir.	☐	☐	☐	☐	☐
48) Ülkemizde ormancılık ve orman ürünleri sektörü arasındaki işbirliği sertifikasyonun gereksinim duyduğu düzeyde gelişmemiştir.	☐	☐	☐	☐	☐
49) Ormancılık teşkilatının tüm karar verme süreçlerinde tüm paydaşların katılımını sağlamak mümkün değildir.	☐	☐	☐	☐	☐
50) Orman kadastro işlemlerinin henüz tamamlanmamış olması sertifikasyon uygulamasını zorlaştırır.	☐	☐	☐	☐	☐
51) Yasal mevzuatların orman köylüsüne tam olarak uygulanabilmesi hususunda yaşanan eksiklikler sertifikalandırma uygulamalarını	☐	☐	☐	☐	☐
52) İşletmenin bağımsız bir kuruluş tarafından denetlenmesi işletme mahremiyeti yönünden doğru değildir”	☐	☐	☐	☐	☐
C6- Sertifikasyonla ilgili genel görüşler					
53) Sertifikasyonun ormanların daha iyi yönetilmesine hizmet edeceğini düşünüyorum.	☐	☐	☐	☐	☐
54) Orman sertifikasyonu için tüketici talebi oluşmuştur.	☐	☐	☐	☐	☐
55) Tüketicilerin sertifikalı ürünlere daha fazla ödeme yapacağına inanıyorum.	☐	☐	☐	☐	☐
56) Tüm ormancılık camiası sertifikasyonu desteklemektedir.	☐	☐	☐	☐	☐
57) Sertifikasyon sadece ihracat yapan firmalar için faydalı bir araçtır.	☐	☐	☐	☐	☐
C7- Orman işletmesinde sertifikasyon uygulamalarının geliştirilmesine ilişkin öneriler					
58) Sertifikalandırmayı zorunlu hale getirecek yasal düzenlemeler yapılmalıdır.	☐	☐	☐	☐	☐
59) Sivil toplum kuruluşları sertifikalandırmada daha etkin rol alması yönünde teşvik edilmelidir.	☐	☐	☐	☐	☐
60) Tüm OGM ormanları sertifikalandırılmalıdır.	☐	☐	☐	☐	☐
61) Kamu kurum ve kuruluşlarının mal alım ihalelerinde yeşil etiket zorunlu hale getirilmelidir.	☐	☐	☐	☐	☐
62) Sertifikalı işletmelere vergi indrimi getirilmelidir.	☐	☐	☐	☐	☐
63) Eğitim kurumları tarafından tüm toplumun bilinçlendirilmesi yönünde çalışmalar yapılmalıdır.	☐	☐	☐	☐	☐
64) Sertifikasız orman ürünlerinin ithalat yoluyla ülkeye girişine izin verilmemelidir	☐	☐	☐	☐	☐
65) Yazılı ve görsel medya tanıtımları kullanılarak toplumsal çevre bilinci geliştirilmelidir.	☐	☐	☐	☐	☐
66) Orman köylüsü ve ormancılık teşkilatı iletişimini geliştirmek amacıyla orman işletme müdürlüklerinde halkla ilişkiler birimleri kurulmalıdır.	☐	☐	☐	☐	☐
Diğer.....					

EK-3. Sertifikalı OÜEİ'lere Uygulanan Veri Toplama Aracı.

ANKET FORMU C (SERTİFİKALI ÖZEL SEKTÖR İŞLETMELERİ İÇİN)

“Türkiye’de Orman Ürünlerinin Sertifikasyonu ve Piyasa Ölçeğinde Değerlendirilmesi” başlıklı bu çalışma, ormancılık teşkilatı ve orman ürünleri endüstrisi alt sektörlerinin sertifikasyon farkındalığı ve çevre bilinci düzeyini tespit ederek, ormanlar ve ekosistemlerin korunması yönünde geliştirilecek politikalara kaynak teşkil edebilecek öneriler geliştirmeyi amaçlamaktadır. Çalışmada elde edilen veriler, Artvin Çoruh Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Orman Mühendisliği Anabilim dalında yürütülmekte olan doktora tezinde bilimsel amaçlı kullanılacaktır.

Katkılarınız ve yardımlarınızdan dolayı teşekkür ederiz.

Doç. Dr. Atakan ÖZTÜRK
Tez Danışmanı

Öğr. Gör. Osman KOMUT
Doktora Öğrencisi

İŞLETME ADI :

A- KİŞİSEL BİLGİLER

1) İşletmedeki göreviniz nedir?

- Genel Müdür İşletme Müdürü Üretim Müdürü
 Pazarlama Müdürü Müdür Yardımcısı Birim Şefi
 Diğer (lütfen belirtiniz).....

2) Çevresel sertifikalardan hangilerini tanıyorsunuz?

- FSC¹¹ PEFC¹² ISO 14001 Diğer (.....)

3) Sertifikasyon sürecinde herhangi bir görev aldınız mı?

- Hayır Evet (Belirtiniz.....)

B- İŞLETMEYE İLİŞKİN BİLGİLER

4) İşletmenizin ana faaliyet alanı nedir?

- Üretim
 Pazarlama (Eğer cevabınız “Pazarlama” ise 7. sorudan devam ediniz.)

5) İşletmede hangi üretim tekniği daha yoğun olarak kullanılmaktadır?

- El işçiliği veya belli bireylere bağlı Makine ile ama seri imalat değil
 Seri imalat Diğer (.....)

6) İşletmenizin oduna dayalı hammadde ve/veya yarı mamul ihtiyacını nasıl karşılıyorsunuz? (birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

- () Doğrudan ithalat yoluyla
() İthal mamul satan aracı işletmelerden
() Devlet orman işletmelerinden
() Yerli yarı mamul satan üreticilerden
() İthal yarı mamul satan üreticilerden

¹¹ Forest Stewardship Council (Orman Yönetim Konseyi Sertifikası)

¹² The Programme for the Endorsement of Forest Certification (Orman Sertifikası Onay Programı Sertifikası)

EK-3. Devam

7) İşletmenizin ürün ya da mal karmasında aşağıdakilerden hangisi/hangileri bulunmaktadır?

- Kereste, mantar vb. Lif levha Yonga levha
 Ahşap parke Ahşap kaplama Kontrplak, kontratabla,
 Kâğıt ve kâğıt ürünleri Mobilya Ofset, Matbaa, baskı
 Ahşap yapı malzemeleri ve dekorasyon Diğer (.....)

8) Firmanız kaç yıldır bu sektörde faaliyet gösteriyor?

- 1-5 6-10 11-15 16-20 20 yıldan fazla

9) Nihai tüketiciye yönelik üretim veya pazarlama yapıyorsanız (mobilya ve kâğıt ürünleri gibi) hedef kitleniz hangisidir?

- Alt gelir grubu Orta gelir grubu Üst gelir grubu

10) İşletmenizin toplam çalışan sayısı kaçtır?

- 1-5 6-50 51-100
 101-250 251-500 500'den fazla

11) Ürünleriniz tüketiciye hangi dağıtım kanalı ile ulaşmaktadır?

- Tüketici doğrudan bizden alır Ürünlerimiz bayilerimizde satılır
 Toptancı/perakendecilerde satılır Ürünlerimiz büyük marketlerde satılır
 Diğer

12) Ürünleriniz hangi pazar veya pazarlarda satılmaktadır?

- %.....Yurt içi : Lütfen aşağıdaki hedef pazarlardan ilgilendiklerinizi işaretleyiniz
() Şehir () Bölgesel () Ulusal
 %.....Yurt dışı: Lütfen aşağıdaki hedef pazarlardan ilgilendiklerinizi işaretleyiniz
() Avrupa () Rusya () İran () Arap ülkeleri () Diğer.....

13) İşletmenizin yıllık ortalama satış geliri ne kadardır?

- 0-500.000 TL 500.000-1milyon TL 1-2,5 milyon TL
 2,5-5 milyon TL 5-10 milyon TL 10-20 milyon TL
 20-30 milyon TL 30-40 milyon TL 40 milyon TL'den fazla

14) Aşağıdaki hususları işletmeniz açısından önem derecesine göre sıralayınız.

(1 en fazla önemli,..., 6 en az önemli)

Bürokratik kolaylıklar	()
Vergi indirimi ve SSK desteği	()
Reklam, tanıtım, pazarlama, internet ve web kullanımı	()
Yurt dışı yurt içi mesleki organizasyonlar	()
Üniversite veya araştırma kuruluşları ile işbirliği	()
Ürün belgelendirme ve sertifikasyon	()

C- İŞLETMEDE SERTİFİKASYONA İLİŞKİN BİLGİLER

15) İşletmeniz aşağıdaki belgelerden hangisi veya hangilerine sahiptir?

- FSC PEFC ISO 14001 Diğer (.....)

16) Ürünlerinizde müşteriler tarafından herhangi bir sertifika veya belge talep edilmekte midir?

- Evet Hayır Cevabınız "**Hayır**"sa 18. sorudan devam ediniz.

EK-3. Devam

- 17) Müşterilerin talep ettiği sertifika veya belgeler hangileridir?
 FSC PEFC ISO 14001 Diğer (.....)
- 18) Size göre ormanların/orman ürünlerinin sertifikalandırılmasının ürün maliyetlerinde neden olduğu artış için kabul edilebilir oran aralığı hangisidir?
 % 1-3 % 4-5 % 6-10 % 11-15
- 19) Sertifikalı hammadde ve yarı mamul bulmakta güçlük çekiyor musunuz?
 Evet Hayır
- 20) Firmanızın sertifika almaya karar vermesinde hangileri etkili olmuştur?
 İşletmemizin çevresel sorumluluk bilinci
 Müşterilerden gelen talepler
 İşletmenin rekabet yeteneğini artırma düşüncesi
 Kullandığımız hammaddelerin zaten sertifikalı oluşu
Sektörel birlik kuruluşlarının genel eğilimi
 Pazar primi

D- SERTİFİKASYONLA İLGİLİ GÖRÜŞLER					
Aşağıdaki önermelere katılma düzeyinizi lütfen ilgili kutucuğu işaretleyerek belirtiniz	Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Orta Düzeyde Katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
	1	2	3	4	5
D1- Sertifikasyon uygulamalarının orman ürünleri sektör çalışanlarına etkisi					
21) İşçilik ücretlerinde ve çalışan haklarında iyileşme sağlar.	☐	☐	☐	☐	☐
22) Kalifiye işçiliğin gelişmesinde olumlu etkileri vardır.	☐	☐	☐	☐	☐
23) İşçilerinin sosyal güvenlik sorununun çözümüne katkıda bulunur.	☐	☐	☐	☐	☐
24) İşçi sağlığı ve iş güvenliği konusunda iyileşmeler sağlar.	☐	☐	☐	☐	☐
25) İşçi ve işveren ilişkilerinin iyileştirilmesine katkıda bulunur.	☐	☐	☐	☐	☐
D2- Sertifikasyon uygulamalarının ormancılık teşkilatı ve sürdürülebilir orman yönetimine etkileri					
26) Biyolojik çeşitliliğin korunmasına katkıda bulunur.	☐	☐	☐	☐	☐
27) Nesli tehlikede olan türlerin korunmasını teşvik eder.	☐	☐	☐	☐	☐
28) Toplumdaki çevresel sosyal sorumluluğun geliştirilmesine yardımcı olur.	☐	☐	☐	☐	☐
29) Ormancılık yönetiminde şeffaflık sağlar.	☐	☐	☐	☐	☐
30) Ormancılık uygulamalarının uluslararası standartlar düzeyine çıkarılması çalışmalarına olumlu katkı sağlar.	☐	☐	☐	☐	☐
31) Ormancılık ve orman ürünleri sektörlerinde tüm paydaşları işbirliği yapmaya teşvik eder.	☐	☐	☐	☐	☐
32) Ormancılık faaliyetlerinde çevresel etki değerlendirmesi çalışmalarını geliştirir.	☐	☐	☐	☐	☐
33) Ormanlardan illegal yararlanmayı azaltır.	☐	☐	☐	☐	☐
D3- Sertifikasyon maliyetleri ve orman ürünleri piyasası üzerindeki etkileri					
34) Orman işletmelerinin satışlarını artırır.	☐	☐	☐	☐	☐

EK-3. Devam

35) Sertifikalı orman endüstri işletmelerinin pazar payını artırır.	☐	☐	☐	☐	☐
36) Ülkemizin orman ürünleri ihracatını artırır.	☐	☐	☐	☐	☐
37) Orman ürünleri piyasasındaki illegal yolla elde edilmiş ürün miktarını azaltır.	☐	☐	☐	☐	☐
38) Tüketici isteklerini dikkate alma konusunda işletmelerin rekabet yeteneklerini geliştirmesine yardımcı olur.	☐	☐	☐	☐	☐
39) Tüketici tatmininin sistemli bir şekilde ölçülmesini sağlar.	☐	☐	☐	☐	☐
40) İşletmelerde yenilikçi anlayışın gelişimini teşvik eder.	☐	☐	☐	☐	☐
41) Sertifikasyon maliyetleri kabul edilebilir düzeydedir.	☐	☐	☐	☐	☐
D4- Sertifikasyon sürecinde karşılaşılabilecek muhtemel güçlükler					
42) Bürokratik işlemleri ve dokümantasyon işlemlerini büyük ölçüde artırır.	☐	☐	☐	☐	☐
43) İşletme içinde sertifikalanmış ve sertifikalanmamış ürünleri ayrı tutmak zordur.	☐	☐	☐	☐	☐
44) Sertifikalandırma çalışmaları için ilave personel istihdamı ihtiyacı oluşur.	☐	☐	☐	☐	☐
45) Çalışanlar üzerinde daha fazla baskı ve iş yükü meydana gelir.	☐	☐	☐	☐	☐
46) Orman ürünleri endüstrisi sektörünün sertifikasyon farkındalık düzeyi yetersizdir.	☐	☐	☐	☐	☐
47) Orman ürünleri kullanıcılarının sertifikasyon farkındalık düzeyi yetersizdir.	☐	☐	☐	☐	☐
48) İşletme çalışanlarının konu ile ilgili eğitim alması sürecinde işleyişle ilgili aksaklıklar yaşanır.	☐	☐	☐	☐	☐
49) Ülkemizdeki sağlık, iş güvenliği, sosyal güvenlik ve eğitim alt yapıları henüz sertifikasyona uygun değildir.	☐	☐	☐	☐	☐
50) Ülkemizde ormancılık ve orman ürünleri sektörü arasındaki işbirliği sertifikasyonun gereksinim duyduğu düzeyde gelişmemiştir.	☐	☐	☐	☐	☐
51) Ormancılık teşkilatının karar verme süreçlerinde tüm paydaşların katılımını sağlamak zordur.	☐	☐	☐	☐	☐
D5- Sertifikasyonla ilgili genel görüşler					
52) Sertifikasyonun ormanların daha iyi yönetilmesine hizmet edeceğini düşünüyorum.	☐	☐	☐	☐	☐
53) Orman sertifikasyonu için tüketici talebi oluşmuştur.	☐	☐	☐	☐	☐
54) Tüketicilerin sertifikalı ürünlere daha fazla ödeme yapacağına inanıyorum.	☐	☐	☐	☐	☐
55) Tüm ormancılık camiası sertifikasyonu desteklemektedir.	☐	☐	☐	☐	☐
D6- Orman ürünleri sektöründe sertifikasyon uygulamalarının geliştirilmesine ilişkin öneriler					
56) Sertifikalandırmayı zorunlu hale getirecek yasal düzenlemeler yapılmalıdır.	☐	☐	☐	☐	☐
57) Sertifikalandırmanın ilk maliyetleri devlet tarafından karşılanmalıdır.	☐	☐	☐	☐	☐
58) Sivil toplum kuruluşları sertifikalandırmada daha etkin rol alması yönünde teşvik edilmelidir.	☐	☐	☐	☐	☐
59) Kamu kurum ve kuruluşlarının mal alım ihalelerinde sertifika zorunlu hale getirilmelidir.	☐	☐	☐	☐	☐
60) Sertifikalı işletmelere vergi indirimi getirilmelidir.	☐	☐	☐	☐	☐
61) Eğitim kurumları tarafından toplumsal sertifikasyon bilincini artırmaya yönelik çalışmalar yapılmalıdır.	☐	☐	☐	☐	☐
62) Sertifikasız orman ürünlerinin ithalat yoluyla ülkeye girişine izin verilmemelidir.	☐	☐	☐	☐	☐
63) Yazılı ve görsel medya tanıtımları kullanılarak toplumsal çevre bilinci geliştirilmelidir.	☐	☐	☐	☐	☐
Diğer.....					
.....					

EK-4. Sertifikasız OÜEİ'lere Uygulanan Veri Toplama Aracı.

ANKET FORMU D (SERTİFİKASIZ ÖZEL SEKTÖR İŞLETMELERİ İÇİN)

“Türkiye’de Orman Ürünlerinin Sertifikasyonu ve Piyasa Ölçeğinde Değerlendirilmesi” başlıklı bu çalışma, ormancılık teşkilatı ve orman ürünleri endüstrisi alt sektörlerinin sertifikasyon farkındalığı ve çevre bilinci düzeyini tespit ederek, ormanlar ve ekosistemlerin korunması yönünde geliştirilecek politikalara kaynak teşkil edebilecek öneriler geliştirmeyi amaçlamaktadır. Çalışmada elde edilen veriler, Artvin Çoruh Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Orman Mühendisliği Anabilim dalında yürütülmekte olan doktora tezinde bilimsel amaçlı kullanılacaktır.

Katkılarınız ve yardımlarınızdan dolayı teşekkür ederiz.

Doç. Dr. Atakan ÖZTÜRK
Tez Danışmanı

Öğr. Gör. Osman KOMUT
Doktora Öğrencisi

İŞLETME ADI :

A- KİŞİSEL BİLGİLER

1) İşletmedeki göreviniz nedir?

- Genel Müdür İşletme Müdürü Üretim Müdürü
 Pazarlama Müdürü Müdür Yardımcısı Birim Şefi
 Diğer (lütfen belirtiniz).....

2) Çevresel sertifikalardan hangilerini tanıyorsunuz?

- FSC¹³ PEFC¹⁴ ISO 14001 Diğer (.....)

B- İŞLETMEYE İLİŞKİN BİLGİLER

3) İşletmenizin ana faaliyet alanı nedir?

- Üretim Pazarlama (Eğer cevabınız “Pazarlama” ise 7. sorudan devam ediniz.)

4) İşletmede hangi üretim tekniği daha yoğun olarak kullanılmaktadır?

- El işçiliği veya belli bireylere bağlı Makine ile ama seri imalat değil
 Seri imalat Diğer (.....)

5) İşletmenizin oduna dayalı hammadde ve/veya yarı mamul ihtiyacını nasıl karşılıyorsunuz? (birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

- () Doğrudan ithalat yoluyla
() İthal mamul satan aracı işletmelerden
() Devlet orman işletmelerinden
() Yerli yarı mamul satan üreticilerden
() İthal yarı mamul satan üreticilerden

¹³ Forest Stewardship Council (Orman Yönetim Konseyi Sertifikası)

¹⁴ The Programme for the Endorsement of Forest Certification (Orman Sertifikası Onay Programı Sertifikası)

EK-4. Devam

6) İşletmenizin ürün ya da mal karmasında aşağıdakilerden hangisi/hangileri bulunmaktadır?

- Kereste, mantar vb. Lif levha Yonga levha
 Ahşap parke Ahşap kaplama Kontrplak, kontratabla,
 Kâğıt ve kâğıt ürünleri Mobilya Ofset, Matbaa, baskı
 Ahşap yapı malzemeleri ve dekorasyon Diğer (.....)

7) Nihai tüketiciye yönelik üretim veya pazarlama yapıyorsanız (mobilya ve kâğıt ürünleri gibi) hedef kitleniz hangisidir?

- Alt gelir grubu Orta gelir grubu Üst gelir grubu

8) Firmanız kaç yıldır bu sektörde faaliyet gösteriyor?

- 1-5 6-10 11-15 16-20 20 yıldan fazla

9) İşletmenizin toplam çalışan sayısı kaçtır?

- 1-5 6-50 51-100
 101-250 251-500 500'den fazla

10) Ürünleriniz hangi pazar veya pazarlarda satılmaktadır?

%.....Yurt içi : *Lütfen aşağıdaki hedef pazarlardan ilgilendiklerinizi işaretleyiniz*

Şehir Bölgesel Ulusal

%.....Yurt dışı: *Lütfen aşağıdaki hedef pazarlardan ilgilendiklerinizi işaretleyiniz*

Avrupa Rusya İran Arap ülkeleri Diğer.....

11) Ürünleriniz tüketiciye hangi dağıtım kanalı ile ulaşmaktadır?

- Tüketici doğrudan bizden alır Ürünlerimiz bayilerimizde satılır
 Toptancı/perakendecilerde satılır Ürünlerimiz büyük marketlerde satılır
 Diğer

12) İşletmenizin yıllık ortalama satış geliri ne kadardır?

- 0-500.000 TL 500.000-1milyon TL 1-2,5 milyon TL
 2,5-5 milyon TL 5-10 milyon TL 10-20 milyon TL
 20-30 milyon TL 30-40 milyon TL 40 milyon TL'den fazla

13) Aşağıdaki hususları işletmeniz açısından önem derecesine göre sıralayınız.

(1 en fazla önemli,..., 6 en az önemli)

Bürokratik kolaylıklar	()
Vergi indirimi ve SSK desteği	()
Reklam, tanıtım, pazarlama, internet ve web kullanımı	()
Yurt dışı yurt içi mesleki organizasyonlar	()
Üniversite veya araştırma kuruluşları ile işbirliği	()
Ürün belgelendirme ve sertifikasyon	()

C-İŞLETMEDE SERTİFİKASYONA İLİŞKİN BİLGİLER

- 14) İşletmeniz aşağıdaki belgelerden hangisi veya hangilerine sahiptir?
 FSC PEFC ISO 14001 Diğer (.....)
- 15) Ürünlerinizde müşteriler tarafından herhangi bir sertifika veya belge talep edilmekte midir?
 Evet Hayır Cevabınız “**Hayır**”sa 17. sorudan devam ediniz.
- 16) Müşterilerin talep ettiği sertifika veya belgeler hangileridir?
 FSC PEFC ISO 14001 Diğer (.....)
- 17) Size göre ormanların/orman ürünlerinin sertifikalandırılmasının ürün maliyetlerinde neden olduğu artış için kabul edilebilir oran aralığı hangisidir?
 % 1-3 % 4-5 % 6-10 % 11-15
- 18) Müşterilerinizden herhangi bir sertifika talebi gelmese bile yine de ürünlerinizi sertifikalandırmayı düşünür müsünüz?
 Evet Hayır Bilemiyorum/cevap veremem
- 19) İşletmenizin sertifikalandırmayla ilgili durumu hangisidir?
 Sertifikalandırmayla ilgili herhangi bir çalışma yok
 Sertifika kriterlerinin sağlanmasına yönelik değerlendirme yapıldı
 Sertifika kriterlerinin sağlanmasına yönelik değerlendirme yapılıyor
 Firmamızın sertifika başvurusu hazırlıkları var
 Firmamızın sertifika başvurusu yaptı

D-SERTİFİKASYONLA İLGİLİ GÖRÜŞLER					
Aşağıdaki önermelere katılma düzeyinizi lütfen ilgili kutucuğu işaretleyerek belirtiniz	Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Orta Düzeyde Katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
	1	2	3	4	5
D1- Sertifikasyon uygulamalarının orman ürünleri sektör çalışanlarına etkisi					
20) İşçilik ücretlerinde ve çalışan haklarında iyileşme sağlar.	☐	☐	☐	☐	☐
21) Kalifiye işçiliğin gelişmesinde olumlu etkileri vardır.	☐	☐	☐	☐	☐
22) İşçilerinin sosyal güvenlik sorununun çözümüne katkıda bulunur.	☐	☐	☐	☐	☐
23) İşçi sağlığı ve iş güvenliği konusunda iyileşmeler sağlar.	☐	☐	☐	☐	☐
24) İşçi ve işveren ilişkilerinin iyileştirilmesine katkıda bulunur.	☐	☐	☐	☐	☐
D2-Sertifikasyon uygulamalarının ormancılık teşkilatı ve sürdürülebilir orman yönetimine etkileri					
25) Biyolojik çeşitliliğin korunmasına katkıda bulunur.	☐	☐	☐	☐	☐
26) Nesli tehlikede olan türlerin korunmasını teşvik eder.	☐	☐	☐	☐	☐
27) Toplumdaki çevresel sosyal sorumluluğun geliştirilmesine yardımcı olur.	☐	☐	☐	☐	☐
28) Ormancılık yönetiminde şeffaflık sağlar.	☐	☐	☐	☐	☐

EK-4. Devam

29) Ormancılık uygulamalarının uluslararası standartlar düzeyine çıkarılması çalışmalarına olumlu katkı sağlar.	☐	☐	☐	☐	☐
30) Ormancılık ve orman ürünleri sektörlerinde tüm paydaşları işbirliği yapmaya teşvik eder.	☐	☐	☐	☐	☐
31) Ormancılık faaliyetlerinde çevresel etki değerlendirmesi çalışmalarını geliştirir.	☐	☐	☐	☐	☐
32) Ormanlardan illegal yararlanmayı azaltır.	☐	☐	☐	☐	☐
D3-Sertifikasyon maliyetleri ve orman ürünleri piyasası üzerindeki etkileri					
33)Orman işletmelerinin satışlarını artırır.	☐	☐	☐	☐	☐
34)Sertifikalı orman endüstri işletmelerinin pazar payını artırır.	☐	☐	☐	☐	☐
35)Ülkemizin orman ürünleri ihracatını artırır.	☐	☐	☐	☐	☐
36)Orman ürünleri piyasasındaki illegal yolla elde edilmiş ürün miktarını azaltır.	☐	☐	☐	☐	☐
37)Tüketici isteklerini dikkate alma konusunda işletmelerin rekabet yeteneklerini geliştirmesine yardımcı olur.	☐	☐	☐	☐	☐
38)Tüketici tatmininin sistemli bir şekilde ölçülmesini sağlar.	☐	☐	☐	☐	☐
39)İşletmelerde yenilikçi anlayışın gelişimini teşvik eder.	☐	☐	☐	☐	☐
40)Sertifikasyon maliyetleri kabul edilebilir düzeydedir.	☐	☐	☐	☐	☐
D4-Sertifikasyon sürecinde karşılaşılabilecek muhtemel güçlükler					
41) Bürokratik işlemleri ve dokümantasyon işlemlerini büyük ölçüde artırır.	☐	☐	☐	☐	☐
42) İşletme içinde sertifikalanmış ve sertifikalanmamış ürünleri ayrı tutmak zordur.	☐	☐	☐	☐	☐
43) Sertifikalandırma çalışmaları için ilave personel istihdamı ihtiyacı oluşur.	☐	☐	☐	☐	☐
44) Çalışanlar üzerinde daha fazla baskı ve iş yükü meydana gelir.	☐	☐	☐	☐	☐
45) Orman ürünleri endüstrisi sektörünün sertifikasyon farkındalık düzeyi yetersizdir.	☐	☐	☐	☐	☐
46) Orman ürünleri kullanıcılarının sertifikasyon farkındalık düzeyi yetersizdir.	☐	☐	☐	☐	☐
47) İşletme çalışanlarının konu ile ilgili eğitim alması sürecinde işleyişle ilgili aksaklıklar yaşanır.	☐	☐	☐	☐	☐
48) Ülkemizdeki sağlık, iş güvenliği, sosyal güvenlik ve eğitim alt yapıları henüz sertifikasyona uygun değildir.	☐	☐	☐	☐	☐
49) Ülkemizde ormancılık ve orman ürünleri sektörü arasındaki işbirliği sertifikasyonun gereksinim duyduğu düzeyde gelişmemiştir.	☐	☐	☐	☐	☐
50) Ormancılık teşkilatının karar verme süreçlerinde tüm paydaşların katılımcılığını sağlamak zordur.	☐	☐	☐	☐	☐
D5- Sertifikasyonla ilgili genel görüşler					
51) Sertifikasyonun ormanların daha iyi yönetilmesine hizmet edeceğini düşünüyorum.	☐	☐	☐	☐	☐
52) Orman sertifikasyonu için tüketici talebi oluşmuştur.	☐	☐	☐	☐	☐
53) Tüketicilerin sertifikalı ürünlere daha fazla ödeme yapacağına inanıyorum.	☐	☐	☐	☐	☐
54) Tüm ormancılık camiası sertifikasyonu desteklemektedir.	☐	☐	☐	☐	☐
D6- Orman ürünleri sektöründe sertifikasyon uygulamalarının geliştirilmesine ilişkin öneriler					
55) Sertifikalandırmayı zorunlu hale getirecek yasal düzenlemeler yapılmalıdır.	☐	☐	☐	☐	☐

EK-4. Devam

56) Sertifikalandırmanın ilk maliyetleri devlet tarafından karşılanmalıdır.	☐	☐	☐	☐	☐
57) Sivil toplum kuruluşları sertifikalandırmada daha etkin rol alması yönünde teşvik edilmelidir.	☐	☐	☐	☐	☐
58) Kamu kurum ve kuruluşlarının mal alım ihalelerinde sertifika zorunlu hale getirilmelidir.	☐	☐	☐	☐	☐
59) Sertifikalı işletmelere vergi indirimi getirilmelidir.	☐	☐	☐	☐	☐
60) Eğitim kurumları tarafından toplumsal sertifikasyon bilincini artırmaya yönelik çalışmalar yapılmalıdır.	☐	☐	☐	☐	☐
61) Sertifikasız orman ürünlerinin ithalat yoluyla ülkeye girişine izin verilmemelidir.	☐	☐	☐	☐	☐
62) Yazılı ve görsel medya tanıtımları kullanılarak toplumsal çevre bilinci geliştirilmelidir.	☐	☐	☐	☐	☐
Diğer					

EK-5. DOİ Veri Toplama Araçlarının Soru ve Görüş Bakımından Karşılaştırılması.

VERİ TOPLAMA ARACI SORU VE GÖRÜŞ ALANI	Sertifikalı DOİ	Sertifikasız DOİ
KİŞİSEL BİLGİLER		
Eğitim durumunuz?	✓	✓
Kaç yıldır ormancılık teşkilatında çalışıyorsunuz?	✓	✓
Ormancılık teşkilatındaki göreviniz nedir?	✓	✓
Sertifikasyon sürecinde herhangi bir görev aldınız mı?	✓	✓
Sertifikalandırmayla ilgili ilk bilgileri hangi yoldan edindiniz?	✓	✓
Aşağıdaki belgelerin hangilerini tanıyorsunuz?	✓	✓
İŞLETMEYE İLİŞKİN BİLGİLER		
İşletmeniz aşağıdaki belgelerden hangisi veya hangilerine sahiptir?	✓	✓
İşletmenizin orman emvali satışlarında kullandığı yöntem/yöntemler hangisidir?	✓	✓
İşletme müşterilerinin talep ettiği herhangi bir sertifika veya belge var mıdır?	✓	✓
Müşterilerin talep ettiği sertifika veya belgeler hangileridir?	✓	✓
İşletmenizin müşterilerini faaliyet alanları itibarıyla en çok sertifika talep edenden en az talepte bulunana doğru sıralayınız.	✓	✓
İşletmenizin müşterilerini faaliyet alanları itibarıyla en fazla ürün satın alandan en az ürün satın alana doğru sıralayınız.	✓	✓
İŞLETMEDE SERTİFİKASYONA İLİŞKİN BİLGİLER		
Hangi tür sertifikaya sahiptir?	✓	
İşletmenizdeki sertifikasyon uygulaması sonrasında, satışa sunulan ürünlerde birim ürün maliyet artışı ortalama ne kadar olmuştur?	✓	
Sizce sertifikasyon maliyetleri kabul edilebilir düzeyde midir?	✓	
İşletmenizin sertifikalandırmaya geçişinde hangisi/hangileri etkili olmuştur?	✓	
SERTİFİKASYONLA İLGİLİ GÖRÜŞLER		
Orman işletmesinde sertifikasyon uygulamalarının orman köylülerine etkisi		
Ormancılık faaliyetlerinde daha fazla orman köylüsü istihdamı sağlar.	✓	✓
Orman köylüsünün ormanlardan yasal faydalanma haklarının geliştirilmesine katkı sağlar.	✓	✓
Orman köylüsünün ve köy tüzel kişiliklerinin orman yönetimi ile ilgili kararlara katılımını artırır.	✓	✓
Orman köylülerini daha fazla örgütlenmeye yöneltir.	✓	✓
Köylülerin mülkiyet haklarının korunmasına ve geliştirilmesine olumlu katkı sağlar.	✓	✓
Orman işçiliğinde uzmanlaşmaya yönelik çalışmaları artırır.	✓	✓
Orman işçilerinin iş motivasyonunda artışa neden olur.	✓	✓
Orman işçiliğinde, çalışma şartlarının ve ücretlerin iyileştirilmesi ve sosyal güvenlik sorununun çözülmesi hususunda olumlu katkılar sağlar.	✓	✓
Orman işletmesinde sertifikasyon uygulamalarının sürdürülebilir orman yönetimine etkisi		
Sürdürülebilir orman yönetimini geliştirmede önemli katkılar sağlar.	✓	✓
Toplumsal çevre bilincinin geliştirilmesine yardımcı olur.	✓	✓
Ormancılık faaliyetleri için sürdürülebilir izleme-değerlendirme planlarının ya da raporlarının oluşturulmasını sağlar.	✓	✓
Ormancılık faaliyetleri daha düzenli bir şekilde kayıt altına alınır.	✓	✓
Ormancılık yönetiminde şeffaflık sağlar.	✓	✓
Ormancılık faaliyetlerindeki iş yükünü artırır.	✓	✓
Ülkemizdeki orman yönetimi uygulamalarının uluslararası standartlar düzeyine çıkarılması çalışmalarını hızlandırır.	✓	✓
Ormancılık ve orman ürünleri sektörlerinde tüm paydaşları işbirliği yapmaya teşvik eder.	✓	✓
Ormancılık faaliyetlerinde çevresel etki değerlendirmesi hususunda daha hassas davranılmasını sağlar.	✓	✓
Ormanlardan illegal yararlanmanın nispeten azalmasına katkı sağlar.	✓	✓
Sertifikasyonun çevresel/ekolojik etkileri		
Biyolojik çeşitliliğin korunmasına yardımcı olur.	✓	✓
Nesli tehlikede olan türlerin korunmasını teşvik eder	✓	✓
Doğal yaşlı ormanların korunmasına katkı sağlar	✓	✓
Doğal gençleştirme kullanımını özendirir	✓	✓
Toplumun çevresel taleplerinin orman planlama çalışmalarına dahil edilmesini sağlar	✓	✓
Orman işletmesinde sertifikasyon uygulamalarının ürün maliyetleri ve orman ürünleri piyasasına etkisi		
Sertifikalı firmaların ürünlerinde talep artışına neden olur.	✓	✓
Sertifikalı orman endüstri işletmelerinin pazar payını artırmalarına olumlu katkı sağlar.	✓	✓
İşletmenin ihracata yönelik çalışan müşterilerinin sayısında artışa neden olur.	✓	✓

EK-5. Devam

Maliyet artışları nedeniyle piyasadaki illegal yolla elde edilmiş ürün miktarını artırır.	✓	✓
Tüketici isteklerini dikkate alma konusunda işletmelerin rekabet yeteneklerini geliştirir.	✓	✓
İşletmelerde yenilikçi anlayışın gelişmesi ve yeni teknikler kullanılmasına imkan sağlar.	✓	✓
<hr/>		
Orman işletmesinde sertifikasyon uygulamaları sırasında karşılaşılabilecek muhtemel güçlükler		
İşletme içindeki dokümantasyon işlemlerinde artışa neden olur.	✓	✓
Sertifikalandırma çalışmaları için ilave personel istihdamı gereksinimi ortaya çıkar.	✓	✓
Orman ürünleri endüstrisi sektörünün sertifikasyon farkındalık düzeyi yetersizdir.	✓	✓
Sertifikasyon maliyetlerine bağlı olarak muhammen bedellerde meydana gelen artış müşteri kaybına neden olur.	✓	✓
İşletme çalışanlarının konu ile ilgili eğitim alma sürecinde işleyişle ilgili aksaklıklar yaşanabilir.	✓	✓
Ormancılık mevzuatı ile uluslararası sertifikasyon standartlarının uyumlaştırılması zordur.	✓	✓
Ülkemizdeki sağlık, iş güvenliği, sosyal güvenlik ve eğitim alt yapıları henüz sertifikasyona uygun değildir.	✓	✓
Ülkemizde ormancılık ve orman ürünleri sektörü arasındaki işbirliği sertifikasyonun gereksinim duyduğu düzeyde gelişmemiştir.	✓	✓
Ormancılık teşkilatının tüm karar verme süreçlerinde tüm paydaşların katılımını sağlamak mümkün değildir.	✓	✓
Orman kadastro işlemlerinin henüz tamamlanmamış olması sertifikasyon uygulamasını zorlaştırır.	✓	✓
Yasal mevzuatların orman köylüsüne tam olarak uygulanabilmesi hususunda yaşanan eksiklikler sertifikalandırma uygulamalarını zorlaştırır.	✓	✓
İşletmenin bağımsız bir kuruluş tarafından denetlenmesi işletme mahremiyeti yönünden doğru değildir”	✓	✓
<hr/>		
Sertifikasyonla ilgili genel görüşler		
Sertifikasyonun ormanların daha iyi yönetilmesine hizmet edeceğini düşünüyorum.	✓	✓
Orman sertifikasyonu için tüketici talebi oluşmuştur.	✓	✓
Tüketicilerin sertifikalı ürünlere daha fazla ödeme yapacağına inanıyorum.	✓	✓
Tüm ormancılık camiası sertifikasyonu desteklemektedir.	✓	✓
Sertifikasyon sadece ihracat yapan firmalar için faydalı bir araçtır.	✓	✓
<hr/>		
Orman işletmesinde sertifikasyon uygulamalarının geliştirilmesine ilişkin öneriler		
Sertifikalandırmayı zorunlu hale getirecek yasal düzenlemeler yapılmalıdır.	✓	✓
Sivil toplum kuruluşları sertifikalandırmada daha etkin rol alması yönünde teşvik edilmelidir.	✓	✓
Tüm OGM ormanları sertifikalandırılmalıdır.	✓	✓
Kamu kurum ve kuruluşlarının mal alım ihalelerinde yeşil etiket zorunlu hale getirilmelidir.	✓	✓
Sertifikalı işletmelere vergi indirimi getirilmelidir.	✓	✓
Eğitim kurumları tarafından tüm toplumun bilinçlendirilmesi yönünde çalışmalar yapılmalıdır.	✓	✓
Sertifikasız orman ürünlerinin ithalat yoluyla ülkeye girişine izin verilmemelidir	✓	✓
Yazılı ve görsel medya tanıtımları kullanılarak toplumsal çevre bilinci geliştirilmelidir.	✓	✓
Orman köylüsü ve ormancılık teşkilatı iletişimini geliştirmek amacıyla orman işletme müdürlüklerinde halkla ilişkiler birimleri kurulmalıdır.	✓	✓

EK-6. OÜEİ Veri Toplama Araçlarının Soru ve Görüş Bakımından Karşılaştırılması.

VERİ TOPLAMA ARACI SORU VE GÖRÜŞ ALANI	Sertifikalı OÜEİ	Sertifikasız OÜEİ
KİŞİSEL BİLGİLER		
İşletmedeki göreviniz nedir?	✓	✓
Çevresel sertifikalardan hangilerini tanıyorsunuz?	✓	✓
Sertifikasyon sürecinde herhangi bir görev aldınız mı?	✓	✓
İŞLETMEYE İLİŞKİN BİLGİLER		
İşletmenizin ana faaliyet alanı nedir?	✓	✓
İşletmede hangi üretim tekniği daha yoğun olarak kullanılmaktadır?	✓	✓
İşletmenizin oduna dayalı hammadde ve/veya yarı mamul ihtiyacını nasıl karşılıyorsunuz?	✓	✓
İşletmenizin ürün ya da mal karmasında aşağıdakilerden hangisi/hangileri bulunmaktadır?	✓	✓
Firmanız kaç yıldır bu sektörde faaliyet gösteriyor?	✓	✓
Nihai tüketiciye yönelik üretim veya pazarlama yapıyorsanız hedef kitlenizin gelir durumu hangisidir?	✓	✓
İşletmenizin toplam çalışan sayısı kaçtır?	✓	✓
Ürünleriniz tüketiciye hangi dağıtım kanalı ile ulaşmaktadır?	✓	✓
Ürünleriniz hangi pazar veya pazarlarda satılmaktadır?	✓	✓
İşletmenizin yıllık ortalama satış geliri ne kadardır?	✓	✓
Aşağıdaki hususları işletmeniz açısından önem derecesine göre sıralayınız. (Bürokratik kolaylıklar, Vergi indirim ve SSK desteği, Reklam, tanıtım, pazarlama, internet ve web kullanımı, Yurt dışı yurt içi mesleki organizasyonlar, Üniversite veya araştırma kuruluşları ile işbirliği, Ürün belgelendirme ve sertifikasyon	✓	✓
İŞLETMEDE SERTİFİKASYONA İLİŞKİN BİLGİLER		
İşletmeniz aşağıdaki belgelerden hangisi veya hangilerine sahiptir?	✓	✓
Ürünlerinizde müşteriler tarafından herhangi bir sertifika veya belge talep edilmekte midir?	✓	✓
Müşterilerin talep ettiği sertifika veya belgeler hangileridir?	✓	✓
Size göre ormanların/orman ürünlerinin sertifikalandırılmasının ürün maliyetlerinde neden olduğu artış için kabul edilebilir oran aralığı hangisidir?	✓	
Sertifikalı hammadde ve yarı mamul bulmakta güçlük çekiyor musunuz?	✓	
Firmanızın sertifika almaya karar vermesinde hangileri etkili olmuştur?	✓	
İşletmenizin sertifikalandırma ile ilgili durumu Hangisidir?		✓
SERTİFİKASYONLA İLGİLİ GÖRÜŞLER		
Sertifikasyon uygulamalarının orman ürünleri sektör çalışanlarına etkisi		
İşçilik ücretlerinde ve çalışan haklarında iyileşme sağlar.	✓	✓
Kalifiye işçiliğin gelişmesinde olumlu etkileri vardır.	✓	✓
İşçilerinin sosyal güvenlik sorununun çözümüne katkıda bulunur.	✓	✓
İşçi sağlığı ve iş güvenliği konusunda iyileşmeler sağlar.	✓	✓
İşçi ve işveren ilişkilerinin iyileştirilmesine katkıda bulunur.	✓	✓
Sertifikasyon uygulamalarının ormancılık teşkilatı ve sürdürülebilir orman yönetimine etkileri		
Biyolojik çeşitliliğin korunmasına katkıda bulunur.	✓	✓
Nesli tehlikede olan türlerin korunmasını teşvik eder	✓	✓
Toplumdaki çevresel sosyal sorumluluğun geliştirilmesine yardımcı olur.	✓	✓
Ormancılık yönetiminde şeffaflık sağlar.	✓	✓
Ormancılık uygulamalarının uluslararası standartlar düzeyine çıkarılması çalışmalarına olumlu katkı sağlar.	✓	✓
Ormancılık ve orman ürünleri sektörlerinde tüm paydaşları işbirliği yapmaya teşvik eder.	✓	✓
Ormancılık faaliyetlerinde çevresel etki değerlendirmesi çalışmalarını geliştirir.	✓	✓
Ormanlardan illegal yararlanmayı azaltır	✓	✓
Sertifikasyon maliyetleri ve orman ürünleri piyasası üzerindeki etkileri		
Orman işletmelerinin satışlarını artırır.	✓	✓
Sertifikalı orman endüstri işletmelerinin pazar payını artırır.	✓	✓
Ülkemizin orman ürünleri ihracatını artırır.	✓	✓
Orman ürünleri piyasasındaki illegal yolla elde edilmiş ürün miktarını azaltır.	✓	✓
Tüketici isteklerini dikkate alma konusunda işletmelerin rekabet yeteneklerini geliştirmesine yardımcı olur.	✓	✓
Tüketici tatmininin sistemli bir şekilde ölçülmesini sağlar.	✓	✓
İşletmelerde yenilikçi anlayışın gelişimini teşvik eder.	✓	✓
Sertifikasyon maliyetleri kabul edilebilir düzeydedir.	✓	✓

EK-6. Devam

Sertifikasyon sürecinde karşılaşılmaması muhtemel güçlükler		
Bürokratik işlemleri ve dokümantasyon işlemlerini büyük ölçüde artırır.	✓	✓
İşletme içinde sertifikalanmış ve sertifikalanmamış ürünleri ayrı tutmak zordur.	✓	✓
Sertifikalandırma çalışmaları için ilave personel istihdamı ihtiyacı oluşur.	✓	✓
Çalışanlar üzerinde daha fazla baskı ve iş yükü meydana gelir.	✓	✓
Orman ürünleri endüstrisi sektörünün sertifikasyon farkındalık düzeyi yetersizdir.	✓	✓
Orman ürünleri kullanıcılarının sertifikasyon farkındalık düzeyi yetersizdir.	✓	✓
İşletme çalışanlarının konu ile ilgili eğitim alması sürecinde işleyle ilgili aksaklıklar yaşanır.	✓	✓
Ülkemizdeki sağlık, iş güvenliği, sosyal güvenlik ve eğitim alt yapıları henüz sertifikasyona uygun değildir.	✓	✓
Ülkemizde ormancılık ve orman ürünleri sektörü arasındaki işbirliği sertifikasyonun gereksinim duyduğu düzeyde gelişmemiştir.	✓	✓
Ormancılık teşkilatının karar verme süreçlerinde tüm paydaşların katılımcılığını sağlamak zordur.	✓	✓
Sertifikasyonla ilgili genel görüşler		
Sertifikasyonun ormanların daha iyi yönetilmesine hizmet edeceğini düşünüyorum.	✓	✓
Orman sertifikasyonu için tüketici talebi oluşmuştur.	✓	✓
Tüketicilerin sertifikalı ürünlere daha fazla ödeme yapacağına inanıyorum.	✓	✓
Tüm ormancılık camiası sertifikasyonu desteklemektedir.	✓	✓
Orman ürünleri sektöründe sertifikasyon uygulamalarının geliştirilmesine ilişkin öneriler		
Sertifikalandırmayı zorunlu hale getirecek yasal düzenlemeler yapılmalıdır.	✓	✓
Sertifikalandırmanın ilk maliyetleri devlet tarafından karşılanmalıdır.	✓	✓
Sivil toplum kuruluşları sertifikalandırmada daha etkin rol alması yönünde teşvik edilmelidir.	✓	✓
Kamu kurum ve kuruluşlarının mal alım ihalelerinde sertifika zorunlu hale getirilmelidir.	✓	✓
Sertifikalı işletmelere vergi indirimi getirilmelidir.	✓	✓
Eğitim kurumları tarafından toplumsal sertifikasyon bilincini artırmaya yönelik çalışmalar yapılmalıdır.	✓	✓
Sertifikasız orman ürünlerinin ithalat yoluyla ülkeye girişine izin verilmemelidir.	✓	✓
Yazılı ve görsel medya tanıtımları kullanılarak toplumsal çevre bilinci geliştirilmelidir.	✓	✓

EK-7. DOİ Ölçeğine Dayalı Alt%27-Üst%27'lik Grupların Madde Ortalamaları İçin t Testi Sonuçları.

Madde No		N	X	S	Sd	t	P
M17	Üst %27	40	2,5250	1,26	78	4,06	,000
	Alt %27	40	3,6000	1,10	78	4,06	,000
M18	Üst %27	40	2,7000	1,18	78	3,97	,000
	Alt %27	40	3,6500	,95	78	3,97	,000
M19	Üst %27	40	2,4750	,96	78	5,84	,000
	Alt %27	40	3,8000	1,07	78	5,84	,000
M20	Üst %27	40	2,8750	,91	78	4,68	,000
	Alt %27	40	3,8250	,90	78	4,68	,000
M21	Üst %27	40	2,5750	,90	78	7,09	,000
	Alt %27	40	3,9250	,80	78	7,09	,000
M22	Üst %27	40	3,2500	,98	78	5,87	,000
	Alt %27	40	4,3250	,62	78	5,87	,000
M23	Üst %27	40	2,9250	1,05	78	5,44	,000
	Alt %27	40	4,0500	,78	78	5,44	,000
M24	Üst %27	40	2,9750	1,21	78	5,57	,000
	Alt %27	40	4,2000	,69	78	5,57	,000
M25	Üst %27	40	3,2500	,93	78	6,36	,000
	Alt %27	40	4,3750	,63	78	6,36	,000
M26	Üst %27	40	3,3250	1,00	78	5,44	,000
	Alt %27	40	4,3750	,70	78	5,44	,000
M27	Üst %27	40	3,1250	,97	78	6,16	,000
	Alt %27	40	4,2750	,68	78	6,16	,000
M28	Üst %27	40	3,0750	,97	78	7,23	,000
	Alt %27	40	4,4000	,63	78	7,23	,000
M29	Üst %27	40	2,8250	,98	78	6,69	,000
	Alt %27	40	4,1750	,81	78	6,69	,000
M30	Üst %27	40	2,9750	1,07	78	2,26	,027
	Alt %27	40	3,5500	1,20	78	2,26	,027
M31	Üst %27	40	3,0000	,93	78	7,79	,000
	Alt %27	40	4,4750	,75	78	7,79	,000
M32	Üst %27	40	2,8500	1,03	78	7,32	,000
	Alt %27	40	4,2750	,68	78	7,32	,000
M33	Üst %27	40	2,8500	,83	78	9,12	,000
	Alt %27	40	4,3500	,62	78	9,12	,000
M34	Üst %27	40	2,4250	1,01	78	5,66	,000
	Alt %27	40	3,8000	1,16	78	5,66	,000
M35	Üst %27	40	2,9250	1,10	78	7,98	,000
	Alt %27	40	4,5250	,64	78	7,98	,000
M36	Üst %27	40	2,8000	1,20	78	7,08	,000
	Alt %27	40	4,4250	,81	78	7,08	,000
M37	Üst %27	40	2,9000	1,13	78	6,83	,000
	Alt %27	40	4,4000	,81	78	6,83	,000
M38	Üst %27	40	2,8500	1,14	78	6,69	,000
	Alt %27	40	4,3250	,80	78	6,69	,000
M39	Üst %27	40	3,2000	,99	78	4,81	,000
	Alt %27	40	4,1750	,81	78	4,81	,000
M40	Üst %27	39	2,7436	,97	78	7,51	,000
	Alt %27	40	4,1750	,71	78	7,48	,000
M41	Üst %27	39	3,0513	,94	78	6,00	,000
	Alt %27	40	4,1500	,66	78	5,97	,000
M42	Üst %27	39	2,8462	,90	78	7,04	,000
	Alt %27	40	4,1500	,74	78	7,02	,000
M43	Üst %27	39	2,8205	1,07	78	4,07	,000
	Alt %27	40	3,8750	1,22	78	4,08	,000

EK-7. Devam

M44	Üst %27	39	2,7949	,98	78	7,46	,000
	Alt %27	40	4,2500	,74	78	7,43	,000
M45	Üst %27	40	3,0250	,97	78	7,89	,000
	Alt %27	40	4,4500	,60	78	7,89	,000
M46	Üst %27	40	3,1000	,96	78	5,91	,000
	Alt %27	40	4,2250	,73	78	5,91	,000
M47	Üst %27	40	3,4000	,96	78	3,22	,002
	Alt %27	40	4,0750	,92	78	3,22	,002
M48	Üst %27	39	3,2564	1,04	78	2,63	,010
	Alt %27	40	3,9000	1,13	78	2,63	,010
M49	Üst %27	39	2,6667	1,11	78	2,91	,005
	Alt %27	40	3,3750	1,05	78	2,91	,005
M50	Üst %27	40	3,1250	,94	78	3,34	,001
	Alt %27	40	3,8500	1,00	78	3,34	,001
M51	Üst %27	40	2,8750	1,07	78	2,73	,008
	Alt %27	40	3,5250	1,06	78	2,73	,008
M52	Üst %27	40	2,8750	1,34	78	3,10	,003
	Alt %27	40	3,8000	1,32	78	3,10	,003
M53	Üst %27	40	2,9750	1,14	78	3,04	,003
	Alt %27	40	3,7250	1,06	78	3,04	,003
M54	Üst %27	40	2,7750	1,00	78	4,93	,000
	Alt %27	40	3,8000	,85	78	4,93	,000
M55	Üst %27	40	2,8750	1,02	78	4,44	,000
	Alt %27	40	3,9250	1,10	78	4,44	,000
M56	Üst %27	40	2,9000	1,13	78	4,67	,000
	Alt %27	40	3,9750	,92	78	4,67	,000
M57	Üst %27	40	2,6750	1,14	78	3,32	,001
	Alt %27	40	3,5500	1,22	78	3,32	,001
M58	Üst %27	40	2,7500	1,15	78	7,85	,000
	Alt %27	40	4,3750	,63	78	7,85	,000
M59	Üst %27	39	2,3333	1,01	78	5,58	,000
	Alt %27	40	3,6000	1,01	78	5,58	,000
M60	Üst %27	40	2,9250	1,25	78	2,97	,004
	Alt %27	40	3,6750	1,00	78	2,97	,004
M61	Üst %27	40	2,5000	,93	78	5,31	,000
	Alt %27	40	3,6500	1,00	78	5,31	,000
M62	Üst %27	40	2,9750	1,00	78	2,62	,010
	Alt %27	40	3,6000	1,13	78	2,62	,011
M63	Üst %27	40	2,9750	1,10	78	5,80	,000
	Alt %27	40	4,1750	,71	78	5,80	,000
M64	Üst %27	40	2,9750	1,21	78	5,48	,000
	Alt %27	40	4,1750	,68	78	5,48	,000
M65	Üst %27	40	2,7500	1,13	78	4,88	,000
	Alt %27	40	3,9250	1,02	78	4,88	,000
M66	Üst %27	40	2,9000	,98	78	5,87	,000
	Alt %27	40	4,1000	,84	78	5,87	,000
M67	Üst %27	40	3,3250	1,12	78	4,05	,000
	Alt %27	40	4,1750	,71	78	4,05	,000
M68	Üst %27	40	3,4250	1,01	78	5,15	,000
	Alt %27	40	4,3750	,59	78	5,15	,000
M69	Üst %27	40	3,2500	1,13	78	5,32	,000
	Alt %27	40	4,3500	,66	78	5,32	,000
M70	Üst %27	40	3,6250	1,15	78	4,27	,000
	Alt %27	40	4,5000	,60	78	4,27	,000
M71	Üst %27	40	3,6250	1,13	78	4,49	,000
	Alt %27	40	4,5000	,51	78	4,49	,000

*Madde numaralandırması sertifikalı DOİ veri toplama aracına göre yapılmıştır.

EK-8. OÜEİ Ölçeğine Dayalı Alt%27-Üst%27'lik Grupların Madde Ortalamaları İçin t-Testi Sonuçları.

Madde No		N	X	S	Sd	t	P
M21	Üst %27	102	2,4804	1,06	202	8,91	,000
	Alt %27	102	3,7157	,92	202	8,91	,000
M22	Üst %27	102	2,8333	,96	202	11,29	,000
	Alt %27	102	4,1569	,70	202	11,29	,000
M23	Üst %27	102	2,8333	1,14	202	7,28	,000
	Alt %27	102	3,9314	1,01	202	7,28	,000
M24	Üst %27	102	2,9118	1,09	202	8,72	,000
	Alt %27	102	4,1176	,87	202	8,72	,000
M25	Üst %27	102	2,6373	1,01	202	9,45	,000
	Alt %27	102	3,9020	,90	202	9,45	,000
M26	Üst %27	102	2,7549	1,13	202	11,65	,000
	Alt %27	102	4,2843	,69	202	11,65	,000
M27	Üst %27	102	2,7941	1,07	202	11,48	,000
	Alt %27	102	4,2157	,64	202	11,48	,000
M28	Üst %27	102	2,9020	1,01	202	10,89	,000
	Alt %27	102	4,2059	,67	202	10,89	,000
M29	Üst %27	102	2,8039	,93	202	10,49	,000
	Alt %27	102	4,0882	,81	202	10,49	,000
M30	Üst %27	102	3,1078	1,10	202	10,44	,000
	Alt %27	102	4,4020	,60	202	10,44	,000
M31	Üst %27	102	2,9020	,96	202	9,55	,000
	Alt %27	102	4,0784	,79	202	9,55	,000
M32	Üst %27	102	2,9216	1,10	202	9,32	,000
	Alt %27	102	4,1373	,73	202	9,32	,000
M33	Üst %27	101	3,0495	1,13	202	7,96	,000
	Alt %27	102	4,1863	,89	202	7,95	,000
M34	Üst %27	102	2,7255	1,02	202	6,44	,000
	Alt %27	102	3,6275	,98	202	6,44	,000
M35	Üst %27	102	2,9902	,97	202	10,72	,000
	Alt %27	102	4,2255	,64	202	10,72	,000
M36	Üst %27	101	2,9109	,99	202	9,61	,000
	Alt %27	102	4,1275	,80	202	9,60	,000
M37	Üst %27	102	2,8137	,92	202	12,02	,000
	Alt %27	102	4,2059	,72	202	12,02	,000
M38	Üst %27	102	2,9412	,99	202	11,02	,000
	Alt %27	102	4,2353	,65	202	11,02	,000
M39	Üst %27	102	2,8039	,94	202	9,72	,000
	Alt %27	101	4,0099	,82	202	9,73	,000
M40	Üst %27	102	3,0882	1,04	202	9,56	,000
	Alt %27	102	4,2647	,69	202	9,56	,000
M41	Üst %27	102	2,5490	1,00	202	6,58	,000
	Alt %27	102	3,5294	1,12	202	6,58	,000
M42	Üst %27	102	2,8529	1,14	202	6,80	,000
	Alt %27	102	3,8431	,93	202	6,80	,000
M43	Üst %27	101	2,8911	,94	202	4,79	,000
	Alt %27	102	3,5882	1,13	202	4,79	,000
M44	Üst %27	102	2,8725	1,04	202	7,40	,000
	Alt %27	102	3,8824	,90	202	7,40	,000
M45	Üst %27	102	2,6765	1,04	202	6,53	,000
	Alt %27	102	3,6471	1,09	202	6,53	,000
M46	Üst %27	102	3,1765	1,12	202	5,59	,000
	Alt %27	102	3,9804	,92	202	5,59	,000
M47	Üst %27	102	3,0882	1,16	202	5,56	,000
	Alt %27	102	3,9314	1,00	202	5,56	,000

EK-8. Devam

M48	Üst %27	102	2,9216	,90	202	4,79	,000
	Alt %27	102	3,5588	1,00	202	4,79	,000
M49	Üst %27	102	3,0588	1,07	202	5,41	,000
	Alt %27	102	3,8725	1,08	202	5,41	,000
M50	Üst %27	102	3,2451	1,02	202	7,20	,000
	Alt %27	102	4,1471	,75	202	7,20	,000
M51	Üst %27	102	3,1569	1,01	202	5,63	,000
	Alt %27	102	3,9020	,87	202	5,63	,000
M52	Üst %27	102	2,9118	,99	202	10,59	,000
	Alt %27	102	4,1765	,70	202	10,59	,000
M53	Üst %27	102	2,0000	1,00	202	6,05	,000
	Alt %27	102	2,9412	1,21	202	6,05	,000
M54	Üst %27	102	1,9510	,95	202	8,01	,000
	Alt %27	102	3,1961	1,25	202	8,01	,000
M55	Üst %27	102	2,2843	,92	202	7,70	,000
	Alt %27	102	3,3333	1,03	202	7,70	,000
M56	Üst %27	102	2,9118	1,14	202	9,83	,000
	Alt %27	102	4,2255	,72	202	9,83	,000
M57	Üst %27	102	3,2451	1,21	202	6,12	,000
	Alt %27	102	4,1078	,76	202	6,12	,000
M58	Üst %27	102	3,1176	,98	202	8,85	,000
	Alt %27	102	4,1863	,73	202	8,85	,000
M59	Üst %27	102	2,9510	1,08	202	10,58	,000
	Alt %27	102	4,2843	,68	202	10,58	,000
M60	Üst %27	102	3,4902	1,11	202	5,81	,000
	Alt %27	102	4,2843	,83	202	5,81	,000
M61	Üst %27	102	3,3039	1,05	202	8,61	,000
	Alt %27	102	4,3529	,64	202	8,61	,000
M62	Üst %27	102	2,8922	1,08	202	10,77	,000
	Alt %27	102	4,3235	,80	202	10,77	,000
M63	Üst %27	102	3,3529	1,17	202	8,19	,000
	Alt %27	102	4,4118	,59	202	8,19	,000

*Madde numaralandırması sertifikalı OÜEİ veri toplama aracına göre yapılmıştır.

EK-9. DOI Ölçeği Maddelerinin Faktör Analizi İçin Açıklanan Toplam Varyans Yüzdeleri.

Faktörler	Başlangıç Öz Değeri			Kareler Toplamı Çıkarımı			Toplam Karelerin Rotasyonu		
	Toplam	Varyansın Yüzdəsi	Toplanmış Varyans Yüzdəsi	Toplam	Varyans Yüzdəsi	Toplanmış Varyans Yüzdəsi	Toplam	Varyans Yüzdəsi	Toplanmış Varyans Yüzdəsi
1	14,485	26,336	26,336	14,485	26,336	26,336	7,931	14,421	14,421
2	5,888	10,705	37,042	5,888	10,705	37,042	6,360	11,564	25,984
3	2,904	5,280	42,321	2,904	5,280	42,321	5,301	9,639	35,623
4	2,644	4,808	47,130	2,644	4,808	47,130	3,954	7,189	42,812
5	2,027	3,686	50,815	2,027	3,686	50,815	3,086	5,611	48,423
6	1,752	3,185	54,001	1,752	3,185	54,001	2,412	4,386	52,809
7	1,737	3,158	57,158	1,737	3,158	57,158	2,392	4,349	57,158
8	1,462	2,658	59,816						
9	1,379	2,507	62,323						
10	1,288	2,342	64,665						
11	1,158	2,105	66,770						
12	1,079	1,962	68,732						

EK-10. OÜEİ Ölçeği Maddelerinin Faktör Analizi İçin Açıklanan Toplam Varyans Yüzdeleri.

Faktörler	Başlangıç Öz Değeri			Kareler Toplamı Çıkarımı			Toplam Karelerin Rotasyonu		
	Toplam	Varyansın Yüzdesi	Toplanmış Varyans Yüzdesi	Toplam	Varyans Yüzdesi	Toplanmış Varyans Yüzdesi	Toplam	Varyans Yüzdesi	Toplanmış Varyans Yüzdesi
1	11,468	26,670	26,670	11,468	26,670	26,670	6,896	16,037	16,037
2	3,511	8,165	34,834	3,511	8,165	34,834	4,381	10,187	26,224
3	2,603	6,055	40,889	2,603	6,055	40,889	3,107	7,227	33,451
4	1,943	4,518	45,407	1,943	4,518	45,407	3,056	7,107	40,558
5	1,555	3,615	49,023	1,555	3,615	49,023	2,640	6,140	46,698
6	1,351	3,143	52,165	1,351	3,143	52,165	2,351	5,468	52,165
7	1,185	2,755	54,920						
8	1,105	2,571	57,491						
9	1,049	2,439	59,930						
10	0,964	2,241	62,170						
11	0,892	2,075	64,245						
12	0,869	2,020	66,266						

EK-11. DOİ'ler için Tek Örneklem Kolmogorov Smirnov testi sonuçları.

		Orman Köylüsüne Etkileri	SOY'a Etkileri	Ekolojik Etkileri	Piyasaya Etkileri	Muhtemel Güçlükler	Genel Görüş	Öneriler
N		145	146	146	146	146	146	146
Normal Parameters ^{a,b}	Mean	3,3716	3,6390	3,6603	3,5263	3,3282	3,2096	3,7078
	Std. Deviation	0,72767	0,63976	0,86315	0,67826	0,68804	0,71875	0,64168
Most Extreme Differences	Absolute	0,087	0,115	0,160	0,072	0,046	0,097	0,104
	Positive	0,059	0,088	0,135	0,072	0,046	0,069	0,057
	Negative	-0,087	-0,115	-0,160	-0,068	-0,044	-0,097	-0,104
Kolmogorov-Smirnov Z		1,051	1,385	1,932	0,868	0,562	1,171	1,260
Asymp. Sig. (2-tailed)		0,219	0,043	0,001	0,438	0,911	0,129	0,084

EK-12. DOİ için Faktörlerin Homojenliği (Test of Homogeneity of Variances) testi sonuçları.

	Levene Statistic	df1	df2	Sig.
Orman Köylüsüne Etkileri	1,847	6	138	0,050
SOY'a Etkileri	1,684	6	139	0,080
Ekolojik Etkileri	1,819	6	139	0,096
Piyasaya Etkileri	2,383	6	139	0,087
Muhtemel Güçlükler	2,238	6	139	0,577
Genel Görüş	0,175	6	139	0,021
Öneriler	2,267	6	139	0,102

EK-13. OÜEİ için Tek Örneklem Kolmogorov Smirnov testi.

		Sektör Çalışanlarına Etkisi	SOY'a Etkisi	Piyasa Etkisi	Muhtemel Güçlükler	Genel Görüş	Öneriler
N		376	375	375	375	377	376
Normal Parameters ^{a,b}	Mean	3,3138	3,677	3,5267	3,3861	2,9271	3,7985
	Std. Deviation	0,79587	0,69768	0,63002	0,59617	0,81967	0,66544
	Absolute	0,106	0,132	0,112	0,056	0,088	0,125
Most Extreme Differences	Positive	0,063	0,079	0,069	0,041	0,062	0,07
	Negative	-0,106	-0,132	-0,112	-0,056	-0,088	-0,125
Kolmogorov-Smirnov Z		2,052	2,551	2,178	1,086	1,713	2,427
Asymp. Sig. (2-tailed)		0,000	0,000	0,000	0,189	0,006	0,000

EK-14. OÜEİ için Faktörlerin Homojenliği testi (Test of Homogeneity of Variances)
sonuçları.

	Levene Statistic	df1	df2	Sig.
Sektör Çalışanlarına Etkisi	2,122	6	369	0,050
SOY'a Etkileri	2,401	6	368	0,027
Piyasa Etkileri	3,196	6	368	0,005
Muhtemel Güçlükler	1,356	6	368	0,231
Genel Görüş	1,370	6	370	0,226
Öneriler	5,202	6	369	0,000

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, adı : KOMUT, Osman
Uyruğu : T.C.
Doğum tarihi ve yeri : 10/02/1973- Trabzon
Medeni hali : Evli
Telefon : 0 (533) 763 64 00
Faks : 0 (456) 233 10 67
e-mail : osmankomut@gumushane.edu.tr

Eğitim

Derece	Eğitim Birimi	Mezuniyet tarihi
Yüksek lisans	AÇÜ/ Orman Mühendisliği Anabilim Dalı	2011
Lisans	KTÜ/ Orman Endüstri Mühendisliği	1995
Lise	Tonya Lisesi	1991

İş Deneyimi

Yıl	Yer	Görev
1995-1996	Maçka Orman İşletme Müdürlüğü	Sözleşmeli Mühendis
1997-1997	Elbe Mobilya A.Ş. Trabzon	Kalite Kontrol Şefi
1997-1998	Pelit Arslan A.Ş. İstanbul	Kontrplak Birim Şefi
1998-2001	Vezirağaç A.Ş. Samsun	Üretim Şefi
2001-2008	KTÜ/ Gümüşhane MYO	Öğretim Görevlisi
2008- ...	GÜ/Gümüşhane MYO	Öğretim Görevlisi

Yabancı Dil

İngilizce

Yayınlar

A. Ulusal Bilimsel Toplantılarda Sunulan ve Bildiri Kitaplarında Basılan Bildiriler

- A1. KOMUT, O., İMAMOĞLU, S. ve ÖZTÜRK, A., 2010.** Orman İşletmeleri Satış Depolarında Etkili Olan Zararlar ve Alınabilecek Önlemler. III. Ulusal Karadeniz Ormancılık Kongresi, 20-22 Mayıs 2010, Cilt I, s. 270-278, Artvin.
- A2. KOMUT, O. ve ÖZTÜRK, A., 2010.** Gümüşhane Yöresinde Odun Dışı Orman Ürünleri İşletmeciliği: Mevcut Durum, Sorunlar ve Öneriler. III. Ulusal Karadeniz Ormancılık Kongresi, 20-22 Mayıs 2010, Cilt III, s. 1167-1176, Artvin.
- A3. KOMUT, O. ve ÖZTÜRK, A., 2014.** Dikili Ağaç Satışı Uygulamasının Yerel Piyasadaki Rekabete Etkileri. II. Ulusal Akdeniz Orman ve Çevre Sempozyumu "Akdeniz Ormanlarının Geleceği: Sürdürülebilir Toplum ve Çevre" . Poster Bildiri. 22-24 Ekim 2014, s.1068-1074, ISBN 978-9944-452-81-6, Isparta.

B. Uluslararası Toplantılarda Sunulan ve Bildiri Kitaplarında Basılan Bildiriler

- B1. FİDAN, M. S., KOMUT, O., ÖZ, M. ve YAŞAR, M., 2011.** The Medical Herbs in Gumushane Flora and the Applicable Fields. 2nd International Non-Wood Forest Products Symposium, 8-10 September 2011, s 219-228, Isparta/TURKEY.

C. Uluslararası İndekslerce Taranan Dergiler Dışında Ulusal Hakemli ve Süreli Dergilerde Yayınlanan Makaleler

- C1. KOMUT, O., İMAMOĞLU, S. ve ÖZTÜRK, A., 2013.** Sarıçam Tomruklarında Mavi Renklenme Zararı ve Satış Fiyatı Üzerine Etkileri. Artvin Çoruh Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi. ISSN:2146-1880, e-ISSN: 2146-698X. Cilt: 14, Sayı:2, Sayfa: 283-291, Ekim 2013. ARTVİN
- C2. ÖZ, M., DENİZ, İ., YAŞAR, M., KOMUT, O. ve FİDAN, M. S., 2011.** Kızılçam (*Pinus brutia* Ten.)’da Reçine Kelebeği (*Dioryctria sylvestrella* Ratz.) ve Gövde Reçinesinin Uçucu Yağ Miktarları. I. Ulusal Akdeniz Orman ve Çevre Sempozyumu, 26-28 Ekim 2011, Kahramanmaraş. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Doğa Bilimleri Dergisi, Özel Sayı 2012, s: 89-95.